

საქართველოს განათლების
მეცნიერებათა აკადემია

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის
ჟურნალ „მოამბის“ დამატება

შ რ ო მ ე ბ ი

Works

Труды

Application Appendix to the journal NEWSLETTERS of Academy of Education Sciences of Georgia
Приложение к журналу ВЕСТНИК Академии образовательных наук Грузии

3(15)

2009

თბილისი Tbilisi Тбилиси

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემია

Georgian Academy of Education Sciences

Академия образовательных наук Грузии

შრომები 3 (15)

Works 3 (15)

Труды 3 (15)

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალ

“მოამბის” დამატება

Application Appendix to the Journal “Newsletters” of Academy
of education Sciences of Georgia

Приложение к журналу Академии образовательных наук Грузии

«Моамбе»

თბილისი Tbilisi Тбилиси
2009

ჟურნალი გამოდის საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის
გადაწყვეტილებით

სარედაქციო საბჭო:

ბორის იმნაძე – სრ. პროფესორი, მთავარი რედაქტორი
თეიმურაზ ჯავახიანი – სრ. პროფესორი, რედაქტორის მოადგილე
ელისაბედ კოზლოვა - ასოც. პროფესორი, პასუხისმგებელი მდივანი
ჩინგიზ ბედალოვი – პროფესორი
კონსტანტინე რამიშვილი – პროფესორი
გელა ყიფიანი – პროფესორი
ანზორ შავეულიძე – სრ. პროფესორი
ზურაბ ჩახჩიანი – სრ. პროფესორი
ელისაბედ ხაზუტაშვილი – ასოც. პროფესორი
ლევონიდე ჯახაია – სრ. პროფესორი

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემია

რედაქციის მისამართი: 380008, თბილისი, ზანდუკელის ქ. 1
e-mail: boris151132@rambler.ru
web-გვერდის მისამართი: <http://newsletters.gtu.ge>

ფასი სახელმწიფოებო
ტირაჟი 500

ISSN №1512-102X

სარჩევი/Оглавление/Contens

ჩვენი იუბილარი

პროფესორი თემურ ჯაგოდნიშვილი – 60.....	9
Professor Temur Jagodnishvili – 60.....	9
Профессору Темуру Джагоднишвили – 60.....	9

პედაგოგია/Педагогика/Pedagogics

ა. ავალიანი. ინგლისური ენის სალიტერატურო ნორმათა განვითარების საკითხები.....	15
ბ. ბაირამოვი. ფასეული ორიენტაცია როგორც აღზრდის შედეგი.....	20
ქ. ვარდნაშვილი. საწარმოო სწავლების მეთოდების კონსტრუირებისა და გამოყენების ტექნოლოგია.....	23
მ. ვარდიაშვილი. სამეცნიერო ნაშრომის ლიტერატურის მიმოხილვა.....	27
ლ. კაპანაძე, ა. ბექაური. სიტყვის ძალაუფლების ხელოვნება.....	34

ფილოლოგია/Филология/Philology

ა. ავალიანი. თანამედროვე ინგლისური ლექსიკის განვითარების საკითხები.....	38
ბ. კუპრაძე. ვაჟა-ფშაველას „ფესვები“ (სტილისტური ანალიზი).....	61
გ. კვიციანიშვილი. სამშობლო გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაში.....	66
თ. მებუკე. პრომეტეს ხატი ლიტერატურაში (მეორე ნაწილი).....	70
ბ. ცხადაძე. ზოგი -ოდ სავრცობიანი ზმნური ძირი ძველ ქართულში.....	76

ჟურნალისტიკა/ Журналистика/Journalizm

ლ. ბეჟანიშვილი. ინტერვიუ, როგორც ინფორმაციის მიღების მეთოდი წარმატების ფორმულა.....	82
ქ. გიორგობიანი. ინგლისის ბეჭდვითი სიტყვა.....	85
პროფ. თ. ჯაგოდნიშვილი. ჟურნალისტიკის სოციოლოგიის ისტორიიდან.....	92
ი. ჯაგოდნიშვილი. სოციალური სინამდვილის ასახვის ეფექტურობა ჟურნალისტიკაში.....	96
ბ. იმნაძე, ე. ხახუტაშვილი. მასმედიის სოციალური ფუნქციები გამოყენების და დაკმაყოფილების თეორიის შუქზე.....	100
ე. კოზლოვა. სინამდვილის ასახვა ჟურნალისტურ ტექსტში.....	104
თ. მალალურაძე. განწყობის შეცვლა და სელექციური პროცესები.....	108
ე. ცხადაძე. ქართველი კლასიკოსი მწერლები რამდენიმე ჟურნალისტური ტერმინისა (რეკლამა-რეკლამიორი, რეპორტიორი, კალამგირი-კალამგრობა) და სალიტერატურო კრიტიკის შესახებ.....	112

საზოგადოებრივი მეცნიერებანი/Общественные дисциплины/Social sciences.

ი. იაშვილი. ქალების წვლილი იაპონური მენეჯმენტის განვითარებაში.....119
ლ. კაპანაძე, ე. ხახუტაშვილი. ქართული ორატორული ხელოვნება.....122
თ. ნუცუბიძე. ენა, როგორც პოლიტიკური ბრძოლის მახვილი იარაღი.....132
პ. კასიანიდისი, ი. სუხიტაშვილი, ქ. აბაშიძე. დაჯავშნის და საავიაციო გადაზიდვების გაყიდვის მსოფლიო სისტემის კვლევა.....138
ე. ხახუტაშვილი, ლ.კაპანაძე. ზეგავლენის მოხდენა პირადი კომუნიკაციის დროს.....141

სწავლების მეთოდია/Методика преподавания/Methodics of Teaching

ო. კალანდარიშვილი. არსებითი სახელების ბრუნება ქართულ და რუსულ ენებში.....150

არქიტექტურა/Архитектура/ Architectura

თ. ახალაშვილი. საერთაშორისო კონვენციებისა და ქარტიების ანალიზი ისტორიული გარემოს რეაბილიტაციის კონტექსტში (ქალაქ მცხეთის მაგალითზე).....163
ს. პაქსაშვილი. კვარტლების “ფარული რეკონსტრუქციის” პრობლემატიკა საერთაშორისო გამოცდილების კონტექსტში.....167
თ. ხიმშიაშვილი. ეკოლოგია და ურბანიზაცია.....170

საბუნებისმეტყველი დისციპლინები/Естественные дисциплины/Science

ლ. დარჩიაშვილი. სელენონისა და იშვიათმიწა დეტალების ნაერთების მაგნიტური თვისებები.....174

გამოყენებითი დისციპლინები/Прикладные дисциплины/Applied discipline.

ლ. ლურსმანაშვილი, მ. კვაჭანტირაძე. სითბოდაცავი თვისებების მქონე ტანსაცმლის რაციონალური დაგეგმარების პრინციპები.....183

პედაგოგია/Педагогика/Pedagogics

A. Avaliani. Development of English Language norms. Influence of Movies & Mass Media on Standard English.....	15
M. Bairamov. Valuable Orientation as Result Upbringing.....	20
M. Vardiashvili. Review of literature in scientific works	23
D.B.Javadova. Activization of the Our-of-Date Lexicon in Modern Russian.....	27
L. Kapanadze, A. Bekauri. Art of word power.....	34

ფილოლოგია/Филология/Philology

A. Avaliani. The Current Development Of Modern English Vocabulary.....	38
R. D. Brill. Edgar Allan Poe and the Poet's Freedom of Coinage.....	44
D. Cmeciu. Bordering the Novel.....	48
E. Hayashi. Auden's Memorable Collaborative Working in the 20 th Century Artistic Fields.....	57
N. Kupradze. Vazha-Pshavela's "Pesvebi" (Stylistic Analysis).....	61
N. Kvitaishvili. Homeland in the poetry of Giorgi Leonidze.....	66
T. Mebuke. The Image of Prometheus in Literature (Part 2).....	70
B.Tskhadadze. Some verbal roots with –od in the old Georgian language in relation with formation of future tense.....	76

ჟურნალისტიკა/ Журналистика/Journalizm

L. Bejanishvili. Interview as a method of information receiving Formulas of success.....	82
K. Giorgobiani. Printing Word of England.....	85
Prof. T. Jagodnishvili. From the history of Journalistic Sociology.....	92
I. Jagodnishvili. The Efficiency of Reflection of Validity in Journalism.....	96
B. Imnadze, E. Khakhutashvili. Social function of Massmedia in theory use and satisfaction.....	100
E. Kozlova. Reflection of the reality in a journalistic text.....	104
T. Malaguradze. Change of Dispozition and Prosecces of Selection.....	108
E.Tskhadadze. The scientific-critical analysis of several journalistic terms (kalamgiri (hired, trading journalist), reporter-reportership, advertisement-advertising).....	112

საზოგადოებრივი მეცნიერებანი/Общественные дисциплины/Social sciences.

I. Iashvili. The Role of Women in Development of Japanese Management.....	119
L. Kapanadze, Elisabed Khakhutashvili. Georgian speaker of ar.....	122
M. Arsith. Elements of the political discourse semantics.....	126
T. Nutsubidze. On the work "Mother Tongue" (დედა ენა) as a large arm of political struggle.....	132
P. Kassianidis, Y. Sukhitashvili, K. Abashidze. Study on Global Reservation Systems and air travel service sales.....	138
E. KHakhutashvili, L. Kapanadze. Ways of rendering of influence by means of personal communications.....	141

სწავლების მეთოდика/Методика преподавания/Methodics of Teaching

Ch.A.Bedalov. Scientific Bases of Training of Pupils-Azerbaijanians of the Written Speech Communications in Russian.....	145
O.Kalamdarishvili. Cases of nouns in Georgian and Russian languages.....	150
M.R.Safaralieva. Technique of Carrying out of Complex Kinds of Written Works During Training to Russian of Pupils-Azerbaijanians.....	154
E.G.Yusifov. Negative prefixes in German and Azerbaijani languages.....	158

არქიტექტურა/Архитектура/ Architectura

T. Axalashvili. International conceptions and charties analysis in a rehabilitation of historical surroundings context.....	163
S. Paksashvili. Promises of “hidden quarters” renovation – reconstruction in the context of international experience.....	167
T. Ximshiashvili. Ecology and Urbanization.....	170

საბუნებისმეტყველო დისციპლინები/Естественные дисциплины/Science

L.K. Darchiashvili. Magnetic Properties of Rare-earth Metals with Selenium.....	174
--	-----

გამოყენებითი დისციპლინები/Прикладные дисциплины/Applied discipline

L. Lursmanashvili, M. Kvachantiradze. Principles of rational planning for clothes with heat-protecting properties.....	183
---	-----

პედაგოგია/Педагогика/Pedagogics

Байрамов М. Ценностные ориентации как результат воспитания.....	20
Варданашвили К. Технология конструирования и использования методов производственного обучения	23
Вардиашвили М. Обзор литературы научного труда.....	27
Джавадова Д.Б. Активизация устазевшей лексики в современном русском языке.....	30
Капанадзе Л., Бекаури А. Искусство речевой власти.....	34

ფილოლოგია/Филология/Philology

Брилл Р. Д. Эдгар Аллан По и свобода поэтического творчества.....	44
Кмеч Д. Границы романа.....	48
Хайяши Э. Отраженные в искусстве XX века многогранное творчество Одена.....	57
Купрадзе Н. Важа-Пшавела „Корни” (стилистически анализ).....	61
Квитаишвили Н. Родина в творчестве Георгия Леонидзе.....	66
Мебуке Т. Образ Прометея в художественной литературе (Часть II).....	70
Цхададзе Б. А. Некоторые глагольные корни на -od в древнегрузинском по направлению с формированием настоящего времени.....	76

ჟურნალისტიკა/ Журналистика/Journalism

Бежанишвили Л. Интервью как метод получения информации Формулы успеха.....	82
Гиоргобиани К. Печатное слово в Англии.....	85
Джагоднишвили Т. Из истории социологии журналистики.....	92
Джагоднишвили И. Эффективность отражения действительности в журналистике.....	96
Имнадзе Б., Хахуташвили Е. Социальные функции масмедии в свете теории использования и удовлетворения.....	100
Козлова Е.П. Отражение действительности в журналистском тексте.....	104
Малагурадзе Т. Изменение установки и процессы селекции.....	108
Цхададзе Е.Г. Несколько журналистских термин (каламгири «наёмный, продажный журналист»), репортер-репортерство, реклама-рекламирование), на основе размышлений известных грузинских писателей-классиков.....	112

საზოგადოებრივი მეცნიერებანი/Общественные дисциплины/Social sciences.

Яшвили И. Роль женщин в развитии Японского менеджмента.....	119
Капанадзе Л., Хахуташвили Е. Грузинское ораторское искусство.....	122
Арзит М. Элементы семантики политического дискурса.....	127
Нуцубидзе Т. Родной язык как острое оружие политической борьбы.....	132
Сухиташвили И., Абашидзе К. Исследование мировых систем бронирования и продажи авиаперевозок.....	138
Хахуташвили Е., Капанадзе Л. Способы оказания влияния посредством личной коммуникации.....	141

სწავლების მეთოდика/Методика преподавания/Methodics of Teaching

Бедалов Ч. А. Научные основы обучения письменной речевой коммуникации на русском языке учащихся азербайджанцев.....145

Каландаришвили О. Склонение имён существительных в грузинском и русском языках.....150

Сафаралиева М.Р. Методика проведения комплексных видов письменных работ в процессе обучения русскому языку учащихся азербайджанцев.....154

Юсифов Э. Г. Отрицательные префиксы в немецком и азербайджанском языках.....158

არქიტექტურა/Архитектура/ Architectura

Ахалашвили Т. Анализ международных конвенций и хартий в контексте реабилитации исторической среды.....163

Паксашвили С. Проблематика «скрытой реконструкции» кварталов в контексте международного опыта.....167

Химшиашвили Т. Экология и Урбанизация.....170

საბუნებისმეტყველო დისციპლინები/Естественноведческие дисциплины/Science

Дарчиашвили Л. К. Магнитные свойства соединенийредкоземельных металлов с селеном.....174

გამოყენებითი დისციპლინები/Прикладные дисциплины/Applied discipline.

Лурсманашвили Л., Квачантирадзе М. Рациональный принцип построения теплозащитной одежды.....183

ჩვენი იუბილარი

პროფესორი თემურ ჯავახიშვილი – 60

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრს (2000 წლიდან) – აკად. თ. ჯავახიშვილს დაბადებიდან 60 წელი შეუსრულდა.

პროფ. თ. ჯავახიშვილმა 1973 წელს წარჩინებით დაამთავრა თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტი და მუშაობა დაიწყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმში. აქ განვლო მან მეცნიერული წრთობისა და მოქალაქეობრივი ცნობიერების სრულქმნის რთული გზა: იყო პრეზი-

დენტის თანაშემწე, ასპირანტურის, ენისა და ლიტერატურის განყოფილების სწავლული მდივანი, დაცული აქვს საკანდიდატო (1976) და სადოქტორო (1988) დისერტაციები.

1988–1990 წლებში იყო შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერი თანამშრომელი, იმავდროულად მუშაობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორისტიკის კათედრაზე დოცენტის (1977–1988), პროფესორის (1988–1993) თანამდებობებზე. 1988 წლიდან დღემდე საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში მოღვაწეობს. 1988–1991 წლებში იყო ქართული ენის კათედრის პროფესორი, გამგის მოადგილე, 1991–2006 წლებში ქართული ენის, ლიტერატურისა და ჟურნალისტიკის კათედრის გამგე, ჰუმანიტარულ-ტექნიკური ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე (შეთავსებით), მაგისტრატურის ხელმძღვანელი (შეთავსებით), საუნივერსიტეტო გაზეთის („აღმშენებელი“) მთავარი რედაქტორი, ქართული ენისა და მედიის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი, ხოლო 2006 წლიდან დღემდე არის ქართული ენის, ლიტერატურისა და ჟურნალისტიკის მიმართულების ხელმძღვანელი და სრული პროფესორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის აკადემიური საბჭოს წევრი, საგამომცემლო სახლის „ტექნიკური უნივერსიტეტის“ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი.

2000 წელს პროფესორი თ. ჯაგოდნიშვილი აირჩიეს საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად.

პროფ. თ. ჯაგოდნიშვილი ასამდე სამეცნიერო ნაშრომის ავტორია, რომელთაგანაც 22 – მონოგრაფიული გამოკვლევა და სახელმძღვანელოა. მისი მეცნიერული ინტერესები მოიცავს ქართული მწერლობის, ფოლკლორის (ფოლკლორისტიკის), ქართული ენის სწავლების, ჟურნალისტიკის-მცოდნეობის, ვერბალური კომუნიკაციების, ქართული კომპიუტერული ენის, ელექტრონული ლექსიკონების პრობლემებს.

პროფ. თ. ჯაგოდნიშვილმა დიდი წვლილი შეიტანა ცნობილი ქართველი მწერლისა და მოღვაწის რაფიელ ერისთავის შემოქმედებისა და ფოლკლორულ-ეთნოგრაფიული მემკვიდრეობის შესწავლაში. მისი კვლევის შედეგები ამ მხრივ ასახულია სამ წიგნსა და მონოგრაფიაში.

„ქართული ფოლკლორისტიკის დიდ შენაძენად „შეფასდა მისი კაპიტალური ნაშრომის „ქართული ფოლკლორისტიკის ისტორიის,“ პირველი ტომი (თსუ გამომცემლობა, 2004 წ.). ესაა ქართული მეცნიერული ფოლკლორისტული აზრის განვითარების ტენდენციებისა და გზების პირველი სისტემური კურსი. ამ მონოგრაფიაზე ნათქვამია: „ქართული ფოლკლორისტიკის ისტორია“ ორიენტირდაც წარმოჩინდება, მრავალ სამეცნიერო დარგში მსგავსი ფუნდამენტური გამოკვლევა არ მოგვეპოვება“ (ი. გოგორიშვილი, „ქართული ფოლკლორისტიკის დიდი შენაძენი, კრებული „მწიგნობარი,“ 2005, გვ. 191).

ქართულ ფოლკლორისტიკაში მნიშვნელოვან მოვლენად წარმოდგა თ. ჯაგოდნიშვილის მონოგრაფია „ერეკლეს ეპოსი“ (გამომც. „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2007). ტრადიციული მეცნიერული აზრი საქართველოს უკანასკნელი დიდი მეფის ერეკლე მეორეს შესახებ ხალხური ეპოსის შექმნას უარყოფდა, რადგან მეცხრამეტე საუკუნიდან დღემდე ვერ მოხერხდა ამ ეპოსის ზეპირსიტყვიერი ტექსტის იმგვარი რესტავრაცია, როგორც მიღებულია მსოფლიო ფოლკლორისტულ პრაქტიკაში. თ. ჯაგოდნიშვილმა ფუნქციურ-სტრუქტურული კვლევით გამოავლინა ერეკლე მეორეს ეპოსის ტექსტი და დაადგინა მისი ციკლური სტრუქტურა. ამით, ერთი მხრივ, დაამტკიცა ქართულ ზეპირსიტყვიერ ტრადიციაში საგმირო – საისტორიო ხალხური ეპოსის არსებობა, ხოლო მეორე მხრივ, ჩვენი ხალხის მხატვრული ცნობიერების სისრულე, რადგან შეივსო ის „ჩავარდნა,“ რაც თითქოს ამგვარი ეპოსის უქონლობით დასტურდებოდა მითოლოგიური („ამირანიანის“) და რომანტიკული („ეთერიანის“) ეპოსებისა და სოციალურ („არსენას ლექსი“) ეპოსს შორის.

ამ მონოგრაფიული გამოკვლევის მნიშვნელობა და სასაფუძვლო ძირითადი პოსტულატები სალიტერატურო-სამეცნიერო კრიტიკაში ასეა შეფასებული: „ჯაგოდნიშვილის „ერეკლეს ეპოსი“

მნიშვნელოვანია სამომავლო ტენდენციების კუთხით, რადგან სწორედ ამ გამოკვლევით და მისი შთაბეჭდავი შედეგებით სტიმული ეძლევა ეპოსის კვლევას ქართულ სინამდვილეში“ (ე. ცხადაძე, ეპოსის რეკონსტრუქცია – ქართული ფოლკლორისტიკის სამომავლო გეზი. გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“, №22(3633), 2007, გვ. 14).

თ. ჯაგოდნიშვილმა საყურადღებო ნაშრომები შექმნა ქართული პედაგოგიკური ჟურნალისტიკის, პუბლიცისტური აზროვნების საკითხებზე. ამ მიმართულების კვლევის შედეგები თავმოყრილია მის სამეცნიერო სტატიებში, მონოგრაფიაში „ნოდარ ტაბიძე“ (თბ., 2006) და შვილთან, ივანესთან, ერთად თანავტორობით გამოცემულ სახელმძღვანელოში „ვერბალური კომუნიკაციები“ (თბ., 2009). რადგან კომუნიკაცია ადამიანთშორისი უმთავრესი საშუალებაა, თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში ადამიანები უფრო და უფრო ინტერესდებიან კორპორაციებისა თუ სახელმწიფოების უკეთ წარმართვით. ასეთ „წარმართვაში“ გადამწყვეტ როლს ურთიერთშორისი დიალოგები, ვერბალური კომუნიკაციები უდიდეს როლს თამაშობენ. სწორედ ამიტომ თ. და ი. ჯაგოდნიშვილების ფუნდამენტური სახელმძღვანელო „ვერბალური კომუნიკაციები“ ქართულ სინამდვილეში კომუნიკაციების საფუძვლების, ენისა და აზროვნების, მეტყველების რაობისა და ფუნქციური სტილების, რიტორიკა–ორატორიკის, საჯარო კამათისა და მისი უმთავრესი სახეობების–პოლემიკის, დებატების, დისკუსიის, თოქ-შოუს პრობლემათა კონცეპტუალურ ერთიანობაში გააზრებისა და სახელმძღვანელოს ფორმატით სტუდენტებისათვის შეთავაზების ერთ–ერთ ადრეულ ცდად აღიქმება, რასაც ქართული საგანმანათლებლო სივრცის დღევანდელ ეტაპზე ერთიანი დისციპლინის სახით სტუშ ჟურნალისტიკის სპეციალობის ბაკალავრები შეისწავლიან.

„ვერბალური კომუნიკაციების“ წინა, ე. წ. წინმსწრებ ნაწილად არის მოაზრებული თ. ჯაგოდნიშვილის რედაქციითა და თანავტორობით გამოცემული სახელმძღვანელო „აკადემიური წერა,“ (თბ., 2007), რომელიც ამ დარგში ერთ–ერთი პირველი ქართულენოვანი სახელმძღვანელოა. ამის ცოდნა და გამოცდილება ჩვენს სინამდვილეში, ცხადია, არსებობდა, მაგრამ დღემდე, მიმდინარე რეფორმამდე, ცალკე, დამოუკიდებელ საგნად არ განიხილებოდა. აქედან გამომდინარე, „აკადემიური წერის“ უმაღლეს სკოლებში შემოღებამ თავისთავად განაპირობა ორიგინალური სახელმძღვანელებისა შექმნისა და გამოცემის აუცილებლობა.

პროფესორ თემურ ჯაგოდნიშვილის ხელმძღვანელობით (ივანე ჯაგოდნიშვილისა და მარიამ ვარდიშვილის თანამონაწილეობით) შარშან გამოცემული „აკადემიური წერისა და კვლევის“ სახელმძღვანელო გამოირჩევა არა მარტო მაღალპროფესიული დონითა და კვლევის სიღრმით, არამედ კვლევის შთაბეჭდავი მოცულობითაც.

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტისა და საქართველოს ეროვნული საინფორმაციო ფონდის (სესფ-ი) გრიფით შემოთავაზებული ეს სახელმძღვანელო დეტალურად უღრმავდება ტექსტის სტრუქტურას, წყაროთა მოძიების პროცესს, „შავად ნაწერი“ ტექსტის საბოლოო კონდიციამდე მიყვანას, სათაურის დახვეწას, ვარიანტებიდან საბოლოოს არჩევას. წიგნი ერთგვარი მეთოდური გზამკვლევაა სტუდენტების საგანმანათლებლო გზისა, რასაც ისინი გაივლიან ნაბიჯ-ნაბიჯ..., მარტივიდან რთულისა და რთულიდან ზერთული ამოცანებისაკენ.

ღირსსაცნობია ისიც, რომ „აკადემიური წერისა და კვლევის“ სახელმძღვანელო საბოლოოდ კონცეპტუალურად გასრულებულია და ქართულ სინამდვილესთან შესაბამისობაში მოყვანილია პროფ. თემურ ჯაგოდნიშვილის მიერ, რომელმაც, მისთვის ჩვეული ოსტატობით, შეძლო ურთულესი პრობლემების ცხადად და გასაგებად გადმოშლა-გადმოცემა. ბატონმა თემურმა ლოგიკური თანამიმდევრობით დაგვისაბუთა, თუ რატომ არის აკადემიური წერა რიტორიკის მემკვიდრე, როგორი ლოგიკით ყალიბდება წერითი მეტყველება, როგორი თანამიმდევრობა და მიდგომა უნდა გვქონდეს აკადემიური წერის პროცესისას და საერთოდ ამ ახალი საუნივერსიტეტო საგნის მიმართ.

პროფ. თ. ჯაგოდნიშვილი, პროფესიულთან ერთად, აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას ეწევა. იგი არის „საქართველოს ენობრივ-საინფორმაციო ფონდის“ (სესფ) სწავლული მდივანი, რადიო „ივერიას“ პროგრამა „დარბაისლური საუბრების“ ავტორი და წამყვანი, არაერთი სამეცნიერო ჟურნალის, რედაქციის, სადისერტაციო კოლეგიისა და სამეცნიერო საბჭოს წევრი.

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა დარგებში მოღვაწე ქართველ მეცნიერთა ერთი ჯგუფი, სტუ-ის ჰუმანიტარულ-ტექნიკური ფაკულტეტის ენის, ლიტერატურისა და ჟურნალისტიკის მიმართულების ხელმძღვანელს, სრულ პროფესორს თემურ ჯაგოდნიშვილს გულითადად ულოცავენ 60 წლისთავს და უსურვებენ ჯანმრთელობას, დიდი ხნის სიცოცხლესა და ახალ წარმატებებს პროფესიულ-საზოგადოებრივ საქმიანობაში.

ამირან არაბული, რუსუდან გოცირიძე, იუზა ევგენიძე, რუსუდან თაბუკაშვილი, ბორის იმნაძე, გივი ინანიშვილი, ვლადიმერ მინაშვილი, ტატიანა მეგრელიშვილი, ოთარ ონიანი, ნოდარ ტაბიძე, თეიმურაზ ქურდოვანიძე, რუსუდან ჩოლოყაშვილი, მაკა ჩხეიძე, როსტომ ჩხეიძე, ბადრი ცხადაძე, ეკა ცხადაძე, ნანა ხაზარაძე, ლია წერეთელი.

თბილისი, 2009 წლის
23 ნოემბერი

ПРОФЕССОРУ ТЕМУРУ ДЖАГОДНИШВИЛИ – 60

Действительному члену Академии образовательных наук Грузии академику Т. Джагоднишвили исполняется 60 лет.

Наш юбиляр, с отличием окончив в 1973 году филологический факультет ТГУ, свою трудовую деятельность начинает в Президиуме Академии наук Грузии, где проходит сложный путь становления гражданского самосознания, совершенствования, закаляет и совершенствует, качества будущего ученого: он – помощник президента, ученый секретарь аспирантуры и отделения языка и литературы, защищает кандидатскую (1976), а затем и докторскую (1988) диссертации.

С 1988 по 1990 года он ведущий научный сотрудник Института грузинской литературы им. Ш. Руставели, затем доцент (1977-1988) и профессор (1988-1993) кафедры фольклористики ТГУ.

С 1988 года работает в ГГУ, профессор кафедры грузинского языка, а с 1991-2006 гг заведующий кафедрой грузинского языка, литературы и журналистики, является заместителем декана, руководителем (по совместительству) магистратуры, главный редактор университетской газеты «Агмашенебели», руководит департаментом грузинского языка и медиа. С 2006 года по настоящее время является руководителем направления грузинского языка, литературы и журналистики, фул профессор, член академического совета ГГУ, член попечительского совета издательского дома «Технический университет».

Проф. Т. Джагоднишвили автор более сотни научных работ, среди них исследования по фольклору, мелодике изучения грузинского языка, журналистике и вербальным коммуникациям, грузинскому компьютерному языку, электронным словарям и т.д.

Проф. Т. Джагоднишвили внес весомый вклад в изучении творчества и фольклорно-этнографического наследия Рафаэла Эристави. Большим приобретением грузинской фольклористики

оценен его труд «История грузинской фольклористики» I том (2004г). Это первый системный курс тенденций научного развития грузинской фольклористской мысли.

Значительным явлением было появление его монографии «Эреклес эпоси» (2007), где посредством функционально-структурного исследования был выявлен устный текст и доказана его цикличная структура.

Т. Джагоднишвили создал также целый ряд заслуживающих внимания трудов по грузинской педагогической журналистике, по вопросам публицистического мышления, чему свидетельство две монографии (Нодар Табидзе, 2006, «Вербальные коммуникации» 2009). «Вербальным коммуникациям» предшествовал учебник «Академическое письмо», (2007) один из первых совершенных грузиноязычных учебников.

Проф. Т. Джагоднишвили ученый секретарь грузинского языково-информационного фонда, автор и ведущий программы радио «Иверии» «дарбаислури саубреби», член редколлегии ряда научных журналов, а также ученых советов диссертационных коллегий.

Президиум Академии образовательных наук Грузии сердечно поздравляет профессора Т. Джагоднишвили с шестидесятилетием и желает ему долгой, здоровой, счастливой и плодотворной жизни.

PROFESSOR TEMUR JAGODNISHVILI – 60

Academician T. Jagodnishvili, member of the Academy of Science and Education of Georgia (since 2000) is celebrating 60th anniversary. In 1973 he graduated from the Faculty of the Philology at TSU with honors and started to work at the presidium of Georgian Science Academy. There he got acquainted with the latest developments in science and streamlined his social perception. He was the president's assistant, scientific secretary at the department of post-graduate course, languages and literature. He defended his Candidacy thesis (1976) and his Doctoral degree (1988).

In 1988-1990 he was the leading scientist at Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, Docent of Folklore Department at TSU (1977-1988), professor (1988-1993). Since 1988 he has worked at the Georgian Technical University. He was the department head of the Georgian Language, Literature and Journalism, Deputy Dean at the Humanitarian-technical Faculty, at the same time he was the head of the Master's Department, editor in chief of the university newspaper "Agmachenebeli", the department head of the chair of the Georgian Language Literature and Journalism, full professor. Member of the GTU Academic Board, member of the monitoring board of publishing house "technical University".

Professor T. Jagodnishvili is the author of about 100 scientific works (22 manuals among them) on the problems of Georgian Literature, Folklore, Georgian Language teaching, Journalism, verbal communications, Georgian computer language and electronic dictionary.

Professor T. Jagodnishvili made valuable contribution to researching creative and folklore-ethnographic heritage of Rafiel Eristavi. His work "History of Georgian Folklore" (first volume) is considered to be the most significant gain in Georgian Folklore (2004). This is the first systematic course in shaping the perception of Georgian Scientific Folklore. In his monograph "King Irakli's reign" (2007) he revealed through functional-structural research folklore texts of the epoch and determined their structure.

T. Jagodnishvili's works are not devoid of interest on the issues of the Georgian Pedagogic Journalism and publicist thinking. Two monographs (Nodar Tabidze, 2006; "Verbal Communications", 2009) can serve as an evidence. The manual "Academic Writing" (2007) is the preceding work of "Verbal Communications" and presents one of the first streamlined manuals in Georgian language.

Professor T. Jagodnishvili is scientific secretary of the Georgian Language-Information Foundation, author and presenter of the radio program "Intellectual Discussions" at radio "Iveria". He is the member of many scientific, editorial and dissertation boards.

The presidium of Georgian Scientific Academy congratulates Temur Jagodnishvili on his 60th anniversary and wishes him success in further professional career.

A. Avaliani

Georgian National University

DEVELOPMENT OF ENGLISH LANGUAGE NORMS. INFLUENCE OF MOVIES & MASS MEDIA ON STANDARD ENGLISH

Change is one of the inevitable facts in the life of any language. The only language not in a perpetual state of flux is a dead language. Language itself provides the seeds of change, and social circumstances provide fertile ground for their growth and spread. Yet the truth about language change may be different from the popular conception. People often assume that change begins with the upper class, modeling language for other social groups to follow. In fact, most language change starts subtly and unconsciously among middle-class speakers and spreads to other classes — and movies often lead the way. It is sometimes assumed that the language of the movies is homogenizing English.

Movies are the most popular form of entertainment. People go to the movies to escape their everyday existence and experience the life a bit more different than their own. Sitting in a dark theater, watching the images on the screen, they enter another world that is real to them. They become involved in the lives of the characters, and for two hours forget all about their problems so they get a lift when they see good guys win in the movies. After all, everyone watches the same films, in which a dialectally neutral English has become the norm. Doesn't this common exposure affect language change and the level of dialect differences? It can be quite difficult to assess the precise role of the movies in language change, but a couple of observations are appropriate.

Movies and TV shows have clearly contributed some words to the vocabulary and facilitated the rapid spread of some popular expressions, including perhaps the use of quotative like, media influence is great because people model their everyday speech after movie heroes (I'll be back).

Commonplace conversation, social networks and movie characters are the venues through which language change takes place. Furthermore, the current evidence on language change and variation indicates that language diversity is alive and well. Some historically isolated dialects are receding due to outside influences, but other dialects are intensifying and accelerating in their rate of language change. If the movies and media weren't so influential, that wouldn't happen. Part of this trend toward maintaining diversity is due to the fact that language change is inevitable. And part of it may be due to a renewed sense of place and region that attaches social meaning to some of the language changes taking place in society.

Pressure to change comes both from within language itself and from its role in society. Because language is a highly patterned code for communication, people collectively pressure it to change in ways that preserve its patterning or enhance its communicative efficiency. At the same time, we use language as a social behavior, to solidify or separate different social groups.

If you cringe when you see a sign at a grocery store checkout line that reads “15 items or less” instead of “15 items or fewer,” then you just might be a prescriptivist. Prescriptivists contend that there is one right way to use language, and every other option is wrong. Descriptivists, on the other hand, seek to understand language patterns by studying naturally occurring language. Descriptivists don't think of language as being either right or wrong; rather, they try to explain why different language varieties exist. This unit explores a number of questions about language norms, including where grammar rules come from, who decides what a word means, the differences between spoken and written English, the influence of movies and instant messaging on written language.

English language is highly patterned cognitive system. Within the system of English, irregular noun plurals such as oxen for the plural of ox and sheep for the plural of sheep go against the dominant grain of forming the plural by adding –s or –es, creating pressure to change these plurals to oxes and sheeps. Vernacular dialects throughout the English-speaking world have succumbed to this linguistic tendency even as standard English has withstood this internal pressure.

At the same time, the plural of mouse — mouses — would have seemed unthinkable to any standard English speaker a few decades ago, but this regularized plural is now commonly used to refer to the hand-held computing device, as in “We purchased new mouses for all of our computers.” Over time and place, language itself will pressure exceptions into conforming with dominant patterns.

Key Ideas

- Though we all have an idea of what Standard English is, pinning down exactly what constitutes Standard English can be difficult.
- There are many differences between spoken and written English in the movies. In fact, speaking as we write may be considered stuffy, whereas writing as we speak may be considered uneducated. Spoken English and written English should be considered separately.
- All languages and language varieties follow patterns or “rules.” Sometimes these rules conform to the rules set forth in grammar and usage books, and sometimes they don’t. In fact, people aren’t even consciously aware of most of the patterns they follow in using language.
- Some grammar rules that are prescribed for writing are based on the conventions of other languages. While we can conform to these guidelines in writing, we do not tend to do so in our speech.
- Word meanings change over time and vary from place to place, even in different versions of Standard English (such as Standard American English and Standard British English). Grammatical patterns also vary over time and place, and a sentence structure that might be considered to be perfectly standard in today’s American English might not be standard in British English or in the American English of 50 or 100 years from now.
- There is nothing inherently correct or incorrect, good or bad about a particular way of using a word or constructing a sentence. What we consider correct is based largely on the social conventions of our time and culture. Just like the conventions of fashion, conventions of language correctness are essentially arbitrary.
- Descriptive linguists attempt to describe people’s patterns of language use. This is in contrast to prescriptivists, who believe that one particular set of rules of use must be adhered to in order to ensure effective communication.

Do you object to “gonna,” “snuck,” and “like” (in, like, “I’m like I don’t care”)? Are you one of those who from a mile away can spot a split infinitive (“to swiftly resolve”) and take offense? Or are such points of linguistic usage unimportant in the overall scheme of effective communication?

Language differences across age groups and ethnic and other social groups sometimes attract strident attention. But, truth to tell, most differences and developments occur with little notice at all. Talk about the decline of English tends to focus on pronunciations like “aks” (for ask) and “nucular,” on spellings like “would of” (for would’ve) or plurals sprinkled too liberally with parmesan apostrophes, and on miscellaneous innovations such as the handful arising for the versatile like. Only lexicographers and linguists note most innovative expressions and meanings, and they too overlook many of them. “Snuck” snuck by on the road to standard usage, even if sneaked hasn’t been deep-sixed yet. Dived and dove still battle it out for victory. Commonly today a thing that “begs the question” prompts a question (it is not something ‘assumed without proof or warrant’). Even though many dictionaries haven’t noted the new meaning, are the chattering classes wrong to use it? And if they don’t, how will it get into dictionaries? Or maybe it shouldn’t!

Are people right to worry, then? Certainly, too many high school graduates cannot adequately understand the standard English appearing even in magazines like Newsweek and newspapers like The Cincinnati Enquirer. Without access to serious discussions of important issues, events, and proposals, informed civic involvement will suffer. But the ability to read and understand is largely independent of language change and pronunciation (witness the use of characters in some Asian languages). Standard written English (the print variety used in public arenas for public purposes) and standard spoken English (heard in public forums) must be understood by all persons participating intelligently in a democracy. Such standard varieties are, however, more or less distinct from the varieties most of us use in intimate communications with family and friends.

In my view, a relatively stable (but not rigid) written standard, along with tolerance for group differences in pronunciation, vocabulary, and grammatical form used in conversation would serve the nation well. I recognized that “sounds are too volatile and subtle for legal restraints.” Who would claim his “subtile” or our “subtle” is misspelled? A vital language will change as its speakers and writers live their lives.

What’s right or wrong about language, and who decides? Is English falling apart, or merely changing with the times?

Should road signs read ‘Drive Slow’ or ‘Drive Slowly’? Which is grammatically correct: They don’t have none or They don’t have any? Given ‘books’ as the plural of ‘book’ and ‘they’ as the plural for ‘she’ and ‘he,’ , what's wrong with ‘y’all’ and ‘yous’ as plurals for ‘you’? Are ‘between you and I’ and ‘between you and me’ both right, and who decides what's right and wrong in language, anyway? And who put ‘ain’t’ in the dictionary? Is English going to the dogs, and is that what the fuss is all about?

Languages often have alternative expressions for the same thing (‘car’ and ‘auto’), and a given word can carry different senses (‘river bank’ vs. ‘savings bank’) or function as different parts of speech (‘to steal’--verb; ‘a steal’--noun). Because languages naturally adapt to their situations of use and also reflect the social identities of their speakers, linguistic variation is inevitable and natural. But given diverse forms, meanings, and uses, dictionary makers and grammarians must choose what to include in their works--whose language to represent and for use in which kinds of situations? In some nations, language academies have been established to settle such matters, as with the French Academy, formed nearly four hundred years ago, but to date English speakers have repudiated suggestions of a regulating body for their language. Instead, entrepreneurs like Noah Webster have earned their living by writing dictionaries and grammars, usually with a mix of description and prescription. Increasingly, though, scholarly grammars and dictionaries are exclusively descriptive.

Descriptivists ask, “What is English?” ...prescriptivists ask, “What should English be like?”

Descriptive grammarians ask the question, “What is English (or another language) like--what are its forms and how do they function in various situations?” By contrast, prescriptive grammarians ask “What should English be like--what forms should people use and what functions should they serve?” Prescriptivists follow the tradition of the classical grammars of Sanskrit, Greek, and Latin, which aimed to preserve earlier forms of those languages so that readers in subsequent generations could understand sacred texts and historical documents. Modern grammarians aim to describe rather than prescribe linguistic forms and their uses. Dictionary makers also strive for descriptive accuracy in reporting which words are in use and which senses they carry.

In order to write accurate descriptions, grammarians must identify which expressions are actually in use. Investigating ‘slow’ and ‘slowly,’ they would find that both forms function as adverbs, and they might uncover situational or social-group correlates for them. By contrast, prescriptive grammarians would argue that ‘go slowly’ is the only correct grammatical form on the grounds that it is useful to

distinguish the forms of adverbs and adjectives, and 'slow' is the only adjective form (a slow train), so 'slowly' should serve as the sole adverb form. Descriptivists would point out that English has made no distinction between the adjective and adverb forms of 'fast' for over five hundred years, but prescriptivists are not concerned about that. As to "They don't have none" or "any," descriptivists would observe both forms in common use, thereby demonstrating their grammaticality. Descriptivists might also note that different social groups favor one expression or the other in conversation, while only the latter appears in published writing. Prescriptivists have argued that such "double negatives" violate logic, where two negatives make a positive; thus, according to this logic, "They don't have none" should mean "They do have some" (which, descriptivists note, it clearly does not mean). On logical grounds, then, prescriptivists would condemn "They don't have none," while descriptivists would emphasize the conventional character of ways in which meaning is expressed.

Prescriptivists argue that despite educated usage, pronouns should have objective forms after preposition.

About 'ain't,' if lexicographers find it in use in the varieties of English they aim to represent, they give it a dictionary entry and describe its use. Prescriptivists who judge 'Ain't' wrong or inelegant might exclude it altogether or give it an entry with a prohibition. Likewise, 'y'all' is frequently heard in the American South and 'yous' among working-class northeastern urban residents of the United States, as well as elsewhere in the English-speaking world. In those communities, a distinct word for plural you has proven useful. (Most prescriptivists would condemn 'yous' because it is an innovation, disregarding the argument that distinct singular and plural forms are desirable.) As to 'between you and me' and 'between you and I,' descriptivists would note that both are used by educated speakers, though the latter seldom appears in edited writing. Prescriptivists would argue that, despite educated usage, pronouns should have objective forms after prepositions ("Give it to me/us/them"); thus, only "between you and me" is correct.

Is English falling apart, then, as some prescriptivists claimed in their efforts to help mend it? Well, the descriptivists' answer is that English is indeed changing, as it must, but that such change is not debilitating. In fact, English is now changing in exactly the same ways that have contributed to making it the rich, flexible, and adaptable language so popular throughout the world today. Living languages must change, must adapt, must grow. Shakespeare could not have understood Chaucer without study, nor Chaucer the Beowulf poet. Whether change is good or bad is not the question, descriptivists say, for change is inevitable. The only languages no longer in flux are those no longer in use. The job of grammarians is to describe language as it exists in real use. This includes describing the positive and negative values attached to different ways of speaking. Most people assume that television and other media change the way we speak, but linguists have searched in vain for supporting evidence. According to Jack Chambers, what researchers find instead when they look at communities where the media loom large and its reach is the most obvious, is speech that is actually untouched.

Groups such as inner-city African-Americans, with an average daily media exposure of eight hours, use dialects and accents that are becoming less like the standard accents heard on TV. Language changes spreading rapidly around the globe are in fact way ahead of the mass media, to be heard only later when sitcoms and movies catch up.

Deaf parents with hearing children maximize their children's exposure to television in hope of giving them verbal stimulation — only to discover that children do not gain any language skills from talking heads. To acquire language, children need face-to-face stimulation with real people. If they are deprived of that stimulation beyond their first few years, their speech will be profoundly impaired.

The idea that TV, movies and other mass media shape language probably comes from the easy observation that the media are very good at spreading buzzwords. Someone says, "You got punked if

you sent your credit card number to that e-mail address,” and suddenly almost everyone in earshot thinks of punk’d, the now-cancelled TV series in which celebrities were suckered into embarrassing situations as hidden cameras recorded their embarrassment.

Babe (1992)- an attractive female. Coined in the early 1900’s, babe became a staple of 1990’s youth slang thanks to ‘Wayne’s World.’

Booty (1925)- sex. A prime piece of youth slang since the 1990’s, but coined in the mid 1920’s.

Brewski (1978) a glass, can, or bottle of beer. A popular word since the late 1970’s.

BTO (1985) a boy who is popular with girls, a Big-Time Operator. Since the mid 1980’s.

Courtesy call (1999)- What some telemarketers now claim they’re giving you when asked “What is the nature of the call?” (Branwyn, Gareth. Jargon Watch. Wired Magazine: July 1999, p 70.)

Cowabunga! (2001) Hilarious and exultant shout. . Also BANZAI and KOWABONGA.

Our implicit assumptions about media and language overrule common sense when the facts show that the media only spread words and phrases, but do not invent them.

So what is right and wrong in language, and who decides? Some observers claim that the real issue about linguistic right and wrong is one of deciding who wields power and who doesn't. Viewing language as a form of cultural capital, they note that stigmatized forms are typically those used by social groups other than the educated middle classes--professional people, including those in law, medicine, and publishing. Linguists generally would argue that the language of educated middle-class speakers is not better (or worse) than the language of other social groups, any more than Spanish, say, is better or worse than French, Navaho better or worse than Comanche, or Japanese better or worse than Chinese. They would acknowledge that some standardization of form is useful for the variety of a language used, especially in print. They would also insist, however, that expressions appearing in dictionaries and grammars are not the only grammatical forms and may not be suitable for use in all circumstances. They are merely the ones designated for use in circumstances of wider communication.

REFERENCES

1. **Andersson, Lars G., and Peter Trudgill.** 1990. Bad language. Cambridge, MA: Blackwell
2. **Baron, Dennis.** 1994. Guide to home language repair. Champaign, IL: National Council of Teachers of English.
3. **Cameron, Deborah.** 1995. Verbal hygiene. London and New York: Routledge.
4. **Finegan, Edward.** 1980. Attitudes toward language usage. New York: Teachers College Press.
5. **Milroy, James, and Lesley Milroy.** 1991. Authority in language. London and New York: Routledge. 2nd edn.
6. **Thomson Wadsworth,** 2004) and Attitudes toward English Usage (Teachers College Press, Columbia University, 1980) and co-editor (with John R. Rickford) of Language in the USA (Cambridge University Press, 2004)
7. **Chaika, Elaine.** **Language: The Social Mirror.** 3rd ed. Boston: Heinle & Heinle, 1994.
8. **Wolfram, Walt and Natalie Schilling-Estes.** American English. Malden, Mass.: Blackwell, 1999.
9. **Educational Movie Scripts by Alex Avaliani & Nugzar Siharulidze .** SEU University Press 2009 The Mummy; Men in Black; What Women Want ; Once Upon a Time in America; Jungle book ; Mulan ; Brave Heart ; Gladiator ; Pulp Fiction ; The Mask ; Pirates of Caribbean Sea.

ა. ავალიანი. ინგლისური ენის სალიტერატურო ნორმათა განვითარების საკითხები საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი

რეზიუმე

ენის განვითარება წარმოქმნის პრობლემას, რომელიც დაკავშირებულია სალიტერატურო ნორმების დაცვასთან ან მათ ცვლილებასთან. სალიტერატურო ნორმები მოიცავენ როგორც გრამატიკულ, ასევე ლექსიკურ ასპექტებთან. სტატიაში განხილულია როგორც სალიტერატურო ნორმების არსი, ასევე სხვადასხვა თვალსაზრისი მათ მიმართ. მავალითად სალიტერატურო ნორმების ერთობლიობის არსებობა თუ განსხვავება ბრიტანულსა და ამერიკულ ვარიანტებში; რა წარმოადგენს სწორ ფორმას და ვინ წვევებს მათი სისწორის საკითხს? რომელი მიდგომა უფრო მისაღებია: დისკრიპტიული თუ პრესკრიპტიული?

საკითხის შესასწავლად გამოყენებულია ინგლისურენოვანი მხატვრული ფილმები, რომლებიც იძლევიან ენაში არსებული რეალობის ნათელ სურათს, რაც დაკავშირებულია როგორც სალიტერატურო ნორმებთან, ასევე ახალი ლექსიკური ერთეულების წარმოქმნასთან და გრამატიკულ ვარიანტებთან.

Махир Байрамов

Алгетский лицей

ЦЕННОСТНЫЕ ОРИЕНТАЦИИ КАК РЕЗУЛЬТАТ ВОСПИТАНИЯ

В педагогике есть немало определений категории „Воспитание“, но нет общепризнанного. Лев Толстой определял воспитание как воздействие, Г. Нейцер как усвоение общественно-значимого социального опыта, Х. Леймете как целенаправленное управление процессом развития личности. Различные подходы к определению феномена „воспитание“ связаны прежде всего с его многогранностью. Воспитание – процесс всеобщий. Всё жизненное пространство, в котором развивается, формируется и реализует своё природное назначение человек, пронизано воспитанием. Оно не зависит от меры его признания, от терминологических споров. Это реальность человеческого бытия.

В виду своей многогранности воспитание анализируется в разных плоскостях. Наиболее значимым по масштабности является анализ его уровней, обладающих собственным категориальным комплексом, каждый из которых обладает некоторой внутренней свободой.

Наибольшей общностью обладают **социетарный уровень** воспитания, выражающий условия, в которых осуществляется воспроизводство индивидов, в которых данное общество нуждается. Воспитание на **социально-педагогическом** уровне отражает функционирование институтов общества, выполняющих роль воспитательных учреждений. На **институциональном уровне** на первый план выдвигается организационный аспект, т. е. воспитательное учреждение рассматривается как организация, назначение которой – оптимальная организация жизнедеятельности участников воспитательного процесса. Воспитательное общество (семья, школа, высшее учебное заведение и др.) видится как микрообщество, функции и проблемы которого переплетены со стремлениями и проблемами общества в целом.

Собственно педагогическим следует считать **интерперсональный уровень** воспитания. Воспитание на этом уровне рассматривается как педагогическое взаимодействие, т. е.

взаимодействие между воспитывающим и воспитываемыми. Содержательную сторону такого взаимодействия образуют потоки воспитывающей информации: прямой, в которой заключён обобщённый опыт человечества, передаваемый воспитуемому, и обратный, благодаря которой воспитывающий может управлять развитием индивидуального опыта воспитываемого. Эти два информационных потока образуют воспитывающую среду, оптимальную для саморазвития воспитуемых.

Заключительным является **интраперсональный уровень**, когда педагогическое взаимодействие осуществляется внутри индивида, стремящегося к самосовершенствованию. По мнению Б. Битинаса, „этот уровень является регулирующим для всех предшествующих, так как в воспитании как перманентное явление функционирует только при развитой потребности к самосовершенствованию“ (1).

Но какой бы уровень воспитания не рассматривался бы исследователем, всегда в качестве результата воспитания выступают ценностные ориентации личности. Изучает же функционирование ценностей в целях и содержании воспитательной деятельности педагогическая аксиология. Основная задача последней – показать, что ценности являются самостоятельным компонентом содержания педагогической действительности. Этим аксиология воспитания создаёт основу для специальной воспитательной реальности – теории воспитания, объективный характер которой, особенно в последнее время, иногда отвергается как теоретиками, так и практиками. Это очень важный момент, ограничивающий предмет аксиологии воспитания только общими характеристиками ценностных систем, включаемый в воспитательную реальность. Порожденная и обоснованная аксиологией теория воспитания уже сама рассматривает конкретизацию ценностей, функционирующих в процессах воспитания. Так, в соответствии с содержанием ценностей выделяются теории гражданского, нравственного, эстетического, правового и иного воспитания: функционирование ценностей конкретизируется в возрастном разрезе, с учётом этнических, конфессиональных и иных общих характеристик участников воспитательного процесса. При этом, очень важно отметить, аксиология воспитания, делающие упор на нерасчленимые ценностные системы, обеспечивает целостность теории воспитания (1).

Исключительный интерес представляет личностный уровень функционирования ценностей, под которым в педагогической действительности подразумеваются результаты воспитания. Какова бы ни была общественная идеология как выражение ценностных систем, она не может проявляться иначе, чем через её носителей – конкретных индивидов (3).

Ценности на личностном уровне обычно обозначаются термином „ценностные ориентации“ (установки, убеждения, стремления, желания и т. п.). Благодаря ценностным ориентациям индивид отграничивает то, что для него существенно, значимо, от несущественного, незначимого. Действие и развитие ценностных ориентаций связано с необходимостью разрешения противоречий и конфликтов в мотивационно-волевой сфере личности, в наиболее общей форме выраженной представлением себя как индивида и себя как члена человеческого сообщества (1). Система ценностных ориентаций выражена понятиями „направленность личности“ и более общим „позиция личности“, характеризует степень социализации индивида и одновременно является механизмом восприятия им не только внешнего, но и собственного внутреннего мира, обуславливающим связь между сознанием и самосознанием (2). Развитая, целостная, непротиворечивая индивидуальная система ценностных ориентаций – это признак социальной зрелости, условие решения вопроса об индивидуальном смысле и цели жизни, о полноценности индивида как члена общества.

Когда речь идёт о ценностных ориентациях как результате воспитания всегда возникает вопрос, какой личностный уровень следует признать достаточным, чтобы считать ценности

принятыми индивидом, т. е. на каком психологическом уровне функционирует устойчивые ценностные ориентации. В педагогической и, особенно социологической практике часто наблюдается положение, что ценностные ориентации – это результат осознания ценностей. В результате педагогическая деятельность зачастую сводится к изучению сущности и проявлений ценностей, результаты определяются по самоотчётам воспитываемых. Очевидно, при этом не учитывается „глубина залегания“, ценностных ориентаций в структуре позиции личности, или, в соответствии с терминологией, принятой в теории социального формирования личности, степень интернализации ценностей. В контексте аксиологии этот вопрос формируется следующим образом: отражают ли объекты человеческих стремлений истинные желания людей, т. е. насколько „знаемые“ мотивы поведения и деятельности отражают истинные мотивы.

С позиций общества как „заказчика“ результативность воспитания определяется характером социальных поступков воспитуемых. Именно социальный поступок как проявление интернализованной ценности определённым образом оценивается (одобряется или осуждается) обществом.

Многочисленные исследования свидетельствуют, что устойчивое позитивное поведение наблюдается только на высоком уровне мотивации: чем беднее в социальном плане мотивация, тем больше различий в реальном поведении воспитуемых. Отсюда вытекает факт отставания социально ценных мотивов поведения воспитуемых от их реального поведения.

Наиболее продуктивным является представление о воспитании, ориентированном на развитие мотивационного уровня присвоения ценностей, т. е. по схеме „**Мотивы → Целенаправленная деятельность → Новые мотивы**“. Это означает, что на любом отрезке воспитания ценностные ориентации воспитуемого развиваются и совершенствуются в процессе его собственной деятельности, побуждаемой актуальными в данный момент для него мотивами этой деятельности.

Вышеуказанная схема может быть противопоставлена классической схеме „**Знания → мотивы → поведение → привычки**“, в соответствии с которой интернализация ценностей адекватна процессу присвоения обобщённого опыта, отражающего реальность: „**Представления → понятия → умения → навыки**“. Именно данное предположение об адекватности, подчёркивает Б. Битинас, служит основой для утверждения о слитности процессов обучения и воспитания. Более того, данная схема выдвигает в качестве основного объекта рассмотрения механизмы запоминания и понимания воспитанником смысла ценностей, выраженных в словесно-логической форме, их актуализацию в ситуациях, предполагающих реальное поведение, механизмы превращения стимулов, внешних по отношению к воспитываемому, в мотивы его поведения.

Наиболее чётко ценности выступают на личностном уровне в форме таких психологических образований, как установки и убеждения. В современной психологии базовым является понятие установки как состояния готовности индивида к определённой активности в определённой ситуации. В теории и практике воспитания используемый термин „убеждение“ означает и способ формирования установки, и особый вид установок, чётко осознаваемых самими воспитываемыми. Поэтому можно считать, что убеждения формируются на основе установок, когда воспитуемый благодаря самосознанию становится способным определить своего идеального „Я“ и отличить его от реального „Я“.

ЛИТЕРАТУРА

1. Битинас Б. П. Введение в философию воспитания. М., 1996.
2. Куликов В. Б. Педагогическая антропология. М., 1999.
3. Философия и педагогика: проблема взаимосвязи. М., 2001.

მახირ ბაირამოვი. ფასეული ორიენტაცია როგორც აღზრდის შედეგი
ალგეთის ლიცეუმში

რეზიუმე

სტატიაში ავტორი განიხილავს ფასეულ ორიენტაციებს პრიზმაში, როგორც აღზრდილობის დონეს – მოტივირებულს თავისუფალ სფეროში. სთვლის მას ერთიან მთლიან არაწინააღმდეგობრივი ინდივიდუალური ფასეული ორიენტაციის სისტემად – რაც ნიშნავს პიროვნების სოციალური სიმწიფისა.

Makhir Bairamov. Valuable Orientation as Result Upbringing

Summary

The author considers the world value inside the pedagogical reality, distinguishes its different levels of function, marking the significance of akseological approach to their changing. Particularly is under – lined that akseology makes a support on changes valuable system, ensures the wholeness of theory upbringing. It is marked in the article, that action and development of valuable orientation is connected with the necessity of decision contradiction and conflict motivate – volitional sphere of a person; that developed, whole, uncontradiction individual system of valuable orientation – this is a sign of well – developed mind of a person, condition of decision of question about individual sense and meaning of life; the most punctual value is to stand up for personal level in the form of installation and conviction.

ქეთევან ვარდანაშვილი

პროფესიული განათლების ცენტრი

**საწარმოო სწავლების მეთოდების კონსტრუირებისა
და გამოყენების ტექნოლოგია**

უკანასკნელ წლებში დსთ-ს რიგ ქვეყნებში გაიზარდა ინტერესი პროფესიული სწავლების მეთოდის, როგორც პედაგოგიური ცოდნების დამოუკიდებელი განშტოების მიმართ, რაც გულისხმობს პედაგოგის საქმიანობის შესწავლისათვის საჭირო რეგულაციის სპეციალური საშუალებების კონსტრუირების, გამოყენების და განვითარების შესახებ პედაგოგიურ ცოდნას. გამოვიდა ნ. ერგანოვას (რუსეთი), ვ. სემიჩენკოს (უკრაინა), ბ. კრაიკოს (ბელორუსია), ე. კოროს (მოლდავეთი), გ. იბრაგიმოვის (აზერბაიჯანი) და სხვა მკვლევართა ნაშრომები, რომლებშიც არსებითად შექმნილია პედაგოგიის მეთოდური ცოდნის და მეთოდური საქმიანობის თეორია, განხილულია პროფესიული სწავლების ძირითადი პრობლემები: სწავლების საშუალებების მეთოდური პროექტირება და კონსტრუირება, პროფესიული სწავლების მეთოდის და ტექნოლოგიების ურთიერთკავშირი და ურთიერთშეპირობებულობა, რაც საშუალებას იძლევა მთლიანობაში წარმოვადგინოთ მეთოდური ცოდნის თანამედროვე მოდელი.

სამწუხაროდ, საქართველოში, ტექნიკური დისციპლინების სწავლების მეთოდულ კამპანიაში სიტუაცია ისეთია, რომ პროფესიული სწავლების პედაგოგთა საქმიანობაში სწავლების მეთოდები ძირითადად სტიქიურადაა დალაგებული პირადი გამოცდილებისა და სასწავლო მასალის გადმოცემის საფუძველზე. ნაწილობრივ ეს იმით აიხსნება, რომ პედაგოგთა ძირითადი უმრავლესობისთვის უცნობია უახლესი მიღწევები სწავლების ტექნოლოგიების სფეროში, აგრეთვე, ინოვაციური პროცესები პროფესიული მომზადების სისტემაში.

პროფესიულ პედაგოგიაში საწარმოო სწავლების მეთოდებთან დაკავშირებით არსებობს ორი თვალსაზრისი. მეცნიერთა ერთი ნაწილი ამტკიცებს, რომ თეორიული ცოდნებისა და საწარმოო უნარებისა და ჩვევების ფორმირება – მსგავსი პროცესებია. ამის შედეგია ის, რომ თეორიულ და საწარმოო სწავლებაში გამოიყენებიან ერთი და იგივე მეთოდები, სპეციფიკა მხოლოდ მათი რეალიზაციის ფორმაშია. მეორენი კი მიუთითებენ საწარმოო უნარებისა და ჩვევების ფორმირების სპეციფიკაზე. ამასთან, საზგასმით აღნიშნავენ, რომ საწარმოო სწავლებისათვის დამახასიათებელია რეპროდუქციული საქმიანობა. მონაწილეები იძულებულნი არიან რამდენჯერმე გაიმეორონ ერთი და იგივე ოპერაცია, რათა განიმტკიცონ ფორმირებული უნარი. ამ თვალსაზრისის თანახმად, საწარმოო სწავლებისათვის დამახასიათებელია პრაქტიკული მეთოდები: ლაბორატორიული სამუშაოები, სავარჯიშოები და ა. შ.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ საწარმოო სწავლების მეთოდების არსის ასახსნელად აუცილებელია შინაარსისა და მონაწილეთა საქმიანობის დახასიათებას შორის კავშირის განხილვა.

თეორიული სწავლების შემთხვევაში მონაწილეთა საქმიანობა ატარებს უპირატესად შემეცნებით ხასიათს, რომლის შედეგია ცნებების ფორმირება, ტექნიკური აზროვნების განვითარება. ყოველ ცნებას შეესაბამება გარკვეული ნიშანი (სიმბოლო), ამიტომ მონაწილეთა სასწავლო-შემეცნებითი საქმიანობის გარეგნულ მხარეს წარმოადგენს ნიშნური საქმიანობა.

საწარმოო სწავლების პროცესში მონაწილეთა საქმიანობა დაკავშირებულია სხვადასხვაგვარ შრომის იარაღთან: მარტივი საზეინკლო ინსტრუმენტებიდან დაწყებული რთული საზომი კომპლექსებით დამთავრებული. სასწავლო-საწარმოო საქმიანობა გარდაქმნისა და განახლების ხასიათს ატარებს. სასწავლო-საწარმოო შრომის შედეგს წარმოადგენს მატერიალური ობიექტები (აწყობილი მექანიზმები, სხვადასხვა აპარატურის ბლოკები, დეტალები და ა. შ.). საწარმოო სწავლების გაკვეთილებზე მონაწილეთა საქმიანობის კიდევ ერთ თავისებურებას წარმოადგენს, მათ მიერ, გაკვეთილის ყოველ ეტაპზე თუნდაც პატარა საწარმოო ამოცანების დამოუკიდებლად გადაწყვეტა. ამიტომ, დამოუკიდებლად მუშაობა – ესაა მონაწილეთა სასწავლო-საწარმოო საქმიანობის ძირითადი ფორმა.

მოცემული სასწავლო-საწარმოო ამოცანის გადაჭრა გულისხმობს შედეგის მიღების რამდენიმე ვარიანტს. თავისი ცოდნიდან და საწარმოო საქმიანობის გამომდინარე მონაწილე ირჩევს ამოცანის გადაჭრის ამა თუ იმ ვარიანტს, რაც საშუალებას იძლევა მივიღოთ საწარმოო სწავლების გაკვეთილზე მონაწილის ინდივიდუალური საქმიანობის შედეგები. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, საწარმოო სწავლების შინაარსი იძლევა მონაწილეთა მრავალმხრივი საქმიანობის ორგანიზაციის დიდ შესაძლებლობებს.

ამ საქმიანობის ორგანიზაციას ხელს უწყობს საწარმოო სწავლების მეთოდები. საწარმოო სწავლების მეთოდების ნომენკლატურაში შედიან როგორც თეორიული, ასევე სპეციალური მეთოდები, რომლებიც მიმართულნი არიან პროფესიული სწავლების ფორმირებაზე. თეორიული სწავლების მეთოდების გამოყენება განპირობებულია გაკვეთილის ცალკეულ ეტაპზე ოსტატისა და მონაწილის საქმიანობის შინაარსით. მაგალითად, შესავალი (პირველი) ინსტრუქტაჟის დროს, როცა ფორმირდება მომავალი შრომითი საქმიანობის თეორიული სწავლების მეთოდები. თუმცა, საეჭვოა მართლზომიერი იყოს საწარმოო სწავლების გაკვეთილებზე მონოლოგიური ან სანიმუშო (საჩვენებე-

ლი) მეთოდების, ანუ იმ მეთოდების გამოყენება, რომლებიც განაზოგადებენ მონაწილეთა რეპროდუქციული აზრობრივ საქმიანობას. საწარმოო სწავლების მეთოდებაში საჩვენებელი მეთოდის ნაცვლად ფართოდ გამოიყენება შრომითი ქმედებების ჩვენების მეთოდი.

საუბარი, როგორც სწავლების ხერხი, ფართოდაა გამოყენებული საწარმოო სწავლების გაკვეთილებზე ამიტომ, თეორიული ცოდნების გახსენებისა და გამოვრების ეტაპზე მიზანშეწონილია გამოყენებულ იქნას დიალოგური მეთოდი.

იმ პირობებში, როცა სასწავლო სახელოსნოებში შეუძლებელია მწარმოებლური პროცესის ან ელექტრო ხელსაწყოების მუშაობის ავარიული რეჟიმების აღდგენა-გამოვრება, ფართოდ იყენებენ ტრენაჟორებს, რომლებიც იმიტირებენ საწარმოო პროცესის ყველა სტადიას. ამ შემთხვევაში გამოიყენება საწვრთნელი მეთოდი, რომელიც ორგანიზებას უკეთებს საწარმოო უნარების ფორმირების პროცესს იმიტირებული სავარჯიშოების დახმარებით.

საწარმოო სწავლებაში ტრენაჟორების ფართო დანერგვით პროფესიული უნარების ფორმირების პროცესში განსაკუთრებულ როლს იძენს ალგორითმული მეთოდი (განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ალგორითმულ მეთოდს).

ამ მეთოდის როლი დიდია მონაწილეთა ტექნიკური დიაგნოსტიკის სწავლების პროცესში. იგი ეხმარება ამოცანის გადაჭრას ამა თუ იმ ტექნიკური ობიექტის გაუმართაობის აღმოფხვრის სწავლების საქმეში ალგორითმული მეთოდის გამოყენების წესებს წარმოგიდგინთ დართულ სქემაში.

ოსტატის საქმიანობა	მონაწილის საქმიანობა
მოსწავლეებისათვის აპარატურის გაუმართავი ბლოკის წარდგენა	გაუმართაობის ფაქტის დადგენა, ბლოკის გაუმართაობის ნიშნების დაზუსტება
აპარატურის ტიპობრივი გაუმართაობების ჩამონათვალის განსაზღვრა	გააზრება, ტიპობრივი გაუმართაობების კლასიფიკაცია, კონსპექტის წარმოება
საერთო ჩამონათვალიდან ერთი გაუმართაობის გამოყოფა. მონაწილეებისათვის გაუმართაობის შესაძლო მიზეზებთან დაკავშირებით საკითხის დაყენება	გაუმართაობის პირდაპირი (უფრო შესაძლებელი) და ირიბი (ნაკლებად შესაძლებელი) მიზეზების მითითება. შესასრულებელი ქმედებების თანმიმდევრული გაცნობიერება, ოპერაციის დამუშავება
გაუმართაობის შესაძლო მიზეზის მითითება. ოპერაციის, მისი ნაკლოვანებების აღმოფხვრისა და მუშაობის შემოწმების ხერხების ჩვენება	გააზრება, ტიპობრივი გაუმართაობების კლასიფიკაცია, კონსპექტის წარმოება

<p>მომდევნო მიზეზის მითითება (მეორდება მანამდე, სანამ მონაწილეები არ გააცნობიერებენ მითითებული გაუმართაობის ყველა მიზეზის აღმოფხვრისათვის საჭირო ყველა ოპერაციებს)</p>	<p>გაუმართაობის პირდაპირი (უფრო შესაძლებელი) და ირიბი (ნაკლებად შესაძლებელი) მიზეზების მითითება. შესასრულებელი ქმედებების თანმიმდევრული გაცნობიერება, ოპერაციის დამუშავება</p>
--	--

საწარმოო სწავლების მეთოდების პრობლემის განხილვისას არ შეიძლება ყურადღება არ გავამახვილოთ პრობლემურ მეთოდებზე, რომლებიც გამოიყენებიან სამი სავარჯიშოს სახით:

– საპროექტო, რომელიც გულისხმობს ტექნოლოგიური პროცესის აგებასთან დაკავშირებულ ამოცანებს (დეტალების დამუშავება. ელექტრომონტაჟი და ა. შ.); პირობითიან ტრენაჟერზე მოცემული ტექნოლოგიური პროცესის აგებასთან დაკავშირებულ ამოცანებს (დეტალების დამუშავება, ელექტრომონტაჟი და ა. შ.);

– სარეგულაციო, რომელიც გულისხმობს დავალებას- აღმოფხვრას პირობითი ან ტრენაჟერზე მოცემული ტექნოლოგიური პროცესის ნაკლი; დაწესდეს (დადგინდეს) ნორმალური სამუშაო რეჟიმი;

– დიაგნოსტიკური, რომელიც გულისხმობს მოწყობილობის გაუმართაობის მიზეზების ძიებას.

თუ განვიხილავთ სამი სავარჯიშოდან თითოეულის წარდგენისა და შესრულების პროცესში ოსტატისა და მონაწილის საქმიანობის სტრუქტურას, მაშინ ჩვენ მივიღებთ სწავლების ევრისტიკული მეთოდის ნაირსახეობას.

ამგვარად, საწარმოო სწავლების მეთოდიკაში გამოიყენებიან შემდეგი მეთოდები: შრომითი ქმედებების ჩვენება, დიალოგური, საწვრთნელი, ალგორითმული და ევრისტიკული.

ბუნებრივია, სწავლების ამ მეთოდებიდან პრაქტიკაში მხოლოდ ერთის გამოყენებით შეუძლებელია პროფესიული უნარების ფორმირება. საწარმოო სწავლების გაკვეთილებზე გამოიყენება მეთოდების შეთავსება. ამასთან, წამყვანი მეთოდის არჩევისას აუცილებელია მეთოდების თანაფარდობა მიზნებთან, ამოცანებთან და გაკვეთილის ყოველი ეტაპის შინაარსთან.

ლიტერატურა

1. Гомоюнов К. К. Совершенствование преподавания технических дисциплин. Спб., 1993.
2. Морева Н. А. Технологизация профессионального образования. М., 2005.
3. Поляков С. Д. В поисках педагогической инноватики. М., 1993.
4. Шапоринский С. А. Вопросы теории производственного обучения. М., 1991.
5. Эрганова Н. Е. Методика профессионального обучения. М., 2008.

Кетевან Варდანაშვილი. Технология конструирования и использования методов производственного обучения

Центр профессиональной подготовки, Тбилиси

Резюме

Автор, опираясь на зарубежный опыт профессионального обучения, рассматривает технологию конструирования и использование методов производственного обучения, отмечая их специфику в формировании технических умений и навыков.

Ketevan Vardanashvili. Technology of construction and usage methods of production education**Summary**

Basing on the theory of methodical knowledge and foreign know-how of professional education, the author considers and analyses technology of construction and usage methods of production education. In his opinion, to explain the essence of methods of production education it is necessary to make out the content characteristic of activities to students. The main form of educational-production activity of a pupil is an independent work. In methodics of production education are used method of showing working activities, in dialogue, training, algorithimical and evristical methods. Characterising these methods, the author pays attention to the specific features of decision to these or those tasks of education, underlines the necessity while choosing the aim and contents for all the parts of the lesson. Usage of algorithimical methods are given in the report as an illustration.

მარიამ ვარდიანიშვილი

სტუ. ქ. თბილისი, კოსტავას 77

სამეცნიერო ნაშრომის ლიტერატურის მიმოხილვა

ლიტერატურის მიმოხილვის დასაწყისად საჭიროა, თავდაპირველად განვსაზღვროთ, რით შემოიფარგლება ჩვენთვის სიტყვა – „ლიტერატურა“. ამ შემთხვევაში იგი მხატვრულ ლიტერატურასთან (მოთხრობა, ნოველა, რომანი და ა.შ.) არ ასოცირდება. მეცნიერული კვლევის დროს „ლიტერატურა“ სპეციფიკურ მნიშვნელობას იძენს.

რა იგულისხმება „ლიტერატურაში“?

უპირველეს ყოვლისა, ის შრომები, რომლებიც საჭიროა საკვლევი პრობლემის გასაგებად და გამოსაძიებლად. დავაკონკრეტოთ ნაშრომთა ნუსხა. ჩამონათვალი ასეთი იქნება: სამეცნიერო ჟურნალების მიერ გამოქვეყნებული სტატიები, სამეცნიერო წიგნები, კონფერენციების მასალები, სამთავრობო ანგარიშები, გაზეთები, სადისერტაციო და სადიპლომო ნაშრომები, ინტერნეტი და პოპულარული ჟურნალები.

ცალ-ცალკე განვიხილოთ ნაშრომთა ნუსხის თითოეული ჩამონათვალი. მაგალითად, რაში გამოგადგებათ სამეცნიერო ჟურნალში დაბეჭდილი სტატია? მასში შეგიძლიათ მოიძიოთ თქვენთვის საჭირო უკანასკნელი ინფორმაცია. საერთოდ, უნდა იცოდეთ, რომ სამეცნიერო ჟურნალებში გამოქვეყნებული სტატიები ძალიან ხშირად გამოიყენება სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვის დაწერის დროს. მიუხედავად იმისა, რომ სამეცნიერო სტატია ვრცელი არ არის, მეცნიერისთვის იგი ავტორიტეტული წყაროა იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ სამეცნიერო ჟურნალში გამოქვეყნებულ მასალას უტარდება სამეცნიერო ექსპერტიზა. ასეთ ჟურნალს ჰყავს სამეცნიერო რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგია. სამეცნიერი ჟურნალი საექსპერტო შეფასებას აძლევს გამოქვეყნებულ მასალას.

მართალია, წიგნების ბეჭდვას დიდი დრო სჭირდება და, შესაბამისად, უახლეს სამეცნიერო მონაცემებსაც ნაკლებად შეიცავენ, მათი წაკითხვა მაინც ფრიად მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ სამეცნიერო სფეროს უფრო ღრმად, მრავალმხრივ და საფუძვლიანად გაეცნოთ, აუცილებლად წიგნები უნდა წაიკითხოთ. სწორედ წიგნის საშუალებით შეძლებთ, გაეცნოთ თქვენ მიერ დასმულ სამეცნიერი პრობლემატიკას მოცემულ სფეროში. ჩემი რჩევა იქნება, კვლევა სამეცნიერო წიგნების კითხვით დაიწყოთ.

ლიტერატურის კარგი მიმოხილვის დასაწყისად აუცილებელია, გაეცნოთ კონფერენციების მასალებს. ავიხსნით, თუ რატომ. კონფერენციის მასალებში თქვენ იპოვით ბოლოდროინდელ გამოკვლევებს, რაც არც

წინადასტავს და არც სამეცნიერო სტატიადაც გამოქვეყნებულა რომელიმე ჟურნალში. ამასთანავე, სწორედ კონფერენციის მასალების მეშვეობით გაიგებთ, ვინ მუშაობს ამჟამად თქვენთვის საინტერესო თემატიკაზე.

ლიტერატურის მიმოხილვისთვის ასევე გამოგადგებათ სამთავრობო ანგარიშები. სხვათა შორის, ბევრი სამთავრობო კომისია ან განყოფილება ატარებს კვლევას სხვადასხვა მიმართულებით. ისინი სისტემატურად აქვეყნებენ კვლევის შედეგებს. სამთავრობო კომისიების მასალებში შეიძლება ისეთ სერიოზულ ინფორმაციას წააწყდეთ, რომ იგი თქვენთვის მნიშვნელოვანი წყარო გახდეს.

ლიტერატურის მიმოხილვის წერის დროს გაზეთებსაც უნდა გადახედოთ. მართალია, პრესაში გამოქვეყნებული მასალები მკითხველთა ფართო წრეზეა გათვლილი და სამეცნიერო ღირებულებით არ ბრწყინავენ, მაგრამ გაზეთების წაკითხვა დაგეხმარებათ ზოგადი ტენდენციების გარკვევასა და კონკრეტული ფაქტების მოძიებაში. პრესაში გამოქვეყნებული ინფორმაციის გადრმავება აუცილებელია სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით.

მეცნიერული თვასაზრისით ფრიად მნიშვნელოვანია დისერტაციებისა და სადიპლომო ნაშრომების წაკითხვა, მაგრამ ისიც გაითვალისწინეთ, რომ შედარებით ძნელად ხელმისაწვდომია, რადგანაც გამოქვეყნებული არ არის. გარდა ამისა, დისერტანტი ან სტუდენტი შეიძლება, გამოცდილი მკვლევარი არ აღმოჩნდეს, რის გამოც მათი შრომების მიმართ მეტი სიფრთხილის გამოჩენა გმართებთ.

ინტერნეტში უკვე ზღვა ინფორმაციის მოძიება შეიძლება, მაგრამ გარკვეული საფრთხის წინაშე უთუოდ აღმოჩნდებით. კერძოდ, ინტერნეტში განთავსებული ინფორმაცია შეიძლება მეცნიერულად არ იყოს შემოწმებული, ან ძალზედ ზოგად ხასიათს ატარებდეს (სასწავლო, საცნობარო ინფორმაცია). გირჩევთ, ყურადღება მიაქციოთ ელექტრონულ ჟურნალებს – რეფერირებულ სამეცნიერო გამოცემებს, ის თქვენ ნამდვილად გამოგადგებათ.

რაც შეეხება პოპულარულ ჟურნალებს, მათი გამოყენება შეგიძლიათ საწყის ეტაპზე, როცა კვლევის თემას ირჩევთ, მეცნიერული მუშაობისათვის კი ნაკლებად გამოგადგებათ.

რატომ ვწერთ ლიტერატურის მიმოხილვას?

უპირველეს ყოვლისა, ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ ლიტერატურის მიმოხილვა არსებული სამეცნიერო კვლევის კრიტიკული განხილვაა და არა რეფერატების ერთობლიობა, ანუ სამეცნიერო ლიტერატურის მოკლე შინაარსი. მართალია, უნდა შეაჯამოთ საკვლევი თემის შესახებ დაგროვილი ცოდნა, მაგრამ ასევე მნიშვნელოვანია, რომ შეაფასოთ ეს ნაშრომები. უნდა გამოკვეთოთ კავშირი სხვა ნაშრომებთან და ხაზი გაუსვათ მათ კავშირს თქვენს ნაშრომთან. ასე რომ, მოგიწევთ, შეარჩიოთ, ნაშრომის რომელი ნაწილი ან რა საკითხი უნდა განიხილოთ. აუცილებლად აჩვენეთ, რით უკავშირდება იგი სხვა ნაშრომებს, რით ჰგავანან ერთმანეთს და რით განსხვავდებიან.

ლიტერატურის მიმოხილვა თქვენ კვლევის კონტექსტია. მკითხველს უნდა დაანახოთ, რა გააკეთეთ. ეს არ არის სხვათა შრომების შემაჯამებელი თავმოყრა.

ლიტერატურის მიმოხილვა, რომელსაც თქვენ დაწერთ, შემდეგ შეკითხვებს უნდა პასუხობდეს.

- რა იცით უშუალოდ თქვენი საკვლევი საკითხის შესახებ?

- რა ძირითადი ნიშნებით ხასიათდება მთავარი (საკვანძო) იდეები, (კონცეპტები), ფაქტორები, პრობლები?

- როგორია ამ კონცეპტების პრობლებისა და ფაქტორების კავშირი ერთმანეთთან?

- რა ნაკლი აქვს, ან რა ხარვეზი, ან რის სიმცირეს განიცდის თქვენი ცოდნა ან გაგება მოცემული საკითხის გარშემო?

- რა შეხედულებები უნდა იქნას (მომავალში) შემოწმებული?

- რომელი ფაქტი ან საბუთი არის არასაკმარისი, წინააღმდეგობის შემცველი, ან სათანადო დასკვნის გაკეთებისათვის გამოუსადეგარი?

- რატომ არის აუცილებელი არსებული პრობლემის შემდეგი კვლევა?

- წინამდებარე კვლევას რა წვლილი შეუძლია შეიტანოს არსებული პრობლემის გადაჭრაში?

- კვლევის რა ფორმა და მეთოდი მიგაჩნიათ არაადაამაყოფილებლად?

როგორ დაწეროთ ლიტერატურის კარგი მიმოხილვა?

გახსოვდეთ, ნაწერი უნდა პასუხობდეს ზემოჩამოთვლილ კითხვებს. ლიტერატურის მიმოხილვა გამოიყენეთ თქვენი კვლევის განმარტებისა და ახსნისათვის. მიზნად დაისახეთ, მკითხველს აჩვენოთ, რატომ არის აუცილებელი თქვენი კვლევის ჩატარება, რა ნიშნის მიხედვით აირჩიეთ ესა თუ ის თეორია ან მეთოდოლოგია, რით გაამდიდრებს თქვენი გამოკვლევა ამ სფეროში დაგროვილ ცოდნას.

ლიტერატურის მიმოხილვაში, გარდა იმისა, რომ სხვათა ნაშრომები უნდა შეაჯამოთ, აუცილებელია ხაზი გაუსვით რომელი იდეა ან ინფორმაციაა მნიშვნელოვანი თქვენი კვლევისთვის და რომელი – ნაკლებმნიშვნელოვანი (მოკლედ ახსენეთ) ან სრულიად უმნიშვნელო (გამოტოვეთ). ყურადღება გაამახვილეთ იმ მთავარ კონცეპტებზე, იდეებზე, დასკვნებზე, თეორიებზე, არგუმენტებზე და ა.შ., რომლებიც განხილულ ნაშრომებს საფუძვლად უდევს. ეძიეთ მსგავსება და განსხვავება თემატურად ან პრობლემატურად ახლომდგომ ნაშრომებთან.

ლიტერატურის მიმოხილვა გავალდებულებთ, შეაფასოთ და მკითხველს აჩვენოთ უკვე შესრულებულ შრომებს შორის არსებული კავშირი და ისიც, თუ რით უკავშირდებიან ისინი თქვენს ნაშრომს. ამ მიზნის მისაღწევად საფუძვლიანად გაიაზრეთ და ისე დაგეგმეთ საკუთარი ნაშრომის ორგანიზება.

ლიტერატურის კითხვის დროს თქვენ ცდილობთ, განსაზღვროთ საკვლევი პრობლემა, იპოვოთ ხარვეზები, დასვათ შეკითხვები, გააგრძელოთ კვლევა, ჩამოაყალიბოთ საწინააღმდეგო აზრი, გაეცნოთ ყველა იმ წყაროს, რომელიც თქვენი კვლევის პრობლემის გადაჭრას წაადგება.

საკვლევი პრობლემის განსაზღვრამდე თქვენთვის საინტერესო ასეულობით წყაროს ნახავთ (ან უშუალოდ ეხება ან მასთან ახლოსაა). პრობლემას ვერ განსაზღვრავთ, თუ თემის გარშემო არსებულ მდიდარ ლიტერატურას არ გაეცნობით. კითხვის პროცესში მიხედვით, რა დაგჭირდებათ და რა – არა.

გირჩევთ, თავი აარიდოთ ისეთ საფრთხეს, როგორცაა ყველაფრის წაკითხვა, რადგანაც ვერასდროს დაამთავრებთ. მიმოხილეთ მხოლოდ ის ლიტერატურა, რომელიც ყველაზე მნიშვნელოვანია და თემას ესადაგება.

წერაზე ადვილი, ნამდვილად, კითხვაა, მაგრამ გირჩევთ, საქმეს დროულად შეუდგეთ და წერას კითხვის დამთავრებამდე ნუ გადადებთ. ნაშრომის დასრულებამდე ხომ მუდმივად მოგიწევთ კითხვა. რასაც თავიდან დაწერთ, რა თქმა, უნდა, საბოლოო ვარიანტი არ იქნება. წერა აზროვნების ფორმაა, ამიტომ იმდენი წერეთ შავად, რამდენიც საჭიროა. რა თქმა უნდა, აზრსაც შეიცვლით, ინფორმაციის მოცულობაც გაიზრდება და უფრო მეტს შეიტყობთ საკვლევი პრობლემის კონტექსტის შესახებ.

რაც შეეხება ბიბლიოგრაფიული ინფორმაციის შეგროვებას, გადადებას არ გირჩევთ. გამოყენებული ლიტერატურის მითითება რომ დაგჭირდებათ, მერწმუნეთ, ინფორმაციის თავიდან შეგროვება ბევრ დროს წაგართმევთ.

ლიტერატურა

1. Wayne C. Booth, Gregory G. Golomb, Joseph M. Williams / The Craft of Research. Chicago & London. The University of Chicago Press, 1995.
2. The Bedford Handbook, 5th ed. Diana Hacker, Boston; Bedford, 1998.
3. The Chicago Manual of Style 14th ed. Chicago: University of Chicago Press, 1993.

Mariam Vardiashvili. Review of literature in scientific works

Georgian Technical University

77, Kostava Str, Tbilisi

Summary

In order to write a review of literature, an author should read articles published in scientific magazines, books, conference matters, governmental reports, newspapers, dissertations and diploma works, popular magazines and search necessary material by internet. During writing, the author should demonstrate context of his (her) research to a spectator, underline what he (she) did, why his

(her) work is important and why conduction of his (her) research is necessary, what is added by his (her) research to activity already done in this sphere.

Мариам Вардиашвили. Обзор литературы научного труда

ГТУ, Тбилиси, ул. Костава 77

Резюме

Для обзора научной литературы, автор должен ознакомиться с научными статьями, опубликованными в соответствующих журналах, прочитать научные книги, материалы конференций, государственные отчеты, газеты, диссертации и курсовые работы, популярные журналы, ознакомиться с нужными материалами в Интернете. Автор должен показать читателю контекст своего исследования, подчеркнуть, что сделано, чем актуальна его работа, для чего необходимы данные научные исследования, что добавляют они к ранее проведенным.

Д.Б. Джавадова

Бакинский славянский университет,
AZ 1014, Баку, улица С. Рустама, 25

**АКТИВИЗАЦИЯ УСТАРЕВШЕЙ ЛЕКСИКИ В СОВРЕМЕННОМ
РУССКОМ ЯЗЫКЕ**

Русский литературный язык в XX веке пережил несколько этапов. Различные исторические потрясения не могут разрушить языковую структуру, но они стимулируют те или иные процессы, ускоряют или замедляют действие языковых законов.

Лексика языка почти непрерывно впитывает в себя вновь возникающие слова, вызванные к жизни изменениями в общественном строе, развитием производства, культуры, науки и т.д.

Накопление в словаре всё большего количества слов, пополнение его стилистических ресурсов, наряду с совершенствованием грамматического строя, отражает общее поступательное движение языка. Однако в лексике происходит одновременно и обратный процесс - процесс исчезновения из её состава устаревших слов.

Н.М. Шанский отмечает, что освобождение словаря от лишних слов столь же закономерно и необходимо, как и обогащение его новыми словами: оно позволяет говорящим на данном языке освобождаться от ненужных лексических дублетов, устранять из своего активного запаса устаревшее и тем самым содействует более эффективному выполнению языком его основной и важнейшей функции – быть средством человеческого общения (5, 144).

Устаревшие слова существуют только для данного периода развития языка. Само понятие «устаревшее» предполагает непременно соотнесение с современным этапом: оно исторически обусловлено. Характеристика «устаревшее» - это суждение о тех или иных элементах языка с точки зрения его сегодняшнего состояния.

Академик В.В.Виноградов так определяет способность слов «синтезировать в себе «старые» системные и «новые» речевые значимости, возникающие при актуальном использовании слов в речи: «Вне зависимости от данного употребления, слово присутствует в сознании со всеми значениями, со скрытыми и возможными по первому поводу всплыть на поверхность. Но, конечно, то или иное значение слова реализуется и определяется контекстом его употребления» (2, 20).

Устаревшая лексика – это элементы лексической системы языка, которые перестали служить средством коммуникации и вошли в состав пассивной лексики.

А.М.Бабкин справедливо отмечает, что к устаревшим словам и выражениям обычен своего рода кунсткамерный подход. При таком отношении историческая перспектива либо отсутствует, либо даже игнорируется. В отличие от статического подхода, при котором устаревшие слова и словосочетание рассматриваются в изоляции, возможен и иной к ним подход – динамически-функциональный, основанный на убеждении, что в живых языках разрушение старого это вместе с тем создание нового (1, 7).

В современном употреблении устаревшей лексики сочетается два различных процесса:

- 1) активизация её использования (при этом часто устаревшее слово выступает в качестве стилистического средства) Например: «*Высшие чиновники по распоряжению президента представляют декларации о своих доходах*» (ТВ ТНТ, 24 марта 2009);
- 2) актуализация значения слова, при которой это слово перестаёт быть историзмом и используется в целях нейтральной номинации (4, 68). Например: «*Выборы в городскую думу прошли успешно*» (из газет).

Примерами активизации использования устаревших слов могут служить такие слова, как *меценат, чиновник, держава, ферма, фермер, раб и др.*

В современном русском языке широкое распространение получило слово *меценат*. В активном употреблении слова *меценат* был длительный перерыв: после 1917 года само понятие вышло из обихода. Слово окончательно не выпало из лексики, подобно словам *благодетель, филантроп*, в силу широкой распространённости в русской художественной литературе и при описании зарубежной действительности в переводных текстах. *Его спас интернациональный характер.*

Меценат (лат. *maecenas*) – известная историческая личность, богатый римский патриций эпохи императора Августа, его приближённый, прославился благодаря покровительству поэтам Вергилию, Форацю и др., а его имя стало нарицательным и подразумевает щедрых людей, поддерживающих таланты.

Слово *меценат* в «Толковом словаре русского языка» С.И.Ожегова – Н.Ю.Шведовой (1999), далее словарь С.И.Ожегова – Н.Ю.Шведовой, зафиксировано в следующем значении: «богатый покровитель наук и искусств; вообще тот, кто покровительствует какому-нибудь делу, начинанию».

В сегодняшней прессе *меценат* устойчиво употребляется применительно к сферам искусства, культуры, науки. Например:

«Во всём мире бизнес традиционно поддерживает культуру и искусство, а государство поддерживает меценатов...» (Культура, 16 ноября 1991);

«На сцене Азербайджанского академического национального драматического театра состоялся общественный просмотр спектакля «*Меценат*» по одноимённой пьесе современного азербайджанского драматурга Али Амирли...» (Эхо, 12 ноября 2005);

Активизировалось в наши дни и слово *чиновник*. «*Президент России в своём выступлении отметил: «Работа чиновников вызывает серьёзные нарекания»*» (ТВ России, 20 марта 2009);

«Недобросовестные чиновники затягивают решение вопроса» (ТВ России, 24 марта 2009).

В современном русском языке слово *чиновник* имеет и другое значение – «равнодушный, а иногда и своекорыстный исполнитель», «бюрократ».

Активизировалось слово *ферма* и производное от этого слова *фермер*.

В «Толковом словаре русского языка начала XXI в.» под редакцией Г.Н. Складневской М., 2008 (далее словарь Г.Н. Складневской) *ферма* – «частное сельскохозяйственное предприятие на собственной или арендованной земле». Например: «*А мы, когда начали работать..., то взяли в аренду ферму и работали очень успешно*»; «*Она написала проект об устройстве куриной фермы и выиграла грант*» (из газет);

«*Я уверена, что семейные фермы у нас заработают*» (ТВ России, 23 февраля 2009).

В «Словаре современного русского литературного языка» в 17-ти тт. (1950 – 1956 гг., далее БАС) пишут, что фермер – «владелец или арендатор фермы. В Англии фермы имеют капиталы, но зато без значительного капитала невозможно в Англии и думать о заведении фермы».

В словаре Г.Н.Складневской фермер – «арендатор или владелец фермы». Например: «Отныне каждый потерявший работу может попробовать себя в роли фермера»;

«Людей, желающих стать фермерами, в деревне оказалось немало» (ТВ России, 14 марта 2009);

«Фермеры пять лет держали в рабстве местных жителей» (Эхо, 4 февраля 2006);

«Местные власти против такого самоуправства не протестовали, а наоборот обрадовались – в районе появились “богатые фермеры”» (Эхо, 4 февраля 2006).

Активизировалось также слово *раб*. *Раб* (БАС): 1) Человек, лишённый всех прав и средств производства и являющийся собственностью хозяина – рабовладельца; представитель эксплуатируемого класса в рабовладельческом обществе; 2) *Перенос.*: тот, кто подобострастно исполняет волю вышестоящего лица, лиц, низкопоклонничает перед ними; 3) Человек, целиком подчинивший свою волю, свои поступки кому-, чему-либо.

Словаре С.И.Ожегова - Н.Ю.Шведовой слово раб отмечено в следующих значениях: 1) В рабовладельческом обществе: человек, лишённый всех прав и средств производства, и являющийся полной собственностью владельца, распоряжающегося его трудом и жизнью; 2) *Перенос.*: зависимый, угнетённый человек; 3) *Перенос.*: кого-чего. Человек, который целиком подчинил кому – чему-нибудь себя, свою волю, поступки (книж).

Приведём ряд примеров: «Она вырвалась на свободу из рабства» (ТВ России, 24 марта 2009);

«Рабыни любви»; «А что будет, если рабыня любви встретит свою хозяйку» (НТВ, 27 марта 2009);

«Против мигрантов прокуратурой было возбуждено уголовное дело по статье 127 УК РФ “использование рабского труда”» (Эхо, 4 февраля 2006).

Слово *держава* в значении «независимое государства» в современном русском языке развивает новые оттенки, не утрачивая позитивной коннотации и обозначая «страну, имеющую всемирно значимые достижения в какой-либо области».

В словаре Г.Н. Складневской *держава*: 1) Высок. Независимое государство (обычно крупное и влиятельное). *Великие державы*; 2) О стране, имеющей всемирно значимые достижения в какой-либо области (военной, экономической, спортивной). Например: *атомная держава, нефтяная, ведущая* и т.п. «Россия обязана быть ведущей державой» (из газет).

Активизировались и производные от этого слова *державник, державность, державный*.

Попадая в газетный язык, слово «держава» отчасти теряет свой высокий стилистический статус. Нейтральные и сниженные контексты рождают новую сочетаемость, дериваты и синонимию: *угробить державу, слаборазвитая сверхдержава, хилая держава, талонная держава, державка; державники* (синоним: государственники). Таким образом, в ряду синонимов империя – сверхдержава – держава – государство – страна – слово «держава» стремится занять место нейтрального члена ряда.

Примеров активизации устаревшей лексики становится всё больше и больше. Активизировалось и такое слово из области экономической лексики как *кредит*.

Продажа в кредит, товарный кредит, кредит до одного года – подобные фразы постоянно мелькают в рекламных объявлениях.

Понятие «жить в кредит» воспринимается уже как нечто обыденное и в представлении обывателя неразрывно связано едва ли не с любым актом купли-продажи.

Словарь Л.П.Крысина фиксирует несколько значений слова *кредит*: 1) предоставление ценностей (денег, товаров) в долг; 2) коммерческое доверие; 3) отпускаемая на что-либо денежная сумма; 4) *Перен.*: доверие, авторитет. История этого наименования в русском языке насчитывает более двухсот лет. Появилось оно ещё в Петровскую эпоху.

Начиная со второй половины XVIII в., слово развивает новые терминологические значения, которые относят кредит уже к финансово-комерческой среде деятельности. Новое терминологическое употребление становится настолько привычным, что далеко не все словари рубежа XIX – XX вв. отмечают первоначальное нетерминологическое значение. По мере развития экономических теорий XVIII – XIX вв. и становления банковской системы российской империи термин *кредит* приобретает те семантические контуры, которые он имеет сейчас.

Развитие экономического понятия «кредит» отражает многообразие экономических теорий, появившихся в XIX в. Несмотря на все споры, которые вызывало слово кредит как экономическое явление, оно укрепилось уже достаточно прочно. Об этом свидетельствует целый ряд производных и однокоренных слов: *кредитор, кредитоспособный, кредитовать, кредиторша* и т.д.

В результате изучения теоретического материала, а также анализа извлечённой из толковых и других словарей XX – начала XXI вв., из средств массовой информации лексических единиц были сделаны следующие выводы:

1. К устаревшей лексике возможен двоякий подход: статический и динамически-функциональный. Наиболее релевантным является динамически-функциональный подход, позволяющий изучить устаревшую лексику как в статике, так и в динамике;
2. Уход из языка и устаревших слов, и их отдельных значений из активного употребления считается одним из основных видов изменений, происходящих в составе русского языка последних десятилетий XX – начала XXI вв.;
3. Отмечается активизация употребления значительного количества устаревшей лексики;
4. Процесс активизации не является прямолинейным: в ряде случаев устаревшие слова вновь возвращаются в повседневное употребление. При этом устаревшие слова могут сохранить своё значение, подвергнуться семантической модификации или приобрести новое значение;
5. Пристальное внимание к периодической печати объясняется тем, что она прямо и непосредственно отражает события каждого дня и фиксирует активизированную лексику и её функционирование в современном русском языке.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабкин А. М. Устарелые слова в современном русском языке. «Современная русская лексикография». – Москва, 1981, с.4-34.
2. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. Москва, 1972, 431 с.
3. Грановская Л. М. Русский литературный язык в XX веке. Баку, 1998, 122 с.
4. Русский язык конца XX столетия (1985-1995). Языки русской культуры. Москва, 2000, 480 с.
5. Шанский Н. М. Устаревшие слова. Лексикология современного русского языка. Москва, 1984, 357 с.

D.B.Javadova. ACTIVIZATION of the OUT-OF-DATE LEXICON In MODERN RUSSIAN*The Baku slavic university*

In article results of the analysis of features of functioning of the out-of-date lexicon in modern Russian contain.

Lia Kapanadze*, Ani Bekauri**

77, Kostava st. 0175 Tbilisi Georgia

ART OF WORD POWER

The importance of oral communication, as a weapon of political struggle, was well understood by statesmen from the earliest times. Among the arts which have the ability to raise a person to the very highest step of glory two arts were particularly distinguished in old world: “One is the art of a good commander, the second is the art of a good speaker” – said Cicero, the famous orator of the old world. At the same time Cicero demanded that the speech be clear, of striving content and fine in form.

The fact that the word be a really striving weapon and not the rattling of phrases the speaker should take strict account to internal, conceptual and also stylistic composition of speech. The speaker should have clear notion about what he is speaking, what he is attempting to achieve with his speech before his listeners. He should absolutely understand the problem to which his speech is dedicated, to know more than his listeners do. The speech can be considered useful and needy when the orator delivers to his audience new ideas, new feelings, new spiritual attitude and encourages it for new deeds.

Good knowledge of the problem is not quite sufficient to make idea and speech clear for listeners. Elegant and clever speech has a great importance and attracts the audience as magnet. Logically perfectly constructed speech may be incomprehensible for listeners understanding if orator is not mastered in the technique of speech, if he cannot convey his idea accurately and clearly. This theory has been worked out BC by Greeks and Romanians on the basis of experience of political and judicial appearances. Experience of old world orators, technique of speech worked out by them has not even today lost their importance and they promote even today the mastering of lively word.

* **Professor**

** **Assistant Professor.** The article is based on the materials obtained by Ani Bekauri in the framework of Erasmus Mundus Programme, ECW for Georgia, Armenia and Azerbaijan.

The orators of the ancient world did not think that talent of speech was inherent in every person from the very birth. Quite opposite, when they said that it was possible to become an orator, they meant that this is not only possible but every person must learn to speak well.

Oratorical skill is the talent to arise the desired emotion and faith in listeners, to encourage them to make decision, to act on their mind, feeling and will.

The mystery of the power of word on the belief of the listeners was known since the old times. In the period when Athens and Rome were flourishing republics the fate of the states was solved on peoples meeting by power of persuading where the weapon was the free word. The greatest orators of the old world Demosthenes and Cicero with their incomparable political eloquence were fighting for defense of Greek and Roman republics, against their defeat, state disintegration and against their enslavement by foreign countries. The words of these orators had the greatest importance.

In all times and all countries the art of speech was always paid a great attention and powerful orator was a great danger for the opponents. For example, in 1802 when pact of Amiens was signed Napoleon demanded to include in the agreement an entry equalizing libelants and publicists to killers, counterfeiters and to give them over to Napoleon.

The percent of those greatest orators who were killed by killers or were forces to commit suicide is very high. Persecuted by enemies, Demosthenes poisoned himself to avoid falling into their hands; Cicero was killed by Seazarists and his head was sent to Rome; Savonarola was burned on bonfire; Robespierre, Saint-Just and others were guillotined; Jaures was killed on the day of starting of the First World War; Karl Liebknecht and Rosa Luxemburg were killed after the war; when F. Lassalle was accidentally killed in a duel the bourgeois Germany was celebrating of joy. The French author has fairly noted that “In our times word became the weapon of self-defense and attack; it must be mastered as the sword”.

The living orators put in their speech not only the thoughts but also feelings. The liveliness of speech is determined with the temperament of the speaker, with the depth of his persuasion. The intonation of speech, its expression, rhythm, emotion, composition – all these elements determine the liveliness of speech. Orator should master the mean of encouraging, otherwise the audience may stay indifferent and the orator may appear ridiculous. The appearance before the qualified audience is quite another matter. Here for cogency of the speech the solid facts are important without which sincere pathos and enthusiasm of the orator is fable. “The pathos of facts and eloquence of facts are necessary, without this you may with the same success beat the drum and imagine yourself as the orchestra” noted Garis.

Emotional speech should be matched with the depth of thought and harmonicity of language, otherwise it does not leave a noticeable imprint in the mind of listeners. We must remember that good orator is not the one whose speech roused talks about the orator but the one whose speech roused talks and thoughts about the problems touched by the orator in his speech. The thought, spirit, direction of the speaker should be understandable from the first words. His duty is to impart facts objectively, impartially, without any exaggeration or diminishing. Often the orator presents to the listeners a lot of material – numerical data, facts. This is difficult to listen. Usually such speeches have no thematic axis, material is not compacted around the pilot idea and all facts are soon forgotten. If orator does not get troubled with real understanding of the situation, with analysis and facts comparison he must not hope that he will be able to convey material lively and artistically.

Speeches differ in their nature according the composition of listeners, purposes and objects of speech. Generally the speeches are of political, scientific, judicial, military, ecclesiastical and private character.

Political eloquence is the discussion on political and state problems. In case of making such speech the person should be adamant defender of his political program and at the same time could to criticize the opponent and his program convincingly.

The purpose of scientific eloquence is to effect cognitive ability of listeners which usually means a special preparation of listeners. In such case the objective of the orator is to satisfy the listeners' interest, widen their mental area. The speech of scientific character is to be essentially true, clear, exact, simple and comprehensive.

Judicial or legal speech has two entirely opposite purposes: to convince the listeners in the guilt of criminal presenting the necessary documents and explanations for defense and acquittal of the accused.

It should be mentioned that irony and humor do not harm but strengthens the speech and unexaggerated irony and humor used in the appropriate place gives the orator speaking on political and social problems great advantage.

The speech of military character is delivered before the meeting for better using the moment which suits most the given battle situation for suppression in soldiers the instinct of self-preservation, to convince them in the necessity of self-sacrifice for achieving glorious victories and encourage them for heroic deeds.

In the speech of military character the power, laconism and clearness is most valued. When a person believes in the nobility of his deed for which he is ready to sacrifice himself, the eloquence is unnecessary for courage and inspiration. Military history is full of examples when as a result of the speech of their favorite commander the soldiers have shown the miracles of bravery and courage.

Ecclesiastical and spiritual speech is mainly preaching on moral and ethical problems. Usually their subject is teachings, thoughts and stories about the life of illustrious religious followers.

Every day speech is the speech on different social problems. The purpose and character of such speech should, in each separate moment, match to this or that situation and pay account to the composition and mood of listeners.

It is of great importance that each idea which is pronounced by the speaker before a great audience be correctly understood by listeners. For this the orator should possess the culture and technique of speech. Sometimes a person possesses great knowledge but when imparting his knowledge the listeners cannot understand him, as he cannot formulate his speech in simple language, keep tone, intonation, tempo. The good orator is responded not only with attention and action on the part of audience but also with laughter, applause in the moments when it likes the speech especially.

The speeches are pleated or rounded. Pleated speech is the oldest, in the old times this style was used by all. The pleated style has no end until the narration is over. It is unpleasant with its unendedness, as everybody want to see the end. The rounded style consists of periods. Such style is pleasant and easily remembered as periodic speech has number easy to remember. That's why everybody can easier remember verses than prose as verse has number with which it is measured.

One of the important merits of an orator is if fits well in time. To become good orator one must master the art of speech which needs the knowledge of cultural, political and philosophical problems, the technique of speech delivering and, what's essential, good knowledge of the language in which he presents his speech.

REFERENCES

1. Averintsev S.S. Rhetoric and origins of European literary traditions. M. 1996.
2. Vvedenskaya L.A., Pavlova L.P. Culture and art of speech. Rostov-na-Dony. 1995.
3. Kapanadze L., Khakhutashvili E. Public relations. TSU. 2007.
4. Zaretskaya E.N. Logics of speech. M.1997.

ლია კაპანაძე, ანი ბეჭაური. სიტყვის ძალაუფლების ხელოვნება.
კოსტავას 77, 0175 თბილისი, საქართველო

რეზიუმე

ნებისმიერი პროფესიის ადამიანისათვის რიტორიკული ცოდნის შეძენა აუცილებელია, რათა სიტყვით გამოიწვიოს მსმენელში სასურველი განწყობილება ან რწმენა. ორატორულ ხელოვნებას ყოველ დროში და ქვეყანაში დიდ ყურადღებას აქცევდნენ. სხარტად და მოხერხებულად ნათქვამ სიტყვას უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს და იგი ანდამატივით იზიდავს აუდიტორიას.

ნაშრომში წარმოდგენილია ორატორული სიტყვების განსხვავებული ნიშნები მსმენელთა შედგენილობის და მიზნების მიხედვით.

ლია კაპანაძე, ანი ბეჭაური. Искусство речевой власти
0175 Тбилиси, Грузия. Костава 77

Резюме

Коммуникативные умения человека входят в состав основных требований к любой профессии. Общество уже с древних времен выделяет тех, кто служит в коммуникативной сфере.

В античности появляются первые ораторы. Для спасения жизни человека многие начали учиться ораторству искусвою. Особый интерес представляет опять профессионалов ораторского искусства, осазывая воздействие на свою аудиторию. Изучено сколько привлекательности может придать правому делу красноречие.

A. Avaliani

Georgian National University

THE CURRENT DEVELOPMENT OF MODERN ENGLISH VOCABULARY

As one of the three elements of language, vocabulary is sensitive to the fastest change. Modern English vocabulary distributed in many areas always keeps developing. Though scholars at home and abroad make great progress on English new words, it is far from satisfaction. This paper, which is based on the previous findings, begins with the definition of English new words and its study actuality. As new vocabulary is a mirror of social development, the source of its improvement distributes in more than ten semantic fields reflecting the ever-changing contemporary world in an all-round way. Besides, the paper investigates the formation of English new words which is on the basis of traditional word-formation rules and its unique feature. Lastly, the paper analyses the prospects of new English words which are characterized by continuous in number, various sources in borrowing and a tendency to be short in form. It is hoped that the present study will stimulate English learners' interest in studying English new words and help them enlarge their vocabulary in order to meet the demand of new ideas, theories and science technology.

The English language has become the international language of the world. In addition to the 400 million people speaking English as a first language, about 800 million use or study English as a second/foreign language. As English grammar is relatively simple compared to other languages, it is the vast English vocabulary, which poses a real challenge in the quest to master the language (Pyles, T. & Algeo, J. 1982). The existence of English words is usually taken for granted by the speakers. However, to speak and understand a language means knowing the vocabulary of that language.

According to the founder of modern linguistics Bloomfield (1933), all languages are dynamic rather than static and change is constant – and normal. That is to say English vocabulary has a metabolic process to meet the needs of the rapid development of the society. The average speaker knows thousands of words, and as the language grows new words are introduced while many old words fall out of use. As foreign learners of English, we should concentrate on this metabolic process continuously so as to keep pace with the development of English.

According to the Oxford Essential Dictionary of New Words edited by Erin, word is novel arrangement of letters with a meaning not quite duplicated by any other arrangement of letters (2003). This is the ideal form of a new word. Like most ideals, this is rarer than we'd like. Real-world new words are messier. For one thing, new 'words' are often made up of more than one word— they're multiword lexical units, to be technical. Often, new words are merely new senses of an existing word. A new word must earn its place in the dictionary by showing that people are using it— lots of people, in lots of different places. This is great for proving that the new word is a solid citizen of the English language (Lin & Liu, 2005, p.151).

From the above mentioned, the definition of new words may be described as follows: neologisms are newly coined words or words that are given new meaning to fit new situation because of social, economic, political, cultural, scientific and technical changes in human society (Lin & Liu, 2005, p.132). They are also called vogue words, that is, the newly popular and much used words.

2.2 Study Actuality

In 1902, Leon Mead published a work *Word-Coinage: Being an Inquiry into Recent Neologisms; also A Brief Study of Literary Style, Slang, and Provincialisms* (1902), which is the earliest work studying English new words in the 20th century. And Mead is the first person to bring forward the opinion of studying neologisms in his work, which includes many new words created by American

writers. Besides, the author also made a record of the attitude of American literary toward “neologism”, such as Henry James. “Henry James is afraid he is wholly unable to aid me in collecting words either of his own invention or of anyone else’s.” (Gao, 1998, p.11). The existing lexicology thinks little of modern English new vocabulary. The reasons are just like follows: firstly, uncertainty on the definition and scale of new words; Secondly, incompleteness on the collecting of new words; lastly, without authority standard and few is edited into dictionaries and books (Deng, 2005, p.49). However, as professor Wang Rongpei said, “As for new words, we cannot ignore them just because they haven’t been edited into dictionaries or accepted by the Standard English” (2006). We should attach importance to its development, formation and trend.

New words are being invented or introduced all the time. Sometimes a new word is produced by a single person only, in some special situations. These words are called nonce words used only once or coined for one particular occasion, and never occur again. Sometimes a new word coined by a single speaker is used by a small group, such as the staff of the institution, and exists for a time without gaining any wider circulation. Sometimes a new word is coined by a number of people; such a word becomes an accepted part of language, and is fixed in a dictionary.

When a new product is made, a new conception comes in man’s thought, and a new name must be found, that is, a new word appears in the language. In general, the sources of English new words mainly distributes in more than ten semantic fields reflecting the ever-changing contemporary world in an all-round way. (A semantic field is an area of meaning which can be delimited from others in a language).

After World War II, the global political, economic situation and social life is changing with each passing day. It reflects that new words in these fields are emerging in an endless stream.

The world situation is out of joint. Numerous new words appear. For instance, CIS, Commonwealth of Independent States after the Soviet Union collapsed; Velvet Revolution referring to a non-violent political revolution during the Drastic Change in Eastern Europe; G8, which evolved from the Group of Seven, consisting of the world's eight leading industrialized powers; Sandstorm in the 1991, Gulf War/Persian Gulf War making its formidable impact felt on Iraq; NMD, National Missile Defense and TDM, Theater Missile Defense. Though the Bush administration enthusiastically implements these two strategies, the September 11 terrorist attacking on the United States has also produced serious consequences. To smash terrorism and halt the spread of weapons of mass destruction and eco-tourism, the US and British governments waged a war on Iraq at all costs. Statesmen and diplomats of each country were quite active and carried out shuttle diplomacy to obtain cold peace. The outbreak of the war in Iraq caused thousands of casualties and humanitarian disaster. To resist US and British army, some Iraqis take extremes and suicide bombing.

Every younger generation is labeled by the American society. At the beginning of the 20th century, the young who was confused and disenchanted by the scar of the World War I and haunted by a sense of betrayal and emptiness brought about by the destructiveness of the war was called the Lost Generation. The generation who was born in 1920s and came of age after the World War II flouted tradition. They were the Beat Generation. The generation who was born in 1930s is the Silent/ Silence Generation. The birthrate skyrocketed following World War II, causing people born in this period as the Baby Boom Generation. And also, there are the Me Generation born in 1950s, the Generation X born in 1960s and the Generation Y born in 1970s. The Baby Boom Generation dreaded wars and conscription and was the pioneers of sexual revolution and taking drugs for fun. The X Generation feared unemployment and was cynical about life. And the Generation Y worried about stray bullets and AIDS while had the Internet.

In society, people of different social life have different social name. There were decadent hippies in the 60's, yippies: Youth International Party in the 70's and yuppies: young urban professionals in

80's. Besides, there appeared bluppy/ bluppie: black yuppies, guppy/ guppie: gay urban professionals, yappie: young affluent professionals, muppie: middle-aged urban professionals, woopy/ woopie: well-off older person, yeepie: youthful energetic elderly people involved in everything, sippy: senior independent pioneers, and yuffie: young urban failure. At the beginning of this century, BOBOS aroused the interest of white-collar workers and petty bourgeois. It refers to Bourgeois Bohemians meaning the new 'enlightened elite' of the information age. They are well-educated and have forged a new social ethos from a logic-defying fusion of 1960s counter-culture and 1980s entrepreneurial materialism.

Today is also an era of knowledge economy. With the deepening of economic globalization, multinational corporations, global marketing, PR: public relations, e-commerce, etc. are new things in Economic Field. Fortune 500 is a bellwether pushing forward the global economic development. Nevertheless, the global economy cannot boost without SME: small and medium-size enterprises. Running an enterprise depends on high-quality personnel. It not only needs the guidance of CEO: chief executive officer, but also requires the cooperation of COO: chief operating officer, CFO: chief financial officer, and CIO: chief information officer. The company top should pay attention to TQM: total quality management, guard against corpocracy, and set a high value on corporate culture. In the securities market/firm, angel investors finance and often mentor risky young companies in exchange for equity stakes in the businesses. They are called angels because the funding they provide often seems heaven-sent at a time when the friends-and-family money is exhausted and the company has not yet developed the products or revenue to attract later-stage investors.

At present, we are in the process of "The Third Wave" in which information technology (IT) is playing a vital important role. Computer technology and telecommunications industry change with each passing day. The English-Chinese Bilingual Dictionary of Information Technology published in 2000 includes more than 100,000 new IT words. And new words involved in computer technology from 1980s account for over 50 percent, such as supercomputer, desktop, laptop/ lunch box/ notebook, pen/ penputer/ pentop/ notepad and palmtop. Moreover, the Internet has become fashionable all over the world. "Cyber-" denoting computer network is turning to a productive prefix. Over 50 words are combined from this prefix, including cybercafé, cyberspace, cyberchat, cybersurf, cyberstation and so on. GSM: global system for mobile communications mobile users can "roam about the world". And ADSL: asynchronous digital subscriber line supports computer users to access the Internet quite fast without waiting for a dial-up connection. Other advanced scientific and technological products are SSC: superconducting super collider, LEP: large electron- position collider, LRV: light rail vehicle/ LRT: light rail train and magnetic- levitation train having already been moved in Shanghai.

Life science has been universally acknowledged as a newly developed discipline worldwide, being highly valued in international academic circles. People often mention clone and human cloning which trigger a debate about the relation between biotech and bioethics. There are also genetic engineering, genetic fingerprinting coming from life science. In 2001, the US genomics company, Celera announced the human genome causing a big stir in the world. Recently, nm: nanometer/ nanoscale technology is becoming popular.

The new era has brought about wonderful life as well as the 21st-century ailments inevitably to human beings. The PWA: person with AIDS suffers from AIDS. Despite AIDS cocktails therapy, the rapid spread of AIDS makes many people gloomsters. In 2003, SARS: Severe Acute Respiratory Syndrome/ atypical pneumonia appearing in China is depressingly high. Highly technical and highly rushed modern way of life may cause mental illness such as CFS: chronic fatigue syndrome, shadow syndrome, depression, ADD: attention deficit disorder and mania. If you spent Christmas day nursing a cold rather than enjoying the delights of good food and relaxation, you may be a victim of a newly identified condition: leisure sickness. This is a term which has recently been adopted on both sides of

the Atlantic to refer to a situation that will be very familiar to many of us: we avidly look forward to a rest after a period of intense activity at work, only to be annoyingly struck down with some kind of bug which makes us feel rotten, just when we thought we were going to enjoy ourselves for a few days.

At the end of the 20th century, pestilence brought disaster to “animal kingdom” from bird flu in Hong Kong to BSE: bovine spongiform encephalopathy (still called Mad Cow Disease) in Britain.

Besides psychological and mental disease, “social diseases” are quite a lot. The criminal rate remains a high level in the 21st century. Modern new words consist of various criminal acts: money washing/ money laundering, acquaintance rape, baby napping, contract killing, serial killer, spree killer and etc. Domestic violence causes victims suffering from battered wife syndrome.

There are also many invisible problems in the society which are in the form of disrespect for personal dignity and disregard of human rights: racism, sexism, ageism, classism, ableism, adultism, lookism, fattism, heightism, and sizism.

Economic development and social advancement change and enrich people’s life in a more and more profound way. During holidays, people can go shopping in shopping mall or power center/strip and have dinner in food court. Merchandise comes from all over the world: white goods, brown goods, dish washer, food processor, microwave oven/ pinger, toast oven and kitchen ventilator. Most of them are cheap and cheerful. People may enjoy an event movie/ event picture in a multiplex or watch an action film at their home cinema/ home theater. In fitness center, aerobics, rhythmic gymnastics, stretching, treadmilling and stair mastering are available. An increasing number of young people attempt to do aquatic sports (surfing, jet-skiing and board sailing) and extreme sports (bungee jumping, rock climbing, extreme skiing, ski surfing and peakbagging) to show their adventurous spirit.

When facing new words, some people will be scared or some people just put them aside. But some people will study them. For they realize that knowledge of word-formation is not only helpful for the expansion of one’s vocabulary, but also of great significance in inferring word meaning.

Conversion is a main type of word-formation assigning the base to a different word class with no change of form. It can be viewed as the combination of two or sometimes more than two words to create new words. In the English language conversion is unusually prominent as a word-formation process. Of course, conversion, like other main types of word-formation, is treated as a process now available for extending the lexical resource of the English language, e.g. the haves and have-nots, ins and outs, ifs and buts, ifs and therefore.

Compounding is a main type of word-formation adding one base to another, such that usually the one placed in front in some sense subcategorizes the one that follow, e.g. blackbird, etc. Take another few new words for example, gay marriage, boy toy, platinum handshake, rapid reaction force, and four-two-one syndrome.

Clipping or shorting is a method of shorting a word without changing its meaning. Words like gas (from gasoline), bus (from omnibus) are formed by clipping. Clipping is an important device of forming new words in Modern English. It is used widely in scientific writing and journalistic style. This method is of a character of using words precisely and conveniently. In Modern English not only single words but also phrases can be replaced by the use of clipping. For instance, chemo (from chemotherapy), con (conversation or conference), demo (downward mobility), slomo (slow movement), etc.

Acronyms are a special kind of clipping. An acronyma is a word formed from the initial letter of a word that makes up a name. Radar and snafu (situation normal all flucked up). For example, NAFTA (North American Free Trade Agreement), DINK (dual employed, no kids), DEWK (dual employed, with kids), NILKY (no income, lots of kids), etc.

Blending is a very productive process, especially in commercial coinages. A blend is a compound word made by blending one word with another word. Though not all blends become

standard, most of them have been more or less acceptable in the English language. That is to say, blending is a process of word-formation, in which a new word is made by using the parts or the full form of the two words and combining their meaning. For example, Amerindian is derived from American India; Europort is formed from a European port, Demopublican from Democrat and Republican, Cineplex from cinema and complex, kidult from kid and adult, edutainment from education and entertainment, etc.

Back-formation is an abnormal type of word-formation where a shorter word is derived by deleting an imagined affix from an already existing longer word in the vocabulary. The word “beg” for example, comes from the word beggar, and not the other way round. That is to say, the noun beggar appeared first in the English vocabulary, and then the verb beg. Take another new word for example, information technology informates as well as automates. The word information comes from informate, and the word automation come from automate.

Affixation and back-formation are two contrary processes of word-formation. The former is a method of forming new words by means of affixes while the latter by cutting imagined affixes.

The process of analogical creation is one of the tendencies in English word-formation. A new word or a new phrase is coined by an analogy between a newly created one and an existing corresponding one. The word marathon, for instance, is an existing word, which appeared at the Olympic Games held many years ago. It means “a running race of about 26 miles”. Through analogy Modern English has the following new words derived from marathon: telethon, talkathon, etc. There are two types of analogically coined words: one is single word, and the other is phrase. For instance, from the words blue-collar worker and white-collar worker, a lot of collative neologisms born, such as gray-collar worker, pink-collar worker, gold-collar worker, new-collar worker, bright-collar worker, open-collar worker, no-collar worker.

Onomatopoeia is the oldest device of word-formation used to name a thing or an action by a vocal imitation of the sound associated with it. In other words, onomatopoeic words are echoic words whose sound suggests sense. In Modern English people often coin new words for the purpose of vividness and imagination, e.g. grunt, cuckoo, coo, and murmur.

In English many existing words have added new meanings in the course of time, especially in the past few decades. These words with new meanings have become important new words. For instance: the word Watergate appeared in 1972, then –gate adding its meanings, gradually means the scandal like Watergate, especially refers to the scandal of important person in political fields, such as: Camillgate, Ricegate, De-bategate, Winegate.

A number of new words are borrowed from other languages. The English language has vast debts. In any dictionary some 80% of the entries are borrowed. In the fourteenth century vast numbers of French words were introduced into the English language. In the sixteenth century large numbers of new words were borrowed from Latin. In the nineteenth century there was a great expansion in the vocabulary of science and technology. Borrowed words are nevertheless immensely useful in enriching the vocabulary and making the language flexible and resourceful. We have known a lot of borrowing words, for example, the words karaoke and ikebana borrowed from Japanese, opening-up policy, one country and two systems, iron rice bowl, vegetable-basket project, laid-off workers from Chinese, black humor and ye-ye from French, sputnik from Russian, lebensraum and gemutlich from German, pizza and dolce vita from Italian, tabla (from Indian. [http:// www.ask.oxford.com/ globalenglish/ borrowings](http://www.ask.oxford.com/globalenglish/borrowings))

Completely new words in English constitute a tiny minority because of lack of clues to their meanings from the established vocabulary. There are three types as follows:

Words of this group are from names of scientists, inventors, or famous persons. For instance, the new expression Clinton-speak comes from the former USA president Clinton. It refers to “the speaking way of Clinton”.

Similarly, quite a number of our familiar words are derived from the names of places. These words usually denote that products, objects or materials come from the names of places where they were first produced. For example, champagne from Champagne in France where the wine champagne was first produced.

Thanks to the popularity of the products they stand for, some trademarks have become common words. Words such as Carrefour, Colgate, Sprite, and Safeguard become familiar with us.

During the development of modern English vocabulary, there are three main characters, that is, continuous increase in number, various sources in borrowing and a tendency to be short in form (R.P. Wang & J.Z. Wang, 2006, p.152).

The number of modern English vocabulary is exceedingly added. It's estimated that the amount of neologisms is beyond 2 million. It will be out of count if all the specialty terms are taken into consideration. Just take the species of creature in the world for example, in August 18, 1997, American news and the world report has supplied the number of certain species, which are already 1359500 in all. And there are 13000 new species added every year (Xie, 2003, p.368).

English is the international language, which is spoken as a mother tongue by 300 million people, and another 300 million people use it as a second language. The estimated number of people who are learning English as a foreign language in countries where English has no official status is 1 billion (Liu & Jiang, 2002, p.23). It is calculated in the end of the 20th century that 1.2 to 1.5 billion people can use English in different levels. The development of new English vocabulary actually is the process of borrowing words. It's calculated that English vocabulary comes from more than 120 languages. Each nation all supplies new words.

Nowadays, with rhythm of living and working turning into more rapidly, the language used for communication becomes simpler and shorter, especially the vocabulary. More and more new words appear in the form of initialism, acronyms, shortenings, blends, phonetic spelling and so on. Take a few words for example: B2C (business-to-consumer), B2B (business to business). In a word, it's quite clear that simple and short is the trend of new vocabulary in form.

Conclusion

American linguist Mario Pei said in his English in 2061: A Forecast: “It will be the multiplicity of new words that will really make the English of 2061 a startlingly different language from that of today” (1967, p.78). Knowledge of source, word-formation and future development of new words is, therefore, one of the most aids to the expanding of one's vocabulary of neologisms, and is of great value in inferring the meaning of new words. It is hoped that the present study will stimulate English learners' interest in studying English vocabulary and help them enlarge their vocabulary in order to meet the demand of new ideas, theories and science technology. So this paper is hopeful of having some practical value.

REFERENCES

1. Borrowings into English. (n.d.). Retrieved March 10, 2008, from
2. <http://www.ask.oxford.com/globalenglish/borrowings>
3. Bloomfield, L. 1933. Language. Chicago: University of Chicago Press.
4. Erin, M. (Ed.). 2003. Oxford Essential Dictionary of New Words. New York: Berkley Pub. Group.
5. Mead, L. 1902. Word-Coinage: Being an Inquiry into Recent Neologisms; also, A Brief Study of Literary Style, Slang, and Provincialisms. New York: Thomas Y. Crowell & Co.

6. Michael Quinion. 1998, January. Some new words from the Oxford Archives. Retrieved Nov. 19, 2007, form <http://www.worldwidewords.org/articles/wordsof97.html>
7. Pei, M. 1967. English in 2061: A Forecast. New York: Harper & Row.
8. Pyles, T. & Algeo, J. 1982. The Origins and Development of the English Language. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

ა. ავალიანი. თანამედროვე ინგლისური ლექსიკის განვითარების საკითხები
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი

რეზიუმე

ლექსიკა როგორც ენის ერთ-ერთი ელემენტი განიცდის მუდმივ ცვლილებებს ენის განვითარებასთან ერთად. სტატია განიხილავს, როგორც ახალი ლექსიკური ერთეულების განსაზღვრას, ასევე მათი შესწავლის აქტუალობის საკითხს. ნაჩვენებია თანამედროვე ინგლისური ენისათვის დამახასიათებელი სიტყვათწარმოების ხერხები და საშუალებები.

გამოყენებული ლექსიკური მასალა მოიცავს ადამიანის საქმიანობის ისეთ სფეროებს როგორცაა პოლიტიკა, ეკონომიკა, მეცნიერება, ტექნიკა და ყოველდღიური ყოფა.

მსგავსი შესწავლა საშუალებას იძლევა გამოიკვეთოს ლექსიკის განვითარების ტენდენციები თანამედროვე ინგლისურ ენაში.

Robert Densmore Brill, M. A., J. D.

Independent Scholar of E. A. Poe
Bellum simbolium mali

EDGAR ALLAN POE AND THE POET'S FREEDOM OF COINAGE

As peace is of all goodness, so war is an emblem, a hieroglyphic, of all misery...

John Donne SERMON XV

Ever since my 1971 introduction to Poe's essays, "The Philosophy of Composition" and "The Poetic Principle," the works of Edgar Allan Poe have gripped my mind. These were but two in the course on Literary Criticism, for the English Major at the University of California-Davis. This is an English course requirement common throughout the University of California system. American literature specifically, and our American culture generally, cannot be understood without one having knowledge and understanding of Poe and his works. One can thus infer that I have been reading and trying to decipher Poe's works most of my adult life. I am now sixty-eight, and have read, possibly, half of his fiction. The balance of his complete literary product I have not time enough in life to read.

For readers who do not know much of Poe's biography, Edgar Allan Poe was born on 19 January 1809 in Boston, Massachusetts, U. S. A. He died in Baltimore, Maryland, at the age of forty-years-and-almost-nine-months, in the early morning hours of 7 October 1849. There does not exist two colder regions of the American Eastern Seaboard, in the undisputed coldest period of its winter weather. Poe enthusiasts and scholars around the world have been celebrating his life with memorial events, conferences, and program programs this month (October) around the world. Universities in

Romania, Spain, France, Japan, and in several cities in America. just to name a few, have international conferences.

To continue this brief biography, Poe's mother was born in London and had become a beautiful, twenty-three-year-old stage actress when she died. This left Poe an orphan of not quite three years of age. His father was an equally handsome, young theatrical apprentice who quite Law School so that he could be near the lady he wanted to marry. Nevertheless, he was so inept an actor that he was often ridiculed in the reviews of the day. His name was David Poe. Two weeks after his wife died, David left Richmond, Virginia, and was never seen nor heard of again. He was the son of one of America's Revolutionary War Heroes, General David Poe, who became honored by *The Marquise de LaFayette* years after America's independence. The Poe ancestor of Edgar came to the American Colony of Pennsylvania from Fenwick Parish in Ayrshire, Scotland, in 1743. All of these facts feature in Poe's works throughout a short life of horror, strife, agonizing hunger, and endless tragedy. This *paraphrase* of Poe biography is largely taken from Hervey Allen's *Israfel*, as are many of the points which follow.

Unlike most of the poets and writers of the *Romantic Period* (1750 to 1850), at best, scholars have tried simply to understand his *words*, so that one might be able to read and comprehend a poem or short story at the *literal level*. Consequently, one must begin a Poe work by closely examining and understanding each word. This process necessarily brings to mind the word *God*. One is instructed before one has learned to think and one's brains have developed that, "God created the heavens and the earth, and the earth was without form, and void;" Let's just say that is a fact!

But to people who were not subjected to those explanations of the beginning of things the question arises, "Who created humankind's ability to form the sounds of speech?" Who created *words*? Who decided on the *parts of speech*? —Speech itself? Where did all of this marvelous capability to communicate originate? Did it arrive, instantaneously, at or by an utterance, the command of God? Did God create our voices, our words, and our use of both the sounds and parts of speech to share our feelings and thoughts with others? Certainly read Socrates and Plato in the West, and Gotama Siddhartha and Confucius in the East for their views. However, their words are regarded as alien pronouncements of Christianity's *creation*.

To consider the origin of words, then, let us leap back in time a hundred-thousand years ago to the approximate time that we were brushing elbows with our closest biological species, the chimpanzee. Those of us who pursue education and enlightenment are seeking to understand and use the very highest level of verbal and literary exchange and usage of words, diction, that have been developed since that time. Edgar Allan Poe, like his ancient Greek, Western models of thought, Socrates and Plato, challenged and examined every phenomenon of the human condition. Such examination must begin with the very words one uses.

What would be one of the purposes of such use of words? I have personally never heard nor read of any higher compliment and use of language than from Percy Bysshe Shelley. Many who read British Literature know of him and his works, as Americans do Edgar Allan Poe. However, one of Shelley's greatest utterances was, "...poets [are] the 'unacknowledged legislators of the world.'" However, it is his coinage of the word *legislators*, as well as others, that concerns us with Poe here.

Shelley died the year after Poe returned to Richmond, Virginia from Scotland, 1822. Nevertheless, dead by the time Poe even began to write his own work, Shelley was one of the many *English* (more correctly, "British") ex-patriots who immigrated to Italy to be near a celestial brother, Gordon, Lord Byron, a *Scot*. Lord Byron and his literary friends were the "Professors" of the *Romantic Period* (1798 to 1832), we are told. Their goal was to live life as they decided, without dictation from a Pope, Archbishop of Canterbury, or Calvinist Minister, as all were atheists. *Language* and the art of *poetry* were their degrees of achievement, their coinage, their wealth.

It is a true statement that we “common people” must do something by which we can earn our income, to pay our rent, buy food, and take a little trip once in a while. But is that “the meaning of life?” For participants of the *Romantic Movement*, it appears that without exception, each poet lived for the creation of his *art*, for *language*, for the *poetry* that they could fashion. That was the meaning of their lives. Yes, Wordsworth stayed behind in the Lake District of England and enjoyed the comfort of his deceased father’s wealth after his estate was paid by his principle debtor. But even Wordsworth had known extreme poverty in his early life. Intellectual freedom and poverty appeared to be unavoidable companions.

Nevertheless, it is since the birth of the original thinkers of Greece’s Hellenic Period, and thereafter, who have devoted their brilliance and genius to poetry, that we have such a creation of *words*, *vocabulary*, as came to Edgar Allan Poe, in his own fascination with them. The diction of the deist does not exist in his works. It is my belief that Poe acquired a love of words because of his family. They are such members of family as had, and have, a love of the limitless joy that comes with knowing words. They are persons who know how to use words, diction, vocabulary, and to *think* concepts which one’s peers do not yet have. For Edgar Allan Poe those family were his distant cousin, the Scots poet, Robert Burns, Poe’s own adopted father-cousin, John Allan, as well as Allan’s cousin, and Poe’s uncle, Scots novelist, John Galt, all *British* in birth.

Nevertheless, it was during the period after Poe’s mother, Elizabeth Poe, died of tuberculosis in 1811, and during his residency in Scotland and England (Great Britain, the United Kingdom) that were crucial to Poe’s developing a love of words and poetry. From the time that he was entered into the very exclusive academies of Irvine (Ayrshire, Scotland) and Stoke Newington (London, England) in 1816, to his departure from Great Britain five years later, in 1821, Poe was “forced” to read foreign languages. In Scotland his hands would have been slapped with a rod if he erred; in England his punishment would have been ridicule by the older scholars. Then as now, such harassment was enough “peer pressure” to break the spirit of any young scholar.

It was never necessary to punish Poe for scholastic failure. By age eight, it is well known that he could perform a fair translation of Greek, Latin, French, and Italian. Moreover, at the time, *English* was still a foreign language to the Scots. More important to Poe, *Scots* was *foreign* to his Richmond, Virginia, American-English ears. Nevertheless, one excels at a given subject because of enjoyment. Poe was simply enthralled by not only the words that he heard from his family members, but by the concepts in which the foreign language carried them. It follows that expressions in the Greek and Latin languages ignited his passion for their ideas of beauty and learning. Paradoxically, the *Scottish enlightenment* was long in place by the time of Poe’s arrival. He could never get enough of school!

Even easier for Edgar Allan Poe, however, and to the delight and pride of his family, were his superior memory, and his ease with mathematics, music, and art. Let me inform the reader that he was a superior athlete as well. Of all subjects to which he become a student, he has written to us in his poetry that he knew from an early age that he was different than others, and preferred the company of learning words and language to any other activity. For comparison consider that at the United States Military Academy of West Point, in New York, he stood third in his class in mathematics. Like art, Poe felt mathematics too simple for his mind.

Now we must spring ahead from human-kinds’ first competitor, the chimpanzee, to Edgar Allan Poe’s own use and creation of words, out of which they are the artist’s palate of his literature. Let us take but one of Poe’s short stories to demonstrate the creative genius of his mind. “The Murders in the Rue Morgue” has utterly baffled readers and scholars since its first presentation to the public. That occurred in his offering of 1841 the story for publication and sale to Lea & Blanchard in his *Tales of the Grotesque and Arabesque*. Nevertheless, this publishing firm simply had no money to publish it, even without any payment to Poe!

Almost all of his vocabulary in that story would be familiar to the modern ear, but in 1841, Americans, generally, did not know the French language. Moreover, his use of such words as *acumen*, *whist*, *draughts*, and *nebula* in Orion were still unknown even by the laboring *Ulster-Scots* (Scots in, and from, Ulster, Ireland) who populated and developed the American Colonies, and the states out of which they grew. *Acumen* was common enough to those at the universities of the day, but *whist* was a Scots' word, and *nebula* Poe learned from his uncle John Galt, in Greenock, Scotland, as Galt did from the astronomers at the University of Glasgow a few miles away. Poe made occasional use and reference to phrases in Greek and Latin, but it appears to bedazzle his American reader. At the time, six years of public education would have been a luxury for most. Added to the esoteric use of foreign phrases in his story were his references to the languages that he knew, and the entire tale was unsolvable.

However, further on, Poe used many other foreign words that were not even familiar to the Scots. They were in fact *Gaelic* place-names from his ancestors' Ayrshire: *Dun* (castle), *Moskoe* (Fenwich Parrish), *maelstrüm* (*Corryvreckan*), and *Otterholm* (in the Scottish highlands), to mention a few. There are simply enumerable essays, articles, books, stories, even novels in which writers have attempted to decipher what Poe said with words, otherwise well understood in English.

One example of the ongoing mystery of Poe's meaning is this. To date, no one has explained his "murders." For example, "what did he mean by "The Murders" that occurred in the *Rue Morgue*? Like this student of Poe, others have used his language and literary architecture to try and explain what he said, but no one has been successful with telling their reader anything insightful. No reader has said, "Ah, hah, so that is what he meant (by "murders"); I get it!" One favorite anthology that serves to explain Poe's use of hieroglyphics is called, *The Purloined Poe*. In it the famous scholar Thomas Ollive Mabbott submitted some offerings of what he thought Poe was saying. Often these books are so over-laden with academic trivia that the reader becomes impatient for the simply answer.

Finally, in frustration, one really well known Poe scholar, Burton R. Pollin, Professor of English *Emeritus* of The City University of New York, collected words created and used by Edgar Allan Poe: *POE, Creator of Words*. Professor Pollin is now the President of the Poe Studies Association (PSA), and is as knowledgeable of Poe and his works as anyone living. I purchased the book at the Edgar Allan Poe Museum in Richmond, Virginia, during a January 1997 visit, before beginning our own research project of Poe's Scottish connections. This collection of Poe's coined words, phrases, and so on runs to 95 pages. Consequently, one can say that Poe was reported to be the creator of his own language. Certainly, as he said in his *Eureka*, and as restated by one of his many biographers, Mankowitz, in his biography that I quote on my page 481: "There [Poe] becomes god, his superb intelligence having admitted him into the secrets of the universe, whereupon he cries, "Eureka! I have found it!" *Eureka* is Poe's analysis and statement of the origin and termination of the cosmos. He has never been proved wrong!

In Hervey Allen's biography, he reported, "...the blustering March day in 1831, when Poe ventured north from Richmond to New York as the 'father' and 'God' of his own poetics,...," and then cites his authority for saying so. Allen has footnoted the belief in Poe's creative genius of coining original words with much writing of Poe's first translator into French, the poet Baudelaire. It would have been Baudelaire from whom Allen paraphrased, "For the first time Poe had written poems which in conception, music, and content were wholly and peculiarly his own." A curious feature of Poe is to quote another writer's word, then ask the writer to define it. Poe's own definition defeats its validity! The paradoxes do not end. Poe, god of words, stated that he believes in God. One simply must become the god of one's self, one's own existence, one's choices. Each person must make and decide "the meaning of life."

Роберт Десмонд Брилл. Эдгар Аллан По и свобода поэтического творчества**Резюме**

В статье рассматривается талант Эдгара Аллана По к созданию новых слов для выражения привычных идей. Столь уникальны были порой идеи и мысли По, что ему не хватало существующих слов для их выражения. Процесс порождения нового словаря По ещё не был исследован в то время как способы использования им неологизмов не раз представляли интерес для исследователей языка. Результаты литературного творчества зачастую представляют собой неразгаданные иероглифы. В настоящей работе иллюстрируется магнитическая сила работы сознания По, его стиля творчества и уникальный способ словотворчества. Краткий биографический обзор поможет читателю понять значение творчества По для американской культуры и литературы. Как продукт и представитель века романтизма, его движения упоминаются те, кто предшествовал По и способствовал его интеллектуальному развитию и интересам, отраженным позднее в его литературных произведениях.

Doina Cmeciu

University of Bacău, Romania

BORDERING THE NOVEL**I. Introduction**

The syntagm *bordering* the novel sends toward a defining of *map*, *territory*, *border* and *limits*. They are all elements of the rhetoric of *mapping* which may constitute the metadiscourse of conceptual metaphors (Lakoff and Johnson 1980). The text as map, writers as map-makers and readers of such maps as creators of new connections and associations, or as remakers of new *territories* and searchers of new *itineraries* lead towards a metaphorical journey whose major purpose is the acquiring of knowledge. The more itineraries the reader will imagine, the deeper his knowledge will be. Texts by writers such as Shakespeare, Hardy, Joyce, Woolf, Fowles etc. can offer a large number of *routes* to the creative reader eager to transgress borders for *remapping* the whole text.

I.1. Maps, mapping and unmapping¹

Lear's "delegation of authority" (McLuhan 2000) foregrounds one major purpose of all maps²: that of controlling what one has (be it a territory, a house, somebody's route, a writer's literary stuff etc.), by seeing it, at a small scale. And yet, the same gesture contains its opposite: too much of the visual activity is counterbalanced by *blindness*, by the impossibility to perceive/decode the dynamism of the signs correctly. Hence, a strange paradox: although a map's reading gives the impression of complete possession because of reduction to a chosen scale, it also *lures* the decoder into isolating the visual items s/he is interested in, thus, leaving the rest to the sheer game of focalizers.

¹ See also Cmeciu, D., *Maps and their Rhetoric*, 2005:144-148 in *Leadership and Management at the Beginning of the XXIst Century*, Ed. Academiei Forțelor Terestre, Sibiu.

² Maps circumscribe territories and tell where places are, how far they are from each other, they show sizes, directions, geological landforms, political and territorial divisions, terrestrial zones. They are geographical, historical and military maps, but they are also, as Virginia Woolf put it, *maps of the mind*, where "a writer's country is a territory within his own brain" ('Literary Geography' in *Books and Portraits*, 1986:189).

The remapping of “our kingdom” in *King Lear* also foregrounds the idea of flexibility, of the existence of more centres, of the possibility of (re)interpreting the same symbol on the map by taking into account a different position and perspective of the focalizer. Such a re-reading of (King) Lear’s acts may offer the 21st century reader a new trajectory to pursue, a trajectory along which, the text itself, *King Lear*, ‘translates into’ a *map* whose interpreters find themselves caught in the game of discovering new forces (= verbal manifestations) at play.

I.2. The territory of the novel

The imaginary *reality* drawn in different hues and given a symbolic signification by its narrator has its own borders and routes of reading/decoding and evaluation traced through an act of *mapping*. This act implies a ‘cutting out of history’ of beings, events or objects, their placing within fictional borders and their being re-arranged into a pattern, all meant to serve an intentional purpose. The newly-created *map* of the textual *world*, which gives ‘territorial existence’ to all its cartographic representations, seems to allow the reader to visualize its written space in terms of measurable dimensions. And yet, the ‘measurability’ of the fictional reality raises a gamut of aspects out of which three will be foregrounded in this paper:

the map as text may be sometimes a more reliable representation or model of the new *reality* as far as the narrator wants to guide his/her reader into a territory that should communicate a certain message; thus, a country, a city, a room etc. in a novel may have a very precise location, with very detailed and exact, measurable/mathematical dimensions; the layout of surfaces, lengths, thresholds etc. has its own logic which is meant to create an architectural design to support the idea of the text as a territory where every element is related to something else so as to make up a structural whole (see, for example, Thomas Hardy’s use of the map of Wessex);

and yet, the notion of *territoriality*, *mapping* and *possessing*, *inhabiting* and *controlling a territory* creates the mental image of the *new world as map*; the novel-as-map metaphor puts forth the idea of structures and architectural dimensions created in the mind of the maker; the routes which the text-as-map process of signification opens reveal the fact that they exist only in the mind of the creator and that the borders of such *mental geographies* allow the readers to make itineraries according to their power of relating and rearranging the parts into new wholes. With each new act of reading, the imaginary world as map unfolds itself not in terms of architectural discourse as finished product (designing, planning, dimensions, logic, building, controlling) but as activity of giving shape/body to a permanent endeavour of finding and studying the interrelations between the central and peripheral knots of the map.

from designing a mathematical location to creating an imaginary reality, there is another aspect which is worth being taken into consideration: the very act of writing may be transferred unto the conceptual field of raising a building/a house for the writer where to dwell. The novel-as-construction breaks the flatness of (literary) territorial width by giving it volume and allowing it to take different shapes.

I.3. Bordering the novel

The *novel-as-dwelling* metaphor highlights the existence of separated and separating territories and a writer’s desire to make out of them structures that may exist by themselves when bearing the weight of the maker’s verbalized thoughts, feelings and impressions. The analogy between house and text reveals the hierarchical relations establishing themselves not only between the parts of the house/of the novel but also between its makers (writer – readers) or between its inhabitants (narrator – characters; character – character; character and text etc.).

The analogy between house and text also reveals the uniqueness of the self: the final product is a metaphorical signature. It unfolds a maker’s identity (an architect writes his name on the architectural plans of the house) through the very concrete shape which it possesses and which differentiates it from

others; in the same way, the visible and graspable means of articulating and defining the Self/selves constitute the borders of a novel. Thus, the building of the novel-as-house, may hold and bear several identity markers: of producer, product, dwellers and possible consumers, as far as each of them is characterized by the desire to *map* his/her own territory and each of them is eager to defend such a territory. The drawing of imaginary borders by writer/narrator, text, character and reader turns into a metaphorical *autobiography* where all routes and itineraries converge towards a purposeful designing of a verbal edifice able to contain ‘an infinity of thoughts and emotions’, of times and spaces, of selves and their histories into One Word.

The semiotic significance of the *map* and of the *house* as most visible and multifaceted indices of cultural values reveals a human being’s need to identify him/herself in terms of delimiting his/her possessions from the others, of creating a location for placing assets, of establishing routes for moving within and without a circumscribed area, of investing what s/he has with meaning, and, finally, to perceive the world around as a *readable text* (Johansen and Larsen 2005:7-12)

I.4. The phenomenology of the *boundary/limit*³ with the novel

From *map* to *house* and from *house* to *body* metaphors may better suggest the dynamics of the ‘life’ imagined in a novel. If the former two conceptual metaphors communicate, as mentioned above, assigned positions and establish boundaries among the dwellers of a house or relief forms that are sometimes hard to transgress, the *text-as-body*⁴ metaphor unfolds a human being’s ‘modern vice of unrest’, his/her curiosity to challenge perceived limits (the limits of the body), to go beyond the visible, that is to experience the state of *moving across*, of continuously challenging the present by comparing it to the past, of creating a separation between cognition and emotion, between maker, product, process and consumer, of always drawing a line and living on the space of that line/margin.

The *building-up* and *reading* of a ‘text-as-body’ dwells on the existence of boundaries and the act of transgressing them at the same time: the former is necessary in order to limit the infinity of possible interpretations, while the latter reveals the power of imagination to create something new. If the former seems to hold elements in a state of constancy, the latter gives free way to the process of creating something new out of old stuff due to imagination.

The phenomenology of the boundary shows that the act of creating something new does not involve only the breaking of the old codes and ways of reading in order to place something new instead; it is rather a complex process that contains the seeds of change within the text itself, and the power of the maker to bridge up opposites and to change them into something else by rearranging elements inside.

Thus, the metaphors of the *novel as map*, *the house of fiction*, *text as body*, or *the boundary of fiction* transfer the “interpretative attention” (Eco 2004: 210) from traditional elements like plot and character to the architecture of form, to movement, perspective or limits of language and time. Their

³ In *On Limits* (1994), Gabriel Liiceanu defines the concept of *limit* in relation to the liberty and power of an I able to choose, design and take decisions; the I’s resoluteness follows the path of tracing boundaries, a “tailoring of the fabric of destiny”. The series of such gestures, linguistically contained in and on the I’s destiny’s map draw the contours of existence. And yet, because a human being cannot be static/inhabit the same territory for a whole life, because s/he projects his future – that is makes a new decision and a new border, his liberty (to decide upon himself/herself) as flexibility and undefined multiplication of border circumscribes the positing unto a project (upon something, upon somebody, upon others).

⁴ Lakoff and Johnson (1980) consider that the primary source of metaphors from which a human being conceives the world is the body, which is bounded by its skin; so, everything around us, every object, the world itself, or products we make, is also made up of bounded entities. And here is the paradox: if the body is bounded, the mind is unbounded: the map which is seen is limited, while the mental cartography, which is imagined, may be unlimited.

working together give the reader the possibility of understanding even the interpretative act in terms of perspective, a complex process which finally shapes into ever rearranged identities of the text.

We will take Virginia Woolf's *The Waves* in order to illustrate the oxymoronic architectural identity of a 20th century novel, which is mapped-unmapped by ma(r)king⁵ its boundaries unbound.

II. Perspective⁶ in the novel

Virginia Woolf's life-long quest was to make a whole/"a luminous globe" = a poetic Word⁷ out of life's fragments and to suggest, through pictorial words, that such coherences are apprehended as stable only through illuminations which are sudden revelations of a metaphorical identity. As they interact, new identities emerge and it is this process of permanent remaking, rearranging and reemerging that gives uniqueness to the text.

The metaphor of the boundary expresses the artist's struggle to break the limits of chronological temporal divisions and to show that linguistic signs can also be transformed and made to suggest what a new maker/recreator wants them to express. In other words, what Woolf does is to show how the traditional invariance of time can be transgressed (past and present or social and individual time); on the other hand, she works with words, 'breaks' them, makes them cease lying flat and rise into new bodies containing both past and future into a unique present moment. The reader's pursuit of such endeavours unveils the identity of the act of writing, which turns into a continuous making and unmaking of the text, of mapping and unmapping the contours of its *organic* structure. The final purpose of the artist's struggle is to make the reader know by forcing him/her to an exercise of perceiving life and of observing how the artist creates the form which "should stand as an equivalent for life not as an imitation of it." (Cmeciuciu 1999:94).

The analysis of the perceiving process⁸ shows the principles of the artist's poetic vision: perspective, directionality, detachment, duality, equilibrium, identity and suggestive-ness. Out of all these, perspective is the controlling principle through which Virginia Woolf tries to convince the reader that the apprehension of the *luminous, vibrant globe/* poetic text = "of the whole" is not just a mere sum of its parts. It is a synthesis reached out of a myriad of particular perceptual configurations. The manipulation of perspective⁹ shows Virginia Woolf's method of inventing a three-layered perspectival hierarchy, which is both temporal and spatial.

The prolongation into the future and its bringing to the present (the presentness of the future) and the plunging into the past (the tunnelling process) constitute strategies which support her game of temporal perspectives. By means of illuminations, she spatializes such temporal perspectives and offers them to the reader as metaphors. Through this game of perspectives, she aims at investing the ordinary language of everyday communication with density of meaning through the manipulation of rhythm within a repetitive pattern, meant to break the time-bounds of facts and sordid details and to create in their stead a "vision" arising from the temporality of the mind's *pictures* which are finally given shape in and by a process of metaphorization working at the level of the whole text.

⁵ In *Ma(r)king the Text: the Presentation of Meaning on the Literary Page* (2000), there are analysed those signs that make a text different from the others. Such signs that ultimately represent the identity of a text range from roles of narrators, through paratextual elements to editorial practices, readers and translators.

⁶ According to Genette (1980), perspective of the narrator is called focalization (Narratives can be non-focalized, internally focalized or externally focalized). We are interested in perspective from an architectural point of view.

⁷ See Cmeciuciu (1999) for the making of the poetic wor(l)d in Virginia Woolf's texts.

⁸ Perceiving refers to the process by means of which sensory stimulation is translated into organized experience and aesthetically rendered into a rhythmic design. (Cmeciuciu 1999:95)

⁹ This key-concept of her poetic texts and of her criticism is a principle borrowed from the visual arts and provides the rules for the harmony and balance of composition.

The three-layered quest for the poetic synthesis which should reveal the apprehending of life as a “whole” is structured on a positing en abyme, en hauteur and en surface (Смeciу 1999). Life is a “plunge” into the past/memories that are rhythmically pursuing each other, and a “lark” forward/desires projected into the future, and yet, painfully craved after in the present; the art of revealing such a life (the presentness of the past and the presentness of the future made to merge into the presentness of the present = *this, here, I*, all *tapering* into *NOW*) turns into a discourse communicating a weaving of interconnections and associations whose function is that of generating an image out of an image, a text out of another text. By dissipating the linearity of the “I”/human being with a fixed chronology, this creative pattern gives birth to a new ‘character’: the text itself as a three-layered perspectival *portrait* of the self – *What a text/Self!* – struggling between failure and triumph towards artistic perfection.

III. Textual dimensions¹⁰

By projecting the making of the self’s identities against this temporal and spatial perspectival becoming, Virginia Woolf opens up the ‘prison-house’ of language in order to free the ‘caged prisoners’ off their sediments; this is the *becoming into being* of the word able to contain the self’s infinity of thoughts, feelings and aspirations. It is the process revealing the change of a word’s quantitative, dry sediments (denotative entries) into quality, that is, the process by means of which a word acquires depth, roundness and transparency/luminosity. By the “peeling-off” operation she turns the one-meaning word into a multiple-meaning entity. The “freedom” of such *new* words lies in their power to represent, to combine with a greater number of referents.

In order to carry out such a *becoming*, when and where artist, word and reader¹¹ find themselves “in a transaction ... of infinite delicacy” (*Orlando*), Virginia Woolf exploits five other dimensions gradually ranging from an exterior temporal and spatial cultural frame to a deeply subjective experiencing of her own life.

Hyper-, hypo-, inter- and metatextual elements are intertwined in such an intricate way that it is hard to grasp the value of one element without searching into the others’ nooks or without investigating the paratextual layer. What is the function of the individual elements and of their merging into a dimensional shape? On the one hand, they show a measurable size, a number of quantities contained in something; on the other hand, they create the illusion of depth (as well as height and breadth). Through such characteristics, they support the game of perspectives and the use of rhythm in order to suggest the existence of an open text, one that maps and unmaps its own borders during a never-ending process of ‘roundedness’, of reaching a centre, but, like the waves, breaking against the shore/the same sought-for centre, and leaving open way for another pursuit ...

We will focalize on the paratextual dimension (title, layering-out, diary entries) which best illustrates the transformation of spatiality into qualitative temporal knots metaphorically suggesting the pursuing of harmonious and yet unstable identities.

¹⁰ Genette’s metadiscursive vocabulary includes the following terms as five basic forms of transtextuality: **a.** *intertextuality*, which is the presence of one text in another one – a quote would be the most obvious example; **b.** *paratexts*, which are all texts that frame the main body of texts, e.g. titles, subtitles, introductions, prefaces, cover or footnotes; **c.** *metatextuality*, when one text talks about another one, such as in reviews or literary analysis; **d.** *hypertextuality*, which is based on the transformation of one text into another one – e.g. James Joyce’s *Ulysses* and Homer’s *Odyssey* is a famous example; **e.** *architextuality* is Genette’s term for genre – e.g. the fact, that a text is a play-poem.

¹¹ In a ‘Sketch of the Past’ (*Moments of Being*), Virginia Woolf refers to the interdependence and rearrangement of relations between author, reader and word within the pattern of *we*: “We - I mean all human beings - are connected with this; that the whole world is a work of art;...we are the words; we are the music; we are the thing itself.”

The semiosis of the title reveals its self-referentiality and shows not only its metaphorical function but also its metadiscursive potentiality. The working-title of the text is a proof of the artist's "labour to get at something there is there ... with conviction." The design always borne in the mind even for a title reveals Virginia Woolf's concern about the relation between title and the whole text and, consequently, her interest in observing the effect it might produce upon the reader. The diary entries show the process of making this text with all the questions, errors, hesitations. Its working title *The Moths* cannot remain as a final name because Virginia Woolf "suddenly" remembered that moths do not fly by day. "How am I to begin it? What is it to be? ... A mind thinking. They might be islands of light – islands in the stream that I am trying to convey; life itself going on. The current of the moths flying strongly this way. A lamp and a flower pot in the centre ... there must be more unity between each scene than I can find at present. Autobiography it might be called. How am I to make one lap, or act, between the coming of the moths, more intense than another ... the flower in the centre ... but who is she? I am very anxious that she should have no name. I don't want a Lavinia or a Penelope; I want 'she' ... Of course I can make her think backwards and forwards; I can tell stories. But that's not it. Also I shall do away with exact place and time (June, 1929). Arising from the idea of a "very profound life of a woman" where "time shall be utterly obliterated" (November, 1926), this "play-poem" finally becomes the recording of dramatic soliloquies which exploit most of the metatextual elements Virginia Woolf operates with: perspective, centre, pattern, rhythm, voice, mode, mood.

As a finished paratext, its layout suggests the rhythmic metamorphosis of light in highly intense lyrical passages placed in front of long pieces which are *subdivided* again as they are meant to represent the individual lives of six participants.

Thus, the text is made of nine interludes (working as a frame that circumscribes the I's self-representations) + eight sections divided into three: childhood, maturity and old age (although the last one is mostly covered by Bernard). The sections are textual structurations of the voices of three women and three men who unfold their lives by (re)creating metaphorical routes for temporal experiences:

I see a ringBernard
 I see a slab of pale yellow ... Susan
 I hear a soundRhoda
 I see a globeNeville
 I see a crimson tassel Jinny
 I hear something stamping ..Louis

The process of *rounding* the word, of making it grow from flatness into a *transparent luminous globe carrying an infinity of thoughts* - that is not traditional descriptions of bodies - is a process of the being's becoming suggested through a metaphorical mode which leads to a mythopoetic pattern (the pivot of poetic creation is rooted in myth according to Lucian Blaga). Thus, the word gets its signification through a gliding from the logico-syntagmatic level of the verbal sign through a transitive level up to an intransitive stage layered like this:

Word	Signification	
Logico-syntagmatic	image	sensory
Transitive	metaphor	sensory without material support
	Symbol	imaginary mentally conceived
Intransitive level	myth	imaginary without any real support

This is a process of (trans)figuration which allows, through its layering, the pursuit of the I/self and the decoding of its signification rhythmically carried over through the journeying of the word from image to myth. Such a word is at the same time sign and object able to catch and suggest the apprehending of an epiphany. The images suggest the keenness of perceiving space and the I's response to that space's vibration and trembling. The meeting point between the real objects and the imaginary ones make the feeling of mystery, of something secret, grow. Thus, there begins the adventure of the Self which coincides with the experiencing of illuminations: states of being are apprehended as sudden spiritual revelations of death as part of life. Deep waves of emotion and thought start "moving, one after another, beneath the surface, following each other, pursuing each other, perpetually", creating a rhythmic motion which traces the 'fall and rise' pattern of Life.

The interludes and the soliloquies are intertwined in order to give substance to Percival. The text begins with "The sun had not yet risen" and it ends with "... O Death! *The waves broke on the shore.*" Within this textual frame, Percival, the seventh character whose presence is felt through the others' memories, becomes a hero, a sun, a god. The three men's acts are related to the rise and the setting of the sun and the association of colour, sun and men may be interpreted as a ritual testing and reaffirmation of masculine sovereignty.

Thus, the rise-and-fall pattern is accomplished within the design structured on the 7/9¹² significations of the verb *to pursue*¹³ which circumscribe a presence through refreshing memories (Percival), a plunge into darkness (Rhoda's committing suicide) and an expanding of the present able to contain all the pasts and hopes of the others (Bernard).

The linguistic iconicity (perceive, Percival, pursuit) apparently writes/builds/walls up the body of the text with the nine meanings of pursue; and yet, the *waves*, a free, fluid, permanently moving natural element, unwrite the contoured margins of the six lives and turn the clock-time experiences into pursuits of ideals that cannot be fettered.

IV. *How should one read a novel?*

Wrestling with words was Virginia Woolf's obsession. How can an artist make words cease lying flat in the sentence and, then, in the text?; how can she make them rise, become menacing and shake fists at you, reader? how can an artist turn words into living *creatures* able to communicate/voice the variety and richness of life without becoming ridiculous and how can they encapsulate an artist's vision into a text capable of suggesting the truth and beauty of the design?

Through a well-controlled process of selection and organisation, Virginia Woolf picks out of the mass of words only those items that can contain an infinity of emotions and thoughts; this means, she chooses the words that can be "broken", "peeled off" and let themselves be shaped into "a stem" able to stalk up from among all the meaningless life. This exercise is structured by two types of *knowing*: *knowing how* to master the whole mass of words in order to get rid of the litter of broken peels/items and a *knowing that* they constitute the skeleton of the structuring of the text. They become part of an imaginative design which comes to life out of a long process through which voices (linguistically rendered through represented speech/thought) reconstruct reality from images and self-images which

¹² The two numbers generate significations both at a deep and surface level: 7 is the number of wholeness, perfection and accomplishment; after having made the world, God took a rest on the seventh day, which He decreed as sacred. 9 is the number of time, of the measure of the cyclical time that comes to an end; it is the threshold before a new beginning; it represents the interlude between two accomplishments.

¹³ According to *OEDHP*, the entries for *to pursue* are: **1.** to follow with intent to capture; **2.** to sue (a person); **3.** to trace, to follow the course of; **4.** to seek after; **5.** to seek to attain to, to make one's way to; **6.** to follow (a path, way, course); **7.** to proceed in accordance with method, plan, or the like; **8.** to follow up, to carry on; **9.** to make a pursuit (seeking, striving to obtain, attain, accomplish something)

merge into a final pursuit of life through (pro)creation. The words which support such a becoming into being by being made to preserve the freshness of the search into a new type of knowledge =co-naissance are:

- to perceive (characteristic of the stage of childhood = the soliloquies found at the very beginning of the novel);

- to pursue (the stage of adulthood or the coming of age of the three girls and of the three boys);

- Percival (revealing the stage of old age during which the I's reflect upon their past).

The breaking of these words into semes and their rearranging into new wholes supports the artist's endeavours to twist communication towards the signifier. Such words become signs which, through their major traits - the repetitive and generative features - support the game and tension of signifiers producing their own signifieds. Their continuous movement embroiders a text whose pattern designs a gliding from the quantity of metaphors structured on the copula *to be* - is, is not, is as ... as, is like, is as if ... - up to a qualitative growth of the word which corresponds to a psychic and poetic growth of the whole text. Structured on the gliding along a temporal axis it corresponds to the apprehending of the I's inner self which is accompanied by the “sudden spiritual manifestation” of the act of writing = creation, of the text-making, of the death-in-birth of a new type of life, of knowledge = co-naissance.

IV.1. How should one read a text as map?

Titles, subtitles, chapters, subchapters, prefaces are like guiding marks on the map of reading. Peter Brooks¹⁴ considers that a less meandering path through the text lies in the discovery of the *knots* - a *reading for the plot*/or for metonymies - which gives readers the feeling of stepping on a more solid ground. It is interesting to observe that the frustration of the readers, when not being able to discover any trajectory suggested by the encoder (the maker of a text-as-map), is rendered in terms of another conceptual metaphor: reading as directionality. Thus, frustration in decoding is associated with ‘down’, the deciphering of symbols connotes an ‘up’ movement, while a mere pursuing for the plot is marked + (movement) right. A novel with more endings may be an interesting experience, and if there are more options, the route chosen may connote ± delight.

The space of the text may also contain clues which the reader is asked to discover: s/he may be required by the maker to see to the microstructure or to the macrostructure of the text. This means that only by taking into account the textual map as a structure could a reader observe the relationship between individual narrative spaces and their relation to the text in its entirety.

Thus, from giving the proper attention to *knots*, that is to individual regions/marks/symbols spotted on the *map*, which take the pattern of the metonymic web of language, the reader gradually designs the whole text as a *map*, thus, stepping into the *realm* of text-as-map metaphor, which is a strategy of plotting the text as metaphor [4]. Such an act of decoding the ‘map symbols’ turns into a pursuing of trajectories linking micro- to macro-structures and a transgressing or overlapping of individual zones/ significations, genres and text structure.

Such a reading takes the reader on a journey from known places to unknown spaces, from horizontality to verticality, which, particularly with 20th century fiction, causes a spatial disorientation, most often, left unresolved (hence, the metaphor of the text-as-maze, or as a representation of a space that can be measured by no scale: James Joyce’s *Ulysses*, Iris Murdoch’s *Under the Net*, Malcolm Lowry’s *Under the Volcano*).

¹⁴ Brooks, Peter (1984): *Reading for the Plot. Design and Intention in Narrative*, Clarendon Press Oxford, pp.4-36.

V. Conclusion

How does the inner, vibrant experiencing of time become an aesthetic product with its own atemporal ontology? It is not the problem of merely distinguishing between the poetic I and the ordinary I. We consider that the existence of the three pairs of characters - I = Bernard; I = Susan;/ I = Rhoda; I = Neville;/ I = Jinny; I = Louis -, and their dramatic self-shaping-image through language which means a particular unfolding of their responses to nature constitutes the metaphorical stage where a Being defines itself as One and Multiple/Many(see Platon's dialogue *Parmenides*). The three stages of the I's chronological life - childhood, adolescence and maturity - also correspond to the three stages of Aristotle's mimetic mode: poiesis when nature and self-portraits are rendered through creative images, aisthesis when objects and beings start getting rid of their dry *bodies*, and katharsis, corresponding to the creator as *reader of himself, of nature and of others*. The act of reading unfolds the poetic text as a world of signs inviting towards multiple interpretations which disclose a being's struggle against non-being. The reader feels, then, due to the presentness of the text as a poetic model and the resurrection of the poetic mood through a ceaseless act of rewriting and reinterpreting the Word, a state of elation with the pleasure of discovering ever new significations: "To refuse and to yield," she murmured, 'how delightful:to pursue and conquer, how august: to perceive and to reason, how sublime.'" (*Orlando*, p.101).

V.1. Conceptual metaphors as architectural creators of Time against death.

Life is a road

Life is a journey/

Time runs = movement

Time is a pasture

Time drops

Life is a pursuit

Desire is a pursuit

Writing is a pursuit

Art is a pursuit

REFERENCES

1. Woolf, V. (1994) (first edition 1931) *The Waves*. Flamingo, London.
2. Woolf, V. (1985): *Moments of Being*,
3. Woolf, V. (1982) *The Diary of Virginia Woolf, Volume 3 : 1925-30*, Penguin, London.
4. Bray, Joe, Handley, Miriam, Henry C. Anne (eds)(2000): *Ma(r)king the Text: the Presentation of Meaning on the Literary Page*, Ashgate, Aldershot, Burlington USA, Singapore, Sydney.
5. Brooks, Peter (1984): *Reading for the Plot.Design and Intention in Narrative*, Clarendon Press Oxford.
6. Cmeciu, D.(1999): *Virginia Woolf or the Quest for the Poetic Word*, ProHumanitate, București.
7. Cosgrove, Denis (ed.) (1999): *Mappings*, Reaktion Books, London.
8. Genette, G. (1980): 'Mood' in *Narrative Discourse*, New York, Cornell University Press, pp. 161 - 211.
9. Genette, G.(1982): *Palimpsestes.La littérature au second degré*, Seuil, Paris.
10. Lakoff, George, Turner, Mark (1989): *More than Cool Reason. A Field Guide tp Poetic Metaphor*, the University of Chicago Press, Chicago and London.
11. Lakoff, G., Johnson, Mark (1980): *Metaphors We Live By*, the University of Chicago Press, Chicago and London.
12. Liiceanu, Gabriel (1994): *On Limits*, Ed. Humanitas, București.
13. McLuhan, M., 'The Gutenberg Galaxy' in *American Cultural Studies. A Reader* (ed.by Hartley John and Pearson, E.Roberta) OUP, 2000, pp.79-81.

Дойна Кмечу Границы романа

Университет Бакау, Румыния

Резюме

В статье делается попытка исследования романа как литературного жанра путем пересматривания принятых понятий о его составляющих элементах (таких как сюжет, действующие лица, повествователь) и экспериментирования с такими измерениями текстуальности как пара-, гипо-, гипер-, интер-, метатекстуальность и дискурсивные стратегии, способствующие определению художественного мира романа. Беря мир в качестве центрального смыслопорождающего элемента в предполагаемой вселенной, делается попытка определения пространственно-временного обрамления отношений между глаголящим субъектом, пространственно-временными отношениями и объектом отношений на фоне особого способа написания и прочтения романа.

Eriko Hayashi

Gifu University

13-8 Takamine-cho, Showa-ku, Nagoya 466-0811

**AUDEN'S MEMORABLE COLLABORATIVE WORKING IN
THE 20TH CENTURY ARTISTIC FIELDS**

W.H. Auden moved to the city of New York in January 1939 and composed the poem entitled 'September 1, 1939' there. It was the day the Nazis had invaded Poland.

Sixty three years later there took place the terrorist attack on the very city. The poem starting with "I sit in one of the dives/ On Fifty-Second Street/ Uncertain and afraid" was popularized by various media and reread by many people in the world.

The last line of the third stanza "We must love one another or die" captured many hearts. A front-page article of the New York Times dating Dec.1, 2001 paid homage to the poem and the poet because the line expresses the people's hidden wish for mutual sympathy and warmth with the Audenic decisiveness. The point was put upon the universality of his poetry.

I

My paper is an introduction of his catholicity of faith and hope. It is concerned with some dimensions of his collaborative works. My first attempt is the case of the theme of his poem 'Musée des Beaux Arts' closely related with Peter Brùgel's Landscape with the Fall of Icarus. This picture seems to present tragicity of Icarus. But the main theme is not the particular figure. The emphasis is on the other people in the landscape. Fishermen are absorbed in working, sailors are busy anchoring, farmers pulling plows. They are all nonchalant in the face of Icarus' calamity. What is presented of him is only one of his legs sticking out of the sea.

Brügel's intentional contrast of the society's indifference with the figure's legendary disaster is leisurely calmed down by Auden's re-creating poetic beauty on the side of the landscape society. Seeing the picture at the Royal Museum in Belgium, Auden sings:

But for him [the plowman] it was not an important failure; the sun shone
As it had to on the white legs disappearing into the green
Water, ...

('Musée des Beaux Arts', *W. H. Auden: Collected Poems*, p.179 l.15–22)

His verse makes it clear and sure that beauty never disappears, hope by no means, fades and the world turns and re-turns in spite of the great fall of the legendary hero god. This is Auden's inspirational gain from poetry with his collaborative working with Brügel .

Next, the connection between 'The Shield of Achilles' (1952) and Incendio Della Foresta by Piero di Cosimo (1461/62–1521) is analyzed. Incendio Della Foresta constitutes a trilogy along with The Return from the Hunt, on display at the Metropolitan Museum of Art, and possibly a painting at the John and Mabel Ringing Museum. This work has become famous since it was introduced at the Burlington Club of Art in 1921. It has been preserved at the Ashmolean Museum since 1934, and belief has it that Auden spotted this work when he was staying at his friend Spencer's house.

In the painting, cows, bears, lions, deer, and various types of birds are escaping from a forest fire. Among them, there are some strangely shaped creatures half human and half beast. On the right side, a man is trying to capture a cow with a yoke, and another man is making earthenware in front of a hut.

Incendio Della Foresta depicts the lives of primitive people before the dawn of civilization. The picture is hailed as an incomparable piece of art in the canon of fifteenth-century Italian art.

Auden must have composed 'The Shield of Achilles' by using a technique that involves incorporating a theme from Greek mythology as well as depicting the contrast between ancient times and the present day. He does so by borrowing a concept from Pietro di Cosimo.

The Trojan war, in which Achilles fights with this shield, was a tragedy in which a hundred thousand men died for Helen, the divine beauty.

[.....]

The thin-lipped armorer,
Hephaetos, hobbled away
Thetis of the shining breasts
Cried out in dismay
At what the god had wrought
To please her son, the strong
Iron-hearted man-slaying Achilles
Who would not live long. ll.13–20

('The Shield of Achilles', *W. H. Auden: Collected Poems*, p.598)

Auden conveys universal irony by using a technique that creates a contrast between the ancient times and the present day. Thetis, Achilles's mother, asks an artisan to make a shield for Achilles and prays for him as he goes out to fight. This perfect shield fails, however, to protect the son. 'The Shield of Achilles' reveals that civilization has led to the loss of certain elements, while war has resulted in the loss of the value of human life.

Auden's 'Encounter' (1970) is closely related to Raffaello's An Encounter (Incontro di Attila e Leone I 1514). The painting depicts the contrast between a group of the Pope on white horses and Attila falling off a black horse. He has been paraliized by a mysterious power. On the other hand, Auden follows liber Pontificalis that records the Pope's pervasive power to stop Attila invasion.

Auden sings “ What can Leo have/ actually said? / He never told, and the poets/ can only imagine· · ·”. The painting and the poem deal with the same history-turning scene. The painter is inspired by the vision of St.Peter and St. Paul behind Leo I. It is sheerly religious in the faith matter, while the poem present the value of the verbal communication and the silence after the Pope’s victory.

Not only these examples but also in his other works, we can see the collaborations with other artists. For example, there is a relationship between ‘O What is That Sound’ (1932), Agony in the Garden (1459) by Giovanni Bellini (1433?-1516), and La Oracion en el Huetro (1588). ‘The Age of Anxiety’ (1947) is related to Triptyque du Jardin des Delice by Hieronymus Bosch. A poem Auden wrote later in his life which was titled ‘Encounter’ (1970) is apparently related to An Encounter (Incontro di Attila e Leone I by Raffaello (1483-1520) 1514).

II

Auden also collaborated with artists from other fields. The works that were a product of these collaborations can truly be called pioneering trials in artistic collaboration.

In 1935 through his work for the G.P.O. Film Unit, a documentary filmmaking branch of the post office, Auden met and worked in collaboration with the composer Benjamin Britten. They then worked to produce Night Mail (1935) and then ‘On This Island’ (1937) which is a song based on five poems.

An original piece of work can be considered to have been changed or new meaning can be considered to have been added to it when a certain piece of literary work is recreated using other forms of art. The content of Auden’s poems was changed remarkably, when Britten composed songs from them. For instance, in Britten’s ‘As it is, Plenty’ (1937), which is based on Auden’s poem ‘His Excellency’ (1936), Britten changed the title of the poem as well as some of the words—for instance, he changed “lordly” to “spacious,” “profit” to “profits,” and “venial” to “venal.” Thus, Britten simplified the language so that it could be understood more easily by people.

Auden released Paul Bunyan (1941), an operetta that he wrote in collaboration with Britten after he moved to the United States in 1939. Auden’s passages, which were published in the *New York Times* in 1941, are also printed on the leaflet of the CD released in 1988 by Virgin Classics. An excerpt from Auden’s passages is as follows: “America is unique in being the only country to create myths after the occurrence of the industrial revolution. Because it was an undeveloped continent with an open frontier and a savage climate, conditions favorable to myth-making still existed.” (Paul Bunyan, 1988, *Virgin Classics*, p. 9–10). These lines indicate Auden’s thoughts on moving to the United States. In Paul Bunyan, Auden mentions the frontier spirit, which he believes is the essence of America. However, Britten could not understand Auden’s high expectations from the United States and this work was the last collaboration between the two.

The composer Leonard Bernstein was inspired by The Age of Anxiety. When Auden listened to Leonard’s Symphony No. 2 The Age of Anxiety first performed in Boston, Auden could not conceal his disappointment.

His next collaboration was with Igor Stravinski (1882–1971), and they produced The Rake’s Progress (1951). Stravinsky escaped the Russian Revolution and exiled himself to France after the completion of КАИЩЕБА (1910) and Le Sacre du Printemps

(1913). He moved to the United States in 1939 and bought a house in Los Angeles. Auden wrote in that house to collaborate with Stravinsky for the composition of an opera was the most honorable offer he had ever received in his entire life. Stravinsky borrowed a concept from A Rake’s Progress, a piece of artwork produced by William Hogarth, an eighteenth-century English painter, and requested Auden to write lyrics to be matched for the opera, arias, duet, and recitatives. In the case of these works, his poetic mind was inspired by paintings to be combined with a musical score. After The

Rake's Progress was first performed at the Carlo Felice Theater in Venetia in 1951, it was also performed in Geneva in 1952, and then in New York, Paris, and Edinburgh in 1953.

In 1930, Auden's 'Paid on Both Sides' was published in the *Criterion* magazine edited by Eliot. It led to Auden being considered a representative poet of the youth. Thereafter, Auden paid lifelong respect for Eliot.

Auden's collaborations with artists may be interpreted as the "new entertainment with high artistic quality" that Eliot sought. 'In The Possibility of Poetic Drama' (1922), He stated that "Elizabethan dramas targeted an audience who could stand up with a good deal of poetry as well as seeking uncouth entertainment. Our challenge is to adapt a style of entertainment and then incorporate it into the process of leaving it for posterity as art." This view has given a great effect on Auden's collaboration with artists in various fields

The paper is a re-evaluation of the cosmopolitan Auden's poetic composition in the case of collaborative activities with artists in the other fields. In the early works he already expressed the cosmopolitanized point of his view.

WORK CITED

1. Auden, W. H., 'O What Is That Sound', 'Musée des Beaux Arts', 'The Shield of Achilles', 'An Encounter', Edward Mendelson, ed., *Collected Poems*. London: Faber and Faber, 1976, p.120-121, p.179, p.596-598, p.864-865
2. Auden, W. H., 'September 1, 1939', Edward Mendelson, ed., *Selected Poems*. London: New York: RANDOM HOUSE, INC., 1979, p.86-89
3. Berthoud, Roger. *The Life of Henry Moore*. New York: A William Abrahams, 1987
4. Davis, Alexander, et al. *Henry Moore Bibliography*. England: Dane Tree, 1992, Vol. 1, p.1898-1970,
5. Fuller, John. *W. H. Auden: A Commentary*. Princeton: Princeton UP, 1998
6. Henry Moore. *Catalogue of an Exhibition Held at the British Museum, 24 April to 30 June 1974*. London: British Museum Publications, 1974
7. Jenkins, Nicholas. "The Traveling Auden." *The W. H. Auden Society Newsletter 24 (2004): 7-14*. London: The Estate of W. H. Auden
8. Mendelson, Edward. *Early Auden*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1981
9. Mendelson, Edward. *Later Auden*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1999
10. Sawazaki, Jyunnosuke, ed., *Auden shishu [Auden's collection of poems]*. Tokyo: Shinchosha, 1993
11. Smith, Stan. *W. H. Auden*. United Kingdom: Northcote, 1997
12. Spender, Stephen, ed., *W. H. Auden: A Tribute*. New York: Macmillan Publishing, 1974
13. Takayanagi, Shunichi. *T.S.Eliot no Shisou keisei [T.S. Eliot's forms of ideas]*. Tokyo: Nansousha, 1990
14. Williams, Raymond. *Culture and Society*. London: Chatto and Windus, 1958.
15. Chuoukouronsha, 1982

Эрико Хайяши. Отраженные в искусстве XX века многогранное творчество Одена

Резюме

Поэмы Одена воспринимаются в связи с космополитизмом его творчества. Его претензии на книверсальное значение во многом обусловлены социальной значимостью его работ.

Он часто пытался сотрудничать с художниками, представляющими иные сферы искусства и основывал в нем новые направления. Он создал мир своих уникальных работ, адаптируя для литературы темы и способы воздействия определенных живописных произведений, что отражает его

темперамент – человека, превзошедшего барьеры национальности и условности и не являющегося простым пропагандистом своих идей.

В статье анализируются некоторые из его поэм в связи с работами в смежных сферах искусства. В начале рассмотрены сфера изобразительно искусства. Картина Питера Брюгелла «Пейзаж с падающим Икаром» и Пьеро Ди Коссимо «Происшествие в лесу», что дает представление о новой фазе художественного творчества Одена. Во-вторых рассматривается сотрудничество Одена с композиторами и дирижерами, такими как Бенджамин Бриттен, Игорь Стравинский и Л. Бернштайн.

Пытаясь пояснить сообщения Одена миру, в работе делается заключение, что поэт выходит за границы как поэзии 30-х годов, так и простого пропагандиста, ограниченного интересами к текущим вопросам. Его универсальность космична по масштабу и многогранна по своеобразию.

ნანა კუპრაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
თბილისი, კოსტავას ქ.77

ვაჟა-ფშაველას „ფესვი“ (სტილისტური ანალიზი)

1. შესავალი

მხატვრული მეტყველება, როგორც შემოქმედის ნიჭისა და ინდივიდუალურობის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ნიშანი, ყოველთვის იქცევა ლიტერატურათმცოდნეთა ყურადღებას.

ჭეშმარიტი შემოქმედისთვის არ არსებობს დროის სამანი. დღესაც ისევე ფასეულია ის ზნეობრივი ღირებულებები, რომელიც ასე მოჭარბებულადაა ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში.

ვაჟა-ფშაველას ერთ-ერთი ბრწყინვალე მოთხრობა „ფესვები“ 1893 წელს გამოქვეყნდა ჟურნალ „ჯეჯილში“. ამ დროს ვაჟა სახელმწიფოებრივი მგოსანია, პოეტური სიტყვის სფეროში ავტორია ისეთი შედეგებისა, როგორიცაა: „გოგოთურ და აფშინა“, „ალუდა ქეთელაური“, „კოპალა“, „ეთერი“, „ბახტრიონი“, „ამირანი“, „არწივი“ და მრავალი „სიმღერის“ სახელწოდებით ცნობილი მომხიბვლელი ლექსისა.

ვაჟას, როგორც პროზაიკოსს, მკითხველი უკვე იცნობს ქართული მხატვრული სიტყვის ჭეშმარიტად დამამშვენებელი მოთხრობებით: „სურათი ფშაველის ცხოვრებიდან“, „შვილის ნუკრის ნამბობი“, „მთიელის უბედურება“, „მთაბეჭდილებანი“, „პატარა მწყემსის ფიქრები“, „ია“, „მოგონება“, „ჩვენი სოფელი“, „სააღდგომოდ“, „ხმელი წიფელი“, „ბაგრატ ზახარაძის სიკვდილი“, „ტრედები“, „წისქვილი“, „დათვი“, „კლდე მტირალი“, „ავტობიოგრაფია ურიადნიკისა“, „ერთგული მეგობარი“, „ჩვენი მამალი“, „წიფლისჩიტა“, „შალვას ნანახი ხატი“, „სამობაო მოთხრობა“, „მელიაკუდიგრძელი“, „საწყალი ჩხიკვი“, „გოგრა“, „ხოლერამ მიშველა“, „საახალწლო სიმღარი“, - დაბეჭდილ ოცდათორმეტ მოთხრობათაგან, რასაკვირველია, ყველა თანაბარი მხატვრული დონისა და ღირებულების არაა, მაგრამ ამთავითვე უნდა ითქვას, რომ მათში რელიეფურადაა გამოკვეთილი ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებით ინტერესთა სიღრმე და სიფართოვე. დიდი მწერალი აქ მრავალფეროვან მხატვრულ შესაძლებლობებს ავლენს, რითაც თავისი ცხოვლისმყოფელი წარმოსახვის უნარით, დაუმრეტელი ფანტაზიით გვაოცებს და გვატკბობს.

ცხადია, ამ ფონზე, ქართული სიტყვის დიდოსტატისაგან მცირე მოცულობის მოთხრობის გამოქვეყნება საყმაწვილო ჟურნალში რაიმე მოულოდნელობას არ წარმოადგენდა მკითხველისათვის, მით უფრო, რომ ამ დროისათვის „შვლის ნუკრის ნაამბობი“ და „ქუჩი“ მოწონებული აქვს საქართველოს აზრთა მპყრობელს დიდ ილია ჭავჭავაძეს, ხოლო „ჩვენი მამალი“ შექებული და უსამართლო კრიტიკისაგან დაცული „საქართველოს ბუღბუღად“ წოდებულ აკაკი წერეთელს.

2. ძირითადი ნაწილი

იმთავითვე უნდა ითქვას, რომ ვაჟას ამ მშვენიერ მოთხრობას სხვა ქმნილებებთან მსგავსად, აქვს ის ხიბლი, რაც, პირველყოვლისა, ნაწარმოების სტილისტურ ქსოვილზე დაკვირვებამ უნდა გამოავლინოს.

ჩვენი თვალსაზრისით, „ფესვების“ სახით, თუ რამდენად ფაქიზი განცდებით დატვირთულ ნაწარმოებთან გვაქვს საქმე, შეიძლება ინტერესმოკლებული არ იყოს დავით ფალავას ნაამბობის გახსენება: აკაკის „მიუტანეთ ვაჟას „ფესვები“, აკაკიმ დაიწყო კითხვა, ყველანი სმენად გადავიქექით, ეს ნაწარმოები აკაკის წაკითხულის შემდეგ უფრო ლამაზად მოგვეჩვენა...“

მართლაც, საინტერესოა გაირკვეს, რითი გვხიბლავს ეს მოთხრობა?

„ფესვების“ შინაარსი მარტივია: ფესვები მოსთქვამენ იმის გამო, რომ შეუბრალებელმა ადამიანმა უწყალოდ დაჰკრა ცული ხეს, რომელსაც ფესვები აწვდიდნენ საზრდოს და უსულოდ დასცა მიწაზე.

მოცემულ შემთხვევაში საინტერესოა, თუ როგორ ახერხებს მწერალი ამ განცდების გადმოცემას, მის კვალზე რამდენადაა გადამდები და რამდენად დამაჯერებელი ფესვების მწარე განცდები მკითხველისათვის.

როცა ვაჟა-ფშაველას მოთხრობებს ვკითხულობთ, ისეთი შთაბეჭდილება გვექმნება, თითქოს უშუალო მონაწილე ვიყოთ თითოეული პერსონაჟის სულიერი მდგომარეობისა. მწერალი თითქმის ყველა მოთხრობაში პირველი პირით საუბრობს. თხრობის ასეთი სტილი ორიგინალურია.

ის, რომ ვაჟა-ფშაველამ უსულო ბუნება აამეტყველა, არ კმარა მისი ორიგინალობის დასადასტურებლად, რადგან რომანტიკოსი პოეტი ნიკოლოზ ბარათაშვილიც წერდა: „მრწამს, რომ არს ენა რამ საიდუმლო უასაკოთაც და უსულთ შორის, და უცხოველეს სხვათა ენათა არს მნიშვნელობა მათი საუბრის“.

ამჯერად ორიგინალურია ის ხერხი, რომლითაც მწერალი ახერხებს ააფორიაქოს მკითხველი და ჩაახედოს საკუთარ სულში.

„ვაჟამ შეძლო ისე ეამბნა უფაქიზეს გრძნობათა შესახებ, რომ თავისი პიროვნება მიეჩქმალა და საკუთარი ნიჭისათვის ფარდაც ჩამოეფარებინა“. სწორედ ამ „ჩაურევლობით“ ახერხებს მწერალი მკითხველისათვის დამაჯერებელი გახადოს ნაამბობი.

მოთხრობა იწყება საოცარი უშუალობით, „ნუ გეშინიათ არ ვართ გველები, ამ მაღალ მთაზე გველს რა უნდა?“

– ვკითხულობთ და წარმოგვიდგება გაუვალი ტყით დაფარული მთა.

უფრო ზუსტად, კი არ წარმოგვიდგება ჩვენ, შეუმჩნევლად გადავივართ სხვა სამყაროში, იმ სამყაროში, რომელსაც მწერალი გვთავაზობს. „ტყუილად შეკრთი, ჩვენ კაცს არაფერს ვავენებთ...“ – აგრძელებს მწერალი თითქოს ჩვეულებრივ ნაცნობ რეაქციაზე გვაპასუხობს და გვამშვიდებს.

თავმდაბლობა ჩანს ფესვებისა, როცა ის ჩვენი „გულცივობის“ შემსუბუქებას ცდილობს: „გარედან რომ დაჭმუჭნული ხმელი ტყავი გვაკრავს, იმან შეგაშინა?... დრომ, ჟამთა ვითარებამ

შეგვიცვალა სახე და ახლა მწყემსი წამოგვაწყდება ზედ თუ მონადირე, უნდა შეკრთეს...“ - ე.ი. ჩვენ არ ვართ პირველნი, ვინც ფესვებმა შეამინეს.

თავმდაბლობა კი ყოველთვის თანაგრძნობასა და სიმპატიას ბადებს ადამიანში. ჩვენდაუნებურად ვექცევით ფესვების გავლენის ქვეშ, უფრო სწორად, თანავუგრძნობთ მათ. ეს განწყობილება უფრო მძაფრდება, როცა ფესვები შემოგვტირებენ: „კაცმა, შეუბრალებელმა ადამიანმა, მოგვიკლა შვილი და დაგვტოვა თვარცრემლიანი, ადგა, ცულით დაუწყო ჭრა, იმას ვერ ესმოდა ჩვენი და ჩვენი შვილის კვნესა, ცულს რომ გვცემენ, ჩვენ კვვენისით და თქვენ კი, კაცნი ამას „რაკუნს“ ეძახით. გადმოგვდის სისხლი და თქვენ კი ჩვენ სისხლს „ხის წვენს“ უწოდებთ.

„მუნას ვჭრიო“, -კაცი თავის ამხანაგს ეძახდა, ვითომ და არაფერიო. იგი ვერა ხედავდა, რომ ჩვენ მაშინ ჩუმად მიწაში ცრემლსა ვლრიდით, რომ ჩვენმა ცოდვა-ბრალმა დედამიწაც აატირა“...

მკითხველისა და პერსონაჟის დაახლოებას ვაჟა-ფშაველა ინტიმიზაციის სხვადასხვა საშუალებით ახერხებს; მაგალითად, ფესვები ასე გვიამბობენ თავიანთ სულგრძელობაზე: „განა რომ ხელს არ გამოვიღებთ, თავპირს არავის ვაკაწრით, არა ვლანძღავთ, წასულს არ მივდევთ და მოსულს მრისხანე სახით არ ვუხვდებით, იმიტომ არაფერსა ვგრძნობთ?!“ მწერალი შეგნებულად არ ასახელებს თუ ვისი მისამართით არის ეს სიტყვები ნათქვამი, მაგრამ მკითხველისათვის ყველაფერი ისაედაც ცხადია. ამიტომაცაა ასე მძაფრად რომ განიცდის ის ადამიანის სიმხდალეს, სიმდაბლეს, უსამართლობას და, შესაბამისად, პროტესტის გრძნობით იმსჯელება ამ მდაბალი მოვლენისადმი.

სამაგიეროდ ბუნებაში სრული ჰარმონიაა. ბუნების წარმონაქმნთ ესმით ერთმანეთის, თანაუგრძნობენ, უთქმელად, ყოველგვარი რეკლამირების გარეშე: „საწყლებოვო ბუზღუნებდა ისიც. რისთვის იწვალეთ, ან მე რისთვის ვწვალობ, ვინ არის მადლობის მთქმელიო!“

„ფესვებში“ გადმოცემულია ის, რაც უკვე მოხდა, კერძოდ, ფესვებს ერთ დროს მოუკლეს „შვილი“, რომელსაც ის ზრდიდა, მაგრამ იქვე საუბარია იმაზე, რაც უკვე აწმყოში ხდება. ამას მოწმობს შემდეგი სიტყვები: „ერთ დროს ჩვენ სხვა ფერი და იერი გველო. დრომ, ჟამთა ვითარებამ შეგვიცვალა სახე“... ან კიდევ „ჩვენც ამით მოგვწონდა თავი, რომ ლამაზი, გულშეუღრეკელი, ამაყი შვილი გავზარდეთ“.

მწერალი არ დებს ზღვარს აწმყოსა და წარსულს შორის და ამით მოთხრობას ლირიკულ თვისებას სძენს. ეს მჟღავნდება, აგრეთვე, ფრაზების თანამიმდევრობაში, მის სტრუქტურაში, მაგალითად: „გარედან რომ დაჭმუჭნილი, ხმელი ტყავი გვაკრავს იმან შეგამინა?“ ამ სიტყვებს მოსდევს წარსულის მოგონება: „ერთ დროს ჩვენ უზარმაზარ მუნას ვკვებავდით...“

წარსული აქ აწმყოს ფონზეა განხილული. ისინი ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირშია.

ლირიზმის მაუწყებელია მოთხრობის ბოლო აბზაციც, სადაც ფესვები მიმართავენ, შესთხოვენ ღმერთს, რომ არ გადააშენოს მათი სახსენებელი.

„ღმერთო, ნუ დაგვაკარგავ! ბელო, ნუ გვიმტყუნებ, დედამიწავ კიდევ გაგვიჩინე ბინა!“ „იკურთხოს შენი ძუძუ, ჩვენო დედავ, ჩვენო გამზრდელიო, ძუძუს მაწოვებელიო!“ „დაისვენე დედამიწავ, დაისვენე ჩვენ ახლა აღარ შეგაწუხებთ...“

აღსანიშნავია, რომ ვაჟა-ფშაველას „ფესვები“ ენობრივად დაუძაბავი თხრობის ნიმუშია.

მასში შენარჩუნებულია უშუალო საუბრის ფორმა.

ფესვების ნაამბობში ხშირია ერთი და იგივე, ან მსგავსი სიტყვების, ანუ ფიქსირებულ ფორმათა განმეორების ტენდენცია. ეს განმეორებანი ქმნიან ამ მოთხრობის სტილისტური ერთიანობის შთაბეჭდილებას. „ნუ გემინია, არ ვართ გველები. ამ მაღალ მთაზე გველს რა უნდა?! ერთ დროს ჩვენ სხვა ფერი და იერი გველო“. „დრომ, ჟამთა ვითარებამ შეგვიცვალა სახე და ახლა, მწყემსი წამოგვაწყდება ზედ თუ მონადირე, უნდა შეკრთეს...“ „დაისვენე, დედამიწავ, დაისვენე ჩვენ ახლა შენ აღარ შეგაწუხებთ. ვისთვისაც გეფერებოდით ის აღარ გვყავს. ჩვენცა ვხმებით,

ხმელს და მკვდარს საზრდო რაღად უნდა?” იმას არ ესმოდა ჩვენი და ჩვენი შვილის კენესა”, ვინ იცის, იქნება გიჟმაჟმა მდინარემ გაგვრიყოს...”

ეს გამეორებანი არა მარტო აახლოვებენ თხრობას სასაუბრო მეტყველებასთან, არამედ ასრულებენ იმ ფუნქციას, რომელსაც სტილისტიკაში ინტენსიფიკაცია ჰქვია.

განმეორების ტენდენციას გამოხატავს უხვი სინონიმები, რომლებიც გაბნეულია ვაჟას მოთხრობაში და, კერძოდ, „ფესვებში”. მოთხრობაში ვკითხულობთ: „ერთ დროს ჩვენ უზარმაზარ მუხას ვკვებავდით, საზრდოს ვაწვდიდით, ძუძუს ვაწვებდით. ჩვენის ოფლით, ჩვენის ღვაწლით, მუხა თავმომწონედ ყელყელობდა. ჩვენც ამით მოგვწონდა თავი, რომ ლამაზი, გულშეუდრეკელი, ამაყი შვილი გავზარდეთ”.

„ვისთვისაც გეფერებოდით და გეხვეწებოდით, ის აღარ გვყავს, ჩვენცა ვხმებით, ხმელსა და მკვდარს საზრდო რაღად უნდა?” წარსულის გახსენებით, გრძნობათა შექმნილი ტონალობით, „ფესვები” „ერთგვარად ეხმიანება” უფრო ადრე შექმნილ „ხმელ წიფელს”.

3. დასკვნა

„ფესვების” იდეა, ვაჟა-ფშაველას არაერთ მოთხრობათა მსგავსად, ჰუმანურობის ქადაგებაა, ადამიანი, რომელიც საკუთარი პერსონის უნივერსალურობით ამაყობს, სინამდვილეში გაუტანელი, უსამართლო და მჩაგვრელია. ასეთია ამ მოთხრობის ლაიტმოტივი. „ფესვებში” ვაჟა-ფშაველამ ლირიკული თხრობის გზას მიმართა, რათა ფესვების უმწეობა, დაუცველობა გამოეხატა. გამეორების მრავალი ხერხი გამოიყენა, რათა წარმოესახა ფესვების განცდა. მოთხრობისათვის რომ მეტი დამაჯერებლობა მიეცა, ფესვები ადამიანურ ენაზე აამეტყველა, რითაც უდიდესი თანაგრძნობით განმსჭვალა მკითხველი.

ყველაფერი ეს მწერალმა სადა, ხალხური ენით, წინასწარ შეუღამაზებელი ფრაზებით გამოვცა. ამიტომაც შექმნა ბუნებრივი, ჩვეულებრივი, დაუძაბავი თხრობის ატმოსფერო. ეს ბუნებრიობა – აწმყოს ხარისხში წარსულის გრძნობების აყვანა და დროითი მოცემულობის ერთიანობაში წარმოსახვა, მოქმედების დინამიკურად წარმოდგენის პირობად იქცა. მოთხრობის მიხედვით, დროთა კავშირი განუყოფელია. ჩვენ მიერ შენიშნულ გამოთქმათა გამეორებით, ფრაზათა უშუალოდ და, საერთოდ, თავისი მხატვრული მიდგომით, დიდმა მწერალმა ნაწარმოების სტილისტურ ერთიანობას მიაღწია.

ამრიგად, ვაჟა-ფშაველას ამ მოთხრობის თემა და სტილი ერთმანეთს ავსებს და პასუხობს ისეთ მაღალ იდეას, რომელსაც სიცოცხლის სიყვარული და სიკეთის რწმენა ჰქვია.

საკვანძო სიტყვები: ფიქსირებულ ფორმთა განმეორება, ინტენსიფიკაცია, სინონიმები, ლირიკული თხრობა, დაუძაბავი თხრობის ატმოსფერო.

ლიტერატურა

1. აკაკი წერეთელი, წერილები ჩვენს მწერლობაზე. ვაზ „თეატრი”, 1890.
2. გრ. კიკნაძე, მეტყველების სტილის საკითხები. თბ., 1957.
3. ლ. სულხანიშვილი, ვაჟას სტილის თავისებურებათა შესახებ, ვაჟას კრებული I, 1979
4. ი. ევგენიძე, ვაჟა -ფშაველა, თბ., 1989.
5. კრებული მოგონებები აკაკიზე, თბ., 1990
6. ვაჟა-ფშაველას თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. V. თბ., 1964.

Nana Kupradze. Vazha-Pshavela's "Pesvebi" (Stylistic Analysis)

*საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77*

Summary

Like many Vazha-Pshavela's works, the idea of his story "Pesvebi" is a preach of humanity, although it is interesting by its stylistic point.

The author begins to express an opinion in the first person. The roots themselves tell us about their disability. This makes the story more believable and besides, makes the readers more vulnerable.

The author speaks out about the most subtle feelings in such a way, that he hides his personality. By his "non-interference" he manages to make the story more believable. Vazha-Pshavela speaks out with simple, folk language, with non-colorful phrases and he makes natural, non-tensed atmosphere.

Naturalness- unity of the past and present feelings and the time presented in whole, made the actions continual.

According to the story, connection of time is whole. By the repetition of phrases, by the simplicity, by means of different kind of itemization, and finally by his fiction approach, the author achieved the stylistic unity of the story.

ნანა კუპრადზე. ვაჟა-ფშაველა „კორნი“ (სტილისტური ანალიზი)

*გрузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77*

Резюме

Рассказ Важа-Пшавела („корни“), как и другие его произведения, повествует о гуманности, хотя стиль его заслуживает внимания.

Писатель начинает повествование в первом лице. Корни сами рассказывают нам о своей незащитности. Это вызывает правдивое понимание рассказа и, одновременно оказывает огромное впечатление на читателя.

Автор так беседует о нежных чувствах, что прячет своё лицо таким „невмешательством“ заставляя читателя поверить в правдивость рассказа.

Важа-Пшавела пишет свои произведения простым народным языком, не преукрашенными фразами, чем создаёт естественную ненапряжённую атмосферу повествования.

То, что происходило в природе в прошедшем времени, он описывает в настоящем и представляет это в единстве. А динамическое действие становится условным.

В рассказе соединение времён не делимо. Повторением фраз, непосредственностью, употреблением разных средств интимизации и вообще всем своим художественным подходом писатель достигает в произведении стилистического единства.

ნინო კვიციანი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

სამშობლო გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაში

საგანგებოდ უნდა შევეხეთ გიორგი ლეონიძის შემოქმედების უმთავრეს მოტივს, სამშობლოს თემას, რაც მის ლირიკაში სამწერლო ასპარეზზე გამოსვლისთანავე გამოიკვეთა. როცა პოეტი მოწიფულობის ჟამს წერდა: „სამშობლო – ჩემი გულის ფეთქვაა, სამშობლო – ჩემი ლექსის სახლი!” ეს მთელი მისი ცხოვრების დედააზრი იყო და არა ეფექტის მოსახდენად ნათქვამი და გამიზნული ფრაზა.

სიმბოლისტებს სამშობლოს განცდა, საერთოდ, ნაკლებად ახასიათებდათ, მაგრამ გიორგი ლეონიძე, ამ მხრივ, განკერძოებით ღვას. მან თავისებურად მოირგო ხსენებული მიმდინარეობის მდიდარი გამოსახვის ხერხები, მიუსადაგა საკუთარ ბუნებას, ტემპერამენტს და ყოველთვის ცდილობდა სამშობლოს სატკივარი გამოეხატა. ეს მოვლენა ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობას შეუმჩნეველი არ დარჩენია: „გიორგი ლეონიძე, როცა ლექსის ტექნიკურად გაწყობისთვის სიმბოლისტური არეალიდან აღებულ მხატვრულ სამკაულებს იყენებს, ე.ი. როცა იგი სიმბოლისტური სკოლის მხატვრულ მეთოდს იმარჯვებს, ლექსის თემატიკას ხშირ შემთხვევაში თითქმის სრულიად უცვლელს ტოვებს, ე.ი. ისეთს, როგორც იგი ადრე, სიმბოლისტების ჯგუფთან დაახლოებამდე მიმართავდა. პატრიოტიზმი სამშობლოს თემატიკა მისი შემოქმედების განუყრელ თანამგზავრად რჩება” [1,19].

1917 წელს პოეტმა ორი სონეტი უძღვნა საქართველოს. პირველი მათგანის დასაწყისში („ერთხელ გამკობდა მეუფე და ბედის მჭედელი”), ორიოდ სტრიქონით, გახსენებულია ჩვენი სამშობლოს ხანმოკლე კეთილდღეობა, რასაც მალე მოჰყვა სისხლისა და ცრემლის ზღვა, მომხდურთა განუწყვეტელი შემოსევებით გამოწვეული უბედურება. პირველად აქ იქმნება მეტად ძლიერი, შთამბეჭდავი ხატი მტრების გარემოცვაში მოქცეული საქართველოსი. ლექსში საცნაურია ჯანყიანი სულისკვეთება, დაბეჩავებული ყოფისადმი შეურიგებლობა, შემართება: „ო, ჩანგის ნაცვლად მეპყრას შუბი პირგამეხილი! “ მთავარი მაინც ისტორიის ანაღებიდან მომდინარე სამშობლოს მხატვრული სახეა, რაც შეუძლებელია დაგავიწყდეს:

„ჩანჩან – მუზარადს დასჩვევია ჟანგი ჟამისა,
თეთრი გვირგვინი უცხოელმა შეგიღამისა –
საკურთხეველსაც შემოსძარცვა მან მეწამული...
ზღვად ობოლს ხომალდს მივამსგავსე ჩემი მამული” [2,59].

მეორე ტრაგიკული იერის ამ დიდებულმა სახე-სიმბოლომ თავისებური ტრანსფორმაცია განიცადა წლების, როცა იგი პოეტმა საქართველოს უკვდავი მოძღვრის, სულხან-საბას თვალთახედვაში მოაქცია. გავიხსენოთ მისდამი მიძღვნილი ცნობილი ლექსის სტრიქონები:

„დიდო მოხუცო, სამშობლოსთვის
იბრძოდი სულის ამოხლომამდი,
გეჩვენებოდა, რომ საქართველო
იძირებოდა, თითქოს ხომალდი.”

აქ მხოლოდ იმას ვიტყვით, რომ სულხან-საბა ორბელიანზე დაწერილი სამეცნიერო გამოკვლევებიდან, გიორგი ლეონიძის მონოგრაფია ყველაზე უფრო ღრმა და ფასეულია, ვინაიდან მისი მძლავრი ტალანტი საბას „სიტყვის მარილით” იყო ნასაზრდოები.

საქართველოზე დაწერილ მეორე სონეტშიც („ლოურჯ ღრუბელივით დამადარდე შენი მხედარი...“) თავიდან სევდიანი ტონია, „უმზეობის“ მიმანიშნებელი, მაგრამ განწყობილება უმაღლესი იცვლება, შურისძიება მტრის სიმაგრეთა შესაბამისად არის ნახსენები, რუსთაველის სახელიც ბოროტების დასამზობად არის მოხმობილი, ხოლო გვირგვინოსნების დაბრუნებაზე დაკარგული სიტყვა სხვა არაფერია, თუ არა საქართველოს გაუქმებული, არწივისფრთებიანი სამეფო გერბის აღდგენის მოთხოვნა:

„ამღერდა სისხლი... და დაათრო სული და გული,
თუ მზე მომპარეთ — გამინათებს ბნელში ფრანგული,
წკრიალა ხანჯლებს გვიელვარებს შოთას ოცნება...
არწივის ფრთებით დამიბრუნეთ გვირგვინოსნება!“

ბრძოლის სულისკვეთება კიდევ უფრო გამძაფრებულია ლექსში „სონეტი ქართველ ჰუსარებს“, რომელიც საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, 1918 წელს დაიწერა. პოეტი ქართველ მეომრებს მოაგონებს მათსავით ამხედრებულ ისტორიულ პირთა სახელებს (თეიმურაზი, სააკაძე). ლექსის რიტმი მეტად ძლიერია, თითქოსდა ჯირითს აყოლოლი. გიორგი ლეონიძე პირველად ამ სონეტში ახსენებს მისი პოეტური სამყაროსთვის ესოდენ ახლობელ ყივჩაღებს (სიტყვის დაწერილობა ოდნავ შეცვლილია), რომლებმაც ღრმა კვალი დაატყვეს ჩვენს ისტორიას. ლექსის ბოლო სტრიქონში ჭეშმარიტად ვირტუოზული სახის მხილ-ველნი ვხვდებით:

„და სატევრები ქარქაშებში არ ინახება.
ავჟანდის ჟღერით, რახტის ცემით, ვით ყივჩაღები.
ხმლის მარათი ჩაუქროლებთ მთვლემარ ხალიფას.“

გიორგი ლეონიძის სიჭაბუკის პერიოდის ერთ-ერთი უძლიერესი ლექსი „26 მაისი“ (1918) სათაურიდანვე მიგვანიშნებს — იგი დამოუკიდებელი საქართველოს სადიდებლად არის დაწერილი და პირველსავე სტრიქონში („ვაძაყობ, როგორც გულზვიადი მებისრაბარი“) იგრძნობა პოეტის ამაღლებული განწყობა. არმაზის ხსენებას ანტიკური ხანის საქართველოში გადაყვართ, როცა ჩვენს სამშობლოს მჭიდრო ურთიერთობა ჰქონდა რომის იმპერიასთან. ლექსში გაცოცხლებულია ჩვენი წინაპრების რაინდული სული. ვხედავთ ასპარეზზე გამოსულ მხედრებს. სხვადასხვა ეპოქები ერთმანეთის გვერდით არის წარმოჩენილი — საქართველოსათვის თავშეწირული გმირის, სოლომონ ლეონიძის სახელს ენაცვლება ასევე სახელოვანი რომის იმპერატორის, ფლავიუსთა დინასტიის სათავეს დამდებისა, იმპერატორ ვესპასიანეს სახელი, რომელმაც ძალაუფლების აღებისთანავე დიდი ლაშქრობა მოაწყო ჩრდილოეთის ველური ტომებისგან საქართველოს დასაცავად და არმაზის კედელი ააშენა. ოთხიოდე სტრიქონში დამიწებულთა გაცოცხლების დაუვიწყარი სურათი იხატება, რის გადმოსაცემდაც ჩვეულებრივი სიტყვები არ გამოდგება. საამისო ძალა მხოლოდ პოეზიის ენას თუ აქვს:

„საწყალ აჩრდილებს, რომ სდიოდათ სუნი მიწისა,
აღარ აცვიათ ტურნირებზე თეთრი რძიანა:
ველარ ანახლებთ ხმა სოლომონ ლეონიძისა —
დგებიან, როგორც კეისარი ვესპასიანე.“

აქვე ჩვენი დროშების ფერიც ტყუილად როდია ნახსენები—იგი ქართული სახელმწიფოს მკვდრეთით აღდგენის მაცნეა, რაც პოეტს ალტკინებისა და სიამაყის საბაბს აძლევს:

„შეინდის დროშებით გავაგვიყებ ყომრალ მოედანს...
- დღევანდელი დღე საქართველოს ისევ მოიტანს.“

ლექსში ჩამოთვლილია ნაწილი უძველესი ქვეყნებისა, რომლებთანაც საქართველოს ურთიერთობა ჰქონდა; ამის ფონზე კი წარმოჩენილია ჩვენი ერთ-ერთი უდიდესი მონარქი, თბილისის დამაარსებელი, მოღალატეთაგან ვერაგულად მოკლული, ღმერთის საყვარელი „ვახტანგ მეფე“:

„და გორგასლანის მელანდება შავი სურათი.
მისრეთი... ჰინდი... ბაბილონი და ასურეთი.“

ლექსის ბოლოს ჩვენი ლეგენდარული წინაპრის – ქართლოსის – სახელი გაივლებს და იქვე გაისმის ცეცხლოვანი მოწოდება, გეზი ავილოთ ჩვენი საამაყო წარსულისკენ, რისი განსახიერება დასავლეთის სამყაროსთან დამაკავშირებელი დიდებული არმაზი იყო და ბურუსიანი ზამთრისკენ, რომელიც ჩვენი ტანჯული სამშობლოს ჩანთქმულ ჩრდილოეთის ვეშაპს განასა-ხიერებს, აღარ ვიბრუნოთ პირი:

„ქართლოსის ლანდი ბრწყინვალეობით გამეთამაშა-არმაზისაკენ!
ნუღარ წავალთ ლეგა ზამთარში.“

ზედმეტია თქმა იმისა, რომ ამ ლექსს პოეტი თავის ვერცერთ წიგნში ვერ შეიტანდა. ის კი არადა, მისი გარდაცვალებიდან რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ ძლივს გახდა შესაძლებელი, რომ „26 მაისს“ კუთვნილი ადგილი დაეჭირა გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაში.

დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ, ოციანი წლების არაერთ ლექსში, გიორგი ლეონიძე საკმაოდ გამჭვირვალედ მიგვანიშნებს საქართველოს მძიმე ხვედრზე. აქ არის „ბრძოლის წყურვილი“, „განთიადის წყურვილი“, რამაც უნდა სძლიოს „მწარე კაემანს“, მაგრამ ამავე ლექსის („სულის არეში ამაყი ქარი“) ბოლოს პოეტის ავი წინათგომობა იჩენს თავს:

„ვარ უმიშარი, როგორც გრივალი,
თან უდარდელი, თან განწირული.“

ამავე ხანს (1922) მეტად ძლიერი ლექსი „სახრჩობელიდან“ გლოვის ზარივით ისმის. გაგულისებული პოეტი საქართველოს უწოდებს „აზიის კახპას“, რომელსაც ერთმანეთის მიყოლებით თელავდნენ ველური ტომები. ჯალალ-ედ-დინებისა მონღოლთა ხსენება უფრო იმიტომ ჭირდება, რომ მთავარი სათქმელი შენიღბოს, მაგრამ ის მაინც აშკარაა – სასიკვდილო საფრთხე კვლავ ჩრდილოეთიდან მოვიდა, როგორც ეს არაერთხელ მომხდარა და ვინ განა-ხორციელა მორიგი შემთხვევა, თავისთავად ცხადია. ლექსის ფინალი სისხლის გამყინავი, ჭეშმარიტად ტრაგიკულია:

„მოღვა და მოღვა დარუხანდით სისხლის დგანდგარი
დატუშა რიყით საძოვარი, შრატიტ მცირეულ
და ჩემი რასა-ულაყების ჯიში მაგარი,

სახრჩობელიდან იყურება განაცრებული!“

1922 წელსაკვამ დაწერილი გიორგი ლეონიძის ერთ-ერთი უძლიერესი სონეტი „საქართველო“ („შენ ფიროსმანის შვიდლარიან მარნებში გხედავ“), რომელშიც სურათი კიდევ უფრო მძაფრდება, ვინაიდან გიორგი ლეონიძეს ეგულება ძალა, დარიალის მისადგომები რომ დაიცვას. ამავე სონეტში ნახსენებია პოეტის „დაჩექმული სული“, რაც უთუოდ მოძალადეთა – მეთერთმეტე არმიის შემოჭრას უკავშირდება:

„ტანი ყამირი, როგორც ხმალი, ელავს ჩამდგარი,
ვინ დაჩექმული ჩემი სული შხამებს დარია.
აქაფებულა შუალამე, როგორც ჯაგარი:
კილამ დაიდგოს, ვინ შაუბას, კარად დარიალს.“

სონეტის ფინალურ სტრიქონებში დასახელებული არ არის, მაგრამ ეჭვიუტანლად შეიცნობა მოღალატე ქართველი – სერგო ორჯონიკიძე, რომელიც მტრის ჯარს თავკაცობს. „ზურნა“ და „ფალანგები“ პოეტმა კვალის ასარჩევად ახსენა, რათა აპოკალიფსური ხილვის ფონზე ჩვენი ერის ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე დრამატული სურათი ეჩვენებინა:

„რკინის პალოზე გადავარდნილს ვხედავ ხანძარებს.
მოღის შამქორი. სოღანლული. დროშების მტვერი.“

ზურნით ფალანგებს მოუძღვება კონდოტიერი
და შენი სისხლი, გაჭერილი შიშით ზანზარებს.”

შიშგამყვადარი სისხლი კარგს რომ არაფერს მოასწავებს, სრულიად ნათელია და ლეონიძისეული წინასწარგანჭვრეტაც მოვლენებისა, პოეტის შეუმცდარ ალლოს რომ ემყარებოდა, ძალიან მალე, 1924 წლის აგვისტოში აცხადდა, მაგრამ ამაზე საგანგებოდ ვიტყვით, როცა ამავე პერიოდის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ლექსს – „კეფხს” – განვიხილავთ.

ლიტერატურა:

1. გიორგი კალანდაძე, გიორგი ლეონიძის შემოქმედება, თბილისი, 1967;
2. გიორგი ლეონიძე, ლექსნი თქმულნი გიორგი ლეონიძისა, ბათუმი, 2002;
3. გიორგი ლეონიძე, სულხან-საბა ორბელიანი, თბილისი, 2004.

Nino Kvitaishvili. Homeland in the poetry of Giorgi Leonidze

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

Loyalty to homeland was one of the dominating themes in the early poetry of Giorgi Leonidze. Although patriotism is not a characteristic feature of Realism, G. Leonidze unlike his fellow poets pursued it in his poems. Having mastered all the expressive and formal means of symbolism, Georgia still remained to be the main subject and essence of his verses.

He dedicated several fascinating sonnets to Georgia, most of which are analyzed in the present work. These sonnets vividly reveal his concern about the tragic fate of his country.

One of the most remarkable evidences of it is his poem “May 26” written in 1918, when Georgia gained independence. It thoroughly reflects his faith and national ideals.

Нино Квитаишвили. Родина в творчестве Георгия Леонидзе.

Грузинский Технический Университет

Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

Ещё на заре своей поэтической деятельности тема родины в творчестве Гергия Леонидзе была основополагающей. Символизму, как литературному направлению не характерны переживания по поводу любви к Родине, Георгий Леонидзе в отличие от его собратьев по перу «голубороговцев», и в этом выделяется среди них. Хотя поэт основательно освоил богатую и разнообразную художественную палитру символистов. Тема родины в его творчестве везде занимала главную роль.

Гергий Леонидзе посвятил Грузии целый ряд изумительных сонетов, именно эти произведения рассматриваются в настоящей статье. В сонетах этих ясно видна горечь по поводу трагической судьбы своей многострадальной родины, выделяется среди этих произведений, написанная в период провозглашения независимости Грузии 1918 года «26 мая».

Tamar Mebuke.

Georgian State Technical University,
77 Kostava St., Tbilisi, Georgia**THE IMAGE OF PROMETHEUS IN LITERATURE (PART 2)**

The revival of literature about Prometheus begins in the mid XVIII and the beginning of XIX centuries. Many artists, poets and writers used the image of Prometheus in their works, among them Voltaire, Goethe, Byron, Shelley, Giacomo Leopardi, H.W.Longfellow, Alfred de Musset, F.Nietzsche to mention just a few of the best known ones. Since the epoch of romanticism he has been seen as a rebel, fighter with injustice, suffering but unconquered.

The poem “Prometheus” (1816) by George Gordon Byron and the drama “Prometheus Unbound“ (1819) by Percy Bysshe Shelley in many respects reflect the rebellious spirit of romanticists and their faith in self-sacrifice for humanity’s victory over evil, a struggle in which man appears as a rival, challenging God and Fate.

*Titan ! to whom immortal eyes
The sufferings of mortality
Seen in their sad reality,
Were not as things that gods despise;
What was thy pity's recompense ?
A silent suffering, and intense;*

Lord Byron’s democratic persuasions and his concern with the failure to recognize injustice in social life were reflected not only in his creative works and speeches in Parliament (1812-1813), but also in his personal, romantically heroic life. Rebellious spirit, rejection of evil, and imperfection of the world find their archetypal reflection in the image of Prometheus, fighter for the progress of man who dared to oppose God himself; he is a spirit, a symbol of strength for struggling humanity, a struggle worth the price of death.

*And Man in portions can foresee
His own funereal destiny;
His wretchedness, and his resistance,
And his sad unallied existence:
To which his Spirit may oppose
Itself--- and equal to all woes,
And a firm will, and a deep sense,
Which even in torture can decry
Its own concenter'd recompense,
Triumphant where it dares defy,
And making Death a Victory.*

The influence of Prometheus` image can be traced in all works by Byron. The fire, obtained by him for man, is identified with reason itself.

The drama by P.B.Shelley in many respects is the largest and most interesting work of the poet. Shelley compares his Romantic hero Prometheus with Milton's Satan from “Paradise Lost”, but he deliberately makes his hero an arch-rebel, gives him all the virtues, and ends the poem with his triumph. Thus his myth is of a new kind, and made to express new ideas of the age of revolution. Reality seemed to Shelley to suffer from an organic disease of which it must be miraculously cured before he could consent to it. He expressed this idea in his myth. Prometheus represents all that is

good in suffering humanity; Jupiter -- the tyrannous and external evil by which humanity is oppressed. The drama ends with the fall of Jupiter, Prometheus is unbound by Hercules. The Earth says that henceforth all her children shall live in happiness together:

*Night-folded flowers
Shall suck unwithering hues in their repose:
And men and beasts in happy dreams shall gather
Strength for the coming day and all its joy:
And death shall be the last embrace of her
Who takes the life she gave, even as a mother
Folding her child, says 'Leave me not again.'*

The epoch of profound changes in social and spiritual life of Europe as the result of the French revolution made romanticists think of the need for human and social spiritual development. They strove to penetrate “the secrets” of history and the nature of what they considered to be “fateful” forces and estimate their power over man. This historical method became one of the major principles of romantic writers’ poetics and was reflected in their creative works not only as disappointment with the results of the French revolution, but also as enthusiasm for irreconcilable protest and historical optimism.

In his Argument to the Third Stanza of “France: An Ode” S.T.Coleridge wrote: “The blasphemies and horrors during the domination of the Terrorists regarded by the Poet as a transient storm, and as the natural consequence of the former despotism and of the foul superstition of Popery. Reason, indeed, began to suggest many apprehensions; yet still the Poet struggled to retain the hope that France would make conquests by no other means than by presenting to the observation of Europe a people more happy and better instructed than under other forms of Government.”

*And O ye Clouds that far above me soared!
Thou rising Sun! thou blue rejoicing Sky!
Yea, every thing that is and will be free!
Bear witness for me, wheresoe'er ye be,
With what deep worship I have still adored
The spirit of divinest Liberty.*

Prometheus, who takes upon himself the task to change the lot of humanity, possesses all the signs of a revolutionary who reflects a certain group illusion and is ready to take upon himself a change in social life and whose activity is never evaluated unambiguously. His image carries the duality of benefactor and criminal, since creation of something new and advanced leads to mutiny against reality itself and rejection of its laws. Nevertheless, through this myth western civilization has been trying to understand itself in its cultural self-consciousness. It is a myth of European fate sometimes understood as a history of “creators” who took upon themselves the burden of “the sin of creation” and paid for their independence of mind by suffering, or sometimes as a history of man’s tragic self-knowledge and the tragedy of culture. Prometheus is not only the creator of his own world, but also the one whose flesh is constantly tortured by Zeus’s eagle—the torture which he brings upon himself and which is understood as the symbol of man’s suffering from his own conscience, the symbol of tragedy of consciousness.

The ambiguity of Prometheus’s image finds a more cautious reflection in Johann Wolfgang von Goethe’s poems “Prometheus” and “Pandora”. Goethe’s poem “Prometheus” is immediately followed by “Ganymed”, and the two poems together should be understood as a pair (Goethe J.W.von, 1983). Both belong to the period 1770-1775. Prometheus is the creative and rebellious spirit which, rejected by God, angrily defies him and asserts himself; Ganymede is the boyish self which is adored and seduced by God. One is the lone defiant, the other the yielding acolyte. As the humanist poet, Goethe presents both identities as aspects or forms of the human condition.

Although the 'setting' is classical, the address to the Judaeo-Christian God is suggested by the section beginning "*When I was a child*, and evokes the Lutheran translation of Saint Paul's First Epistle to the Corinthians, 13.11: (*When I was a child, I spoke as a child, I understood as a child, I thought as a child: but when I became a man, I put away childish things*). Unlike St Paul, Goethe's Prometheus grew up to disbelieve in the divine heart moved to pity for the afflicted. He is a symbol of the self-confident genius.

*Should I honour you? Why?
Have you softened the sufferings,
Ever, of the burdened?
Have you stilled the tears,
Ever, of the anguished?
Was I not forged as a Man
By almighty Time
And eternal Fate,
My masters and thine?*

The appeal of Prometheus is connected with his image of an oppositionist, a revolutionary and an ideologist, a person trusting in his own power to transform the world. It also reflects a certain group illusion – otherwise he would not be a leader. All qualities of a revolutionary are characteristic to him: he comes from educated backgrounds, he is a defender of people, expropriator of expropriators, supporter of technocracy, a political gambler who, in case of defeat suffers punishment, and in case of victory becomes a new Zeus. (Gadamer H.G. 1991, 242-255) It is connected with the fact, that creation of something new, more perfect undergoes mutiny against reality, aversions of its laws. Revolt is a necessary condition for development. Insubordination to conditional reality allows to create a new ideal reality, contrary to the old, imperfect one and represents a condition for progress. In this context the fire of Prometheus symbolizes freedom. It is the mystical fire of many legends.

However the myth can be read in one more cultural context. Stated by Aristotle and Plato the concept of mimesis assumes existence of order in the world. It has always been significant for man to state order and each real work of art testifies the spiritual ordering force as the valid grounds of our life and is the proof of the world order. It is placed in the middle of falling apart world of habitual and familiar things as the guarantee of order, and maybe all forces of saving and maintaining human culture have at the basis what archetypically appears in works of art as an attempt to order what falls apart.

Compared with the Bible legends, the Prometheus myth gets another interpretation. V.V. Rosanov (1990,296) paid attention to apocalyptic lines: "Prometheus stole fire from the Heaven and brought it to the Earth." It is said about the apocalyptic beast: People will marvel at it and say: "Who is similar to this animal? It has given us fire from the Heaven". (The Bible: Daniel 9:24, 25). This noticed by V.Rosanov sentence was twice repeated in F.Dostoyevsky's «*Writer's Diary*» (January, 1876) and in the legend about the Great inquisitor. In "*The Possessed*" the myth of Prometheus gets apocalyptic perception and structures the image of Stavrogin. Titanism of Stavrogin is shown in the background of the hero. Goethe's interpretation of the myth about Prometheus as the creator of people:

*Here I sit, I form humans
After my own image;
A race, to be like me,
To sorrow, to weep,
To enjoy and delight itself,
And to heed you not at all –
Like Me!*

is reflected both in the structure of "*The Possessed*", and in the image of Stavrogin. The integral image of Prometheus in Dostoyevsky's novel doubles, multiplies, breaks up, loses self-sufficient unity, shows a deceptive reality, illusory fullness, the original essence of the «wise serpent» — emptiness. The children of his creation are still-born, and exterminate each other. Prometheus's claim to create people «in his own image» in the Christian world with man created in the image of God, turns out to be a total self-destruction.

Unlike F. Nietzsche, who compared the Prometheus myth with the fall of man (Nietzsche F., 1999), A. Lvov compares it with another Biblical myth. Prometheus stole fire from Olympus and brought it to man against the will of gods. Moses brings Torah to the Earth (as Agada says) against the will of angels. A. Lvov compares these two ways of passing down tradition. He writes: "the Myth about Prometheus may be considered a myth telling about the origin of objectification of tradition. Arts or crafts, which Prometheus brought to people, were stolen from gods. The myth within Jewish culture stresses preservation of relations between the giving and receiving sides. Torah is not only compared with fire, but is almost identified with it («black fire against white fire»). The angels, guardians of peoples, are traditionally perceived in Judaism as national deities and identified with Olympic gods".

In encyclopaedia by Brokgauz and Efron the word "tradition" (traditio, transfer) is defined as an establishment of actual possession of objects from their former owner in favour of a new one, who gets them in possession. In this, going back to the Roman law definition, it is possible to distinguish three elements: the giving part (the former owner of a thing), the receiving one (the new owner) and the object which is transferred by tradition. Talmudian sages used two words to define tradition: "masoret" (transfer) and "kabala" (reception) which are used in very similar, but nevertheless various contexts. Thus the concept of tradition escapes objectification, being divided into two equal concepts. In an alternative Jewish myth there is one more collision: More strongly than a calf wants to suck milk, does the cow wish to feed him. This statement creates an opportunity for an alternative myth. The transfer happens only if a hero demonstrates the ability for reception, then tradition takes place without break of relations, without larceny and deceit for a person can interconnect with a sacred thing only within the limits of tradition - having destroyed tradition, he simultaneously loses the sacred thing which instantly ceases to be sacred and desired.

If we compare the two types of tradition transfer - Greek "atheistic" and Jewish, Talmudian one, then according to A. Lvov, it is possible to see similarity and the mythological image of Prometheus appears as the vision of historical image of Moses. The theft of fire is a vision of receiving Torah by mythological eyes of Greek people. Moses Maimonides, the great Jewish philosopher of the Middle Ages connects the expression "the throne of Glory" with the vision of Ezekiel and subsequent notion of Chariot (merkava) which traditionally designates the most constant, eternal bases of the world. Man's right to read addressed to him text is, probably, such an eternal and constant basis. God tells Moses:

"Answer them! Get hold of the throne of My Glory and answer them!" - The author reminds the reader of an opportunity to get hold of the text in the dispute with society. And the moment Moses dares to ask above the heads of angels "What is written in it?", - begins the transfer of Torah, the 10 Commandments which Moses receives to answer the angels.

The Greek myth about Prometheus contains not only the story of the theft of fire, but also characteristic for ancient culture dual view of a role of techniques in human life which resulted from it. The culture of fire and connected with it useful arts and crafts are saddened by the negative consequences of self-confident pride of man and first of all — growth of amount of work. In Athens Prometheus was the patron of potters, especially revered in the quarters occupied by craftsmen. The Bible legend also contains traces of technological fall of the first people. The inventor of agriculture was fratricide Cain, and his descendant Tubalcain was the first smith. Civilization is connected with crime. This idea was developed by St. Augustine at the beginning of Christian era.

With the new-European transformation of Prometheus's symbol his story begins anew. It is close to the late antique traditions of seeing Prometheus as a creator of people, but reflects this tradition in new consciousness of the reason disconnected from Christianity. This modern history acquired its finished form in Goethe's ode. In the creator of people the mankind begins to recognise itself in its image-creating power, in the field of art. An artist is a real man for he possesses productive force. The creative ability of artistic imagination represents omnipotence which has no limits. A creator is seen as a real god. Once more the symbol of Prometheus is revealed in the spiritual history of modern man. Creativity implies a contradiction between omnipotence in imagination and powerlessness in reality. It was also inherent to Prometheus — he was not only the heroic founder of his own world, but also the one whose flesh was constantly tortured by Zeus's eagle. Modern man feels this suffering as coming not from God, but from himself. So Prometheus becomes a symbol of man's torture by his own conscience, a symbol of the tragedy of consciousness. André Paul Guillaume Gide in one of his early works told a satirical story about «badly bound Prometheus» in which Prometheus tries to get rid of the eagle as from his own inner split and moral suffering and eats it, which may be interpreted as an attempt to get beyond the limits of good and evil and search for new health, panacea from the old suffering caused by man to himself.

At the same time the story of Prometheus is as incomplete, as the history of man. More than that, we, probably, come back to the antique myth which could tell something about man only speaking about discord among gods. The symbol of Prometheus interested Goethe not only when he realized titanic forces of image-creating power. In his fragment “Pandora” Prometheus does not remain a titanic center of sovereignly ruled world. While Pandora embodies imagination, he is shown as the spirit of persistent, indefatigable activity; but this activity of the titan is restrained by the laws of the outer, spiritual worlds. It was the greatness of Goethe who saw the balance between man's creative activity and the laws of universe, the ability that may help us to overcome and restrain ourselves. “Meanwhile something exceeding the force of ours will, moves us to some purpose. Likely, the tragedy of modern culture somewhere where our own forces are no longer sufficient, will come, hopefully, to its reconciling end.” (Gadamer G.G. 1991, 242-255)

Mock on, mock on, Voltaire, Rousseau;

*Mock on, mock on; tis all in vain!
You throw the sand against the wind,
And the wind blows it back again.
And every sand becomes a gem
Reflected in the beam divine;
Blown back they blind the mocking eye,
But still in Israel's paths they shine.*

*The Atoms of Democritus
And Newton's Particles of Light
Are sands upon the Red Sea shore,
Where Israel's tents do shine so bright.*

(William Blake 1982: 266 From “The Rossetti Manuscript”)

BIBLIOGRAPHY

1. Arnold, Matthew. 1981. Preface to *Poetry of Byron*, edited by Arnold. London: Macmillan, pp. vii-xxxii.
2. Beall, E.F., *Hesiod's Prometheus and Development in Myth*, Journal of the History of Ideas, Vol. 52, No. 3 (Jul. - Sep., 1991), pp. 355-371

3. 3.Beall, E. 1989. The Contents of Hesiod's Pandora Jar: *Erga* 94-98, *Hermes* 117:30
4. The Bible: Daniel 9:24, 25, Enoch, xc.5, "Assumptio Mosis", x.11, Esdras xi, *Assumptio Mosis*, x.8; Revelation 12:3-¹3. Byron, George Gordon. A Collection of Poems. www.poetryloverspage.com/poets/byron/byron_ind.html
5. Blake W. 1982. Selected Verse. Moscow: Progress Publishers
6. Blake, William. 1982. *The Complete Poetry and Prose of William Blake*. Brown University Press.
7. Byron G.G.N. 1979. Selections From Byron. Moscow: Progress Publishers.
8. Byron G.G.N. *The Complete Poetical Works of Lord Byron*. 1975. Boston: Houghton Mifflin.
9. The Bible: Daniel 9:24, 25, Enoch, xc.5, *Assumptio Mosis*, x.11, Esdras xi, Revelation 12:3
10. Coleridge S.T. 1981. Verse and Prose. Moscow: Progress Publishers.
11. Clubbe, John. 1985. George Gordon, Lord Byron. In: *The English Romantic Poets: A Review of Research and Criticism*, fourth edition, edited by Frank Jordan. New York: Modern Language Association of America.
12. 12. Dostoyevsky Fyodor. 1957. In 10 vol. Vol. 7. (in Russian) Moscow: Artistic Literature.
13. Gadamer, Hans-Georg. 1991 *The Relevance of the Beautiful and Other Essays*. Trans. N. Walker. ed. R. Bernasconi, 242-255. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Griffith, Mark. 1983 *Aeschylus Prometheus Bound Text and Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. 15. Goethe, Johann Wolfgang von. 1983-1988 *Collected Works*. Edited by Cyrus Hamlin. Translated by Cyrus Hamlin, Walter Arndt, Michael Hamburger, Frank Ryder, et al. 12 vols. New York.
16. 16. Hesiod. 1978. Works and Days. ed. with prolegomena and commentary. Oxford: Oxford University Press.
17. 17. Holmes, Richard. 1975. *Shelley: The Pursuit*. New York: E. P. Dutton.
18. 18. Holmes, Richard. 1982. Coleridge. *Oxford University Press*. ISBN 0-19-287592-2.
19. 98. Kenner, Hugh 1995. Coleridge. Historical Fictions: *University of Georgia Press*.
20. 20. Lvov, Alexander. 2001. Mythologems of Tradition Renovation. (in Russian) www.berkovich-zametki.com/Nomer19/baraz1.htm, www.abaratz.com/5ekev.htm
21. 21. Nietzsche, Friedrich. 1999. *The Birth of Tragedy*. Cambridge: Cambridge University Press.
22. 22. Rosanov, Vladimir. 1990. Religion and Culture. (in Russian) Vol. 1: 296. Moscow: New Book.
23. 23. Shelly P.B. 1990. Shelley: Selected Poetry Penguin Poetry Library
24. 24. West, M.L. 1966. Hesiod, Theogony, ed. with prolegomena and commentary, Oxford: Clarendon Press.
25. 25. West, M.L. 1978. Hesiod, Works and Days, ed. with prolegomena and commentary, Oxford: Clarendon Press.

Т. Мебуке. Образ Прометея в художественной литературе (Часть II)

Грузинский технический университет

Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

Статья представляет собой продолжение ранее опубликованной работы об отражении образа Прометея в произведениях Западноевропейской литературы. Последовавшая за Французской революцией эпоха радикальных изменений в социальной и духовной жизни, побудила романтиков искать пути иного развития человечества. Этот бунтарский дух, неприятие зла и несовершенства мира находят свое отражение в образе Прометея, борца за прогресс человечества. Образ Прометея приобретает неоднозначную трактовку – это одновременно благодетель человечества и преступник. Тем не менее через этот образ Западная

цивилизация пытается понять саму себя в своем культурного замоосознания. Миф трактуется то как история творца, взявшего на себя бремя «греха творения» и заплатившего за независимость сознания мучением, то как трагедия человеческого самопознания и трагедия культуры.

თ. მეტუკე. პრომეთეს ხატი ლიტერატურაში (მეორე ნაწილი)

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

რეზიუმე

სტატია წარმოადგენს ადრე გამოქვეყნებული ნაშრომის გაგრძელებას, სადაც იყო განხილული პრომეთეს ხატი დასავლეთევროპულ ლიტერატურაში. ფრანგული რევოლუციის შემდეგ მოსულმა ეპოქამ აიძულა რომანტიკოსები, ისევე როგორც სხვა მოაზროვნე ადამიანები, მოემბნათ ადამიანის განვითარების სხვა გზები. მეამბოხე სული, სამყაროს სიბოროტის და არასრულყოფილების უარყოფა პოულობენ თავიანთ ასახვას პრომეთეს ხატში, რომელიც იბრძოდა ადამიანის პროგრესისათვის. პრომეთე ერთდროულად კაცობრიობის მწყალობელი და დამნაშავეა. ამის და მიუხედავად, ამ ხატის მეშვეობით დასავლური ცივილიზაცია ცდილობს გაიგოს საკუთარი თავი თავის კულტურულ თვითცნობიერებაში. მითი განიხილება ხან როგორც შემქმნელი პიროვნების ისტორია, რომელმაც აიღო საკუთარ თავზე „ქმედების ცოდვა“, და ტანჯვით გადაიხდა დამოუკიდებელი აზროვნებისათვის საფასური, ხან როგორც ადამიანის თვითშეწყალების და კულტურის ტრაგედია.

ბადრი ცხადაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

ზოგი -ოდ საპრცოპიანი ზმნური ძირი კველ ქართულში

ძველი ქართული წერილობითი ძეგლების ჩვენება ცხადყოფს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში -ოდ (ისე როგორც -ალ, -ელ, -ად, -ედ) ზმნურ ძირს შერთვია, ზმნის ძირის კუთვნილებად ქცეულა, რის შემდეგაც ზმნისპირიან და უპირო ფორმებსაც -ოდ, როგორც საპრცოპი, კვლავ დართვია იმავე ფუნქციით.

ღირსსაცნობია, რომ ასეთი ზმნური ფორმა ძველ ქართულში რამდენიმეა: *ლოდინი, მოლოდება, მოლოდინება, ცოდვა, შეცოდება, წოდება, რჩოდება.*

ლ-ოდ-ინ-ი. -ოდ სუფიქსი „უმთავრესად მასდარებში და მისგან ნაწარმოებ ფორმებში ჩანს. ლოდინი//მოლოდინი. მოსალოდნელი მიღებულია ზმნისაგან ე-ლ-ი-ს, ძირია **ლ**, მამასადაძე, --ოდ სუფიქსია“ [1,494], ამგვარად, -ოდ საპრცოპია [2,539].

ვფიქრობთ, -ოდ ნამყო უსრულის ნიშანია, გადმოსული და დამკვიდრებული აწმყოში, სადაც ის ზმნის ძირისეულად იქნა გაგებული, ანუ სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მოხდა ამ სუფიქსის ფუნქ-

ციის ნეიტრალიზაცია და ზმნის ძირს მიკედლება. ლოდინში -ინ იმავე -ილ მასდარის ფორმაცვლილი საწარმოებელია. შდრ.

„დგანან და ელიან {ორცნი იგი სავსენი ცოდვითა ვედრებითა მრავლითა შრომითა გულისა შენისაჲთა“ (წამ. ფსალმ. 456,33-34).

აღსანიშნავია, რომ ძველსავე ქართულში **ლოდინ** ზმნის ფუძედაცაა გამოყენებული ახალი ზმნის პირიანი ფორმის (კაუზატივის) საწარმოებლად: „ჟამსა სიკუდილისა ჩუენისასა“ (სწავლ. 296, 25-27), შდრ. მასდარი: „და ჭურსა სინა მკდრობისა არცა ერთსა სასყიდელსა შემდგომად სიკუდილისა მოლოდინებაჲ მიერ კერძოვე არს ყოვლისა უგულის {მოებისა და{სნასა თანა ცხოვრებისასა და{სნითა სათანოებისა მისაგებელთაჲთა“ (ხრონ. 176, 3-6)

ლ-ოდ-ებ-ა-ბ, (შდრ. ახ. ქართ. დალოდება) ჩვეულებრივი ხმარებისაა: „და იგი არს მოლოდებაჲ წარმართთაჲ“ (დაბ. 49,10; იხ. ასევე: კიმ. I. 185,16; პავლენი. AB 383, 27); სამ. ფსალმ. 471,21; მოქც. წ 146, 1-2); „პრქუა იოდასაფ: ყოველსავე მსგავსსა შინა ჯერ-არსა ლოდებაჲ“? (ბალ. წ 66,23-24; იხ. მომ. მოც. 24,22-23); „და მომეცა მე უფლისა მიერ მეცნიერებაჲ სარწმუნოებასა თანა უფრობს მოლოდებისა ჩემისა“ (რაგახ. 86,35-28; იხ. ასევე: ლ. DE 21,26, კიმ. I. 34,28-29; თარგმ. 61,11-13; ჭვი. 49,29-32; შ. და ე. , 226, 33-36); „და განილეოდა გონებაჲ მათი ბოროტებითა, მოლოდებითა ეშმაკთა ჩუენებისაჲთა“ (საქმ. და სწ. იოვ. 86,13-14; ასევე: იპოლ. 334, 190-193; 390,2-5; სას. პ. 86, მტბევ. XIII,58-59); „ვინაჲ შემძლებელ ვარ მე ძმარ ჩემო მოლოდებად შენდა“ (წარტყ. მდ, 9-10; იხ. ასევე: საქმ. და სწ. იოვ. 58, 1; სას.პ. დასდ. აღდგ. II. 76-78);

-ოდ სუფიქსად გამოიყოფა „ცოდვა“ და „ცოდება“ ზმნურ და მასდარულ ფორმებში[1,494] შდრ. შევსცედ, ცთომა: „რომელი სტანჯავს ყოველსა სოფელსა, რომელი ცოდავს მისა მიმართ“ (აპოკრ. მოც. 10,2-30); მასდარი: „დახუკვირდა ყოველსა მას ერსა რამეთუ არა ხიპოვა მათ თანა ცოდვაჲ“ (იაკობის პხნ. B 32 XVI,2; იხ ასევე: მათე DE 12-31; დაბ. 41, 9; გამ. 10,17; 20,5; 32,21; ლევიტ. 5,5; 7-8; ესაია. 22,14; ალათ. 260,5-7; ცხ. იოან. დამასკ. 162-163, 35-2); „და ცოდვამან განსრულებულმან განზარდის სიკუდილი“ (ანტ. უ 31,8-9; „და არა განემორა ცოდვასა მას, იორობამისა ძისა ნაბატისა“ (ენმ. ფრაგმ. 381, გ),2-4; იხ. ასევე: ი. DE 9,34; დაბ. 42,21; 44,16; ესაია. 30,1; ბოლნ. 76, 607; 78,2-4; მოქც. წ 163, 20-23); „რამეთუ ამპარტავანებაჲ არს თავი ყოვლისა ცოდვისაჲ“ (იოანე ოქროპ. 277, 11; იხ ასევე: ლევიტ. 8,2; 9,2; ურპ. 340,31-32; ზედ. წ 205,27-29; ჰაბო. 54,5-6); „დგანან და ელიან {ორცნი იგი გულისა შენისაჲთა ცოდვითა ვედრებითა მრავლითა შრომითა გულისა შენისაჲთა“ (წამ. ფსალმ. 456,33-34; იხ. იპოლ. 344,25-27; წარტყ. იბ. 3. საქმ და სწ. იოვ. 75,43; მოქც. წ 157, 28-32);

ზოგჯერ ზმნურ ფუძეთა სიტყვაწარმოება იძლევა ახალ ლექსიკურ-გრამატიკულ ერთეულებს, მაგ., „ცოდვას“—საგან შე ზმნისწინის დართვით ვიღებთ: „შეცოდებას“.

[შე]ცოდებაჲ: „რაჲ არს ბრალი ჩემი და შეცოდებაჲ რამეთუ მღევნი მე“ (დაბ. 31-36; იხ. დაბადება. 50,17; აპოკრ. მოც. 12, 15-16; საქმ. და სწ. იოვ. 62,23-24; ბოლნ. 71,9-10;)

„ვედრებოდინ ლოცვისა ყოფად მათთმს, რათა უთხოოს ღმრთისაგან მაღლი მოთმინებისაჲ და შენლობაჲ შეცოდებათაჲ“ (ცხ. იოან. დამასკ. 146, 8-11; იხ ასევე: აპოკრ. მოც. 8,20,21; 9,3-4; სწავლ. 30,8-9; ბოლნ. 88,506; „და ბრალნი და შეცოდებანი მისნი აპ{ოცენ ღმერთმან და მშობელთა და ძმათა მისთანი ამჲნ“ (Fu\ vfn\ I. 45,32-33; იხ ასევე: იოანე ოქროპ. 278,29-31; დავ. და ტირ. 191, 3-4; შუშ. 26,12-13))

წ-ოდ-ებ-ა-ბ. „წოდ-ება, მოწოდ-ება თავის „წოდ“ ნაწილით ეფარდება წეს ზმნას: მიწეს= მიძახის. ჩანს, წ საერთო ძირია, -ოდ (და -ეს) კი სუფიქსი. წ-ს ძირობას განამტკიცებს ჭან. უ-ჭან-დ-უ „მოწვევა“, მეგრ. ი-ჭან-უუ „დაბარება“ [1,494]. ვფიქრობთ, ამ მხრივ საყურადღებოა მეგრ.

უ-წ-უუ ზმნის („უთხრა“) ჩვენებაც, რომელიც შინაარსით ღიად არ განსხვავდება ქართული **წოდების** და **უწესს** ფორმებისაგან: „–ის ქუმულუღუავო ღო? – ქოვა – უწუუ – ის მოგქონდაო? კიო – უთხრა“ [3.20,37] ლ. კიკნაძე **წი (>წ)** ძირს გამოყოფს და მეგრ. **ჭ**-ს უკავშირებს: [კ]იწინქ, [კ]უწინქ=ვეტყვი მას [4,175].

ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში გვერდიგვერდ იხმარება **წ//წოდ** ძირისგან ნაწარმოები ზმნური და ნაზმნარი ფორმები: ეწოდების, იწოდების, უწოდიან, წოდებაB, შემოწოდებაB, აღწოდებაB, მონაწოდებაB... დავიმოწმებთ საილუსტრაციო მაგალითებს:

„ხოლო კაცთა მიერ პანსოფი მეწოდების მე“ (კიმ. I. 49,12); „და უწოდიან სახელი მისი ენმანუელ, რომელ არს თარგმანებით: ჩუენ თანა ღმერთი“ (მათე C 1,23); „და მის მიერ {ელნი დაესხნეს ეპისკოპოსად ქალაქისა მაიომამსა, რომელსა პიმემასცა იწოდების (ცხ. Iოან. დამასკ. 166,25-28; იხ. კიმ. I. 53,27-28; 85-86, 31-1;I); „? ახალთა ნუგეშინის ცემაBთა. ევაB მოციქულ იწოდების (იპოლ. 352,102-103);

მასდარი: **წოდებაB**: „შოვა ოდენ გზასა წოდებაB მისი იყო ღმრთისა მიერ, ვითარ მცირედრე გინა უდიდეს დასრულებად წელიწადი იგი“ (ევთ. სტიქ. 12,1; იხ. ასევე: სპევს. 332,59; ჭვი. 29,14; ხანცთ. 302,9; ევსტ. 32,14-16; 34,25-26); „მერმე ბრძანა შემოწოდებაB სანატრელისაB ქრისტეფორტსი“ (ეგ. VIII. 194,3); „ხოლო ხვალისაგან ბრძანა მეფემან აღწოდებაB მისი პალატად“ (გ. მთ. 177,13-14; იხ. ასურ. II 141, 23-25); „წარვედ შვილო, წოდებასა მეფისასა“ (მოქც. I 128, 20-21; იხ. აპოკრ. მოც. 8,10-110; „და მოიწია ღღი იგი წოდებისა მისისაB“ (შუშ. 28,5; იხ. რავახ. 91,28-30; სწავლ. 141,22-24); „მრავალსა წოდებითა შენითა მაუწყე ჩუენ, რომელსა შინა ადგილსა არს ნებაB შენი“ (არიმ. 47,5-80; იხ. იპოლ. 340,100-104; კიმ. I. 305,25-26; ხანცთ. 252, 2-3); „არა მოვედ წოდებად მართალთა, არამედ ცოდვილთა სინანულად“ (მრ. DE 2,17; იხ ასევე: გამ. 10,16; რუთ. 4,11; ურპ. 321,15-17; ბოლნ. 83,1; ღირსსაცნობია, რომ **ნაწოდებ** წარსული ღროის მიძლეობის ფორმისაგან ძველსავე ქართულში ნაწარმოებია **მო** ზმნისწინიანი **მონაწოდებაB** მასდარული ფორმა: „და ესმოდა რაB გმობით მონაწოდებაB თქნისა მეუფისაB განურდა შურითა“ (ახ. პეტრე. 67,8-10)

-ოდ სუფიქსად გამოიყოფა „დაარჩოდებს“ ზმნის პირიან ფორმაში, რომლის მასდარული ფორმა ჩვენულ მასალაში არ აღმოჩნდა: „...ვითარმედ ხუთათასნი იგავნი წართქუნა, ხოლო აქა დაარჩოდებს ვითარმედ შესხმასა შესხმათასა“ (იპოლ. 329, 130-134). ლ. კიკნაძე ამ ზმნის (**ოდ-ის**) წინ **ი** ხმოვანს აღადგენს: ა-რ-ჩო-ოდ-ებ-ს (<ა-(რ)ჩი-ოდ-ებ-ს), ისევე როგორც უ-წოდ-ებ-ს (<უ-წი-ოდ-ებ-ს). მისი დასკვნით, „დაარჩოდებს“ ზმნის ძირი უნდა იყოს **ჩი-**, რ შემდეგაა განვითარებული **ჩ**-ს წინ, ძირისეული **ი** კი მოკვეცილია **-ოდ-ის** წინო[4, 175], რაც, ჩვენი აზრით, გაუმართლებელია, რადგან მკვლევარი ძველი ქართულის თითქმის ყველა ზმნაში **რბიოდეს** ფორმით ანალოგიით **ი** ხმოვნის აღდგენას ლამობს, და, რაც მთავარია, **ი** ხმოვნიანი და, საერთოდ, ხმოვნით დაბოლოებული ძირები ქართული ზმნისთვის უცნობია. ცხადია, ამ ზმნაში **-ოდ** სუფიქსია, ან იმავე ა. შანიძისეული ტერმინი რომ ვიხმაროთ – სავრცობი. შდრ. ერჩის, დარჩა, ერჩოლება, რჩოლა, დაარჩოდებს (ანალოგიისათვის შდრ. აგრეთვე „დაელოლება“).

უწესს. ***წოდს//წოდებს** ფორმათა პარალელური ხმარება უნდა აიხსნას მაშინდელი ცოცხალი მეტყველების ვითარებით: შდრ. ახალი ქართულის **წყვეტს – წყვიტა**, მაგრამ მეორე სერიის ფუძისგან ნაწარმოები **წყვიტავს** (გლიჯავს, დრიკავს და მისთ.) ფორმები, ან ძველი ქართულისთვის დამახასიათებელი მიავლენს – მიავლინა, მაგრამ მიავლინებს... (იხ. ამის შესახებ ვრცლად [6])

დაბოლოს დაისმის კითხვა: **ლოდინ, ცოდვა, წოდება, რჩოდება** ოთხ ზმნურ ფუძეში თავჩენილი და სპეციალისტთაგან გამოყოფილ-გაანალიზებული **-ოდ** აფიქსი ძველი ქართული ენისათვის ნეოლოგიზმია თუ არქაული, ძველისძველი მოვლენის გადმონაშთი? ხომ არ ივარაუდება უძველეს

ქართულში, ისტორიულად, აწმყო ზოგადი (განგრობითი) და აწმყო კონკრეტულის არსებობა? ეს ცალკე საკვლევი საკითხია...

როგორც ცნობილია, გერმანელი ენათმეცნიერი და ქართველოლოგი გერტრუდ პეჩი ქართული ზმნის აწმყოს შექმნა-ჩამოყალიბებას ინდოევროპული ენების გავლენით ხსნიდა [5, 143-152], რაც არ გავიზიარეთ ჯერ კიდევ 1980-იან წლებში [6, 11]. ჩვენი აზრით, ქართული აწმყოს ჩამოყალიბება ინდოევროპული ენების გავლენით არ უნდა აიხსნას, იგი საკუთრივ ქართული ენის შინაგანი განვითარების შედეგია, რამაც ქართული ენის განვითარების ადრეულ ეტაპზევე წარმოშვა თუნდაც ჩვენ მიერ ზემოთ განხილული -ოდ აფიქსი (და მისგან ნაწარმოები ზმნური ფორმები, იქნებ სისტემაც...), რომელიც შემდგომ ფუნქციურად უწყვეტლის მწკრივის ზმნურ სავრცობად ჩამოყალიბდა. ამრიგად, ძველი ქართულის ღონეზეც კი -ოდ აფიქსი გადმონაშთია ძველისძველი ვითარებისა.

ლიტერატურა:

1. ვ. თოფურია, ზმნის უძველესი სუფიქსაციისათვის ქართველურ ენებში. სმ. მოამბე. ტ. III. №5, 1942
2. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1973
3. მ. ხუბუა, მეგრული ტექსტები, ტფ., 1937
4. ლ. კიკნაძე, ძირეული და ნასახელარი ზმნები ქართულში, I. თსუ შრომები, ტ. XVIII. 1946
5. G. Pätsch. Das Georgische präsens – indoeuropäischer einfluss oder eigengesetzliche entwicklung? Bedi Kartlisa, revue de kartvelologie, XXIII-XXIV, Paris, 1967
6. ბ. ცხადაძე, მასდარის წარმოება ძველ ქართულში (აწმყოს ფუძის ისტორიასთან დაკავშირებით), პროფ. ი. ქავთარაძის რედაქციით. თბ., 1984

მითითებულ წყაროთა უმომკლვბანი

Аг.мат. 1. Агнографические материалы по грузинским рукописям Ивера; ЗВОИРАО. т. XIII. С-Пб., 1901, გამოსცა ნ. მარმა

ანტ. ცხორებაჲ წმიდისა ანტონისი, გამოსცა ვ. იმნაიშვილმა, თბ., 1970

აპოკრ. მოც. ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ. IX-XI სს ხელნაწერთა მიხედვით გამოცსა ც, ქურციკიძემ, თბ., 1959

ასურ. ასურელ მოღვაწეთა ცხორების წიგნთა ძველი რედაქციები, გამოსცა ი. აბულაძემ, თბ., 1958

ალათ. წამებაჲ წმიდისა ალათანგელისი დამასკელ კათალიკოსისა, გამოსცა კ. კეკელიძემ, XB. т. IV. СПб., 1915

ახ. პეტრე. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა სიტყუაჲ ცხორებისა და ლუაწლთა ყოვლად დამბადებლისა პეტრე მდღელმოწამისა კაპეტოლელთა ქალაქსა შინა წამებულისათა. გამოსცა კ. კეკელიძემ: „ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან“, ტ. VII. თბ., 1961

ბალ. ბალავარიანის ქართული რედაქციები, გამოსცა ი. აბულაძემ, თბ., 1957

ბოლნ. იოანე ბოლნელ ეპისკოპოსის ქადაგებანი, გამოსცა რ. ბარამიძემ, თბ., 1962

გამ. წიგნი მეორე გამოსლვათაჲ: წიგნი ძუელისა აღთქუმისანი, I. ნაკვ. I. გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1974

გ. მთ. ცხორებაჲ გიორგი მთაწმიდელისაჲ: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი II. (XI-XV სს.), თბ., 1967 (დასაბუჟდად მოამზადეს ი. აბულაძემ, ნ. ათანელიშვილმა, ნ. გოგუაძემ და სხვ. ი. აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით)

დაბ. წიგნი პირველი დაბადებისაჲ: წიგნი ძუელისა აღთქუმისანი, I. ნაკვ. I. გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1947

დაბადება. დაბადება (ბიბლია), ნაწილი მეორე, ტფ., 1884

დავ. და ტირ. ყრმათა ორთა ძმათა დავითისი და ტირიჭანისი საკითხავი: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები. წიგნი I. თბ., 1963

ევთ. სტიქ. ევთალეს სტიქომეტრიის ძველი ქართული რედაქციები, გამოსცა კ. დანელიამ. ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, ტ. 20. თბ., 1977

ევსტ. მარტდლობაჲ და მოთმინებაჲ წმიდისა ევსტათი მცხეთელისაჲ: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I. თბ., 1963

- ესაია. წიგნი ძუელისა აღთქმისანი I. ნაკვ. I. გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1947
- ეტ. VIII. კ. კეკელიძე. ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, VIII. თბ., 1962
- ენმ. ფრაგმ. Н.Я.Март. Эчмиадзинский фрагмент древнегрузинской версии ветхого завета, ХВ, т. II, вып. III. СПб., 1913
- ზედ. ცხორებას წმიდისა მამისა ჩუენისა იოვანე ზედაძნელისა: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები. წიგნი I. თბ., 1963
- თარგმ. ანდრია კესარია-კაბადუკიელი, თარგმანებას იოვანტს გამოსცა ი. იმნაიშვილმა, თსუ ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961
- ი. სახარებას იოვანტსი: ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944
- იაკობის პნ. იაკობის პირველსახარების ხანმეტი ნაწევრები, გამოსცა ა. შანიძემ. ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები ტ. 20. თბ., 1977
- იოანე ოქროს. თქმული წმიდისა იოვანე ოქროპირისა ბადებულთათმს და წინაიხვე განჩინებულისა, კაცსა ზედა ღმრთისა მიერ კეთილისა და ბოროტისა, ივ. ჯავახიშვილის გამოცემა, ХВ, т. II, вып. III, СПб., 1913
- იპოლ. ნეტარისა იპოლიტის თქმული თარგმანებას ქებას ქებათა, გამოსცა ნ. მარმა. ТР. III. СПб., 1901
- კიმ. I. კიმენი ტ. I. ქართული ჰაგიოგრაფიული ძეგლები, გამოსცა კ. კეკელიძემ, ტფ., 1918
- ლ. სახარებას ლუკასსი; ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944
- ლევიტ. წიგნი მესამე ლევიტელთა: გამოსცა ა. შანიძემ, წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ტ. I. ნაკვ. 2, თბ., 1948
- მათე. სახარებას მათსი: ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944
- მიმ. მოც. მიმოდასლვას მოციქულთა: ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ. IX-XI სს. ხელნაწერთა მიხედვით, გამოსცა ც. ქურციკიძემ, თბ., 1959
- მოქც. მოქცევას ქართლისა: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I. თბ., 1963
- მრ. სახარებას მარკოზისი: ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944
- პავლენი. პავლეს ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები, გამოსაცემად მოამზადეს ქ. დოწენიძემ და კ. დანელიამ, თბ., 1974
- რავან. ცხორებას და წამებას წმიდისა ანტონი რავანისი, გამოსცა ი. ყიფშიძემ, ХВ, т. II. вып. I., СПб., 1913
- სას. პ. ძველ-ქართული სასულიერო პოეზია, I. გამოსცა პ. ინგოროყვამ, ტფ., 1913
- საქმ. და სწ. იოვ. საქმენი და სწავლანი იოვანტსნი: ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ. IX-XI სს. ხელნაწერთა მიხედვით, გამოსცა ც. ქურციკიძემ, თბ., 1959
- სად. ფსალმ. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები, გამოსცა მ. შანიძემ, თბ., 1960
- სპევს. წამებას წმიდათა მოწამეთა სპევსიანსი, ელასიანსი და მელასიანსი სოფელსა კაბადუკიელთასა, გამოსცა ნ. მარმა. ЗВОИРАО. т. VII, вып. II-III, СПб., 1906
- სწავლ. მამათა სწავლანი, გამოსცა ი. აბულაძემ, თბ., 1955
- ურპ. ცხორებას და განებას წმიდისა იოვანე ურპაელისა, გამოსცა კ. კეკელიძემ, ХВ, т. II, вып. III, СПб., 1913
- შ. და ე. ცხორებას და მოქალაქობას ღირსისა მამისა ჩუენისა შიობსი და ევაგრესი: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I. თბ., 1963
- შუშ. წამებას წმიდისა შუშანიკისი დედოფლისა: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I. თბ., 1963
- წამ. ფსალმ. წამებათათმს ფსალმუნთა: ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები, გამოსცა მ. შანიძემ, თბ., 1960
- წარტყ. წარტყუნებას იერუსალთმისა, თქმული ნეტარისა სტრატეიკი მონაზონისა, გამოსცა ნ. მარმა. 1909
- ჭვი. ჭვილ-ეტრატის იადგარი, გამოსაცემად მოამზადეს ა. მარტიროსოვმა და ა. ჯიშიაშვილმა, ა. შანიძის რედაქციით. თბ., 1977
- ხანტო. შრომას და მოლუაწებას ღირსად ცხორებისა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი არქიმანდრიტისა, ხანტისა და შატბერდის აღმაშენებლისა, და მის თანა {სენებას მრავალთა მამათა ნეტართა: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I, თბ., 1963
- ხრონ. ხრონოგრაფი გიორგი მონაზონისა, გამოსცა ს. ყაუხჩიშვილმა, ტფ., 1920

ჰაბო. წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტისისა ჰაბობსი, რომელი იწამა ქართლს შინა, ქალაქსა ტფილისს, {ელთა სარკინოზთაჲთა, გამოთქმული იოვანე ძისა საბანისი: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I. თბ., 1963

B. Tskhadadze. Some verbal roots with –od in the old Georgian language in relation with formation of future tense

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

In author's opinion, the formation of Georgian future tense and dialects should not be explained by the influence of Indo-European languages. Its appearance in the Georgian language as itself is the result of internal development, which originated an affix –od (and verbal forms created from it: **lodini** (waiting), **lotsva** (prayer)...) at the early stages of the development of Georgian language. Later this affix was formed as a extension marker of a functionally imperfective verb. Thus, even at the level of the old Georgian language affix –od represents an survival (relict!) of ancient conditions.

Б. А.Цхададзе. Некоторые глагольные корни на -од в древнегрузинском по направлению с формированием настоящего времени

Грузинский Технический Университет

Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

По мнению автора, формирование современного грузинского не должно объясняться влиянием индоевропейских языков, его появление результат внутреннего развитие самого грузинского языка, который на ранних этапах развитие грузинского языка возник аффикс (и производные от него глагольные формы: **lodini**, «ждать», **codva** «грех, беда, несчастье»), который потом функционально сформировался суффикс несовершенного видом.

Следовательно, дан ее на уровне древнегрузинского «-od» аффикс релъект самого старинного развития.

Бежанишвили Лиана

Грузинский Технический Университет,
Грузия, Тбилиси, Костава 77

ИНТЕРВЬЮ КАК МЕТОД ПОЛУЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ ФОРМУЛЫ УСПЕХА

Что такое интервью, какого рода бывает интервью и что является главной и наиболее важной формулой успеха в работе журналиста-интервьюера?

Интервью – это общение, а общение, в свою очередь, является основой профессии журналиста. Респондент для представителя СМИ - важнейший источник информации, поэтому тональность беседы с ним, умелое композиционное построение общения, форма и стиль поведения играют немаловажную роль в достижении планируемого журналистом результата.

Интервью является одним из главных жанров журналистики. Успех интервью зависит от многих условий и, в первую очередь, от хорошо проделанной предварительно домашней работы. Она включает в себя максимально подробное знакомство с темой и с респондентами. Делается это с помощью различных источников и способов; опрос тех, кто хорошо знает будущего собеседника (в том числе коллег в редакции, имевших с ним дело), изучение материалов прессы, если он уже становится предметом интереса журналистов, знакомство с результатами его профессиональной работы; самообразование, то есть приобретение достаточной компетенции в той области, где собеседник-дока, поиск биографических сведений о нём; определение его пристрастий, привычек, круга друзей и интересов.

Мы уже отметили, что интервью - это общение, а общение, в свою очередь, может быть как деловым, так и профессиональным, а также и бытовым, но ещё существует и оценочное мнение общества и бывает оно тоже разным - критическим, положительным, нейтральным и так далее. Существует много видов интервью: информативные, экспертные, проблемные, интервью-знакомства и т.д.

Основным в первых трех перечисленных видах является обсуждение собеседниками события, вопроса, проблемы, название последнего говорит само за себя, это именно знакомство с героем.

Теоретики выделяют и несколько подвидов интервью: "интервью-монолог", "интервью-сообщение", "интервью-зарисовка" и "интервью-мнение".

Интервью-монолог представляет собою сообщение или заявление определенного лица по вопросу, предложенному корреспондентом. Содержание характерно своей информационной направленностью. Оно, как правило, кратко ... Ответы собеседника журналист или пересказывает, или воспроизводит в сокращенном виде.

В интервью-зарисовке, кроме содержания беседы, передается обстановка разговора, его характер. Журналист при этом получает возможность кратко комментировать факты, события, о которых идёт речь.

И последнее интервью - мнение - это развернутый комментарий к факту, событию, проблеме.

Можно сделать следующий вывод, что основанием для классификации становится коммуникативное намерение автора интервью, предопределяющее основной тип речи (повествование, описание, рассуждение).

Специфика интервью как жанра заключается в том, что в его тексте внешне главенствует точка зрения не автора, а собеседника журналиста. Это не означает, что голос публициста в

интервью не слышен, во-первых, ход самой беседы искусно направляется журналистом, а во-вторых, демонстрация точки зрения собеседника по обсуждаемому вопросу подразумевает, предполагает, выявляет и позицию корреспондента.

Формы интервью многообразны и различны: беседы, диалоги, монологи, полилоги, анкеты ... Но важнейшим во всех видах является две важнейшие задачи: выявить точку зрения собеседника по обсуждаемому вопросу и рассказать о собеседнике, создать его психологический портрет. Важнейшим жанрообразующим признаком интервью является субъективизация повествования. В основе текста лежит высказывание собеседника – его живая речь, отражающая особенности мышления говорящего. Чрезвычайно важно эти особенности условить и зафиксировать. Высказывание может быть зафиксировано как оперативный отклик на только что случившееся событие (экспресс-интервью, микроинтервью). Но это может быть и развернутый монолог – ответ на заранее сформулированный и переданный собеседнику вопрос. Это может быть беседа-диалог, в которой обе стороны выступают равноправными участниками, обсуждая волнующие их события. Искусство интервью заключается в том, что аудитория всегда получает возможность соотнести взгляд журналиста со взглядом его собеседника.

Одна из серьезных проблем для всякого журналиста - как установить доверительные отношения с интервьюируемым.

Главной формулой успеха, как считает знаменитый Ларри Кинг считается умение избегать однозначных вопросов. При вопросе типа: "Как по-вашему хорошо это или плохо?" ответ будет либо да либо нет, а при таком общении интервью не может быть полноценным, то есть, будет неинтересным как для аудитории, так и для обеих сторон (журналиста и интервьюируемого).

Важная часть интервью – собственно вопросы и их предъявление. Вопросы должны быть поставлены так, чтобы были легко поняты, не подсказывать ответы на свои же вопросы, если вопрос альтернативный, то формулировать следует так, чтобы ни тот, ни другой не был приемлем для интервьюируемого, нужно помогать осознать ответственность за свои утверждения, важные вопросы нужно держать в уме до тех пор, пока не будет получена адекватная информация на каждый из них, нужно постигать смысл каждого утверждения, при любой возможности проверять ответы, отделять факты от выводов. (3, с. 19)

Следовательно, язык и стиль автора, умение изложить свою мысль и раскрыть позицию другого, способность точно и ярко рассказать о событии, передать факт, оценить и объяснить его - важнейшие составляющие профессионала. (2, с. 33)

Также для журналиста обязательно совершенное владение словом. Думаю, это положение не требует доказательств. Текст интервью в большинстве случаев представляет собой своеобразный комментарий произошедшего или происходящего. В нем господствует не столько факт, сколько отношение к нему.

Вопросы должны быть актуальны для общества, с некой интригой, без которой любая аудитория просто жить не может. Но это не значит, что собеседник должен быть утомлён длинными вопросами. Не даром фраза Чехова "Краткость - сестра таланта" общепризнана журналистами. Вывод таков: вопрос должен быть коротко о главном. Правильно поставленный вопрос не дает возможности партнёру уклониться от ответа, заставляет отвечать по существу. Следовательно, журналист не просто спрашивает людей, удовлетворяя собственное любопытство, он отбирает общественно значимую информацию.

Формулирование вопроса - сложнейшая задача, ведь от его точности и уместности зависит качество собираемой информации.

Приоритетной целью журналиста является получение максимума необходимой информации. Насколько бы журналист не был опытным, он должен тщательно подготовиться к интервью, чтобы оно получилось качественным.

Очень интересными представляются на наш взгляд наблюдения, которые сделали Г.С. Мельник в небезизвестной книге "Общение в журналистике: секреты мастерства". Её советы, на первый взгляд, кажутся простыми и банальными. Среди них выделим следующие положения:

1. Вопросы для интервью с собеседником нужно готовить заранее, экспромт как правило, удачным бывает редко. Вопросы должны быть конкретными, а не общими.
2. Собеседника нужно расположить к себе психологически, дать понять, что вы заинтересованы в разговоре с ним, если нужно, обстоятельно разъяснить цель вашей с ним встречи, цель будущего журналистского текста, рассказать об издании или теле-, радиоканале, который вы представляете.
3. Журналист должен быть настроен на созидательный диалог, вести себя с собеседником тактично, уравновешенно, уважительно.
4. Нужно поставить себя на место потенциального читателя, слушателя, зрителя, будет ли им интересен журналистский материал.
5. В процессе работы над журналистским произведением репортер должен знать, какую цель, создавая свой текст, он преследует. Очевидно, что в основе работы журналиста лежат задачи информирования, разъяснения, убеждения. Пресса может и должна воспитывать, просвещать, прививать эстетические и художественные вкусы. (1, с. 170)

Таким образом, интервью требует тщательной, предметной, психологической и технической подготовки, иначе оно будет провальным.

Как представляется, самый главный журналистский секрет заключается в том, чтобы оставаться человеком, к которому любой может обратиться за помощью в решении своей проблемы. Главное, чтобы и вам, и людям вокруг вас было светло, а взаимное общение друг с другом – приятным и добрым.

ЛИТЕРАТУРА

1. Мельник Г.С. Общение в журналистике: секреты мастерства. СПб., 2006.
2. Корконосенко С.Г. Основы творческой деятельности журналиста. СПб., 2000.
3. Ларри Кинг. Как разговаривать с кем угодно, когда угодно и где угодно. Москва., 2006.
4. Смелкова З.С., Ассуирова Л.В., Савова М.Р., Сальникова. О.А. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты. Москва., 2007.

ლიანა ბეჟანიშვილი. ინტერვიუ, როგორც ინფორმაციის მიღების მეთოდი წარმატების ფორმულა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

რეზიუმე

შემოთავაზებული სტატია ეძღვნება ზოგიერთ პრობლემას, რომელიც დაკავშირებულია ჟურნალისტიკის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ჟანრის – სხვადასხვა სახის ინტერვიუს გაკეთების პროცესთან. თუ ჟურნალისტი არ იქნება აღჭურვილი განსაკუთრებული ცოდნითა და უნარით, თუ არ ფლობს ოსტატობის საიდუმლოს, მაშინ იგი ვერ მიაღწევს სასურველ შედეგს.

წარმატებული ინტერვიუ არის ჟურნალისტიკის გამოცდილი პროფესიონალების სვედრი.

Liana Bejanishvili. Interview as a method of information receiving

Formulas of success

*Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77*

Summary

The proposed article is devoted to some problems connected to the process of creating of one of the popular genre of journalism – different kinds of interview. If not equipped by definite repertoire of knowledge and skills, if not possessing the secrets of mastership, the journalist will not be able to achieve a planned result.

Successful interview is a lot of skilled professionals of journalism.

ქეთევან გიორგობიანი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი, კოსტავას 77

ინგლისის ბეჭდვითი სიტყვა

დიდი ბრიტანეთი მდებარეობს ჩრდილოეთ-დასავლეთ ევროპაში. დასავლეთით აკრავს ატლანტის ოკეანე; აღმოსავლეთით და სამხრეთით-ჩრდილოეთის ზღვა, ლა-მანშისა და პა-დე კალეს სრუტეები; შედგება ოთხი ისტორიულ-გეოგრაფიული ოლქისგან: ინგლისი, უელსი, შოტლანდია, ჩრდილოეთ ირლანდია.

დიდ ბრიტანეთში გამოდის 2461-ზე მეტი გაზეთი და ჟურნალი, 1200 ადგილობრივი ყოველკვირეული და სხვა პერიოდული გამოცემები. საკუთრივ ინგლისში 1881 გაზეთი, ლონდონში – 430. ერთ სულ მოსახლეზე საგაზეთო პროდუქციის რაოდენობის მხრივ უსწრებს ბევრ კაპიტალისტურ ქვეყანას. პრესაში გაბატონებული მონოპოლიებიდან უნდა აღინიშნოს “ინტერნეიშენლ პაბლიშინგ კორპორეიშენ ლიმიტიდი”, “ასოშიეიტიდ ნიუს პეიპერზ ლიმიტიდი”.

ბრიტანული პრესა პირდაპირობით და პროფესიონალიზმით გამოირჩევა, თუმცა არც მისი მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებანია ფარული კონტროლის, ზეგავლენისა და ზოგჯერ ფაქტების დამახინჯების გარეშე, რადგან სრულიად თავისუფალი მედია არსად არსებობს.

ინგლისში თავდაპირველად ხელნაწერი გაზეთები ვრცელდებოდა, ეს იყო გაზეთის წინამორბედი – “ნიუსი”, სადაც ქვეყნდებოდა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ცნობები და შეტყობინებები, მაგ. სავაჭრო გემების მოსვლის შესახებ. პირველი ნაბეჭდი ფურცელი, რომელიც ლორდ ბურლეის სახელს უკავშირდება, გამოჩნდა 1588 წლის 23 ივნისს. მას ერქვა “ინგლისური მერკური”. ჩვენამდე მისმა მხოლოდ ყალბმა ასლებმა მოაღწია. 1622 წელს ლონდონში გამოვიდა პირველი ნამდვილი გაზეთი, რომელიც არსებული რეჟიმისა და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების გამო მკაცრი პერიოდულობით ვერ გამოდიოდა. მოგვიანებით დღის სინათლე იხილა ყოველკვირეულმა “The Weekly Courant”-მა. იმ პერიოდში გამოსული ბევრი გაზეთი დიდხანს ვერ ძლებდა და

მალევე წყვეტდა არსებობას. მაშინდელი გაზეთის დიდი უმრავლესობა შინაარსის მხრივ მეტად მოსაწყენი იყო და ვერც პოლიგრაფიული დონით დაიკვეხნიდა. ზოგიერთ მათგანს სახელიც არა-ორდინალური და უცნაური ერქვა. მაგ. “იღუმალი ზარნაშო”, “ადამიანი მთვარიდან”, “პარლამენტის ურჩხული”, “ყოველკვირეული გამომგონებელი” და სხვა. 1642 წელს ინგლისურ ენაზე გამოჩნდა სიტყვა “გაზეთი”. მკაცრი ცენზურის გამო ბეჭდვითი პრესა ვერ ახერხებდა პოლიტიკური ცხოვრების ობიექტურად და დეტალურად ასახვას, ამიტომ შედარებით დიდი ადგილი ეთმობოდა უბედურ შემთხვევებს, მკვლევლობებს, სასწაულებრივ მოვლენებს. ზოგჯერ რელიგიური შინაარსის მასალასაც აქვეყნებდნენ. ვინც გაბედავდა ცენზურის მკაცრი კანონების დარღვევას, ციხე არ აცდებოდა, ურჩებს ზოგჯერ სიკვდილით დასჯაც კი ემუქრებოდა. როდესაც სახელმწიფოს სათავეში კრომველი ჩაუდგა, რეპრესიები რამდენადმე შემსუბუქდა, თუმცა შარლ მეორის ხანაში ისევ გართულდა სიტუაცია, მეფე ებრძოდა თავისუფალი აზრის ყოველგვარ გამოვლინებას და მიიჩნევდა, რომ პოლიტიკური ამბების გამოქვეყნების უფლება მხოლოდ მას ჰქონდა. გაუქმდა ყველა გაზეთი, გარდა ერთისა, რომლის დამაარსებელი იყო თვით ცენზორი როჟერ ლ'ესტრანჟი. გაზეთი დაფუძნდა 1663 წელს და ერქვა “Intelligencer”, შემდეგ ეწოდა “ლონდონის გაზეთი” და გამოდიოდა კვირაში ორჯერ. რა თქმა უნდა, ამ გამოცემებში პოლიტიკური ამბები არ შუქდებოდა. 1702 წელს ლონდონში გამოვიდა პირველი ყოველდღიური გაზეთი სახელწოდებით “დელი კურანტი” (“Daily Courant”).

XVIII საუკუნის დასაწყისში პოლიტიკური გაზეთის გვერდით გაჩნდა ე. წ. მორალური ყოველკვირეულები, სადაც გამორჩეული ყურადღება ექცეოდა კულტურისა და მორალის საკითხებს, ფილოსოფიურ მსჯელობას ამა თუ იმ თემაზე, ზნეობის დაცვის ქადაგებას. შემდეგ პოლიტიკური ცხოვრების ნაწილობრივ გაშუქებაც გაბედეს, მაგ. პარლამენტის შესახებ აზრის გამოთქმა. პირველი ასეთი ყოველკვირეული გამოვიდა 1709 წელს და ეწოდებოდა “თანამოსაუბრე”. მასში ქვეყნდებოდა მისტერ ისააკ ბიკერსტაფის იუმორით აღსავსე წერილები. ეს რეალური პიროვნება არ გახლდათ, სვიფტის მიერ გამოგონილი გმირი იყო. მალე დღის სინათლე იხილა ახალმა გამოცემამ, რომელსაც “მაყურებელი” ერქვა. ამ დროს ძალაში შევიდა პარლამენტის გადაწყვეტილებაც, რომლის მიხედვით სხდომები დახურული აღარ იქნებოდა და ჟურნალისტებს მიეცემოდათ მასზე დასწრების უფლება.

XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში დიდ განვითარებას მიაღწია ეროვნულმა ბეჭდვითმა სიტყვამ, რასაც ხელი შეუწყო საზოგადოებრივი ცხოვრების აღმავლობამ. ლონდონში გამოჩნდა მრავალი საყურადღებო გაზეთი, რომელთაგან პირველი იყო “Morning Chronicle”, იგი ქვეყანაში დიდი პოპულარობით და გავლენით სარგებლობდა. 1779 წელს გაზეთის მისტერ პენი დაეპატრონა, რის შემდეგ ამ გამოცემამ კიდევ უფრო განიმტკიცა პოზიციები. ერთ ხანს ამ ბეჭდვით ორგანოში თანამშრომლობდა ჩარლზ დიკენსი, რომელიც საპარლამენტო რეპორტიორი იყო, ამ დროს რედაქტორი შოტლანდიელი ჯონ ბლეკი გახლდათ. მეცხრამეტე საუკუნის შუა წლებისთვის გაზეთმა ამოწურა თავისი შესაძლებლობები და იგი დაიხურა. იმავე ხანებში დაფუძნებულ გაზეთთაგან დღესაც განაგრძობს არსებობას “Morning post”-ი, რომელიც სხვადასხვა დროს განსხვავებულ პოზიციას გამოხატავდა, დღეს კი ინგლისის არისტოკრატიული წრეების ინტერესებს ემსახურება. 1785 წელს დაარსდა გაზეთი “Daily Universal Register”, რომელმაც მეტოქეობა გაუწია “Morning Post”-ს, აჯობა მას და დღესაც გამოდის “Times”-ის სახელწოდებით. მას უდიდესი ზეგავლენა ჰქონდა და აქვს ინგლისის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაზე, გამოხატავს რა საზოგადოების შეხედულებებს ამა თუ იმ პრობლემურ საკითხზე, რითაც ინტერესდება ქვეყნის ხელისუფლებაც. “Times” ეკუთვნის “ტაიმს პაბლიშინგ კომპანს”. ტირაჟი შეადგენს დაახლოებით 250 000 ეგზემპლარს. სხვა ინგლისურ გაზეთებთან შედარებით “Times”-ს უცხოეთში კორესპონდენტთა ყველაზე ფართო ქსელი აქვს. მისი ჟურნალისტები ესწრებიან ყველა საერთაშორისო კონფერენცი-

ას და შეხვედრას, სადაც განიხილავენ პოლიტიკურ საკითხებს. ამას გარდა, “Times”-ის ხელმძღვანელობა, როგორც კორესპონდენტებს, ხშირად იყენებს ინგლისის საელჩოებისა და მისიების დიპლომატებს. გაზეთი დიდი პოპულარობით სარგებლობს ბრიტანეთის მოსახლეობის ფართო მასებში. ოფიციალურად დამოუკიდებელია, თუმცა პოზიციით კონსერვატიულ პარტიას უახლოვდება. “Times” ყურადღებას იქცევს ვრცელი მოწინავე სტატიებით, რომელთა ავტორები ცნობილი ჟურნალისტები, გამოჩენილი საზოგადო და პოლიტიკური მოღვაწეები არიან. მის ფურცლებზე ხშირად შეხვედებით რედაქტორთან მიწერილ წერილებსაც. შუქდება პარლამენტის სხდომები, ქვეყნდება მინისტრების გამოსვლებისა და დიპლომატიური დოკუმენტების სრული ტექსტები. სხვა გაზეთებისგან განსხვავებით, “ტაიმსი” პირველ გვერდზე მთავარ სტატიებსა და ცნობებს კი არ ბეჭდავს, არამედ პატარ-პატარა სარეკლამო განცხადებებს. გაზეთში რეკლამას 15-20% ეთმობა. “Times” საკმაოდ დიდი ზომისაა – 60 სმ სიგრძე, 45 სმ სიგანე. გამოდის დღის 5 საათზე და დაწერილებით ასახავს განვლილი დღე-ღამის უმნიშვნელოვანეს მოვლენებს მსოფლიოს მასშტაბით.

ასევე მნიშვნელოვან გაზეთებს წარმოადგენდნენ “Morning Advertiser” და “Clobe”. 1846 წელს კი დაარსდა “Daily News”, რომლის პასუხისმგებელი რედაქტორი ჩარლზ დიკენსი იყო. დიკენსი რამდენადაც დიდი მწერალი იყო, იმდენად სუსტი რედაქტორი. მან ვერ შეძლო ამ მოვალეობის შესრულება და გაზეთი ფინანსური კატასტროფის წინაშე დადგა. იმ პერიოდის წარმატებულ გაზეთთა რიცხვს მიეკუთვნება “Daily Telegraph” და “Standard”.

XIX საუკუნის 90-იან წლებში ინგლისში გამოჩნდა სენსაციური ამბებით და დაუჯერებელი ისტორიებით სავსე, ვულგარული ტონით დაწერილი ნახევარპენიანი ფურცლები, რამაც პრესის ავტორიტეტი დიდად შელახა. 1896 წელს დაარსდა “აილყ აილ”, რომელსაც დღესაც საკმაოდ ბევრი ხელმძღვერი ჰყავს და გამოირჩევა გერმანიისადმი და ყოველივე გერმანულისადმი დაუფარავი ზიზღით და უარყოფითი დამოკიდებულებით.

ინგლისის ცნობილ და პოპულარულ გაზეთთა რიცხვს მიეკუთვნება “The Gardian”, რომელიც გამოდის ქალაქ მანჩესტერში 1821 წლიდან, 1859 წლამდე იწოდებოდა “მანჩესტერ გარდიანად”. ეკუთვნის კომპანიას “მანჩესტერ გარდიან ენდ იუნინგ ნიუს ლიმიტედ”, რომელიც კიდევ ორ გაზეთს გამოსცემს. “გარდიანი” ერთდროულად იბეჭდება მანჩესტერსა და ლონდონში, ტირაჟი 200 000, გვერდების რაოდენობა 10-12. გაზეთი ვრცელდება არა მარტო დიდ ბრიტანეთში, არამედ საზღვარგარეთის ბევრ ქვეყანაში. პრესის ამ ორგანოს ფურცლებზე ფართოდ შუქდება საშინაო და საერთაშორისო ცხოვრება, საინტერესოა სარედაქციო კომენტარი ამა თუ იმ საგულისყურო პრობლემის შესახებ. გაზეთს აქვს რედაქციასთან მიწერილი წერილების განყოფილება. დიდი ადგილი ეთმობა რეკლამას. ყველაზე მნიშვნელოვანი ინფორმაციები იბეჭდება პირველსა და უკანასკნელ გვერდებზე. გაზეთი ორიენტირებულია ინტელიგენციასა და მოსახლეობის შეძლებულ ფენებზე და გამოირჩევა თავისი ლიბერალიზმით.

გაზეთი “დეილი ჰერალდი” დაარსდა ლონდონში 1912 წელს. გვერდების რაოდენობა 10–12. ერთდროულად იბეჭდება ლონდონსა და მანჩესტერში. ტირაჟი მილიონ ნახევარს აჭარბებს. კორესპონდენტები ჰყავს მსოფლიოს თითქმის ყველა დიდ ქალაქში. გაზეთი წარმოადგენს ლეიბორისტული პარტიისა და ბრიტანეთის ტრედ იუნორთა კონგრესის ოფიციალურ ორგანოს. დაარსდა, როგორც პირველი მუშათა გაზეთი, რომელსაც გამოსცემს ლეიბორისტ მოღვაწეთა ჯგუფი. 1923 წელს ლეიბორისტულმა პარტიამ გაზეთი ოფიციალურად შეისყიდა, ხოლო 1929 წლიდან იგი ერთ-ერთი უმსხვილესი საგაზეთო და საგამომცემლო მონოპოლიის, რომელსაც ჰქვია “ოდამს პრეს ლიმიტედი”, ხელში მოხვდა. ბრიტანეთის ტრედ იუნორთა კონგრესის გენერალურ საბჭოსთან დადებული ხელშეკრულების თანახმად კომპანიას გადაეცა აქციათა 51%, დანარჩენი კი დარჩა

გენერალურ საბჭოს. ხელშეკრულება ასევე ითვალისწინებდა კომპანიის მხარდაჭერას ლეიბორისტული პარტიისადმი. 1961 წლიდან კომპანია და მასთან ერთად “დეილი ჰერალდიც” უმდიდრესი საგაზეთო მაგნატის – სესილ კინგის მფლობელობაშია.

გაზეთი “ობსერვერი” გამოდის ლონდონში 1791 წლიდან. ეკუთვნის კომპანია “ობსერვერ ლიმიტედს”. ტირაჟი 700 000-მდე ეგზემპლარი, გვერდების რაოდენობა 24-26. გაზეთს კორესპონდენტები ჰყავს მივლინებული საზღვარგარეთის ქვეყნებშიც. “ობსერვერში” თანამშრომლობენ ცნობილი ჟურნალისტები, საზოგადო მოღვაწენი, კრიტიკოსები, სპორტული მიმომხილველები. გაზეთი ბეჭდავს ვრცელ სტატიებს, რომელიც საშინაო და საერთაშორისო პოლიტიკური ცხოვრების ანალიზს ეძღვნება. ქვეყნდება საინტერესო და საფუძვლიანი რეცენზიები თეატრალური წარმოდგენების, ფილმების, ახალი წიგნების, კულტურული ღონისძიებების შესახებ. გაზეთის ფურცლებზე ხშირად ეთმობა ადგილი პოლიტიკური მოღვაწეებისა და პოპულარულ პიროვნებათა შესახებ შექმნილ ნარკვევებს. “ობსერვერი” ოპერატიულად ეხმაურება ყველა მნიშვნელოვან საერთაშორისო მოვლენას. სხვა გაზეთების მსგავსად, აქაც ეთმობა განსაზღვრული ადგილი სარეკლამო განცხადებებს. ამ ბეჭდვით ორგანოს მჭიდრო კონტაქტი აქვს დამყარებული სამთავრობო სტრუქტურებთან.

გაზეთი “დეილი ტელეგრაფ ენდ მორნინგ პოსტ” დაარსდა 1855 წელს ლონდონში. გვერდების რაოდენობა 20-22. ეკუთვნის კომპანია “დეილი ტელეგრაფ ლიმიტედს”. ერთდროულად იბეჭდება ლონდონსა და მანჩესტერში. ტირაჟი მილიონ ნახევარს აღწევს. დღევანდელი სახელწოდებით გამოდის 1937 წლიდან, როცა გაერთიანდა ორი გაზეთი – “დეილი ტელეგრაფი” (დაარსებული 1855 წელს) და “მორნინგ პოსტი” (დაარსებული 1772 წელს). გამოხატავს კონსერვატიული პარტიის ინტერესებს, იზიარებს მათ შეხედულებებს. გარკვეული გავლენა აქვს ქვეყნის მმართველ წრეებზე. უცხოეთის მრავალ ქვეყანაში ჰყავს გაგზავნილი კორესპონდენტები. გაზეთის ფურცლებზე რეგულარულად ქვეყნდება რედაქციასთან მიწერილი წერილები, რომელთა ავტორები მსჯელობენ საშინაო და საგარეო პოლიტიკის საყურადღებო საკითხებზე. დიდი ადგილი ეთმობა რეკლამას.

ყოველდღიური ფინანსურ-ეკონომიკური გაზეთი “ფაინეშენლ ტაიმსი” (“Financial Times”) გამოდის ლონდონში 1888 წლიდან. გვერდების რაოდენობა 18-20. ტირაჟი 85 000-მდე. ეკუთვნის კომპანიას “ფაინეშენლ ნიუს ლიმიტედი”. თანამშრომელთა დიდი ნაწილი კონსერვატორია. თუმცა დამოუკიდებელ გაზეთად ითვლება, მაგრამ ფაქტობრივად ლონდონის ფინანსურ, სამრეწველო და საქმიანი წრეების ორგანოს წარმოადგენს, მისი მკითხველებიც ძირითადად ამ ფენის წარმომადგენლები არიან. პოლიტიკურ და საერთაშორისო საკითხებს გაზეთი ნაკლებ ადგილს უთმობს, რადგან უფრო ეკონომიკური პრობლემებით ინტერესდება. დიდი ადგილი ეთმობა სარეკლამო განცხადებებს და ბიზნესის ახალ ამბებს.

ყოველკვირეული სატირულ-იუმორისტული ჟურნალი “პანჩი” გამოდის 1841 წლიდან ლონდონში. ტირაჟი 120 000 ეგზემპლარი. ჟურნალში მიმდინარე მოვლენების ამსახველი მასალების გარდა, რომელსაც მოკლე კომენტარიც ერთვის, იბეჭდება პოლიტიკური კარიკატურები, იუმორისტული მოთხრობები და ნახატები, სატირული ჩანახატები.

ინგლისის პოპულარულ გაზეთთა რიცხვს მიეკუთვნება “ინდეფენდენტი”, რომელიც 1986 წელს დაარსდა. 1997 წელს მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა გაზეთების გავრცელების მნიშვნელოვანი შეფერხების გამო. გამოსავალი რომ მოეძებნათ, გამოცემლებმა შეცვალეს მთავარი რედაქტორი და უპირატესობა მიანიჭეს სენტიმენტალური ხასიათის მასალას, რომელსაც შეეძლო მკითხველის აღელვება. ანალიტიკურ მასალას შედარებით ნაკლები ადგილი ეთმობოდა.

ინგლისურ გაზეთთაგან უნდა გამოვყოთ “სანი” (“The Sun”), რომელიც 1964 წელს დაფუძნდა; “დეილი ექსპრესი” (“Daily Express”), გამოდის 1900 წლიდან. ათეული წლების მანძილზე ტაბლოიდური პრესის ლიდერად ითვლებოდა “დეილი მირორი” (“The Mirror”), რომელიც ცნობი-

ლი იყო, როგორც ლეიბორისტების რუბორი და ითვლებოდა მშრომელი კლასის ორგანოდ. მისი ტირაჟი აღწევდა 5,5 მილიონ ეგზემპლარს, მაგრამ 1997 წელს შეადგინა მხოლოდ 2,2 მილიონი. ასეთი იყო რეზულტატი ორი კონკურენტი გაზეთის პოზიციის გაძლიერებისა. ეს გაზეთები კი იყო “დეილი მეილი” (“Daily Mail”) და “სანი” (“The Sun”). აუცილებელი გახდა ზომების მიღება. მკითხველის, პირველ რიგში, ახალგაზრდების მისაზიდად ამოიღეს სიტყვა “დეილი”, ხოლო ძველი სლოგანი, “წინ ხალხთან” შეცვალეს მოწოდებით “წინ ახალ ათასწლეულში”, ნომრის მთავარი მასალის ანონსი პირველ გვერდზე მოათავსეს, მაგრამ ტირაჟი განახლებული “მირრორისა” მაინც ვერ აღდგა. 1995 წელს შეწყდა გამოცემა ყოველდღიური გაზეთისა “ტუდეი” (“To day”), რომელმაც მხოლოდ 10 წელი იარსება. ძვირადღირებული კომპიუტერული ტექნოლოგია, ფერადი ბეჭდვა, თანამგზავრების გამოყენება სიგნალების მისაღებად და ა.შ. დიდ ხარჯებთან იყო დაკავშირებული. გამოცემის დამაარსებლებმა ვერ შეძლეს წინააღმდეგობების დაძლევა და გაზეთი მიყიდეს კონცერნს, სახელწოდებით “ლონრო”, მაგრამ ვერც მან მოახერხა სიდნელეებისთვის თავის გართმევა და “ტუდეი” გასაყიდად გაიტანა. გაზეთის ახალი მეპატრონე გახდა გლობალურ კომპანია “ნიუს-კორპორეიშენლის” ინგლისური ფილიალის (“ნიუს-ინტერნეიშენლი”) ხელმძღვანელი რუპორტ მერლოკი, რომელმაც ამ გაზეთში ჩაღო თითქმის 150 მილიონი ფუნტი სტერლინგი., გააორმაგა ტირაჟი (300 000-დან 600 000-მდე), მაგრამ მკითხველთა მიზიდვა მაინც ვერ შეძლო. მაშინ მერლოკმა დახურა გამოცემა, რათა უზრუნველყო თავისი სხვა გაზეთების აღმავლობა, განსაკუთრებით “სანის” და “ტაიმის”.

ინგლისური ჟურნალ-გაზეთებიდან უნდა დავასახელოთ ასევე “სანდი ტაიმსი” (“The Sunday Times”- დაარსებული 1822 წელს); “სანდი ტელეგრაფი” (“Sunday Telegraph” დაარსდა 1861 წელს); “ნიუს ოფ უორლდი” (“News of the Worhnd” - დაარსდა 1843 წ.); “მეილონ სანდი” (“The Mail on Sunday”- დაარსდა 1882 წ.); “სანდი მირრორი” (“Sunday Mirror”-დაარსდა 1915 წ.); “პიპლი” (“Peopl” – დაარსდა 1881 წ.).

ბევრი ინგლისური ჟურნალ-გაზეთი ამა თუ იმ პარტიის მხარდამჭერია. კონსერვატიულ პარტიასთან დაახლოებული გაზეთებიდან აღსანიშნავია “დეილი ტელეგრაფ ენდ მორნინგ პოსტი”, “სანდი ტელეგრაფი”, “დეილი ექსპრესი”, “ტაიმსი”, “სანი”, “დეილი მეილი”; ლეიბორისტული პარტიის იდეებს იზიარებენ “მირრორი”, “სანდი მირრორი”, “პიპლი”; ლიბერალური მიმართულებისაა “გარდიანი”, “ობსერვერი”; კომპარტიის გამოცემებია გაზეთი “მორნინგ სტარი” (“Morning Star”), ჟურნალი “კომმენტი” (“Comment”), “მარქსიზმ ტუდეი” (“Marxism Today”).

ინგლისური გაზეთები ხუთ ძირითად ჯგუფად შეიძლება დაიყოს. I – ეროვნული (ცენტრალური) დილის გაზეთები; II – ლონდონის საღამოს გაზეთები; III – პროვინციული დილისა და საღამოს გაზეთები; IV – საკვირაო გაზეთები; V – ყოველკვირეული პროვინციული გაზეთები.

ინგლისური ჟურნალ-გაზეთები თავიანთი მრავალფეროვნებით, მჭერმეტყველებით, პოლიტიკური მოსაზრებების საინტერესო გაშუქებით ცდილობენ მკითხველის მოზიდვას. ჟურნალისტები იღვივებენ იმისთვის, რომ საზოგადოება დაარწმუნონ საკუთარი აზრების ჭეშმარიტებაში და მედიის მიმართ ნდობით განაწყონ. ინგლისური გაზეთები დეტალურად აღწერენ ქვეყანაში მომხდარ ფაქტებს თუ მის გარეთ მიმდინარე მოვლენებს, დაკომპლექტებული არიან კვალიფიციური კადრებით, ითვალისწინებენ იმ მკითხველთა ინტერესებს, რომლებიც მხოლოდ ინფორმაციის მიწოდებით არ კმაყოფილდებიან. ხარისხიანი და ღირებული გაზეთების გვერდით არსებობს ე.წ. “ყვითელი პრესა”, რომელიც დაბალი ინტელექტუალური დონის მკითხველებზეა გათვლილი. ამ მცირეფორმატიან გაზეთებში გამოქვეყნებულია უამრავი ფოტო, აქა-იქ მცირე სტატიები, გამოჩენილ პირთა გარშემო მომხდარი სკანდალური ამბები, სატელევიზიო გადაცემათა პროგრამები. მოწინავე გვერდზე გასართობი მასალაა განთავსებული: სამეფო კარის ინტრიგები, წვეულებები, მხიარული საღამოები და ა.

შ. სერიოზული თემების შესახებ კი, როგორცაა არჩევნები, ომები, სახელმწიფო გადატრიალებანი, მკითხველი მე-7, მე-8 გვერდზე თუ გაეცნობა. ამგვარი გაზეთები მოგების პრინციპზეა აგებული, ჯერ ბიზნესი, შემდეგ ინფორმაციის წყარო.

გაზეთები იბრძვიან მკითხველთა დასაპყრობად. არაპოპულარული ან საკამათო აზრის დემონსტრირებამ შეიძლება მოგების გარეშე დატოვოს ისინი, შემცირდეს ტირაჟი, ჟურნალისტები დასაქმების გარეშე დარჩნენ, ამიტომ თავისუფალი პრესის წარმომადგენლები ცდილობენ ყოველთვის გაითვალისწინონ ხალხის აზრი და საზოგადოების მოთხოვნილება. ინგლისური ჟურნალ-გაზეთები არ არიან გადატვირთული ინფორმაციული მასალით, 60 გვერდიან გაზეთში მხოლოდ 6-8 გვერდს უთმობენ მას. აქტუალური თემებია: ბრძოლები, იარაღი, პოლიტიკური და სამხედრო დაპირისპირებანი, მოლაპარაკებები სახელმწიფო დონეზე. აგვისტოს ომის დროს საქართველოს შესახებ მასალები გაზეთების წინა გვერდებზე იყო მოთავსებული, მაგრამ როგორც კი სროლა შეწყდა და სარკოზის 6 პუნქტიანი გეგმის ამოქმედება დაიწყო, ჩვენი ქვეყნის მიმართ ინტერესი შედარებით მინელდა.

ინგლისური პრესის გამორჩეულობას და ხარისხს რამდენიმე ფაქტორით ხსნიან: ინგლისმა, ევროპის სხვა ქვეყნებთან შედარებით, ადრე მოიპოვა დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა; მოწესრიგდა შიდა სახელმწიფოებრივი ურთიერთობები; ინგლისელმა გამომცემლებმა ხელში ჩაიგდეს დიდი მატერიალური სახსრები; ლონდონი, ინგლისური ჟურნალისტიკის ცენტრი, მთელი ქვეყნის სულიერი და მატერიალური ფასეულობების და ღირებულებების კონცენტრაციის ადგილიც გახდა. 1689 წლის თებერვალში ინგლისის პარლამენტმა მიიღო კანონი, რომლის მიხედვით ქვეყნის თითოეულ მოქალაქეს ენიჭებოდა აზრის თავისუფლად გამოხატვის უფლება ზეპირად ან ბეჭდვითი სიტყვის საშუალებით. 1851 წელს გაუქმდა გადასახადები პუბლიკაციებსა და განცხადებებზე, შემდეგ გაიფადა და ადვილად შესაძენი გახდა საგაზეთო ქაღალდი. 1881 წლიდან გაუქმდა კანონი, რომელიც პასუხისმგებლობას აკისრებდა პრესას უზუსტო ცნობების გავრცელებისა და ამა თუ იმ ადამიანისთვის ნებით თუ უნებლიეთ სახელის გატეხისთვის. ამერიიდან მსგავსი ინციდენტების შემთხვევაში უნდა ეჩივლათ არა გაზეთის თანამშრომლისთვის, არამედ იმ პირისთვის, ვისგანაც ინფორმაცია მიიღო გაზეთმა.

პრესას დიდი ზეგავლენა აქვს ქვეყნის ეროვნულ ცხოვრებაზე. პოლიტიკური მოღვაწეები მისი საშუალებით იგებენ საზოგადოების განწყობას, ერის სურვილებს, მისწრაფებებს და მოთხოვნის ნიშნებს, ამდენად, მედია ინგლისის მმართველი წრეებისთვის საჭირო და საიმედო თანამემწეა. ლოზუნგით “სიმართლით და მიუკერძოებლად” შეიარაღებული ჟურნალისტები ქვეყნისთვის საჭირო საქმიანობას ეწევიან, რომელიც აგრეთვე ძალზე საპასუხისმგებლოა. ინგლისური პრესა გამოირჩევა ნაციონალისტური ხასიათით. პირველ ადგილზე ყოველთვის ქვეყნის ძლიერება, სიდიადე, კეთილდღეობა, საკუთარი უპირატესობის შეგრძნება და თავიანთი ინტერესების დაცვის აუცილებლობაა. ინგლისური გაზეთები ცდილობენ მიმდინარე მოვლენები ობიექტურად და დროულად გააშუქონ და მკითხველს საშუალება მისცენ თვალი მიადევნონ მსოფლიოს ახალ ამბებს. გაზეთების ფურცლებზე იმართება დებატები მნიშვნელოვან პოლიტიკურ საკითხებზე, პოლიტიკური მიმოხილვის განყოფილებებში ქვეყნდება განსხვავებული მრწამსის მქონე სახელმწიფო და პარტიულ მოღვაწეთა წერილები და კორესპონდენციები, რაც მკითხველთა განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს. ინგლისურ პრესაში კიდევ ერთი რამაა თვალშისაცემი, ესაა დიდი ყურადღების დათმობა ამა თუ იმ ცნობილი და პოპულარული პიროვნების მიმართ, დეტალურად აღწერენ სამეფო კარის წევრების, არისტოკრატების, სპორტსმენების, შოუ-ბიზნესის წარმომადგენლების ცხოვრების ამსახველ უმცირეს დეტალებსაც კი, მათ სამოსს, მანერებს, ურთიერთობას სხვა ადამიანებთან და ა.შ. მხედველობის მიღმა არც დამნაშავეთა სამყაროს წარმომადგენლები რჩებათ.

დიდი ბრიტანეთის უდიდესი საინფორმაციო და დეპეშათა სააგენტოებია: “როიტერი”, “პრეს ასოშიშენი”, ექსჩინჯ ტელეგრაფი”. მსოფლიოს ხუთ უდიდეს სააგენტოთაგან ერთ-ერთი, “როიტერის” საინფორმაციო სააგენტო დაარსდა ლონდონში 1851 წელს ჟურნალისტ პაოლო როიტერის მიერ. ეკუთვნის კომპანიას “როიტერს ლიმიტედი”. ის დღეს წარმოადგენს სააქციონერო საზოგადოებას, რომლის აქციების მთავარი მფლობელები არიან საგაზეთო გამოცემების ასოციაცია; სააგენტო “პრეს ასოშიშენ (პა); ავსტრალიური სააგენტო “ოსტრელიან ასოშიტედ პრესი”; ახალზელანდიური “ნიუ ზილენდ პრეს ასოშიშენი”, აგრეთვე სააგენტო “როიტერის” თანამშრომლები. “როიტერი” ძირითადად ავრცელებს საზღვარგარეთულ ინფორმაციას “Prese Association ltd”, დაარსებული 1868 წელს, მუშაობს ადგილობრივი ინფორმაციების შეკრებასა და გავრცელებაზე, ხოლო “The Exchange Telegraph ltd – ხტელ”, დაარსებული 1872 წელს, ავროპებს ეკონომიკურ, ფინანსურ, სტატისტიკურ, სპორტულ ინფორმაციებს.

K. Giorgobiani. Printing Word of England

*Georgian Technical University
77 Kostava street, Tbilisi, Georgi*

Summary

In the present work the talk is about development of English printing word, what was the basis of appearing the newspapers and magazines, what kind of impediments and resistances were overcome; the role of printing media in political and public life of the country to the present day has been mentioned as well; important and influential English magazines and newspapers, their types, support and favour toward the different political parties have been reviewed; factors, by which the English media can attract readers have been analyzed, the largest information agencies have been paid great attention.

К. Гиоргобиани. Печатное слово в Англии

*Грузинский технический университет
Грузия, Тбилиси, Костава, 77*

Резюме

В настоящем труде речь идет о развитии печатного слова в Англии, о событиях, предшествовавших возникновению журналов и газет, препятствиях и противостояниях, которые приходилось преодолевать. Подчеркивается важнейшая роль, которую играет сегодня пресса в политической и общественной жизни страны, рассмотрены ведущие и влиятельные английские журналы и газеты, их типы, поддержка и доброжелательность по отношению и той или иной партии; проанализированы факторы, посредством которых английская медиа привлекает читателей; особое внимание уделено также крупнейшим информационным агентствам.

პროფ. თემურ ჯაგოდინიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

ჟურნალისტიკის სოციოლოგიის ისტორიიდან

XX საუკუნის მეორე ნახევარმა მასმედიას უდიდესი ბრალდება წაუყენა. ეს ცივილიზაციის დონის დამდარება, ანუ მსოფლიოსათვის კულტურული უნიფიცირების თავსმობვევა.[1,20] ამ ბრალდების საფიქველია ინფორმაციისა და კომუნიკაციის საშუალებათა ზრდა, დროისა და სივრცის შემცირება, ისტორიის „შეკუმშვა“, ინფორმაციის გავრცელების არნახული სისწრაფე, ინფორმაციისა და კომუნიკაციის გადაქცევა უმთავრეს კაპიტალად და რეალური ძლიერების საზომად.

XX საუკუნის 70-იანი წლების გასულამდე სსრ კავშირში, რომლის ნაწილიც იყო საქართველო, სოციოლოგია ბურჟუაზიულ მეცნიერებად ითვლებოდა და იდევნებოდა. გამონაკლისს შეადგენდა მოსკოვის ლომონოსოვის უნივერსიტეტი, სადაც სოციოლოგია ცალკე დისციპლინად იკითხებოდა, სოციოლოგიის კათედრაზე ლაპარაკიც არ იყო.

საქართველოში სოციოლოგიის კათედრა თბილისის უნივერსიტეტში 1968 წელს გაიხსნა, თუმცა საფუძველი დიდი ხნით ადრე იყო შემზადებული. ისტორიამ ამ თვალსაზრისით ასეთი ფაქტიც შემოგვინახა:

1968 წლის 23 თებერვალს დანიშნული იყო იმ დროს ესთეტიკის კათედრის ასპირანტის, აკადემიკოს გიორგი ჯიბლაძის (ამ კათედრის გამგის) მოწაფის ვახტანგ გოგუაძის საკანდიდატო დისერტაციის დაცვა. მისი ოფიციალური ოპონენტები იყვნენ ამ კათედრის თანამშრომელი ვ. ქვაჩაძე და ნ. ჭავჭავაძე. დაცვის წინა დღეს გაირკვა, რომ ერთი კათედრის ორი თანამშრომლის ოპონენტობა კანონით დაუშვებელი იყო. ბუნებრივია პირდაპირ გამოუვალი მდგომარეობა შეიქმნა. აკადემიკოსი გიორგი ჯიბლაძე იმ დროს საქართველოს უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების მინისტრიც ბრძანდებოდა. ვ. გოგუაძემ და ვ. ქვაჩაძემ კათედრის გამგეს მიაშურეს სამინისტროში. ვ. გოგუაძე წერს: „კაბინეტში შესვლისას ფეხები უკან გვრჩება, ვაითუ დაგვცინოს: – თქვენ რა, რეალობის გრძნობა სულ დაკარგეთ?! ვენორი ჩემი დისერტაციის დაცვის დროებით ჩაშლას დარდობდა, თორემ

კათედრა დღეს თუ არა, ხვალ ხომ გაიხსნებაო. ბატონი გიორგი საოცრად თბილად დაგვხვდა, მაშინვე მკითხა, როგორაა ხვალის საქმეო. დავიწყეთ ჩემი უბედურების შესახებ. ბატონი გიორგი ცოტა ხანს ჩაფიქრდა, მდივანი იხმო—მთავარი ბუღალტერი შემოვიდესო... იქვე დაიწერა ბრძანება საბჭოთა კავშირში პირველი (დამოუკიდებელი) სოციოლოგიის კათედრის შექმნის შესახებ. მანამდე ბატონმა ვენორმა გააცნო მინისტრს ინფორმაცია „ცნობიერების სოციოლოგიის კურსის შესახებ“, რომელსაც ის უკვე კითხულობდა, მაგრამ კათედრის შექმნის ტემპი მაინც გამაოგნებელი აღ-მოჩნდა. რომ დავემშვიდობეთ, სულ იმაზე ვოცნებობდით, ნეტავი ბატონი გიორგის ეს ამაგი რაღაცით დამეფასებინა. შეიძლება კი ყოველივე ამის დავიწყება?!“ (ვ. გოგუაძე, პანთეონი, თბ., 2005, გვ. 141-142).

მინისტრის ხელმოწერით ერთბაშად რამდენიმე საკითხი გადაწყდა, ერთი კერძობითი – ვ. გოგუაძისა: სოციოლოგიის კათედრის გახსნით პროფ. ვ. ქვაჩაძე ესთეტიკის კათედრის პრო-ფესორი აღარ იყო და მას ვ. გოგუაძის დისერტაციის ოპონირებაში ხელს ფორმალური ბარიერი აღარ უშლიდა. მეორე საკითხი სახელმწიფოებრივი (ეროვნულიც!) იყო – თბილისის ივ. ჯავახიშვილის უნივერსიტეტში დაფუძნდა სოციოლოგიის სწავლება და სოციოლოგია, როგორც მეცნიერება.

დრო გავიდა და სოციოლოგიურმა მეცნიერებამ გამორჩეული ადგილი დაიმკვიდრა, რადგან არნახულად გაფართოვდა მისი მნიშვნელობა, შესაბამისად კვლევადიებითი ინტერესების არეა-ლი. დაიხვეწა და გამრავალფეროვნდა მისი კვლევადიებითი მეთოდები და მეთოდოლოგიაები. ასევე სულ უფრო თავისთავად შინაარსს იძენს ჟურნალისტიკის თეორიისა და სოციოლოგიის ურთიერთმიმართებათა ახალ-ახალი ასპექტები. ბევრ ქვეყანაში შეინიშნება მასმედიის სფეროში კონკრეტული სოციოლოგიური კვლევების ინსტიტუციონალიზაციის ტენდენციები. ამერიკული გაზეთების რედაქციებში შექმნილია აუდიტორიის შემსწავლელი განყოფილებები, კერძო სოციოლოგიური ცენტრები და ორგანიზაციები და სხვა. ასეთივე ორგანიზაციები შექმნილია ინგლისში. საფრანგეთში უფრო გავრცელებულია საზოგადოებრივი აზრის შემსწავლელი ცენტრები, რომლებიც დამკვეთების სახსრებით ფინანსდება. გერმანიაში მასმედიის პრობლემებს იკვლევენ უნივერსიტეტებში, სხვადასხვაგვარ კვლევით დაწესებულებებსა და ცენტრებში. იტალიაში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მის სოციოლოგიის პრობლემებს უპირატესად უნივერსიტეტებში იკვლევენ. საზოგადოებრივი აზრის კვლევას დიდი ყურადღება ექცევა იაპონიაშიც.[3,18-19]

სოციოლოგიურ ინტერესთა ზრდის საფუძველზე სოციოლოგიის აღიარებული მკვლევრები მივიდნენ ე.წ. **საშუალო დონის** თეორიების შექმნის აუცილებლობამდე, რომლებსაც უნდა და-კისრებოდა მკვლევარების თაობაზე არსებული კონცეფციების თავმოყრა და ერთიან სისტემად ჩამოყალიბება. ასეთ გამოკვლევად მოიაზრება **გ. ლასუელის** წიგნი „სტრუქტურა და ფუნქცია საზოგადოებაში“ (1948).

ჟურნალისტიკის თეორიათა ფორმირების პროცესში სოციოლოგიური კონცეფციები ხშირად მასმედიოლოგიურ კვლევებში მეთოდოლოგიურ საფუძველად გამოიყენება. მაკრო და მიკრო სოციოლოგიურმა კვლევებმა, დიდი გავლენა იქონიეს იმ მკვლევრებზე, რომლებიც სოციოლოგიას სულაც არ თვლიან საკუთარი კვლევების თავისთავადი ინტერესის საგნად. მაგალითად, ამერიკელი უ. შრამი, რომელიც მასმედიის კვლევაში გამორჩეულად ჟურნალისტურ თვალთახედვას იცავს და **სტრუქტურულ-ფუნქციური** მიმართულების წარმომადგენელია, ინფორმაციული პროცესებს ადამიანის მოთხოვნილებებთან მიმართებაში იკვლევს და ადამიანს, როგორც ფსიქოლოგიურ ერთეულს, გარკვეულ სოციალურ სტრუქტურასთან ერთი-ანობაში მოიაზრებს.

უ. შრამისათვის კომუნიკაცია სოციალური ატმოსფეროს რეგულირების იარაღია. კომუნიკაციის ფუნქციას სოციალური სისტემების თეორიაც სოციალური სისტემის ფარულ დამაბულობათა რეგულირებაში ხედავს.[4,48-54,86-89] თუმცა უ. შრამის უნებლიე ოპონენტად წარმოსდგა ჯ. მერილე. იგი მასმედიის როლს სა-ზოგადოებაში კონფლიქტის არსებობისა და მასთან ინფორმაცია-კომუნიკაციის სისტემის მიმართების თვალსაზრისით იკვლევდა. მისი მტკიცებით, არსებობს „სოციალური კონფლიქტური ციკლი“, რომელიც საზოგადოების განვითარების დინამიკასთანაა დაკავშირებული. ტრადიციულ, სუსტად განვითარებულ საზოგადოებაში კონფლიქტები ნაკლებია, რადგან ისინი ლოკალიზებულია, ავტოკრატიული თუ ელიტარული მმართველი ჯგუფების წიაღშია მოქცეული. გარდამავალ სტადიაზე კი კონფლიქტების ზონა ფართოვდება, ერთმანეთს უკვე სხვადასხვა სოციალური ჯგუფი, კლასი, პარტია უპირისპირდება.

აღრეულ სტადიაზე კომუნიკაციის მიზანია სოციალური სტაბილურობის შენარჩუნება, ხოლო ინფორმაციის საშუალებები ელიტარულია. შემდგომ სტადიაზე კომუნიკაციის საშუალებები მასობრივ ხასიათს იძენს. ელიტისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი ხდება მასების მხრიდან მხარდაჭერა. ამიტომ ელიტა მასთან დაახლოების გზების ძიებას იწყებს, აქცენტირდება კულტურული, რასობრივი, რელიგიური იდენტურობა და ა.შ. ამას გარდა, ამავე (მასებთან დაახლოების) მიზნით იქმნება „გარეშე მტრის ხატი“. ამ ეტაპზე (რომელსაც გარდამავალი ეტაპი ეწოდება) მასმედია საზოგადოების ჰარმონიზების დანიშნულებას კარგავს და პოლიტიკური კონფლიქტის ხელშემწყობ

ძალად გადაიქცევა. მისი თავისუფლების ხარისხიც შესაბამისად მატულობს. საზოგადოების ტოტალიტარიზმისაკენ გადახრის კვალობაზე კი მასმედიის თავისუფლება კლებულობს და ქრება. ინფორმაცია საშინაო სოციალური კონტროლისათვის გამოიყენება. მას საზოგადოების მართვის, სტაბილიზაციის, საგარეო პროპაგანდის ფუნქცია ეკისრება.

საზოგადოების თანამედროვე, მოდერნიზებული, საზოგადოების სტადიაზე მთავრდება ეროვნული განვითარების ციკლი, რომელიც თავისუფლებისაკენ სვლაში ავტორიტარიზმისა და ტოტალიტარიზმის სტადიებს გაივლის. პრესაც თვითგამორკვევის იმავე გზას გადის, რასაც საზოგადოება, ხოლო საზოგადოებრივი აზრი ხელისუფლების განხორციელების ერთ-ერთი მექანიზმი ხდება.

ასეთია ძალიან ზოგადად ჯ. ნერილის ნააზრევის კონცეპტუალური შინაარსი. სოციოლოგიის თეორეტიკოსთა მტკიცებით, მისი მოსაზრება კონფლიქტური ციკლის ბუნებრიობისა და გარდუვალობის შესახებ არ ეწინააღმდეგება „კონფლიქტის თეორიის“ ძირითად დებულებებს, რომლებმაც განვითარება ლ. კოზერის, ჩ. მილსის, რ. დარენდორფისა და სხვა ავტორთა შრომებში ჰპოვეს [1,23].

ჟურნალისტიკის ცოდნეობის განვითარებას თავისებური კვალი დააჩნია **ი. ჰარბერმასის კომუნიკაციური მოქმედების თეორიამაც**. ამ თეორიის თანახმად, სოციალური ცოდნის კრიტიკას შეუძლია სოციალური სუბიექტებისათვის საზოგადოებრივი მოწყობის რეალური სურათის შეთავაზება, ანდა სულ მცირე, შეუძლია იმ იდეოლოგიურ დამახინჯებათა სათავეების ჩვენება, რომელთა გააზრება ხელს შეუწყობს სოციალური ცხოვრების წინააღმდეგობათა დაძლევას.[5,311]

პრესის, რადიოსა და ტელევიზიის სოციოლოგიური კვლევების თვალსაზრისით XXს. 60-70-იან წლებში გამოირჩა იტალიაც. განსაკუთრებით ბევრი გაკეთდა ტორენტოს უნივერსიტეტის სოციოლოგიური ფაკულტეტის მასობრივი კომუნიკაციის ცენტრში, სადაც მოქმედებს საერთაშორისო სოციოლოგიური ასოციაციის მასობრივი კომუნიკაციის სექციის იტალიის განყოფილება. ჟურნალისტიკის სოციოლოგიური კვლევები სულ უფრო ფართო ხასიათს იძენს თანამედროვე გერმანიაშიც.

საკითხის ისტორიის თვალსაზრისით საინტერესოა ჟურნალისტიკის სოციოლოგიის კიდევ ერთი ტენდენცია, რომელსაც ფესვები 1940-იან წლებში ეძებნება, მაგრამ რომელიც XXს. მეორე ნახევარში გახდა გამოკვეთილად აშკარა. ჟურნალისტიკის სოციოლოგია არა მარტო ესესხება სოციოლოგიის კონცეფციებს, მეთოდებს, არამედ თავის მხრივ სოციოლოგიურ ცოდნას ამდიდრებს საკვლევი მასალისადმი ახალი მიდგომებით. ცნობილმა ფრანგმა სწავლულმა-ისტორიკოსმა, სოციოლოგმა, ჟურნალისტმა, პოლიტიკურმა მოღვაწემ **ჟ. კაიზერმა** ნაშრომში „ფრანგული ყოველდღიური გაზეთი“ (1963) წარმოადგინა საგაზეთო მასალის მნიშვნელობის „დათვლის“ მეთოდიკა და ტექსტის ანალიზის მათემატიკური მეთოდების ახალი შესაძლებლობები გამოავლინა [6,170-173]

ჟურნალისტიკის სოციოლოგია სულ უფრო ღრმად იჭრება და აქტიურად სარგებლობს მის შემსწავლელ სამეცნიერო დარგების მიღწევებით. ამასთან ერთად, ბუნებრივია, თავის მხრივაც მნიშვნელოვნად ეხმარება არაერთი პრობლემის გადაწყვეტაში. ამ თვალსაზრისით საინტერესო სურათს წარმოადგენს ე. წ. მასმედიის შემსწავლელი „კრიტიკული სკოლა“. ამ სკოლისათვის დამახასიათებელია აშკარა სკეპტიკური დამოკიდებულება მასმედიის დასავლური ინსტიტუტებისადმი და უფრო დემოკრატიული (და ჰუმანური) ორიენტაციის მის სისტემის ფორმირების გზების ძიება. ამ სკოლის წარმომადგენლები იმით არიან შემოფოთებულნი, რომ ჟურნალისტიკაც და ჟურნალისტური განათლებაც დიდი ბიზნესის ნაწილი ხდება და სულ უფრო მეტად ექვემდებარება კომერციულ მიზანდასახულობებს.

„კრიტიკული სკოლის“ თვალსაჩინო წარმომადგენელია ინგლისელი მეცნიერი **ჯ. ჰალორანი**, რომელიც მასობრივი კომუნიკაციის სოციალური ფსიქოლოგიის პრობლემას იკვლევდა. მან გამოიკვლია კომუნიკაციური პროცესის მოდელები, მასმედიის გავლენა სოციალიზაციის თავისებურებებზე,

მომხმარებელთა მიერ ინფორმაციის აღქმის ხასიათი. ამის საფუძველზე მან ცხადყო, რომ მისი თეორია პრაქტიკულ აუცილებლობას წარმოადგენდა [7,201].

XX საუკუნის მეორე ნახევარში თავი იჩინა ამგვარმა ტენდენციამაც: კიდევ უფრო აშკარა გახდა მასმედიის, როგორც ცოდნის თავისთავადი სფერო. ამას მოჰყვა **სოციოლოგიის გამოყოფა-გამოცალკეება** და შესაბამისად, მისი ინტერესის საგნის დაკონკრეტება. ამ თვალსაზრისით ყურადღებას განსაკუთრებით ინგლისელი სოციოლოგი დ. მაკვეილი იქცევს. იგი კვლევადიებითს პრაქტიკაში გამორჩეულ ინტერესს იჩენდა ისეთი პრობლემებისადმი, როგორცაა: მის და თანამედროვე საზოგადოების ურთიერთკავშირი; მასობრივი საზოგადოების, მასობრივი კულტურის, მასმედიისა და მასობრივი ქცევის ურთიერთმოქმედება; ემპირიული ტრადიციების როლი დასავლეთის მასობრივი კომუნიკაციის სოციოლოგიაში. დ. მაკვეილმა შეისწავლა საარჩევნო კომპანიის პერიოდში საგაზეთო აუდიტორია, სატელევიზიო გადაცემები. მოგვიანებით მან არა ერთი ნაშრომი გამოსცა მასობრივი კომუნიკაციის სოციოლოგიის პრობლემებზე. მისი აზრით, ხელისუფლების, მის და აუდიტორიის ურთიერთკავშირი განსაკუთრებით მაშინ არის გაწონასწორებული, როცა იგი საბაზრო მოდელთანაა დაკავშირებული და მომხმარებლის დაკმაყოფილების პრინციპს ემყარება.

ლიტერატურა:

1. Виноградова С. М., Возникновение и пути развития социологического знания о журналистике. в кн. «Социология журналистики», М., 2004;
2. ვ. გოგუაძე, პანთონი, თბ., 2005;
3. Смирнова М. Г., Социологические исследования печати, радио и телевидения в развитых капиталистических странах, в кн. «Социология: курс лекции», М., 1996.
4. Schramm, W. Mass Media and National development. Paris, 1964;
5. Громов И., Мацкевич А., Семенов В., Западная социология, СПб., 1997;
6. Буржуазные теории журналистики (Критический анализ), под редакцией Я. Н. Засурского, М., 1980;
7. A. Different Road Teiken, Profails in critical / Ed. by J. L. Lent. boilder (USA), 1995.

Professor T. Jagodnishvil. From the history of Journalistic Sociology

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

There is revealed the issue of establishing and forming journalistic sociology in the article. There is noted the fact, that the reason in the certain sense, was the prephenomenon of fault to mass media in interfering the development of civilization and cultural unification in the XX century. In the USSR the component of which was Georgia, attitude toward sociology was hostile, it was considered as a bourgeois science and that's why was acknowledged quite late in the last quarter of the XX century. As a result of it, it can be said that journalistic sociology is a new phenomenon in Georgia, but firmly is established in the programs of journalistic sciences universities.

Т. Джагодნიшвили. Из истории социологии журналистики

Грузинский Технический Университет

Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

В статье рассматривается вопрос зарождения и становления социологии журналистики. Отмечается, что причиной тому в определенном смысле было предъявление во второй половине XX века к массмедии вины в опосредовании цивилизации и культурного унифицирования. А в СССР, составной частью которой являлась и Грузия, вообще к социологии относились враждебно, считали буржуазной наукой, а потому признана была поздно, в последней четверти XX века. В следствии этого социология журналистики в Грузии можно сказать явление новое, но действительно утверждается и в журналистиковедческих университетских программах.

ივანე ჯავახიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

**სოციალური სინამდვილის ასახვის ეფექტურობა
ჟურნალისტიკაში**

სოციალური სინამდვილის ჟურნალისტურ შემეცნებას თავისი სპეციფიკა აქვს, რაც მასობრივი ინფორმაციის წარმოების თავისებურებებს უკავშირდება. ჟურნალისტური შემოქმედება ნებისმიერ ეტაპზე სოციალურად აქტუალურია და არაა თვითმიზნული, რადგან მისი მიზანია სოციალურად მნიშვნელოვანი მოვლენებისა და ფაქტების საზოგადოებისათვის მიწოდება, ამას გარდა, იგი საზოგადოებას აწვდის ინფორმაციას იმ პროცესების შესახებ განვითარების შესახებ, რომლებსაც საზოგადოებისათვის არასასურველი შედეგების მოტანა შეუძლიათ. თანაც უმნიშვნელო ფაქტორი არც ისაა, რომ ჟურნალისტიკა მიზნად საზოგადოებრივი შეგნების სრულ ან ნაწილობრივ გარდაქმნასაც ისახავს.

სოციალური სინამდვილის ჟურნალისტური შემეცნება მასობრივი ინფორმაციის გარეთ უფრო სხვა ნიშან-თვისებებს იძენს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სხვა პროფესიული საქმიანობის როლს მოირგებს, მაგალითად სოციოლოგისა, რომლის კვლევის შედეგებიც თავდაპირველი გამიზნულობით დამკვეთთათვისაა განკუთვნილი.

ასე რომ, ჟურნალისტური ტექსტი მასობრივი ინფორმაციის საბოლოო პროდუქტია, მეორე მხრივ, საზოგადოებრივი ცნობიერების მიერ მისი ათვისების შუალედურ ფუნქციას ატარებს.

მასმედიის საქმიანობას თავისთავად საზოგადოებრივი (ანუ ობიექტური) და ჟურნალისტურ--შემოქმედებითი (სუბიექტური) ხასიათი გააჩნია, როდესაც მისი რეალური შემოსავალი ფარავს მასზე გაწეულ დანახარჯებს. უმთავრესად ამით აიხსნება მკვლევართა თუ ჟურნალისტთა ყურადღება პრესის ეფექტურობისადმი. ამასთან, ჟურნალისტური საქმიანობა, როდესაც იგი მთლიანობაში ოპტიმალურია, უზრუნველყოფს საზოგადოებაში მასობრივი ინფორმაციის პროცესს. ამასთან

დაკავშირებით ერთი აქტუალური საკითხიც იჩენს თავს: როგორ უნდა გაიზომოს ან როგორ შეფასდეს ჟურნალისტიკის შრომის ნაყოფის გავლენა საზოგადოებრივ ყოფაზე? თავად ეს ცნება ფართო შინაარსისაა. სწორედ ესაა მასმედიის აუდიტორიაში ფორმირებადი საზოგადოებრივი აზრი; ესაა ის ცვლილებებიც საზოგადოებრივ ცნობიერებაში, რაც მისი გავლენით განსაზღვრავს ადამიანური თანაცხოვრების სტერეოტიპებს, ნორმებს, პრინციპებს; ესაა ის კორექტივებიც, რომლებიც ჟურნალისტური საქმიანობის წყალობით მმართველობით ორგანოებს შეაქვთ თავიანთ პროგრამებსა თუ გადაწყვეტილებებში [1,102].

ამგვარად, მასმედიის ფუნქციონირების ოპტიმიზება თავისი არსით **კომპლექსურია**. იგი საზოგადოების სოციალურ-პოლიტიკური, ეკონომიკური სტრუქტურების წარმოებულა, მისი სოციო-კულტურული მაჩვენებლებისა და მიზნების ერთობლიობაა, რომლებიც განაპირობებენ კიდევაც ამა თუ იმ მასობრივი ინფორმაციის საშუალების გამოცემას. ამასთან აღნიშნულ პრობლემას ორი ურთიერთსაპირისპირო ასპექტი გააჩნია: ერთია საზოგადოების მასმედიისადმი დამოკიდებულების ხასიათი, ხოლო მეორე – რედაქციათა დამოკიდებულება საზოგადოებისა თუ მისი ცალკეული ერთეულებისადმი. ამიტომ მასმედიის ფუნქციონირების ოპტიმიზების პრობლემა ვერ გადაწყდება **საკვლევი ორგანოს სარედაქციო კოლექტივის გარკვევის გარეშე**.

ჟურნალისტიკის შრომისა და მასმედიის საქმიანობის შეფასება საკვლევი ობიექტის მკაფიო განსაზღვრას გულისხმობს. აქ რამდენიმე ვარიანტს გამოყოფენ:

– საკვლევი ობიექტად შესაძლოა მოვიანზოთ ჟურნალისტიკა, როგორც მასმედიის ნაწილი. ამ შემთხვევაში ეფექტურობის პრობლემა დავა ჟურნალისტური საქმიანობის მასმედიის არხებით სოციალურ ჯგუფებს შორის ურთიერთობის მათგან განხილვაზე;

– საკვლევი ობიექტი შესაძლოა გახდეს ჟურნალისტური მოღვაწეობის **სოციალური მართვის სისტემის ნაწილის** როლში გააზრება და სხვა. [1]

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობის განსაზღვრის საბოლოო შედეგი მნიშვნელოვან სოციალურ შინაარსს იძენს. ეს შედეგები რამდენიმე პარამეტრით განიზომება, მათ შორის:

1. ჟურნალისტური ტექსტის აქტუალობითა და სიახლით;
2. მასმედიის მუშაკთა მეთოდების, ტექსტების შინაარსისა და ფორმის შესაბამისობა თავად ინფორმაციის საშუალებათა აუდიტორიისათვის დამახასიათებელ ნორმებთან და ღირებულებებთან;
3. ინფორმაციის სისრულე და ოპერატიულობა, რომელიც საზოგადოების სოციალური, ეთნიკური და პოლიტიკური ჯგუფების კომუნიკაციებს უზრუნველყოფს;
4. მონაწილეობა ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის კავშირურთიერთობის დადგენაში;
5. სოციალურ-პოლიტიკური იდეალებისა და ორიენტირების არსებობა;
6. მასალის მიწოდების მხატვრული გამომსახველობა;
7. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებისა და ჟურნალისტთა ორიენტირებულობა შემოქმედებით წარმატებაზე.

არც იმის გაუთვალისწინებლობა შეიძლება, რომ ჟურნალისტიკა შემოქმედებითი საქმიანობაა და ჟურნალისტთა მოღვაწეობაში ყველაფერი ისე უნაკლოდ დალაგებულ-გააზრებულ არაა, როგორც ეს ერთი შეხედვით ჩანს. მაგალითად, არანაირ ეჭვს არ იწვევს ჟურნალისტთა ორიენტირება შემოქმედებით წარმატებაზე, თუმცა თავად ცნება არაერთგვაროვნად განისაზღვრება. ერთი ჟურნალისტისათვის შემოქმედებითი წარმატება მასალის დაწერაა, სხვისთვის – სენსაციური ინფორმაციის მოძიება; ერთი გაზეთი ანალიტიკური პუბლიკაციებით ამყობს, მეორე – სკანდალური ჭორების ბეჭდვით. ერთი ჟურნალისტი წარმატებას პუბლიკაციებში ეძებს, მეორე უფრო იმ შთა-

ბეჭდილებებზე ზრუნავს, რომელიც მან მოახდინა პოლიტიკური ელიტის კონკრეტულ წარმომადგენლებზე. ნებისმიერი გაზეთი აგრძნობინებს ჟურნალისტს, რომ მისთვის მთავარი მსაჯული მკითხველია. თუმცა სოციოლოგთა გამოკვლევები ხშირად სხვას ცხადყოფს. ასე, რომ გამოთქმა „შემოქმედებით წარმატებაზე ორიენტაცია“ უფრო პატარ-პატარა ნაწილებად უნდა დანაწილდეს, რომელთა მეშვეობითაც გახდება ცნობილი მასმედიის მუშაკთა შრომის ნაყოფიერება, მათი ჭეშმარიტი განზრახვები.

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობაზე ობიექტური, გარეგანი და შინაგანი ფაქტორები მოქმედებს. გარეგანი ფაქტორები დაკავშირებულია საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ ვითარებაზე, რომელიც მასმედიისათვის, ერთი მხრივ, გარემომცველი სინამდვილეა, მეორე მხრივ, მთლიანი სისტემა თავისი კონკრეტული ინსტიტუტების სახით. არსებითად ესაა **ობიექტური** ფაქტორებიც. **შინაგანი** ფაქტორები კი განპირობებულია ჟურნალისტთა პიროვნული მახასიათებლებით, საზოგადოებასთან მათი ურთიერთობებით. ამიტომ ისინი **სუბიექტურ** ფაქტორებადაც უნდა იქნეს მოაზრებული.

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობის **გარეგანი** ფაქტორებია:

- მასმედიისა და ჟურნალისტების საქმიანობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი სივრცე;
- კონკრეტული ისტორიული და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სიტუაცია;

მასმედიის სისტემის საზოგადოების მხრიდან მხარდაჭერის, მისი შენახვის სოციალურ-ეკონომიკური პირობები;

– ქვეყნის, რეგიონის განვითარების სოციოკულტურული ფაქტორები, მათ შორის საზოგადოების ინფორმაციული და პოლიტიკური კულტურა.

კონსტიტუციურ-სამართლებრივი სივრცე მასმედიის იურიდიულ თავისუფლებას, სიტყვის თავისუფლებას ადგენს, კონკრეტულ სოციალურ-პოლიტიკურ სიტუაციას კი თავისი კორექტივები შეაქვს, როდესაც მასმედია და ჟურნალისტები იძენენ ინფორმაციის მოპოვება-გავრცელების შესაძლებლობათა მაქსიმუმსა და მინიმუმს.

ქართული ჟურნალისტიკის უახლესი ისტორია ცხადყოფს, რომ სიტყვის, პრესის თავი-სუფლება თანმიმდევრული გახდა 1990-იანი წლებიდან, მიუხედავად იმისა, რომ სამართლებრივი სივრცე მაინცადამაინც ვერ იყო მოწესრიგებული. აი, რატომ ფასდება ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობა კანონზომიერად ისეთი ფაქტორების მიხედვით, როგორცაა პრესის საზოგადოებრივ ინსტიტუტებზე უკუქმედების ზომა, რომლებიც მის არსებობასაც განსაზღვრავენ. ამჟამად, როდესაც მასმედიის სამართლებრივი სივრცე ასე თუ ისე მყარია, წინა პლანზე წამოიწია სოციალურ-ეკონომიკურმა ფაქტორებმა.

შინაგან ფაქტორებს განეკუთვნება:

– მასმედიის, როგორც სისტემის, ფუნქციონირება, ანუ მისი სტრუქტურული აღნაგობის სივრცული პარამეტრები, სოციალური ჯგუფებისა და საზოგადოებრივი ფენების მიხედვით საინფორმაციო ველის ათვისება;

– ჟურნალისტიკის მეცნიერული უზრუნველყოფა;

– ჟურნალისტური საქმიანობის ეთიკური ნორმები და კორპორაციული სოლიდარობა.

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების, როგორც სისტემის ფუნქციონირება მხოლოდ გარეგანი და შინაგანი ფაქტორებით არაა განსაზღვრული, რადგანაც მის ძირითად საზომებს საზოგადოება აყალიბებს, ხოლო სახელმწიფო არეგულირებს. ბევრი რამ, ბუნებრივია, ჟურნალისტურ კორპუსზეც არის დამოკიდებული. სწორედ ჟურნალისტებს უნდა ახსოვდეთ, რომ საზოგადოების ძირითადი სოციალური თუ პროფესიული ჯგუფები თავიანთ თავზე პროფესიულად ორიენტირებულ მასმედიას საჭიროებენ.

თანამედროვე საინფორმაციო ბაზარი საოცარ მრავალფეროვნებას გვიჩვენებს, ე.წ. პროფილური მედიასაშუალებები ადამიანური საქმიანობისა და ინტერესების შესაბამის შთამბეჭდავ სპექტრს სთავაზობენ მომხმარებელს, მაგალითად, ბიზნესმენებისათვის, უმუშევართათვის, კაცებისათვის, ქალებისათვის, ქალაქელებისა თუ სოფელელებისათვის, ობივატელებისა თუ ინტელექტუალებისათვის და ა.შ. და ამის მიუხედავად, მარკეტოლოგები დაჟინებით ეძებენ „აუთვისებელ“, საინფორმაციო თვალსაზრისით „დაინტერესებულ“ ახალ სფეროებს.

უკანასკნელ ათწლეულებში გაჩნდა რელიგიური ინტერესების გამომხატველი მასმედია. ქართულ სინამდვილეში, მაგალითად რადიო, ტელევიზია, იბეჭდება ჟურნალ-გაზეთები.

სამართლებრივად მასმედიის ფორმირების საბაზრო საფუძვლებს სახელმწიფო არეგულირებს, თუმცა ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობას უპირველეს ყოვლისა მასმედიის მომხმარებელთა ურთიერთობა განაპირობებს. პრესის ეფექტურობას ყველაზე უწინ მკითხველი აფასებს.

ჟურნალისტთა კორპორაციული სოლიდარობაც ყოველთვის მასმედიის ფუნქციონირების თავისუფლებას უკავშირდება. აუდიტორიაც იმ ჟურნალისტებს ეკიდება კმაყოფილებით, რომლებიც თავისუფლებისადმი კონცეპტუალური დამოკიდებულების თვალსაზრისით ბოლომდე თანმიმდევრულად პრინციპულნი არიან. თუმცა ქართულ მედიას პრინციპულობა, კორპორაციული სოლიდარობა თავისებურად ესმის, პოლიტიკური მიზანშეწონილობა ძლევს. ეს გარემოება კი მთლიანობაში, რასაკვირველია, არ უწყობს ხელს მკითხველის თვალში მისი ავტორიტეტის ამაღლებას.

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობის შესწავლის ძირითადი მეთოდები და ხერხები სოციოლოგიური წარმომავლობისაა. მათი გამოყენება განპირობებულია მკვლევრის პროფესიული სტატუსით, ანალიზის მიზნებითა და ამოცანებით. თუ გამოკვლევები სოციოლოგების მიერ ტარდება, მაშინ დამკვეთად მასმედია გამოდის. ამასთან კვლევის პროცესიც სოციოლოგიასა და საზოგადოდ საზოგადოებრივ მეცნიერებებში მიღებული ტრადიციების შესაბამისად აიგება. ამასთან დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სოციოლოგიურ ცოდნას, რადგან იგი ეხმარება ჟურნალისტებს კვლევებში, როცა მკვლევრის როლში ჟურნალისტი გამოდის. ამ შემთხვევაში სოციოლოგიური მეთოდები ჟურნალისტური საქმიანობის სოციოლოგიურ ინსტრუმენტებად გადაიქცა. ამასთან გასათვალისწინებელი იქნება ის მეცნიერული მოთხოვნებიც, რაც ნებისმიერ სოციოლოგიურ კვლევებს წაეყენება [1,107].

ვინც არ უნდა იკვლევდეს ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობას, პროფესიონალი სოციოლოგი თუ რედაქცია, ეს კვლევა ყოველთვის სოციალური სინამდვილის მეცნიერული შემეცნების აპრობირებულ და პრაქტიკული შედეგების მომტან მეთოდოლოგიურ პრინციპებს ემყარება.

ლიტერატურა:

1. Сидоров В. Л. Журналистский текст и социальная действительность: познание, тражение, преобразование. М., 2004.

Ivane Jagodnishvili. The Efficiency of Reflection of Validity in Journalism

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

There is considered one of the most active issues in journalistic sociology – ways and means for achieving the efficiency in journalistic text in the article.

There is noted in the article that here the important role play objective, external and internal factors.

External ones are connected to political, social and economic conditions, which are on the one hand the environment for mass media, and on the other hand – complete system as their concrete institutes.

Internal factors are defined according to journalist's personal parameters, their correlations with sociality.

In the article are detailed described and characterized some features influencing on the indicated efficiency.

Иване Джагодნიшвили Эффективность отражения действительности в журналистике

Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

В статье рассматриваются одни из актуальных вопросов социологии журналистики- пути и средства достижения эффективности отражения действительности в журналистском тексте.

Отмечается что здесь важную роль играют объективные, внешние и внутренние факторы. Причём внешние связаны с политическими, социальными и экономическими обстоятельствами, которые для массмедии с одной стороны являются окружающей средой, а с другой-целостная система в лице своих конкретных институтов.

Внутренние факторы определяются личностными показателями журналистов, их взаимоотношениями с общественностью.

В статье подробно описываются и характеризуются некоторые особенности, воздействующие на указанную эффективность.

ბ. იმნაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
თბილისი, კოსტავას 77

ე. ხახუტაშვილი

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 1

**მასმედიის სოციალური ფუნქციები გამოყენების და
დაკმაყოფილების თეორიის შუქვა**

ცნობილია, რომ მედია ინფორმაციას ადამიანი პირადი ინტერესებისა და საკუთარი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ირჩევს, ამიტომ მისი საქციელი განპირობებულია კონკრეტული

მიზნით, ხოლო არჩევანი კი იქნება დამოკიდებული ინფორმაციაზე. გამომდინარე აქედან ვასკვნით, რომ მედიააუდიტორიის ყოველი წევრი ინფორმაციას საკუთარი სურვილის გამოსაყენებლად და დასაკმაყოფილებლად ირჩევს, რადგან მასმედიისაგან მიღებული ინფორმაცია თავად წარმოადგენს სოციალურ და ფსიქოლოგიურ ფაქტორს, თვითონვე ახდენს გავლენას აუდიტორიის სხვა წევრებზე. ამრიგად, გამოყენების და დაკმაყოფილების თეორია სწავლობს მედიამომხმარებლების ქცევის მოტივებს. ამ თეორიის ერთ-ერთი ძირითადი დებულება მომხმარებლის მიერ მედიამომხმარებლის არჩევანის აქტიურ პროცესს წარმოადგენს.

შევეცდებით მოკლედ განვიხილოთ მასმედიის ის ფუნქციები, რომლებსაც ისინი საზოგადოებაში ასრულებენ, ამასთანავე მოკლედ განვიხილავთ იმ საკომუნიკაციო მოდელებს, რომელთა მეშვეობით შევძლებთ გავერკვიოთ მედიამომხმარებლის არჩევის თავისებურებებში. საზოგადოებაში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ფუნქციების შესწავლა ხელს შეუწყობს ინდივიდუალურ მომხმარებელს უფრო ნათლად გაერკვეს მასმედიაში გაშუქებულ მოტივებში.

ლიტერატურაში გამოიყოფა სამი ძირითადი ფუნქცია, რომლებსაც საზოგადოებაში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი ასრულებენ (3).

ა) მასმედიას მუდამ აუდიტორიის წევრები იმ მოვლენების დაკვირვების არეში ჰყავს, რომელნიც ირგვლივ ხდება;

ბ) იხილავს რა გარემოს სხვადასხვა ფრაგმენტებს, მასმედია ხელს უწყობს აუდიტორიის წევრებს უკეთ გაერკვენ გარემოს მთლიან სტრუქტურაში. ეს მეორე ფუნქცია (გარესამყაროს ფრაგმენტების ერთიანობაში განხილვა) მასობრივი ინფორმაციის მომხმარებლებს უქმნის უფრო ადეკვატურ წარმოდგენას სამყაროს შესახებ.

გ) მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი მედიამომხმარებლის მომხმარებელთა ახალ თაობებს სოციალურ ნორმებსა და დადგენილებებს აცნობენ. სოციალური მემკვიდრეობის გადაცემა კი – მასობრივ ინფორმაციათა საშუალებების მეტად მნიშვნელოვანი ფუნქციაა. შემთხვევითი როდია, რომ იმ ქვეყნებში, რომლებიც ამერიკის შეერთებული შტატებიდან აწარმოებენ მედიამომხმარებლის იმპორტს, დაუინებით გაიძახიან დასავლეთის კულტურულ იმპერიალიზმზე, რომ ისინი თავიანთ მოქალაქეებს თავს ახვევენ უცხო სოციალურ ნორმებსა და ღირებულებებს.

მეცნიერული ძიებების საფუძველზე დადგენილია, რომ მასობრივ ინფორმაციათა საშუალებებს საზოგადოებაში მრავალი სხვა ფუნქციაც გააჩნია. მაგალითად, კრაიტი (11) გართობას მედიის ფუნქციად თვლის. ეს კი დასტურია იმისა, რომ სოციუმის უმრავლესობა მასობრივ ინფორმაციის საშუალებებს საკუთარი სიამოვნებისათვის იყენებს. დავასახელებთ კიდევ პარასოციალური ურთიერთზემოქმედების ფუნქციას (2), რომლის ფენომენი იმაში მდგომარეობს, რომ მაყურებელს შეიძლება ეჩვენებოდეს თითქოს ის პირადად იცნობს ზოგიერთ ტელე და კინოპერსონაჟს მხოლოდ იმის გამო, რომ ისინი მათ ხშირად ხედავენ და უსმენენ. მასმედიის კიდევ ერთ ფუნქციას რეალობისაგან გაქცევა წარმოადგენს, ამ ფუნქციის მიხედვით თვლიან, რომ ტელევიზია მაყურებელს დაავიწყებს ყოველდღიური ცხოვრების პრობლემებს (8). ამასვე მიეკუთვნება შეშფოთების რედუქციის ფუნქცია (6) და გართობა-თამაშის ფუნქცია (10), რომელიც ავიწყებს აუდიტორიის წევრებს რეალური ცხოვრების დაძაბულობას და მოაქცევს მას მასმედიის მიერ შექმნილ ვირტუალურ სამყაროში.

ზემოაღნიშნულის საფუძველზე შექმნილია რამოდენიმე კონცეფტუალური ხასიათის მოდელი, რომელთა მეშვეობით შეიძლება ახსნილ იქნას მასმედიის ინდივიდუალური გამოყენების თვისებები და შედეგები. ასეთ მოდელებს წარმოადგენენ:

ტრანზაქტური მოდელი (5), რომლის მიხედვით მედიაზემოქმედება განპირობებულია ორი ფაქტორის კომბინაციით – მედიამომხმარებლის დახასიათებებით და მისი მომხმარებელთა ფსი-

ქოლოგიური ორიენტაციით. ეს მოდელი უშუალო ზემოქმედების და ინდივიდუალური განსხვავებების სინთეზს წარმოადგენს. მედიაინფორმაციის ზემოქმედების ინტენსიობა ისაზღვრება აუდიტორიის წევრთა ფსიქოლოგიური ორიენტაციით (5). მაგალითად ცნობა (რეპორტაჟი) იმისა, რომ მკვეთრად მცირდება უმაღლესი სკოლების საბიუჯეტო დაფინანსება ძლიერ იმოქმედებს, ბუნებრივია, აუდიტორიის იმ წევრებზე, ვისაც კავშირი აქვს უმაღლეს განათლებასთან. ეს ცნობა არასასიამოვნო იქნება, უნივერსიტეტების ადმინისტრაციის წარმომადგენლებისათვის, რადგან ისინი იძულებული ხდებიან შეამცირონ პედაგოგთა კორპუსი, უთოდ, ეს ცნობა არც თვით პედაგოგებს გაახარებს.

აუდიტორიის აქტივობის და დაკმაყოფილების ძიების მოდელი. ამ მოდელის მასობრივ ინფორმაციების საშუალებების ჩარჩოებში გამოყენების პროცესი და მისი გავლენა აუდიტორიაზე განპირობებულია მრავალი ფაქტორით. მედიამომხმარებლის ყურადღება მედიაინფორმაციის შინაარსისადმი მათი განწყობით განისაზღვრება და კიდევ იმის გათვალისწინებით (მეტად რთული მისიაა) თუ რომელი მოთხოვნილების დაკმაყოფილება მათ უფრო სურთ მიიღონ. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა აუდიტორიის წევრთა გონებაზე, ემოციებზე და ქცევაზე ზემოქმედება დამოკიდებულია უკანასკნელთა ქცევის ინტენციებზე და მათი ინტერესით მედიაინფორმაციის შინაარსის მიმართ. ასე მსმენელს თუ მაყურებელს უფრო აინტერესებს გადაცემა მისი კონკრეტული დაავადების შესახებ, ვიდრე მედიცინაზე ზოგადი გადაცემა თუნდაც ეს ზოგადი შეიძლება უფრო მნიშვნელოვანია.

შეფასების მოლოდინის მოდელი. აღნიშნული მოდელი განიხილავს მასმედიის გამოყენების საძიებელი და მისაღების დაკმაყოფილების თვალსაზრისით. აღნიშნულს ემატება მასმედიის მიერ მიღებული იმ შედეგების გამოყენება, რომელთაც ელოდნენ დასაწყისში. პ. პალმერინის და ჯ. რეიბერნის მტკიცებით ეს მოდელი ხსნის ინდივიდის საქციელს, განზრახვას და პოზიციას როგორც მოლოდინის და შეფასების ორი განსხვავებული კომპონენტის ფუნქციონირებას. მკვლევარები ლოდინს (ე.ი. მას, რასაც ელიან), თვლიან განწყობის თავისებურ შესაძლებლობას, რომელსაც ხარისხობრივი მაჩვენებლები გააჩნია, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გარკვეულ ქცევას გარკვეული შედეგი სდევს, ხოლო შეფასება არის დადებითი თუ უარყოფითი გავლენის ხარისხი განწყობაზე ან ქცევის შედეგებზე. მაგალითად, ხალხს შეუძლია უყუროს ან უსმინოს პრეზიდენტობის ორი კანდიდატის წინასაარჩევნო დებატებს, რას ელის მაყურებელი, უთუოდ, თავისი კანდიდატის გამარჯვებას, და აუდიტორია ელის, რომ ნახავს იმ ხერხებს, რომელთა გამოყენებით იმარჯვებს მათი კანდიდატი, მაგრამ ნაცვლად ამისა, ხედავენ თუ როდენ ნათელია მათი კანდიდატის ოპონენტის უპირატესობა. აუდიტორიის პოზიცია თავის კანდიდატის მიმართ შეიძლება შეიცვალოს ან დარჩეს უცვლელი, მაგრამ საბოლოო გადაწყვეტილება დამოკიდებული იქნება მათი პრეზიდენტობის კანდიდატის მოქმედების შეფასებაზე.

ბამოყენების და დამოკიდებულების მოდელი ეჭვს არ იწვევს და კვლევებითვეა დადასტურებული. დამოკიდებულება ამა თუ იმ მასობრივ ინფორმაციათა საშუალებებზე არის ორი ძირითადი ფაქტორის მოქმედების შედეგი: მედიამომხმარებლის მიერ სიამოვნების მიღების სურვილი და მედიაინფორმაციის არჩევის შესაძლებლობა. ყოველივე ამ ფაქტორთაგან განპირობებულია სხვადასხვა სოციალური და ფსიქოლოგიური მახასიათებლებით. მაგალითად, სუსტი ჯანმრთელობის მქონე ადამიანი, რომელსაც შეზღუდული აქვს ფიზიკური აქტიობა, გართობის თვალსაზრისით უფრო დამოკიდებულია ისეთი მის-გან, როგორიცაა ტელემედიაციები, ვიდრე სიცოცხლით სავსე ადამიანი, რომელსაც შეუძლია საქმიანობის სხვადასხვა სახის გამოყენება, მათ შორის ფიზიკურიც. უფრო მეტიც, ინვალიდის დამოკიდებულება გარკვეული მედიისადმი, იგივე ტელევიზორისაგან, უფრო ძლიერი იქნება, თუ მას არ ექნება სხვა საშუალებები, როგორიცაა Internet, კომპიუტერული თამაშები, ვიდეო და სხვ.

გამოყენების და დამოკიდებულების მოდელი (9) ვარაუდობს, რომ მედიასისტემის განსაზღვრული ელემენტები (მაგალითად, თვით სისტემა, საზოგადოების სტრუქტურა, მედიამომხმარებლების ინდივიდუალური განსხვავებანი, რის შედეგადაც იქნებიან მხოლოდ პირადული მოტივები) განსაზღვრავენ მედიის გამოყენებას და მათგან დამოკიდებულებას. მასმედიისაგან დამოკიდებულება შეიძლება გარკვეული ზემოქმედების წყაროც იყოს, – მაგალითად, შეიძლება მოხდეს მედიამომხმარებლის პოზიციის შეცვლა. ეს გამოიწვევს მოდელის სხვა ელემენტების ცვლას, რაც უფრო დიდი მომხმარებლის გარკვეული მედიისადმი დამოკიდებულება, მით უფრო მეტია ვარაუდი მისი ზემოქმედების.

მ. მილერმა და რ. რისმა (7) შეისწავლეს პოლიტიკური პროპაგანდის ზემოქმედება და აღმოაჩინეს, რომ ზემოქმედებას, როგორც წესი ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, თუ მედიამომხმარებელი დამოკიდებულია რომელიმე კონკრეტულ მასობრივ ინფორმაციის საშუალებებზე.

ბოლოს, მოკლედ განვიხილოთ გამოყენების და დაკმაყოფილების პოსტულატები. მათი სრული ჩამონათვალი ასეთია:

1) აუდიტორიის აქტიობა. თეორიაში დამტკიცებულია, რომ კომუნიკაციის პროცესის უშუალო მონაწილენი მედიამომხმარებლები არიან, მაგრამ აუდიტორიის წევრთა აქტიობა ერთნაირი როდია. აუდიტორიის წევრთა ქცევა მიზანდასახული და მოტივირებულია; ისინი მედიანიფორმაციას საკუთარი მოტივების მიზნების და მოთხოვნილებების მიხედვით ირჩევენ.

სწორედ ეს ფაქტორები განსაზღვრავენ არჩეული მედიანიფორმაციის აღქმის თავისებურებას, როგორც ირკვევა ტელემედიაციის აქტიობა გასართობი პროგრამის არჩევისას დაბალია, ხოლო ახალი ამბების პროგრამის დათვალიერებისას მაყურებელი აქტიურად ეძებს ინფორმაციას (4).

2) მასმედიის გამოყენება მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ს. ფინმა (1) მასმედიის გამოყენების სხვადასხვა მოტივები ორ კატეგორიად გაყო: აქტიურები და პასიურები. პირველის მაგალითს წარმოადგენს განსაზღვრული ტელეგადაცემის ყურება კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით; კინოფილმის გასართობად ყურება, internet გამოყენება მოხსენების შესადგენად. ე.ი. პიროვნება აქტიურად ირჩევს მედიანიფორმაციას თავისი სურვილებისამებრ (საჭიროებისამებრ).

პასიური მოტივები კი ნიშნავენ, რომ მომხმარებელი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს უმიზნოდ ირჩევს, ე.ი. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა გამოყენება არ არის დამოკიდებული კონკრეტულ მიზანთან.

3) სოციალური და ფსიქოლოგიური ფაქტორები. ახალი ამბების ან მხატვრული ფილმების ნახვისას მაყურებლის რეაქცია იქნება დამოკიდებული მის პიროვნულ მახასიათებლებისაგან, სოციალურ მდგომარეობისაგან, ფსიქოლოგიურ განწყობისაგან და სხვა.

მოხსენების მოცულობა არ გვადლევს საშუალებას უფრო დეტალურად განვიხილოთ საკითხის თანამედროვე გამოკვლევები და შემდგომი პერსპექტივები.

ჩვენს მიერ განხილული გამოყენების და დაკმაყოფილების თეორია კრიტიკული თვალსაზრისით უნაკლო არაა. მეცნიერულ ლიტერატურაში შემდეგი ხარვეზებია აღნიშნული: ა) მეტად ინდივიდუალიზირებული მიდგომა, ამიტომ კვლევის შედეგი ძნელად გამოიყენება ყველა მედიამომხმარებლისადმი; ბ) კვლევის შედეგების სინთეზი არაა საკმარისი; გ) არ არის ნათელი საკვანძო ცნებები; დ) საკვანძო ცნებებს განსხვავებული მნიშვნელობა აქვთ; ე) აუდიტორიის აქტიობა და თვით-ანგარიშის გამოყენება.

აღნიშნული ხარვეზების დახასიათება უკვე სხვა თემის საგანია.

ლიტერატურა:

1. Fin, S (1997). Origins of media exposure : Finking personality traits to TV, radio, print, and film use. Communication Research 24.

2. Norton D & Wohl, R.R. (1956). Mass communication and para-social interaction. *Psychiaty*, 19, 215-229.
3. Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. Jm L. Bryson (Ed), *The communication of ideas* (pp. 37-51). New York: Harper.
4. Levy, M. R. & Windahl, S. (1984). Audience activity and gratifications. A conceptual clarification and expioration. *Communication Research*, 11, 54-78.
5. Mcleod J. M. & Becker. B. (1974). Testing the validity of gratification measures through political effects analysis. Beverly Hills.
6. Mendelsohn, H. ()1963 . Socio-psychological perspectives on the mass media and pyblic anxiety, *journalism Quarterly*, 40, 511-516.
7. Miller, M. M. & Reese , S.D. (1982). *Communication Research*, 9.
8. Pearlin. L. J. (1959) Social and personal stress and escape television viewing. *Public Opinion Quarterly*.
9. Rubin, A. M. & Windahl, S. (1986) The uses and dependency model of mass communication. *Critical studies in Mass Communication*, 3 (184-199).
10. Stephenson, W. (1967) *The play theory of mass communication*. Chicago: University of Chicago Press.
11. Wright, C. R. (1960) Functional analysis and mass communication. *Public Opinion Quarterly*, 24, (605-620).

B. Imnadze, E. Khakhutashvil. , Social function of Massmedia in theory use and satisfaction

GTU, Georgia, Tbilisi, Kostava str. 77

TGY, Georgia, Tbilisi, Chavchavadze str. 1

Summary

In articlcs consider theory use and satisfaction. Make inference, that social encireiment and psychological characteristic of the individy by conftioned influence SMI, as mediainformation.

Б. Имнадзе, Е. Хакхуташиви. Социальные функции масмедии в свете теории использования и удовлетворения

ГТУ, Грузия, Тбилиси, Костава, 77

ТГУ, Грузия, Тбилиси, пр. И. Чавчавадзе, 1

Резюме

По рассматриваемой теории использование медии и исследование индивидуальной реакции нами обусловливают различия между членами аудитории. Сделан вывод о том, что социальное окружение и психологические характеристики индивида обусловливают воздействие СМИ в той же мере, как и собственно медиаинформация. Реакция медиапользователей во многом зависит от социальных и психологических факторов.

В докладе частично указаны мотивы выбора СМИ, даны типологические их различия.

Козлова Е.П.

Грузинский технический университет,
Грузия, Тбилиси, ул. Костава, 77

ОТРАЖЕНИЕ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ В ЖУРНАЛИСТСКОМ ТЕКСТЕ

В наши дни интерес к журналистскому виду текста приобрел небывалый размах. Сегодня текст определяют не просто как словесное сочинение или его фрагмент; теоретики журналистики все чаще говорят о нем, как о явлении, которое соотносится, а порой и отождествляется, со всем окружающим миром, чему вполне соответствуют популярные изречения, типа «мир есть текст», и «мы живем внутри грандиозного текста» (2, с.57). Таким образом, текст - это и вполне конкретный мир, и средство общения, которое не всегда выражено в предметной, вещественной форме.

Текст может воплощаться как в публикациях прессы, так и в устных сообщениях, которыми, по сути, являются бесписьменные тексты. Текстовый материал реализуется и в таких средствах коммуникации, как жест, голосовые модуляции и пр.

Поскольку текст всегда зафиксирован и представлен в конкретных знаках, основным признаком текста является знаковость. С помощью заданной системы письменных знаков воспроизводится содержание философской, художественной, конкретно-научной литературы, а также журнально-газетной периодики.

Другим свойством текста является отграниченность, то есть, противопоставление группы знаков, принадлежащих одному языку, чужой языковой системе. Однако любой текст вбирает в себя не только подходящий по природе знаковый материал, но и модифицированные знаковые образования (2, с.37). В таких случаях не нарушается принцип связности и целостности текста. Стать цельным произведением, не рассыпаться на отдельные чужеродные элементы тексту позволяет соответствующая структурность, т.е., внутренняя организация. Эта организация свойственна любым текстовым моделям, поскольку абсолютно все журналистские произведения должны отличаться четкостью построения, ясностью и конкретностью семантики.

Качественной природе текста присуще тематическое единство, включающее замысел, основные идеи автора, который подбирает необходимые для создания текста материалы.

Качественные признаки присущи любому тексту вообще и журналистским произведениям в частности. В практике СМИ действуют законы текстообразования, включающие в себя и компонент эстетики. Таким образом, в нашем случае понятие «текст» намного шире и глубже его словарного определения.

Журналистский текст - это сложное разнохарактерное системное знаковое образование. В процессе его создания участвуют разные «языки» СМИ: шрифт, иконические знаки, цвет, другие элементы оформления. Все это позволяет добиться в печатном издании особенно высокого уровня отражения сторон жизни, в чем и заключается уникальность журналистского текста как универсального и максимально эффективного средства коммуникации.

Журналистский текст сложен. Многие практические проявления текста вряд ли соотносимы, например, иконический текст печатного издания не может соответствовать бесписьменному варианту текста практически любого аудиоканала. Эта проблема волнует многих исследователей. Большой интерес представляет мнение видного специалиста по семиотике, культуролога и философа У. Эко (4). К средствам массовой коммуникации Эко относит кино, прессу, телевидение, радио, ротاپринтные еженедельники, комиксы, рекламу, различные виды пропаганды, легкую музыку, массовую литературу. Вполне допустимо глубокое исследование отдельных сторон и специфических технологий деятельности различных средств коммуникации. Но ученый говорит и о необходимости выявления «общей

подкладки», поскольку на определенном этапе развития общества «то разное, что есть в характере и воздействии таких видов коммуникации, как газета, кино, телевидение или комикс, отходит на второй план по сравнению с тем, что в них есть общего(4, с.13).

Эко, предлагая точно определить метод анализа массовых коммуникаций, приходит к принципиально важному выводу: «при изучении массовых коммуникаций, когда сводится воедино разнородный материал, можно и нужно, опираясь на междисциплинарные связи, прибегать к разнообразным методам, от психологии до социологии и стилистики, но последовательно и целостно изучать эти явления можно только в том случае, когда теория и анализ массовых коммуникаций составляет один из разделов, причем наиболее важных - общей семиологии»(4, с.21). Эко ведет речь о том, что система массовой коммуникации должна аналитически исследоваться, и прежде всего анализу должен подвергаться ее текстообразующий фактор.

Немецкий исследователь периодической печати Г. Рагер (2, с.69), отмечая большую методологическую сложность определения качественных параметров журналистского текста, предложил основными считать следующие его признаки: объективность, форму подачи материала, актуальность, релевантность (то есть, соответствие между информационными запросами аудитории и полученным ею сообщением). Таким образом, определилась прямая зависимость оценки качества журналистского текста со способностью отражать реальную, неискаженную картину событий. Это и является основным аспектом социального функционирования журналистского текста. Необходимо учитывать, что аудитория всегда разнородна и восприятие ею журналистского текста разнообразно.

С социальным смыслом органично связан идеологический аспект журналистского текста. Независимо от того, в пределах какой общественно -экономической формации создается журналистское произведение, оно будет всегда весьма жестко идеологически ориентировано. Публицистическое произведение в той или иной мере всегда отражает точку зрения довольно большой части общества. Это вполне естественное положение вещей - текст журналистского произведения существует самостоятельно и в то же время диалектически связан с другими сферами духовной жизни(3, с. 170)

В современной журналистике понятие «текст» заметно потеснило понятие «жанр». Процесс размывания жанровых границ был отмечен еще в середине 70-х годов прошлого века. Отмечалось, что диффузия жанров способствует их взаимообогащению, что она является объективным результатом усложняющихся отношений человека с окружающим миром.

Процесс «пересмотра» жанровых границ привел к тому, что некоторые жанры (отчет, интервью, корреспонденция, репортаж) перестали жестко квалифицироваться только как информационные или аналитические. Одновременно произошла переоценка жанровых ценностей: одни практически ушли с газетной полосы (очерк, фельетон, передовая статья, обзор печати), другие, напротив, усилили свое присутствие (интервью, комментарий, эссе). Приметой газетной полосы стали пиарменовские и рекламные тексты. Наконец, некоторые теоретики и практики СМИ стали выделять новые жанры: журналистское расследование, исповедь, версию, беседу, пресс-релиз.

Глобальное расширение коммуникативного пространства в связи с развитием новых информационных технологий создало естественные предпосылки для унификации жанров. Вобрав в себя черты комментария, эссе, фельетона закрепилась на газетной полосе колонка. Интервью захватило смысловые пространства очерка, перестав быть только новостью из первых уст и явив несомненный интерес к личности собеседника.

Претерпело изменение и второе звено коммуникационной цепи — автор. В ответ на предоставленную ему свободу действий публицист охотно предлагает свою точку зрения,

отсюда повышение статуса комментария, который из разновидности статьи превратился в самостоятельный жанр. Отсюда же появление в качестве полноправного жанра колонки, то есть, рубрики, персонально закрепленной за конкретным журналистом.

Создание текста, работа над ним - акт всегда индивидуальный. Метод изложения, изначально заданный характер интерпретации материала, играет большую типобразующую роль. Автор может пойти совершенно разными путями. Он может предельно субъективировать формально-содержательную структуру произведения. При этом текст становится самодовлеющим, и в манере автора едва прослеживаются зыбкие, нечеткие смыслы. Данная текстовая модель является имплицитной - неясной и трудной для восприятия аудиторией (2, с.72). Такой вариант текстообразования показывает, что автор произведения обращает внимание не на описанные события, а на свое собственное «я». Большое значение здесь также имеет готовность читательской аудитории воспринять предложенный ей текст.

Диалектически с видовыми характеристиками письменных текстов связаны методы их построения. Само собой разумеется, тексты с различными жанровыми признаками и строятся будут различным способом.

Так публикации из группы информационных жанров, как правило, создаются с предельно рациональным и экономичным расходом текстообразующего материала. Здесь прежде всего ставится задача добиться наибольшей полноты осуществления коммуникативного акта.

Совсем иное дело методы построения художественно-публицистических текстов, в которых сюжет почти никогда не бывает прямолинейным и упрощенным.

У методов построения аналитических текстов иная специфика, она выражается в методе, использованном для рассмотрения того или иного факта действительности с учетом аудитории, которой предлагается данный материал.

Практически на всех этапах текстотворчества журналист оперирует группами знаков, зафиксированных в тех или иных формах. Структурируя, он создает из них развернутые комплексы, которые обретают дополнительное значение. Мы наблюдаем «удивительное и таинственное явление: знаки, как правило, хорошо знакомые и чуть ли не заурядные, вследствие интеграции, объединяясь под влиянием авторской воли, наполняются новым, порой очень самобытным и ярким содержанием, реализуют богатейший и уникальный информационный потенциал» (1, с. 142).

ЛИТЕРАТУРА:

1. Мельник Г.С., Тепляшина А.Н. Основы творческой деятельности журналиста. М., 2004.
2. Системный анализ журналистской деятельности / Под ред. С.Г.Корконосенко. СПб., 1993.
3. Социальная практика и журналистский текст / Под ред. Я.Н. Засурского. М., 2000.
4. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию. СПб., 1998.

E. Kozlova. Reflection of the reality in a journalistic text.

*Georgian Technical University
Kostava Str., 77, Tbilisi, Georgia*

Summary

In this article the attention is focused on some aspects of theoretical study of communicative processes. Mass media is considered as a major component of communicative sphere. To proceed from

this it is necessary to consider the mass communication as an integral phenomenon, representing a significant part of human mutual relations.

In proposed article basic attention is concentrated on functional aspects of the journalism, technology of its creation taking into consideration ideological purposes and social tasks. Particular attention is attracted to special means of effecting consciousness by the journalism.

*ე. კობლოვა. სინამდვილის ასახვა ჟურნალისტურ ტექსტში
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი, კოსტავას 77*

შემოთავაზებულ სტატიაში ძირითადი ყურადღება კონცენტრირებულია ჟურნალისტური ტექსტის ფუნქციურ ასპექტებზე. მისი შემქმნის ტექნოლოგიაზე იდეოლოგიური მიზნების და სიციველი ამოცნების გათვალისწინებით.

განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მასიურ ცნობიერებაზე ზემოქმედების სპეციალურ საშუალებებს ჟურნალისტური ტექსტის მეშვეობით.

თამარ მაღალურაძე,

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
თბილისი, მ. კოსტავას ქ. № 77

განწყობის შეცვლა და სელექციური პროცესები

მართალია, ადამიანებს დიდი ხანია აინტერესებთ განწყობის პრობლემა, იმის სერიოზულ სისტემურ კვლევას, რასაც ახლა განწყობის ცვლილებების თეორიას უწოდებენ, მას-მედიის განვითარებამ უბიძგა. განსაკუთრებული აქტიურობის პერიოდი მეორე მსოფლიო ომს დაემთხვა, როდესაც მსგავსი კვლევების საჭიროებამ მოიმატა და გამოჩნდა აუცილებელი სახსრებიც

აშშ სახმელეთო ჯარების ინფორმაციისა და განათლების განყოფილებაში შეიქმნა ექსპერიმენტული სექტორი, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა კარლ ჰოვლანდი. ბიჰევიორიზმისა და სწავლების თეორიებზე დაყრდნობით, მას უნდა გამოეკვლინა განწყობის შეცვლის ძირითადი კომპონენტები და კონტროლირებად ცვლილებებზე ცდები ჩაეტარებინა. თავიდან მკვლევართა ჯგუფი სწავლობდა, მართლა ჰქონდათ თუ არა დოკუმენტურ ფილმებს, სერიიდან “რატომ ვიბრძვი”, საზოგადოების მობილიზების უნარი. პროპაგანდის ძალის შესახებ იმ დროს გაბატონებული შეხედულების თანახმად, მეცნიერებს უნდა დაეფიქსირებინათ ამ ფილმების ნახვის შემდეგ განწყობის კარდინალური ცვლილებები. მაგრამ ჰოვლანდის ჯგუფმა აღმოაჩინა, რომ სამხედრო პროპაგანდა არც ისე ძლიერი იყო, როგორც ვარაუდობდნენ. მათ დაადგინეს, რომ, მართალია, ფილმებმა ბევრი ინფორმაცია მიაწოდეს ჯარისკაცებს, მაგრამ მათი ზემოქმედების ხარისხი ამ უკანასკნელთა შეხედულებებსა და მოტივაციაზე არც ისე მაღალი იყო. ყველაზე ეფექტურმა ფილმებმაც კი მხოლოდ გაამყარეს უკვე არსებული შეხედულებები. სრული კონვერსიის შემთხვევები იშვიათი იყო.

ყველაზე ნაკლებად შეირყა ისეთი გლობალური განწყობები, როგორიცაა ოპტიმიზმი და პესიმიზმი ომის შესახებ. ჰოვლანდის შემდგომმა ექსპერიმენტებმა დაადასტურეს, რომ ყველასათვის

გათვალისწინებული პროპაგანდისტული შეტყობინებები მთლიანობაში უმნიშვნელო ეფექტს იძლეოდა. მათი ზემოქმედების გაძლიერება შესაძლებელია მხოლოდ აუდიტორიის განსაზღვრული სოციო-დემოგრაფიული ჯგუფებისათვის გათვალისწინებული შინაარსის დაკონკრეტებით. მაგალითად, შეტყობინება, რომელიც მხოლოდ ერთ თვალსაზრისს შეიცავს, უკეთ ზემოქმედებს მათზე, ვისაც უკვე აქვს მსგავსი შეხედულება, ხოლო ალტერნატიული შეხედულებების შემცველი შეტყობინების ეფექტურობა მაღალია, თუკი მას შევთავაზებთ აუდიტორიას, რომელიც რომელიმე მათგანს არ ეთანხმება. ალტერნატიული პოზიციების ამსახველი შეტყობინება ძლიერად მოქმედებს უფრო განათლებულ ადამიანებზე, ხოლო ცალმხრივი უფრო მიესადაგება ნაკლებ განათლებულებს. სწორედ მაშინ ჩაეყარა საფუძველი თანამედროვე სარეკლამო კომუნიკაციებს.

ომის დასრულების შემდეგ იელის უნივერსიტეტთან ჰოვლანდმა შეიმუშავა კომუნიკაციური კვლევების პროგრამა. ეს ჯგუფი შემოიფარგლა ოთხი ცვლადის მიხედვით განწყობების შესწავლაზე, რომლებიც, როგორც ჩანდა, მთავარ როლს თამაშობდნენ განწყობების შეცვლაში: კომუნიკატორი, შინაარსი, აუდიტორიის განწყობილება (მიდრეკილება) და რეაქცია. კვლევისას განიხილებოდა ისეთი პრობლემები, როგორცაა წყაროს სარწმუნოობა, შეგნებაში ჩანერგვა (აზრების, იდეების და ა.შ.), არგუმენტების სტრუქტურა, ცალმხრივი და ორმხრივი მოტივაცია, ჯგუფის წევრობის მნიშვნელოვანება, ინდივიდუალურობის ფაქტორები, შეხედულების შეცვლის პროცესის ხანგრძლივობა და სხვა.

განწყობების ცვლილებების სისტემატური კვლევის შედეგები მრავალ მონოგრაფიაშია ჩამოყალიბებული, მაგრამ მთავარ წიგნად “კომუნიკაცია და დარწმუნება” ითვლება. კერძოდ, შეტყობინების შინაარსის განყოფილებაში განიხილება პირველადობის ანუ სიახლის პრობლემა. ჰოვლანდმა და მისმა კოლეგებმა გადაწყვიტეს, შეემოწმებინათ ფსიქოლოგების მტკიცება, რომ დარწმუნებაში პირველადობის კონცეფციის შესაბამისად რამდენიმე თვალსაზრისიდან, რომლებსაც ადამიანებს სთავაზობენ, ყველაზე ქმედითი პირველია. პრობლემა ორ ნაწილად გაყვეს. პირველ რიგში დაინტერესდნენ საკითხით: თუკი ვთავაზობთ ერთ თვალსაზრისს, სად სჯობია ყველაზე დამაჯერებელი არგუმენტების ჩამოყალიბება – შეტყობინების დასაწყისში თუ ბოლოში? მონაცემებმა აჩვენეს, რომ შეტყობინება უფრო ეფექტურია, თუკი აუდიტორია, რომელსაც თავიდან არ აინტერესებს ეს პრობლემა, თავიდანვე მიიღებს ყველაზე დამაჯერებელ არგუმენტებს. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ აუდიტორია არ იცნობს პრობლემას, რომელიც მას ძალიან აღელვებს, დასკვნების ჩამოყალიბება ბოლოში სჯობს.

მეორე რიგში შეეცადნენ, დაედგინათ, თუკი შეტყობინებაში რამდენიმე თვალსაზრისია გადმოცემული, რა არის უკეთესი – პირველადობა თუ სიახლე? შეისწავლეს რა ისეთი ასპექტები, როგორცაა, აუდიტორიის მოტივაცია, თითოეული თვალსაზრისის აღქმის ხარისხი, კომუნიკატორისადმი დამოკიდებულება და სხვა, ჰოვლანდი იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ შეტყობინების ეფექტურობა ფაქტების კონკრეტულ შეხამებაზე დამოკიდებულია.

განწყობების ცვლილებების შესწავლის ერთ-ერთი შედეგი, რომელმაც მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ადამიანების მიერ მედიის გაგებაში, იყო კოგნიტური შესაბამისობის იდეა და მასთან დაკავშირებული სელექციური პროცესებისა და კოგნიტური დისონანსის ცნებები. მკვლევარებმა აღმოაჩინეს, რომ ადამიანები იმ შეტყობინებებს ირჩევენ, რომლებიც მათი უახლოესი გარემოცვის მრწამსა და ფასეულობებს შეესაბამებიან. ეს ნიშნავს, რომ ადამიანი მისწრაფვის შეინარჩუნოს საკუთარი შეხედულება და გაურბის იმ შეტყობინებებს, რომლებსაც მისი შეცვლა შეუძლიათ. კოგნიტურ შესატყვისობად მიიჩნევენ ინდივიდების მხრიდან კოგნიტური ბალანსისადმი დაბრუნებისა და შენარჩუნების ტენდენციას და გაწონასწორებულობისადმი ეს მისწრაფება განსაზღვრავს წამქეზებელი (შემაგულიანებელი) კომუნიკაციის იმ ტიპს, რომლის აღქმელიც შეიძლება გახდეს ინდი-

ვიდი. მართალია, შესაბამისობის ჰიპოთეზა საფუძვლად მრავალრიცხოვან თეორიულ ფორმულირებას უდევს, სწორედ ლეონ ფესტინგერის კოგნიტური დისონანსის თეორია იქცა ყველაზე დიდი ინტერესისა და კამათის საგნად.

დისონანსის თეორიის არსს ფესტინგერი შემდეგნაირად ხსნიდა: ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც არ შეესაბამება ადამიანის შეფასებებსა და მრწამსს, ფსიქოლოგიურ დისკომფორტს (დისონანსს) იწვევს, რომლისგანაც აუცილებელია განთავისუფლება. ჩვეულებრივ, ადამიანები ცდილობენ, არ შეცვალონ თავიანთი ცოდნა საკუთარი თავისა და გარესამყაროს შესახებ. “როდესაც ადამიანი სხვადასხვა რამეს იგებს, რომლებიც ფსიქოლოგიურად არათავსებადია, ის ცდილობს, სხვადასხვა საშუალებით მეტ-ნაკლებად შესაბამისობაში მოიყვანოს ისინი ერთმანეთთან.”¹ მთლიანობაში ეს “საშუალებები” სელექციურ პროცესებად იწოდება. ისინი მოქმედებენ, როგორც გაფილტვრის უაღრესად რთული მექანიზმები, რომლებიც გაცხრილავენ არასასურველ სენსორულ მონაცემებს და ამავდროულად მათში გამოავლენენ და ააშკარავენ ყველაზე საჭირო მოდელებს. შერჩევითობის ეს სამი ფორმა მდგრადი შეხედულებების ცვლილებების კვლევების ძირითად შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა. ეს ცნებები ხშირად ხდებოდა კრიტიკის საგანი, ამიტომ მათ ფრთხილად უნდა მოვეკიდოთ.

სელექციური ექსპოზიცია – ეს არის ადამიანების მისწრაფება, საქმე ჰქონდეთ იმ შეტყობინებებთან, რომლებიც, როგორც ეჩვენებათ, შეესაბამება მათს შეხედულებასა და ინტერესებს და ამავე დროს თავი აარიდონ იმას, რამაც შესაძლოა დისონანსი გამოიწვიოს.

სელექციური დამახსოვრება – ესაა პროცესი, რომლის დახმარებითაც ადამიანები მიისწრაფვიან კარგად და დიდი ხნით დაიმახსოვრონ ინფორმაცია, რომელიც თავიანთ უკვე არსებულ შეხედულებებსა და ინტერესებს შეესაბამება.

სელექციური პერცეფცია – ესაა შეტყობინების გონებრივი ან ფსიქოლოგიური გადაკეთება, რათა მისი შინაარსი ადამიანის მრწამსსა და განწყობასთან შესაბამისობაში მოვიდეს.

სელექციური პერცეფციის მაგალითად ჯოზეფ კლაპერი გვთავაზობს ჭორების ცნობილ გამოკვლევას. ფსიქოლოგებმა რამდენიმე ადამიანს აჩვენეს სურათი, რომელზედაც ნაჩვენებია იყო ჩხუბი მატარებლის ვაგონში. ერთ-ერთ მონაწილეს, თეთრკანიანს, ხელში დანა ეჭირა, ხოლო მეორე, შავკანიანი, უიარალო იყო. მათ, ვინც სურათი ნახა, სთხოვეს მისი შინაარსი სხვისთვის მოეყოლათ. 1945 წ. ამერიკაში მონათხრობში დანამ შავკანიანის ხელში გადაინაცვლა. მეცნიერებმა დაასკვნეს: “ის, რაც შიგნით იყო, გარეთ გამოვიდა, რაც ობიექტური იყო, სუბიექტური გახდა”.²

უნდა ვაღიაროთ, რომ შერჩევითობის ყველა ცნება ძალიან სასარგებლო აღმოჩნდა ექსპერიმენტების შედეგების საწყისი კონცეპტუალიზაციისათვის. იმის დასამტკიცებლად, რომ მასობრივი კომუნიკაცია თავისთავად არ არის საკმარისი ეფექტისათვის, კლაპერმა თავისი დასკვნა შემოგვთავაზა, რომ მისი ეფექტის გაძლიერებას ხელს უწყობს ადამიანის საკუთარი მიდრეკილებები და თანმდევი სელექციური ექსპოზიციის, პერცეფციისა და დამახსოვრების პროცესები. მისი აზრით, თუ როგორ იცავენ მედიაშინაარსის მომხმარებლებს ეს სელექციური პროცესები მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების გავლენისაგან, თითქმის ზუსტად იმეორებს ფესტინგერის ნათქვამს. კლაპერი წერდა: “ ყველაზე ხშირად ადამიანები მიისწრაფვიან, საქმე ჰქონდეთ იმ მასობრივ კომუნიკაციებთან, რომლებიც ემთხვევიან მათ განწყობებსა და ინტერესებს, გაცნობიერებულად თუ გაუცნობიერებლად, ისინი თავის არიდებენ, გაურბიან საწინააღმდეგო შინაარსის შეტყობინებებს. და თუკი ისინი მაინც გადააწყდებიან მათთვის არასასიამოვნო მასალას, ისინი ან საერთოდ არ აღიქვამენ მას, ან ისეთ ინტერპრეტაციას უკეთებენ, რომ ისინი მათ განწყობებს შეესაბამებოდეს, ან უფრო სწრაფად ივიწყებენ, ვიდრე მათთვის სასიამოვნო მასალას.”³

მასობრივი კომუნიკაციის პროცესის იმდროინდელ სამეცნიერო კვლევებს მეღვინ დეფლერი და სანდრა ბოლ-როკიჩი სელექციური გავლენის თეორიის სახელით აზოგადებენ, რომელშიც

შეაქვთ სამი ცალკე ფორმულირება, რომლებიც ადვილებენ იმის გაგებას, თუ როგორ იყენებენ ადამიანები მასობრივ კომუნიკაციებს და განიცდიან მათს გავლენას. ესენია – ინდივიდუალური განსხვავებულობების, სოციალური დიფერენციაციისა და სოციალური ურთიერთობების თეორიები. მოლიანობაში წარმოდგენა იმაზე, რომ აუდიტორიის წევრების ფსიქოლოგიურ და კოგნიტურ სტრუქტურაში ინდივიდუალური განსხვავებები, რომლებიც მედიისადმი მათს ყურადღებასა და განხილული პრობლემებისა და ობიექტებისადმი მათს მოქმედებაში ძირითად ფაქტორებს წარმოადგენს, მცდარი როდია. ამ იდეის მთავარი ნაკლი ის გახლავთ, რომ ის ადამიანებისა და მასობრივი კომუნიკაციების ურთიერთობების არასრულ სურათს ხატავს.

რაც შეეხება სოციალური დიფერენციაციის თეორიას, ის ამტკიცებს, რომ კონკრეტული სოციოდემოგრაფიული კატეგორიის ადამიანები (მაგალითად, ერთი ასაკის, სქესის, შემოსავლის დონის, სარწმუნოების) ხშირად ერთნაირად იქცევიან. კერძოდ, ისინი ხშირად ერთნაირი შინაარსის მედიას ირჩევენ, მის ერთნაირ ინტერპრეტაციას ახდენენ, შერჩევით იმახსოვრებენ ინფორმაციას და მასზე ერთნაირად რეაგირებენ. სელექციური ზეგავლენის თეორიამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა მასობრივ კომუნიკაციაში, განსაზღვრა რა აუდიტორიის ქცევით მანიპულირების მიზნით მას-მედიის პრაქტიკული გამოყენების კონცეპტუალიზაციის და ეფექტური სტრატეგიების ძირითად მიმართულებები.

სელექციური გავლენის ამ ორი ფორმულირების მნიშვნელოვან დამატებად იქცა სოციალური ზეგავლენის თეორია, რომელიც ამტკიცებს, რომ ოჯახთან, მეგობრებთან, კოლეგებთან და სხვ. კავშირს დიდი ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია მას-მედიის შეტყობინებების ადამიანების მიერ აღქმაზე.

დღეს შეზღუდული ეფექტების თეორია მედიის მრავალ წვრილ თეორიას მოიცავს. მათ თანახმად, მედია ძალიან შეზღუდულ როლს ასრულებს ადამიანებისა და მთელი საზოგადოების ცხოვრებაში. ბევრი ამ თეორიათაგან სხვადასხვა კვლევაში გამოიყენება, მიუხედავად იმისა, რომ მათი ნაკლოვანებები ცნობილია. განსაკუთრებით სასარგებლოა ისინი აუდიტორიის სხვადასხვა ტიპზე მედიის ყოველდღიური გამოყენების ხანმოკლე ზეგავლენის ასახსნელად. რიგი ასეთი თეორიებისა გაერთიანებულია ე.წ. ადმინისტრაციული თეორიების ჯგუფში, რადგანც ისინი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებების მიღებისას გამოიყენება. მაგალითად, ისინი შეიძლება გამოადგეთ რეკლამის შემკვეთებს გაყიდვების მოცულობის გაზრდის მიზნით სარეკლამო კამპანიების სტრატეგიის დაგეგმვისა და შეფასებისას

ლიტერატურა:

1. *Hovland C. I., Janis I. L., Kelley H. H.* Communication and Persuasion. New Haven, 1953.
2. *Allport G. W., Postman L. J.* The Basic Psychology of Rumor // Transactions of the New York Academy of Sciences. 1945. No 8. P. 61-81.
3. *Klapper J. T.* The Effects of Mass Communication. N.Y.. 1960. P. 18-19

T. Malaguradze. Change of Dispozition and Prosecces of Selection

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

Researches of change of installations as a whole have strengthened opinion that media possess the limited influence for the reason that individual distinctions and their group accessory protect from influence of media of people.

The essence of the theory of a discord consists that the information which is not corresponding to estimations available for the person and belief, causes psychological discomfort (discord) of which it is necessary to get rid; usually people try not to change the knowledge of and the knowledge of world around.

Т. Малагурадзе. Изменение установки и процессы селекции

Грузинский Технический Университет

Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

Исследования изменения установок в целом укрепили мнение о том, что медиа обладают ограниченным воздействием по той причине, что от влияния медиа людей защищают индивидуальные различия и их групповая принадлежность.

Суть теории диссонанса заключается в том, что информация, не соответствующая имеющимся у человека оценкам и убеждениям, вызывает психологический дискомфорт (диссонанс), от которого необходимо избавиться; обычно люди стараются не менять свои знания о себе и свои знания об окружающем мире.

ეკა ცხადაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

**ქართული კლასიკოსი მწერლები რამდენიმე ჟურნალისტური ტერმინისა
(რეკლამა-რეკლამიორი, რეპორტიორი, პალამბირი-პალამბირობა) და
სალიტერატურო კრიტიკის შესახებ**

XX საუკუნის 10-20-30-იანი წლები ყველაზე საინტერესო, მრავალფეროვანი და ნაყოფიერი იყო ქართული მწერლობისათვის. სწორედ ისეთი სურათია, როგორც დღეს გვაქვს; მრავალრიცხოვანი დაჯგუფებანი, საგამომცემლო ორგანოები და ფარული თუ აშკარა დაპირისპირებანი. ტრადიციულისა და უცხოურის თანაარსებობის გაურკვევლობანი და კვლავ ძლიერი სურვილი „მსოფლიოსთან მისვლის“. მაშინდელი იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერული შეხედულებები და დღევანდელი ინდოევროპული კონცეფცია – ცივილიზაციასთან მიახლების წყურვილით. მაშინდელი ფილოსოფიური აზროვნების რადიკალური განსხვავებულობა კონსტანტინე კაპანელისა და შალვა ნუცუბიძის სახით და დღევანდელი „თამაშის“ თეორიის ქართული ინტერპრეტაციები გიგი თევზაძისა [1] და ვია (გიორგი) ნოდისა [2] ნააზრევში... და, რა თქმა უნდა, პოლიტიკური ორიენტაცია – ჩვენი რეგიონის მარადიული სფინქსი.

მსგავსებაც და განსხვავებაც თვალსაჩინოა, მაგრამ იმჟამინდელსა და დღევანდელ ლიტერატურაში კვლავ არის კრიტიკის პრობლემა. ეს ყველაზე სათუთი და ძნელი მეცნიერებაა, რომელიც ყველას თავისებურად წარმოუდგენია და რომელსაც ყველა სათავისოდ „ითრევს“. მსგავსება მაშინდელ ტერმინოლოგიასა და დღევანდელ ვითარებას შორის შემაძრწუნებლად იდენტურია.

მაშინდელი ლიტერატურული საზოგადოების ყურადღება მიმართული იყო გრიგოლ რობაქიძის, „ცისფერყანწელების“, მიხეილ ჯავახიშვილის, კონსტანტინე გამსახურდიას და სხვა პირველხარისხოვანი ოსტატების მიმართ. გრიგოლ რობაქიძე ხომ პირველი უცერემონიოდ გაემიჯნა ტრადიციულ თემატიკას; კონსტანტინე გამსახურდიამ კი უხვად შემოიტანა როგორც ახალი თემები, ისე ახლებურად გააზრებული წარსულის სურათები და უმაღლეს დონეზე აიყვანა მეტაფორული აზროვნება მოდერნისტულ ტექსტებში...

ქართული ლიტერატურული კრიტიკა შედარებით ნაკლებად განვითარებული, ნაკლებად ყოვლისმომცველი და ძალზე ტენდენციური იყო. კონსტანტინე გამსახურდია თუმცა აღიარებდა კიტა აბაშიძის დიდ ღვაწლს, მაგრამ არ ივიწყებდა მისი შედარებითი მეთოდის მოძველებულობას, ზედმეტ კეთილგანწყობილებასა და, აქედან გამომდინარე, ზედმეტად მიმტვევებლურ დასკვნებს.

საქართველოში, სადაც ყველა ერთმანეთს იცნობს, ეძმობა და ენათესავება – კრიტიკოსი ძალიან ორჭოფულ მდგომარეობაშია. მართლის თქმის პრინციპი ჯგუფურ ინტერესებზე ვერ მალდება და ევროპული პირუთვნელობის ტენდენცია სრულიად უგულვებელყოფილია.

კონსტანტინე გამსახურდია მაშინ მოითხოვდა ლიტერატურულ კრიტიკას კრიტიკოსის „სუბიექტური მეს“ გარეშე, იგი მაქსიმალური სამართლიანობისაკენ მოუწოდებდა თანამედროვე კრიტიკოსებს. მისი აზრით, კრიტიკა ევროპის კუთვნილებაა, აზიაში იგი არც არსებულა და ევროპა-აზიის გასაყარზე მდებარე საქართველოში განსაკუთრებულ იერს შეიძენდა. თავის დროზე, ენობრივი ლექსიკური მარაგის სიმწირით შეშფოთებული კონსტანტინე გამსახურდია მოითხოვდა: „უკან მერჩულისაკენ“ მიემართათ მზერა [3, 445]. მოგვიანებით არამართებული და არაკომპეტენტური კრიტიკისაგან გაწბილებული თავის წერილში „გასაუბრება ღამეულ სტუმართან“ კრიტიკოსებს მოუწოდებს: „უკან არისტოტელესაკენ“ [4, 261-270], რაც, ცხადია, ასეთი ფრაზით როდია წარმოდგენილი, მაგრამ ქვეტექსტში იგი დევს და ადვილად იმიფრება იმ ნოსტალგიურ ფონზე, რომელიც ლესინგის, ლაიბნიცის, ჰიპოლიტ ტენის, ბრანდესის ხსენებას რომ ახლავს.

თანამედროვე კრიტიკა ვერაფრით დაიკვეხნის პროფესიონალიზმით და საჭიროა კი იგი საერთოდ? – კითხულობს მწერალი. დიდბუნებოვნება და პროფესიონალიზმი კრიტიკისა ქრება იქ, როცა მწერლებს თავადვე უხდებათ საკუთარი ქმნილების არსის განმარტება. ამას კი ხშირად სჩადიოდნენ მაშინდელი მწერლები.

როდესაც გრიგოლ რობაქიძემ ფანტასმაგორია „მალშტრემ“ შექმნა, იმდენად ვერ აიხსნა მისი სიმბოლური მნიშვნელობა, რომ მალე თავად დაწერა წერილი „მალშტრემის განმარტებისათვის“ [5]. როდესაც „უდეგა“ ვითომ კლასობრივად შეფასდა, გრიგოლ რობაქიძემ იგი ყოველმხრივ და ვრცლად განმარტა პროლეტმწერალთა III პლენუმზე; არსებობს ამის დაწვრილებითი ჩანაწერი [6]. ასევე ხშირად კამათობდა, ხსნიდა, არგუმენტაციებს აწვდიდა კონსტანტინე გამსახურდია საზოგადოებას „დიონისოს ღიმილის“, „მთვარის მოტაცების“ თუ სხვა ტექსტთა გამო და თავს ამითლა იმშვიდებდა: „ლევ ტოლსტოიმ თავისი პარადოქსული, მაგრამ ფრიად დამაფიქრებელი შენიშვნები ხელოვნების გამო ისეთის გონებამახვილობით ჩამოგვიწერა, მრავალი კრიტიკოსი დღესაც ვერ შესწვდენია მეტყველების ამგვარ სიმძაფრეს. ხოლო ფლობერი, თავის წერილებში იგავმიუწვდომელ კრიტიკოსად მოეკვლინა მსოფლიოს“ [4].

როდესაც თანამედროვე კრიტიკოსებს პირველწყაროსკენ ანუ არისტოტელესაკენ მიუთითებს, კონსტანტინე გამსახურდია უკან, ჩამორჩენილობისაკენ სვლას როდი ქადაგებს, პირიქით, მწერალმა მტკიცედ იწამა თავისი დიდი მასწავლებლისა, ფრიდრიხ ნიცშესი, რომ:

«Отйти назад не значит отстать... Он отступил назад только для того, чтобы иметь надлежащее расстояние для прижка...»

ფ. ნიცშეს დებულებით, შეიძლება უკან დახევისას დრო და სივრცე დაკარგო, მაგრამ იმ პირველწყაროს აუცილებლად ძალას და ენერგიას წარსტაცებ; ხოლო მოგვიანებით დაკარგულ დროსა და სივრცესაც დაიუფლებ – ასე ასაბუთებს „უკან დახევას“ ნიცშე თავის ნაშრომში „ადამიანური, ერთობ ადამიანური“ [7,181].

კონსტანტინე გამსახურდია თანამედროვე პროცესების უზოგადეს ნიშნებს ხედავს კრიტიკის სიმარტივეში და „ალამინუტის“ მხარეულს უწოდებს კრიტიკოსს [4]. „რეპორტიორი“ კი უკვე ლიტერატურაში ფრიად მიღებული უნიჭო მჯღაბნელია, რომელიც: „არასოდეს ჩამორჩება დროულ ლოზუნგებს, რეპორტიორი დიდ ტალანტებსაც მიასწრებს ხშირად დროულ ტემასთან, მაგრამ დიდ მწერალსა და ხელმძღვანელ რეპორტიორს შორის ის განსხვავებაა, რომ დიდ მწერალს ხანდაზმული შრომა სჭირია ხშირად მოცულობით მცირე შემოქმედებაში, ხოლო რეპორტიორი მცირე დროს ახმარს დიდ ტემას, ბოლოს, ცხადია, რეპორტიორი დროს არ ჩამორჩება, მაგრამ ყოველი დრო უკან სტოვებს მის მაკულატურას“ [4]. როგორც ვხედავთ, განსხვავება სრულიად მკაფიოა ნამდვილ მწერალსა და „რეპორტიორს“, მხატვრულ ტექსტსა და „მაკულატურას“ შორის.

კონსტანტინე გამსახურდია პირდაპირ და ყოველგვარი ყოყმანის გარეშე აკუთვნებს „მაკულატურას“ იმ მწერალთა ნაღვაწს, რომლებიც მომგებიან თემებს და კონიუნქტურულ მოთხოვნებს წამსვე გამოეხმარებიან ხოლმე. დღეს არავინ იცის და არც არავინ წაიკითხავს გრანდიოზულ მშენებლობათა თემაზე შექმნილ ლიტერატურას, „ერზაცლიტერატურად“ რომ ითვლება და მხატვრობის ნიშატსაც არ ატარებს. ისინი დიდი ხანია ბალასტად იქცნენ, ხოლო „რეტროგრადალად“ შერაცხული „დიონისოს დიმილი“ და მოძულეული „გველის პერანგი“ ჩვენი პროზის მშვენიერებაა.

„რეპორტიორი“ რაპკელი, „რეპორტიორი“ პროლეტკულტელი ლიტერატურის ისტორიით დაინტერესებულთ თუ მოაგონდებათ. მაშინაც მხოლოდ იმის ნიშუშებად გამოგვადგება, თუ როგორ არ უნდა იწერებოდეს. ამის შესახებ შესანიშნავი მეცნიერული გამოკვლევები შექმნეს აკაკი ბაქრაძემ [8], რევაზ ჩხარტიშვილმა [9] (ასევე რევაზ კვერენჩილაძემ და სხვ.)...

„ერზაცლიტერატურული“ ბალასტის შექმნას სახელმწიფო ავალდებულებდა ხელოვანთ. რამდენჯერმე ზედიზედ ქვეყნდებოდა პოლიტიკური ცენზორისაგან მოწონებული, კრიტიკას კი მათი განხილვა და უცილობელი მოწონება ევალებოდა. ლიტერატურული კრიტიკა საცოდავ დღეში აღმოჩნდა. განსაკუთრებით წაექეხებინათ მამისაგან განდგომა და სხვადასხვა ვარიაციებით ყველა ჯურის მოროზოვი იძულებდა თავის მშობელს, ხოლო არგუმენტაცია ამისა იყო უსუსური. მაგალითისათვის „პირველი ქართველის“ მეოთხე (!) გამოცემიდან: „მამის დანახვაზე ლუტუას გადაჰკრა ფერი... სახე დაეჯღუნა და ჩარბები დაიკვნითა... რატომ? ალბათ, იგრძნო ლუტუამ რაღაც ძალა საშინელი... ალბათ, იგრძნო რაღაც ცუდი თავის მამის მიმართ... ალბათ, მიხვდა სუყველაფერს ბურუსიდან გამორკვეულმა და მგლის თვალებით დაუწყო ლუტუამ ყურება თავის ბაბას... თითქოს უნდა გახვრიტოს ის... თითქოს უნდა უთხრას მას: ბაბაია, ჩემო კარგო ბაბაია! რა გინდა შენ ამათთან, რა?!“ [10,76].

ასე, ერთბაშად და ყოველგვარი ყოყმანის, არგუმენტაციის, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის გარეშე იძულებდა შვილი მამას; განუდებოდა შვილი მამას, დაასმენდა შვილი მამას. გახარებული იყო მმართველი პოლიტიკური ელიტა. ასე ნებისმიერ პროლეტკულტელს შეეძლო დაეწერა და წერდნენ კიდევ „მიხვდა სუყველაფერს ბურუსიდან გამორკვეულმა“-ს მსგავსი ქართულით.

მხოლოდ ჭეშმარიტი მწერლები წუხდნენ ლექსიკის სიმწირესა და ძარღვმგარი ქართულის დაკნინებაზე, მხატვრული ღირებულებების გაუფასურებაზე.

„მოვარის მოტაცების“ ავტორს ეკრძალებოდა კომუნისტი არხაყანისგან მამის მოკვლის ვერსიის მომდევნო გამოცემაში უცვლელად გადატანა, რადგან დიდმა მწერლურმა ტალანტმა არასასურველი ფლერადობა შესძინა წაქეზებულ ქმედებას. მიხელ ჯავახიშვილს ბედისწერად უნდა ქცეოდა ჯაყობის თარემის რეალისტური ასახვა და მოურიდებლად სიმართლის გამჟღავნება; გრიგოლ რობაქიძეს არ ეპატივა წარმართული სიმბოლოებითა და ეროვნული სულისკვეთებით გაჯერებული „გველის პერანგი“... მრავალი საეჭვო ღირსების მწერალი კი „ვინცხა გენოაა, თუ რაცხა ჭადი“-ს ფრაზირებას დაუბრკოლებლად და ჯიუტად ახდენდა ერთი გამოცემიდან მეოთხეში თუ მეთექვსმეტეში. დროული, პარტიული ლოზუნგებისადმი ფეხის აწყობა „კარგი მწერლობის“ მნიშვნელობას იძენდა.

გრიგოლ რობაქიძე, მიხეილ ჯავახიშვილი და კონსტანტინე გამსახურდია თავიანთი მსოფლმხედველობით, მწერლური ხიბლით და მოქალაქეობრივი პოზიციით ეროვნულ ნიადაგზე იდგნენ. ეს მაშინ, როცა საპირისპიროს მოითხოვდნენ. ერთ-ერთი სანიშნუი პროლეტკულტელი კი რიხით აცხადებდა:

**არ მეშინია უცხოეთშიც ბედის მოღუნვის
ტკივილს ვერ მომგვრის მე სამშობლო მიწის სიშორე,
სადამდე ელავს გაბასრული ხმალი კომუნის,
მე ჩემს სამშობლოს ქვეყანაზე ყველგან ვიშოვი...**

არც საზღვარგარეთ უღხინდა მწერლობას. იქაც ჰქონდა თავისი პრობლემები. ევროპა „ამერიკანიზმის“ ტყვეობაში მოექცა. ამის შესახებ ჩვენი მწერლების მიმოწერაში საქმიანი ტონითაა თქმული:

„ამერიკანიზმი სპობს ნამდვილ ლიტერატურას: პაუზა არ არის, რომ გულდასმით რაიმე იგრძნო, გამეფდა მსუბუქი ლიტერატურა; დაძინების წინ წასაკითხი – ანდა: მოდუნებული სქესის გამაღიზიანებელი. კრიტიკა თანდათან ჰქრება, რჩება მხოლოდ რეკლამა (!). მეორე მხრით: ყოველი მწერალი დაძაბულია – დავიწყებას არ გადაეცეს და ამისთვის სწერს, სწერს, მანქანად ქცეული. რა გამოდის ამ მანქანიდან – ეს ავტორმაც იცის. ამ მხრით ჩვენ ბევრად უფრო ბედნიერნი ვართ პატარა ერის შვილები“...

გრიგოლ რობაქიძის ეს სიტყვები 1929 წელს დაიწერა და გერმანიიდან გამოეგზავნა მიხეილ ჯავახიშვილს. მასში განსაკუთრებით აღსანიშნავია კრიტიკის „რეკლამად“ ქცევის ტენდენცია. საინტერესოა, რომ არც ჩვენთან არავინ შეწინააღმდეგებია ასეთ „გარდაქცევას“. ზოგი ვითომ მწერლისათვის დღეს განსაკუთრებით სანუკველია „რეკლამა“ და არა „კრიტიკა“. „რეკლამიორი“ უკვე აღარ არის კრიტიკოსი, ის „ლოზუნგების“ ან „სადღეგრძელოების“ ოსტატია, თუმცა ამასაც დიდი ნიჭი სჭირდება... და მაინც ვერანაირი რეკლამა ვერ უშველის ტლანქსა და პომპეზურ, ძალად შეკოწიწებულ ტექსტებს, მდარე სიუჟეტებს, გამოგონილ გრძნობებს, ნაძალადევად ტვინის ჭყლეტას და უკიდევანო ამბიციებს.

გრიგოლ რობაქიძის წერილში „მშობლიური წიაღის „სიჯანსაღეზე“ ლაპარაკი. ეს 1929 წლისთვის ჯერ კიდევ არსებობდა და უცხოეთიდან კიდევ უფრო მიმზიდველი და სასურველი ჩანდა. თუმცა ძალიან მალე ეს „სიჯანსაღე“ სწორედ „დროულმა ლოზუნგებმა“ მოაშთეს და გრიგოლ რობაქიძეც იძულებული იყო ემიგრაციაში დარჩენილიყო. გერმანიაში მწერალი ზედიზედ აქვეყნებს რომანებსა და მოთხრობებს: „მეგი – ქართველი ქალიშვილი“, „ჩაკლული სული“, „ქალღმერთის ძახილი“, „წმინდა გრაალის მცველნი“ და „კავკასიური ნოველები“. საქართველოში კი გრიგოლ

რობაქიძემ ერთი რომანის დასრულება შეძლო („გველის პერანგი“) და ერთიც ვერ დაასრულა („ფალესტრა“).

შეიძლება გერმანიაში გამოჩენილი პროდუქტიულობა და ინტენსიურობა სწორედ „ამერიკანიზმის“ მოქმედებით და გამოძვირებით დოლითაც აიხსნას. ქართული გარემო ოდნავ მოდუნების საშუალებას ნამდვილად აძლევდა შემოქმედთ.

„ამერიკანიზმი“ მომგებიანი თემების დამუშავებას და მცირე დროში სერიალების გამოქვეყნებას ნიშნავს. ცნობილი და ნიჭიერი მწერლები იძულებულნი იყვნენ წიგნის ბაზრის მოთხოვნები გაეთვალისწინებინათ და ეგზოტიკური, შორეული და უჩვეულო თემები დაემუშავებინათ. ფინალი წინასწარვე ამ დროს გათვლილი, იგი აუცილებლად იმ ემოციათა გათვალისწინებით უნდა შეიქმნას, როგორც განწყობილებაა მოცემულ მომენტში საზოგადოებაში. ეს საზოგადოება კი არც თუ ისე მომთხოვნია, მას პიკანტური და ხიბლავს და აინტერესებს. შტეფან ცვაიგი მხოლოდ დიდი ტალანტის წყალობით ახერხებს „ამოკსა“ და მსგავს მოთხრობებში მხატვრული ღირებულებების შენარჩუნებას. გრიგოლ რობაქიძე კი თავის „კავკასიურ ნოველებში“ საკუთარი თავის ერთგულია. ამ ნოველებს ორჯერ გამოსცემენ გერმანიაში, თუმც იქაც გრიგოლ რობაქიძე მცირერიცხოვანი და მომთხოვნი მკითხველის მწერალია. ნ. ზომბარტის ცნობით, „გრიგოლ რობაქიძეს გერმანიაში ჰყავდა მცირე, მაგრამ ერთგულ მკითხველთა წრე. მისი რომანები ყველა პატრიოტული, ე. წ. „სამშობლოს რომანები“, არსებითად რეგიონალური ეთნოლოგიის დოკუმენტები“. და მაინც გრიგოლ რობაქიძეს საჯაროდ არასოდეს განუცხადებია, მე „ელიტის“ მწერალი ვარო. მისი დემოკრატიული პათოსი თბილისელ ასოთამწყობებთან ურთიერთობაშიც ჩანდა, მათთან აღიარებული მწერალი ხანგრძლივად საუბრობდა და მოგვიანებით დაიწერება, რომ ეს წუთები ამ მუშებისთვის ერთადერთია, როცა მათ უყვართ თავიანთი „დაწყველილი“ პროფესიაო... გრიგოლ რობაქიძე ყოველთვის მოიცლიდა „წისქვილის მოშაირეთათვისაც“, რადგან ხალხური სიტყვიერება და მითოსი ყოველივეს საწყისად და „თაურმდგენად“ მიაჩნდა. არასოდეს უთაკილია „ფოლკლორისტ“ მოღვაწეთაგან შენიშვნები და „ვან-დეიკის“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული „მალშტრემის“ კრიტიკული განხილვაც შესაფერისად მიიღო ვახტანგ კოტეტიშვილისაგან [11]. კრიტიკაზე მალა არც ერთ დიდ მოაზროვნე მწერალს არ დაუყენებია თავისი თავი...

„კალამგირიც“ მაშინდელი ტერმინია, რომელიც უფრო აქტუალური ჩანს დღევანდელობაში. იგი ნიშნავს კალმის ბოროტად მომხმარებელ მწერალს, დაქირავებულს და „კალმის ავაზაკს“ «разбойник пера». ოდესღაც ეს ტერმინი ხშირად იხმარებოდა, თითქმის ყოველდღიურად; გაცვეთილა და დღეს იშვიათობად ქცეულა, თუმც „კალამგირები“ ახლა არიან, თუ არიან... მათზე ხმის ამოდება, მართებული შენიშვნების მიცემა გილიოტინაზე ნებაყოფლობით ასვლის ტოლფასია... თავშეწირვაა. მართალია, თავშეწირვას მისტიურ აქტად მიიჩნევდა გრიგოლ რობაქიძე და მაცდუნებლადაც აღწერდა, მაგრამ სჯობს უფრო დიდი მოვლენისათვის შემოინახოს კრიტიკოსმა თავი და საერთოდ შეეშვას იმაზე წერას, რაც არ მოეწონება.

თანამედროვე ყოფაში ჩვენშიაც შემოაღწია „ამერიკანიზმმა“, რომლის მოთხოვნები იგივეა – მას აინტერესებს სექსის, ძალადობის და სულისშემძვრელი ეფექტების წინ წამოწევა. ენის, სტილის და მწერლური კულტურის საკითხები მეორეხარისხოვანია. იწერება „ლიყიანი“ ქართული... დამქანცველი და უთავბოლო ტექსტები და პირუთვნელ, სამართლიან კრიტიკას შეუჩვეველ შემოქმედთ უჭირთ ანგარება და პირადი გამორჩენის სურვილი არ დაინახონ აქა-იქ გამოჭიატებული მართალი სიტყვის მიღმა... სწორედ ამ კონტექსტში გვხვსენდება ერთ კარგ რომანში საღალბოდ თუ თავშისაცემად თქმული ექსპრომტი ძალიან ამბიციურ მწერალზე:

**მე ვარ ბიჭი ხობელიო,
პრემიათა მფლობელიო.
მაკლიადა ნობელიო**

**მრავალ გულთა მპყრობელი,
მომენიჭა მე ზეცითო,
აიღეთ და მომეცითო!**

უსაზღვრო ამბიციებს გამოღვევებულთ ობსერვატორია „კონტაგორაზე“ გადაუტანიათ ყანობილიდან და ამჯერად სტანისლავ ლემის თემატიკის გადმოქართულებას გვპირდებიან კოსმოსისაკენ თავაღერილნი...პირუთვნელ შენიშვნებზე მხოლოდ „ლიყიანი“ ლაპარაკი სჩვევიათ, დაცინვით ლაპარაკი... [12].

სამი ათეული წლის წინათ ცნობილი ქართველი ლიტერატორი და კრიტიკოსი ა. გაწერელია წერდა: „ქართულ კრიტიკას ზოგჯერ დუმილს საყვედურობენ, თუმცა დუმილიც კრიტიკის თავისებური ფორმაა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ შედეგები სერიულად არ იქმნება. ლიტერატურა მოულოდნელ და ბედნიერად მიგნებულ მხატვრულ ნიშანთა სისტემაა. თუ ამგვარი რამ გამოჩნდება და კრიტიკა მას გვერდს აუვლის – დანაშაულია“ [13, 187-188].

ამ მოსაზრებას ჩვენც ვიზიარებთ. ოდინდელი კრიტიკული ტერმინები: „რეპორტიორობა“, „რეკლამა-რეკლამიორობა“ და „კალამიორობა“ სრულყოფილად ასახავენ დღევანდელობასაც... გამოსავალიც ყოველგვარი პრობლემიდან კვლავ ძველთაძველია:

**უნიჭო შვებას ჰპოვებს,
იგი სენისგან მორჩა;
კლაკიორების ბრბოებს
მოისყიდის და მორჩა [14].**

მაშ, „კალამიორები (=კალმის გმირები) არჩევენ „რეკლამიორებს“, კალამიორები ირჩევენ „რეკლამას“. კრიტიკა – „ვაშინერს“!

ლიტერატურა და წყაროები

1. გ. თევზაძე, ჩვენი დრო, სფინქსი და ძენონის ისარი (ცნობიერების ესთეტიკა), თბ., 1993
2. გ. ნოღია, თამაშის ცნება კულტურის ფილოსოფიაში, თბ., 1987
3. კ. გამსახურდია, არქაიზმი და პროვინციალიზმი, იხ. კ. გამსახურდია, რჩეული თხზულებანი, ტ. VII, თბ.,
4. კ. გამსახურდია, გასაუბრება ღამეულ სტუმართან. იხ. კ. გამსახურდია, რჩეული თხზულებანი (რვატომეული), ტ. VII, თბ., 1965
5. გრ. რობაქიძე, მალშტრემ (განმარტებისათვის). გაზ. ქართული სიტყვა“, №22,1924
6. ლხცს არქივი, პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის III პლენუმი, მე-3 სხდომა, 18.XI.1929
7. Ф.Ницше. Сочинения в двух томах.. т.1. С-Пб., 1998
8. ა. ბაქრაძე, მწერლობის მოთვინიერება, თბ., 1990
9. რ. ჩხარტიშვილი, ქართული სალიტერატურო კრიტიკის უახლესი ისტორიიდან (20-30-იანი წლები), თბ., 1993
10. პ. სამსონიძე, პირველი ქარტახელი, ტფ., 1936
11. ვან-დეიკ, მალშტრემ (პიესა გრ. რობაქიძისა). გაზ. „ქართული სიტყვა“, №21, 1924
12. ე. ცხადაძე, „რეპორტიორობის“, „რეკლამის“ და „კალამიორობის“ შესახებ. გაზეთ „ახალი ეპოქა“-ს სალიტერატურო დამატება-ჩანართი „ჩვენი მწერლობა“. 2-9 აგვისტო, №32(109), 2002
13. ა. გაწერელია, ნარკვევები, პორტრეტები, ლექსმცოდნეობა, თბ., 1988
14. გ. ტაბიძე, რჩეული, თბ., 1973

E.Tskhadadze The scientific-critical analysis of several journalistic terms (kalamgiri (hired, trading journalist), reporter-reportership, advertisement-advertising)

Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

The scientific-critical analysis of several journalistic terms (kalamgiri (hired, trading journalist), reporter-reportership, advertisement-advertising) based on the opinions of famous Georgian classic writers (Gr. Robakidze, K. Gamsakhurdia, M. Javakhishvili), thoughts of these creators about literature and literary critics, as well as present topical problems of modern Georgian literary critics are presented in this article.

Е.Г.Цхададзе. Несколько журналистских термин (каламгири «наёмный, продажный журналист»), репортер-репортерство, реклама-рекламирование), на основе размышлений известных грузинских писателей-классиков

Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

В статье представлен научно-критический анализ нескольких журналистских терминов (каламгири (наёмный, продажный журналист), репортер-репортерство, реклама-рекламирование), на основе размышлений известных грузинских писателей-классиков (Гр. Робакидзе, К. Гамсахурдия, М. Джавахишвили), соображения этих творцов о писательстве и литературной критике, а также сегодняшние злободневные проблемы современной грузинской литературной критики.

ირინე იაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

ქალების ფვლილი იაპონური მენეჯმენტის განვითარებაში

მეცნიერების ყურადღება იაპონურმა მენეჯმენტმა მიიპყრო იმ გასაოცარი წარმატების გამო, რომელსაც მან მიაღწია ომის შემდგომ წლებში.

ბევრი სპეციალისტი განიხილავს იაპონურ მენეჯმენტს სხვადასხვა რაკურსში. ყველაზე გავრცელებული თვალსაზრისია ის, რომ იაპონური მენეჯმენტი განსხვავდება მენეჯმენტის ყველა სხვა დანარჩენი სისტემებისაგან თავისი უნიკალური კულტურით, რომელიც აერთიანებს კორპორაციის წევრებს და შედეგად ხელს უწყობს პროდუქტიულობის ზრდას. ამ თვალსაზრისის მომხრეთა მტკიცების თანახმად, იაპონურ ბიზნესში მართვისა და ორგანიზაციის ორ პრინციპულ ფუნდამენტალურ საყრდენს წარმოადგენს ჰარმონია და ოჯახურად ორიენტირებული მართვა (ანუ მართვა, რომელშიც ოჯახურის ანალოგიური ურთიერთმოქმედების პრინციპებია რეალიზებული).

იაპონურ მენეჯმენტს აქვს ორი უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელი. უპირველეს ყოვლისა, ის წარმოადგენს ყველაზე ეფექტურ სისტემას ინოვაციების თვალსაზრისით. მეორეც, ეს სისტემა იძლევა საშუალებას ყველაზე ეფექტურად გამოვიყენოთ შრომა, რომელიც მოტივირებულია არამხოლოდ მატერიალური სტიმულირებით. იაპონური მენეჯმენტი აღარ არის მარტო იაპონური ფენომენი. ის განიცდის გარე ძალების მოქმედებას, რომლებიც იმისკენ არის მიმართული, რომ შეცვალონ იაპონური მენეჯმენტი დასავლური სტანდარტების მიხედვით. 1960-იანი წლების ბოლოს და 1980-იანი წლების დასაწყისში მომხდარი ლიბერალიზაცია, ისევე როგორც 1990-იანი წლების კორპორატიული მმართველობის რეფორმა, წარმოადგენს ასეთი ცვლილებების მაგალითებს. დასავლური გავლენის მიერ იაპონური მენეჯმენტის რეფორმირების ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგია ქალების და გარემომცველი გარემოს პრობლემები.

ქალების დისკრიმინაციის (სექსიზმის) პრობლემა არ არსებობდა კონფუციანურ აზიაში საერთოდ, მათ შორის იაპონიაში. კონფუციანობაში ითვლებოდა, რომ მამაკაცებსა და ქალებს შორის ფიზიკური განსხვავება ბუნებრივად გადადის სოციალურში. კონფუციანური სწავლების ფუნდამენტური პრინციპების მიხედვით, საჭიროა ქალსა და მამაკაცს, ცოლებს და ქმრებს შორის შორის განსხვავებების პატივისცემა, ამიტომაც განსხვავება ორ სქესს შორის აღიქმებოდა როგორც ბუნებრივი რამ აღმოსავლეთ აზიაში (მათ შორის იაპონიაში), სადაც სოციუმში უცვლელად დომინირებდნენ მამაკაცები.

მოცემულ ნაშრომში განიხილება იაპონიაში შრომის ადგილზე ქალური დისკრიმინაციის ბუნება, რომელიც მრავალი ფემინისტის ყურადღებას იპყრობდა მსოფლიოს მასშტაბით, მოთხრობილია იაპონური მენეჯმენტის განვითარებაში ქალების წვლილზე, განიხილება სქესების უთანასწორობა იაპონურ კონტექსტში. სქესების უთანასწორობა სამუშაო გარემოში ეფუძნებოდა სტერეოტიპს, რომლის თანახმადაც ქალი თავისი განვითარებით ჩამორჩება მამაკაცს. ქალები უნდა მომსახურებოდნენ მამაკაცებს ოფისებსა და წარმოებების საამქროებში, სანამ არ გათხოვდებოდნენ. ქალების განთავისუფლება გათხოვების შემდეგ იყო ნორმა იაპონურ სამუშაო გარემოში, რადგანაც ისინი უნდა გაძღვოდნენ საშინაო საქმეებს და აღეზარდათ ბავშვები. ეს არაოფიციალური სეგრეგაცია

(დისკრიმინაციის ერთ-ერთი სახე), სამუშაო ადგილზე გამორიცხავდა ისეთი შეღავათის მიღებას, როგორცაა დასაქმება სიცოცხლის ბოლომდე. მიუხედავად იმისა, რომ დანამატი ნამსახურები წლებისთვის ოფისში მომუშავე ქალებისთვის იყო ნორმა (მათ დამამცირებლად უწოდებდნენ “საოფისე ლედის”). ქალები იშვიათად იყვნენ საწარმოს პროფკავშირის წევრები იმიტომ, რომ განაწესი კრძალავდა პროფკავშირში დაქირავებული მუშახელის მიღებას, რომელსაც არ გააჩნდა სიცოცხლის ბოლომდე დასაქმების შესაძლებლობა.

ოფისში მომუშავე ქალები მუშაობდნენ იმიტომ, რომ ყოფილიყვნენ მისი “სამკაული”. ისინი ემსახურებოდნენ თავიანთ ბოსებს და სხვა თანამშრომელ მამაკაცებს ისე, როგორც ამას აკეთებდნენ მომსახურეები ჩაის ცერემონიის დროს, როგორც ოფიციალტები ბარებში. უთანასწორობაზე მეტყველებს სხვაობა მამაკაცებისა და ქალების შრომის ანაზღაურებაში. მიუხედავად იმისა, რომ ქალები შეადგენს იაპონური შრომითი ძალის 36%-ს, მათი ანაზღაურება წარმოადგენს მამაკაცების ხელფასის მხოლოდ 50-60%-ს. ეს სხვაობა მცირდება წლების განმავლობაში, მაგრამ ჯერ კიდევ მთლიანად არ გამქრალა.

იაპონიაში მომუშავე ქალების მხოლოდ 5%-ს უკავია ტოპ-მენეჯერის თანამდებობა, მაშინ როდესაც შვედეთში ეს მაჩვენებელი არის 60%. მიუხედავად იმისა, რომ ეს რიცხვი იზრდება სამუშაოზე მოწყობის დროს სქესთა თანასწორობის დაცვის კანონის მეშვეობით, ჩვენ ახლაც არ ვიცით, რატომ არის იაპონელი ქალების მიერ ძალადი თანამდებობების დაკავება შეუმჩნეველი. ამ კანონის მიღებამდე 1999 წელს (და მასში შესწორებების შეტანით 2000 წელს) ორსულობა და ბავშვების აღზრდა იყო ქალების სამსახურიდან წასვლის მთავარი მიზეზი. ჩვენ არ ვიცით, რა შეცვალა ამ კანონმა. მენეჯმენტის მკვლევარები მცირე ყურადღებას აქცევენ “ქალურ” საკითხს, ისინი არ თვლიდნენ საჭიროდ საწარმოს მუშაობის შედეგებში ქალების წვლილის გაანალიზებას. ამავე დროს ქალებმა განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს იაპონური ეკონომიკური სასწაულის შექმნაში. უპირველეს ყოვლისა, ისინი მუშაობდნენ კორპორაციებში არასრული გრაფიკით, თან ამავე დროს სახლში ასრულებდნენ ყველა საშინაო მოვალეობას. ასევე, ქალები ახდენდნენ მომავალი თაობის შრომითი ძალების რეპროდუქციურებას. ომისშემდგომ იაპონიაში ისინი მუშაობდნენ ისევე, როგორც მათი ქმრები, სრული დასაქმების პირობებში.

სტატისტიკის თანახმად, მამაკაცები საშინაო მოვალეობების აღსრულებისთვის ხარჯავენ დღეში შვიდ წუთს. (1) ეს ნიშნავს, რომ მთელი საშინაო სამუშაო ქალებს აწევთ მხრებზე. ქალების სახლის არაანაზღაურებადი შრომა, რომელიც ამავე დროს არის სოციალური, საზოგადოებრივი შრომის ნაწილი, მხარს უჭერს მამაკაცების ანაზღაურებად სამუშაოს. ეს არაანაზღაურებადი საშინაო შრომა კომპენსირებული იყო ანაზღაურებით, რომელიც მათ მეუღლეებს უნაზღაურებოდათ, მაგრამ ეს საკმარისი არ იყო ყველა საშინაო დანახარჯების დასაფარად.

იაპონიაში მიმდინარე ცხოვრების ღირებულების მკვეთრი ზრდა აიძულებდა გათხოვილ ქალებს დაეხარჯათ დამატებითი დრო ოჯახური ბიუჯეტის შევსებაში მამაკაცებთან ერთად. ამ პერიოდში შესამჩნევად გაიზარდა იმ ქალების პროცენტი, რომლებიც ხელმეორედ საქმდებოდნენ არასრულ სამუშაო დღეზე. დიასახლისების შრომა სახლის მიღმა ნაწილობრივი დასაქმების დროს, თავის მხრივ კომპანიას საშუალებას აძლევდა არ გაეზარდა ხელფასები მამაკაცებისთვის.

დადგენილია, რომ იაპონიაში, ისევე როგორც მთელ რიგ ქვეყნებში, ოჯახური მეურნეობის სტრუქტურა აიძულებს ქალებს ბავშვის გაჩენის შემდეგ მის აღზრდას, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს შრომითი ძალის რეპროდუქციას. ეს შრომა, მიუხედავად იმისა ანაზღაურდება თუ არა, არის ქალების ყველაზე სერიოზული წვლილი ნებისმიერი კაპიტალისტური საზოგადოების წარმოებით მოღვაწეობაში, იაპონია აქ გამონაკლისი არაა.

იაპონიაში ქორწინებების და შობადობის რიცხვის კლება იმაზე მიუთითებს, რომ ქალები ნელ-ნელა უარს ამბობენ იმ ერთადერთ საჭირო სამუშაოზე, რომელსაც ასრულებდნენ იაპონურ ოჯახებში დედები და უფროსი ქალიშვილები ასწლებლების განმავლობაში ინდუსტრიალიზაციის დაწყებამდე.

იაპონური კორპორაციებისთვის და მენეჯერებისთვის მომგებიანია, რომ ქალები მთელი ცხოვრების განმავლობაში დასაქმებული იყვნენ სახლის სამუშაოთი, თავის ქმრების მხარდაჭერით, რომლებიც მუშაობენ სიცოცხლის ბოლომდე დასაქმების პირობებში. სამუშაო ადგილის ხშირი ცვლა, ან უცხო ქვეყნებში გადანაცვლება ხშირად იწვევს იმ დიასახლისების წინააღმდეგობას, რომლებმაც უნდა აიღონ თავის თავზე ბავშვებზე და ოჯახურ მეურნეობაზე ზრუნვა ქმრის არყოფნის პერიოდში. გარდა ამისა, იაპონელი დიასახლისების მობილიზაცია ხდება მნიშვნელოვანი კორპორატიული მოვლენების დროს, მაგალითად არჩევნებისას, ახალი პროდუქციის გამოშვების დროს და კომპანიის არაოფიციალური ფუნქციების შესრულებისას. თანაბარი დასაქმების შესახებ კანონის მიღება იმაზე მეტყველებდა, რომ იაპონურმა კორპორატიულმა სამყარომ აღიარა ის, რომ ქალები არ ჩამოუვარდებიან მამაკაცებს პროფესიული უნარებითა და განათლებით. (2)

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამ კანონის ფაქტიური ზემოქმედება ქალის გრძელვადიან პროფესიონალურ კარიერაზე ჯერჯერობით უცნობია. მაგრამ გამოკვლევების შედეგები იმაზე მიანიშნებენ, რომ სექსიზმის დონე განსაკუთრებით მაღალია ბანკებში და სხვა ფინანსურ ინსტიტუტებში (საუნივერსიტეტო განათლების მქონე ქალებს სწორედ აქ უნდათ მუშაობა ყველაზე მეტად). ტრადიციულად ქალები მმართველობით თანამდებობებზე დომინირებენ ისეთ ფირმებში, რომლებიც აწარმოებენ კოსმეტიკას, მოდურ ტანსაცმელსა და აქსესუარებს. გამონაკლისს წარმოადგენს ლაკისმაგვარი საშუალებების მწარმოებელი და სხვა ქიმიური ნაწარმის გამომშვები კომპანიები, სადაც ქალების მხოლოდ მცირე ნაწილს სურს მუშაობა.

ბანკების და სხვა ფინანსური ინსტიტუტების მმართველები დღემდე თვლიან, რომ ქალების მუშაობა ამ სექტორში არ არის მიზანშეწონილი. ამის გარდა, კანონი ქალთა და კაცთა თანასწორობის შესახებ შეიცავს მთელ რიგ გამონაკლისს, რომელიც მის არგამოყენების საშუალებას იძლევა ზოგიერთ შემთხვევაში. ერთ-ერთი ასეთი გამონაკლისი ამბობს, რომ “დამსაქმებელი არაა ვალდებული ეს კანონი გამოიყენოს მაშინ, როცა დავალებები მიუღებელია ქალებისთვის”.

კანონს თანასწორად დასაქმების შესაძლებლობების შესახებ აქვს ბევრი ნაკლი, მათ შორის დისკრიმინაციის კუთხით. ყველა ქალი მაინც უნდა იბრძოდეს იმისთვის, რომ დაამსხვრიოს “შუშის ჭერი”. გაურკვეველია, შეძლებენ თუ არა იაპონელი ქალები ფაქტიური თანასწორობის მიღწევას, დიასახლისის “კარიერის” უარყოფის გზით დასაქმებული ქმრის პირობებში. ეს კითხვა მარტო იურისპრუდენციის ჩარჩოებში არ ჯდება. ქალური დისკრიმინაციის აღსაკვეთად, რომელიც ჯერ კიდევ არსებობს იაპონიაში, საჭიროა ერთობლივი ძალისხმევა საზოგადოების ყველა ფენის წარმომადგენლისა, რომლებიც ჯერჯერობით ამჟღავნებენ გულგრილობას ამ პრობლემის მიმართ.

დასკვნის სახით შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ იაპონელი ქალები წარმოადგენენ იაპონური მენეჯმენტის წარმატების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს. მაგრამ ტრადიციულად მკვლევარები ამ საკითხს ნაკლებ ყურადღებას აქცევდნენ. ამასთანავე ქალებმა შეიტანეს დიდი წვლილი იაპონურ ეკონომიკაში. ისინი ასრულებდნენ სახლში ყველა მოვალეობებს და მუშაობდნენ კორპორაციებში არასრული დატვირთვით. კორპორატიული მოღვაწეობის მხარდასაჭერად იაპონელი ქალები მიდიოდნენ დიდ მსხვერპლზე დასავლეთის ქვეყნების ქალებთან შედარებით.

საზოგადოება საკანონმდებლო და ნებაყოფლობით ფორმაში ცდილობს ქალების დაცვას. კანონი თანაბარი დასაქმების პირობებში მნიშვნელოვანწილად აღკვეთავს სექსიზმს სამუშაო ადგილზე, თუმცა ვერ წყვეტს მასთან დაკავშირებულ ყველა პრობლემას.

ლიტერატურა

1. Roberts G. Staying on the Line: Blue-Collar Women in Contemporary Japan Honolulu: University of Press Hawaii 2004
1. Brinton M. Women and the Economic Miracle: Gender and Work in postwar Japan Berkeley: University of California Press, 1993

Irine Iashvili. The Role of Women in Development of Japanese Management

Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

Attention of scientists was drawn to incredible success of Japanese management in post war period. It is well known that from innovative point of view Japanese management is one of the most effective systems. This article shows: the discrimination of women's labor in Japan and the feminists' reaction to this, as well as, women's effort in development of Japanese management and gender inequalities taking place in Japan.

Яшвили Ирина. Роль женщин в развитии Японского менеджмента

Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

Известно что Японский менеджмент представляет самую эффективную систему с точки зрения инновации. В настоящей работе рассматривается природа дискриминации женщин в Японии на рабочем месте, что привлекло внимание большого количество феминисток во всем мире. Также освещается роль женщин Японии в развитии Японского менеджмента и вопросы женского неравноправия на рабочем месте.

ლია კაპანაძე, ასოც პროფ., სტუ
ელისაბედ ხახუტაშვილი, ასოც. პროფ. სტუ

ქართული ორატორული ხელოვნება

საფრანგეთის ცნობილმა საზოგადო და სახელმწიფო მოღვაწემ ედუარდ ერიომ 1938 წლის 21 თებერვალს მოისმინა რა ესპანეთის საელჩოში, პარიზში, დოლორეს იბარუსის – პასიონარიას სიტყვა შენიშნა: „მჭერმეტყველება – რა მომხიბვლელი ხელოვნებაა! არც ერთ ჩვენგანს ერთი

სიტყვაც არ გაუგია იქიდან, რაც თქვა პასიონარიამ, და, მიუხედავად ამისა ყველა აღელვებული ვართ სულის სიღრმემდე“.

მეტყველების მნიშვნელობა როგორც პოლიტიკური ბრძოლის იარაღისა, ძველთაგანვე კარგად ესმოდათ სახელმწიფო მოღვაწეებს. იმ ხელოვნებათა შორის, რომელთაც უნარი შესწევთ აიყვანონ ადამიანები დიდების უმაღლეს საფეხურზე ორატორის ხელოვნებაა. მასების რწმენაზე სიტყვის ძალით ზემოქმედების საიდუმლოება ცნობილი იყო ჯერ კიდევ უძველეს დროში. ორატორული ხელოვნება ჯერ განვითარდა საბერძნეთში, სადაც პირველი ადგილი დამსახურებულად ეკუთვნოდა დემოსთენს. ბერძენი ორატორის დემოსთენის სიტყვები დღემდე გვხიბლავს თავისი მწყობრი სისტემით, მოქნილობით და დამაჯერებლობით. ანტიკურობის გამოჩენილი წარმომადგენელი, უძველესი რომის სახელმწიფოს პოლიტიკური მოღვაწე, ბრწყინვალე ორატორი ციცერონი (106-43წწ ჩვ.წ. აღ-მდე) თავის შრომებში რიტორიკის შესახებ აღნიშნავდა, რომ ორატორის ამოცანაა ესთეტიკურად გაართოს მსმენელი, ზეგავლენა მოახდინოს ხალხის მოქცევაზე და ნებისყოფაზე, რათა ჩართოს ისინი აქტიურ მუშაობაში. საჯარო დიალოგის ხელოვნება სიტყვიერ ფორმაში დაკავშირებულია ბერძენი ფილოსოფოსის სოკრატეს სახელთან. არისტოტელე და პლატონი კი თვლიდნენ რომ ხალხის მართვის საშუალება უნდა იყოს არა მარტო დროული, არამედ ყველასათვის ფართოდ ცნობილი. ამჟამად ამ პრინციპის გამოყენება ხდება პიარში.

ქართველმა ხალხმა თავისი არსებობის ხანგრძლივ მანძილზე შექმნა კულტურის თითქმის ყველა სფერო. მან შექმნა თავისი ორატორული ხელოვნებაც. ძველად წარმოთქმულ სიტყვებს საუკუნეთა მანძილზე თავიანთი ძალა არ დაუკარგავთ და დღესაც ერთგვარი ნიმუშის სახით და შთაგონების წყაროდ გვევლინებიან.

ქართული მჭერმეტყველების ისტორიის უადრესი ძეგლი მოღწეულია ჩვენამდე ახალი წელთაღრიცხვის პირველი საუკუნიდან. ის წარმოადგენს სამხედრო დარგის ორატორული ხელოვნების ნაწარმოებს და შენახულია რომაელი ისტორიკოსის კორნელი ტაციტუსის ნაშრომში. ეს არის იბერიის მეფის ფარსმან პირველის სიტყვა, თქმული მხედრობის მიმართ პართელთა წინააღმდეგ ბრძოლის წინ, ჩვენი წელთაღრიცხვის 35 წელს. ფარსმან პირველი ქართული სამხედრო დარგის მჭერმეტყველების უადრესი წარმომადგენელია, რომლის ორატორული ხელოვნება არასრული ფრაგმენტული სახითაა ჩვენამდე მოღწეული წერილობითი ცნობა, რომელიც ეხება ქართული მჭერმეტყველების სათავეებს, არის მეოთხე საუკუნის ბერძენი ორატორის თემისტოხოსის ოცდამეშვიდე სიტყვა, რომელიც თავისი შინაარსით მიმართულია ერთი პროვინციელი ახალგაზრდისადმი. ეს სიტყვა წარმოადგენს ძვირფას ისტორიულ დოკუმენტს, რომელიც შეიცავს ცნობას კოლხეთის რიტორიკული სკოლის შესახებ. იმ ცნობის მიხედვით მეოთხე საუკუნის შუა წლებში კოლხეთში, დღევანდელი ფოთის მახლობლად, არსებობდა რიტორიკული განათლების ცენტრი, სადაც ფილოსოფიასა და მჭერმეტყველებას, ორატორული ხელოვნების თეორიასა და პრაქტიკას ასწავლიდნენ ახალგაზრდებს. ამ დოკუმენტში ნათქვამია: „მეც, ჩემო კარგო, რიტორიკის ნაყოფნი მოვწყვიტე გაცილებით უფრო უჩინარ ადგილას, ვიდრე ეს ჩვენი ადგილია... პონტოს ბოლოში, ფასიდის მახლობლად, სადაც ასწავლიან არა ისართა ტყორცნას და ოროლთ სროლას ან ჯირითს, არამედ იმას, თუ როგორ გაიწვრთნა რიტორიკულ ხელოვნებაში და როგორ ბრწყინავდე დღეობებზე“.

მეექვსე საუკუნის ბიზანტიელმა ისტორიკოსებმა პროკოპი კესარიელმა და აგათია სქოლასტიკოსმა შემოგვინახეს წარჩინებული კოლხი ორატორების გუბაზ მეფის, აიეტის და ფარტაზის სიტყვები. იმავე პერიოდიდან ჩვენამდე მოღწეულია სასამართლო მჭერმეტყველების ერთი ანონიმური

ძეგლი, რომელიც ვინმე კოლხ წარმომადგენელს უთქვამს გუბაზ მეფის მკვლელობა გასამართლებაზე.

აიეტისა და ფარტაზის მიერ წარმოთქმული სიტყვები გუბაზ მეფის მკვლელობის შესახებ პოლიტიკური მჭერმეტყველების კლასიკური ნიმუშია, რომელთაგან პირველი უფრო გრძობის მიმართაა ნათქვამი და აზიური რიტორიკის ძეგლია, ხოლო მეორე უფრო გონების მიმართაა ნათქვამი და ანტიკური ორატორული ხელოვნების ნაწარმოებს წარმოადგენს. ისინი ქართული ზეპირი სიტყვის საგანძურია და საპატიო ადგილი უნდა დაეთმოს მსოფლიო მჭერმეტყველების ისტორიაში.

არაბთა ბატონობის ხანგრძლივ პერიოდში კიდევ უფრო მძლავრად ისმოდა ქართული ზეპირი სიტყვა. ამის ნათელი მაგალითია იოანე საბანის – ძის აგიოგრაფიული თხზულება „აბო თფილელის წამება“. ქართული ორატორული ხელოვნების შემდგომ ამაღლებას ვხვდებით მეათე საუკუნეში. ამ დროს შეიქმნა იოანე-ზოსიმეს ცნობილი ძეგლი „ქება და დიდება ქართულისა ენისაი“, რომლის მარტო სათაურიც კი საკმარისია ორატორული ხელოვნების ნათელსამყოფად. იმავე პერიოდის გამოჩენილი ქართველი მწერლის გიორგი მერჩულის ნაწარმოები „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“ შეიცავს ბევრ ორატორულ გამონათქვამს და წარმოადგენს ქართული მწერლობითი მჭერმეტყველების იშვიათ ნიმუშს. ამ თხზულებაში ქართული ენა მიჩნეულია ეროვნების ბურჯად და საქართველოს გაერთიანების უმნიშვნელოვანეს ფაქტორად. აქ ნათქვამია: „ქართლად ფრიადი ქვეყანაი აღირიცხების, რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეიწირვის და ლოცვაი ყოველი აღესრულების“. აქ ნაჩვენებია ენის ერთობისა და საერთო კულტურის ნიადაგზე გაერთიანებული საქართველო ჯერ კიდევ მანამდე, ვიდრე მის დანაწილებული სამეფო სამთავროები პოლიტიკურად გაერთიანდებოდნენ.

ქართული ორატორული ხელოვნების მნიშვნელოვანი მაგალითია დავით აღმაშენებლის სიტყვა მხედრობის მიმართ დიდგორის ომის წინ და არსენ ბერის შესხმა, მიმართული დავით აღმაშენებლისადმი. ორივე სიტყვა იმჟამინდელი ქართული ორატორული ხელოვნების დიდი წარმატების მაჩვენებელია. დავით აღმაშენებლის სიტყვა შენახულია ფრანგულ საისტორიო წყაროებში ფრანგი ისტორიკოსის გოტიე კანცლერის მიერ. დავით აღმაშენებლის სიტყვა ქართული სამხედრო მჭერმეტყველების დამახასიათებელი ქმნილებაა. ორატორი შეკავებული მრისხანების მძლავრი სულისკვეთებით ავსებს მეომრებს და დინჯი სიტყვის ნელი ცეცხლით აწრთობს მათ მძვინვარე გულისწყრომას. იგი უკიდურესი გარეგნული სიმშვიდით ქმნის რაინდული შემართების განწყობილებას.

XII-XIII საუკუნეში ქართველმა ხალხმა შექმნა მძლავრი ფეოდალური კულტურა, რომლის ერთ ღირსეულ სფეროს მჭერმეტყველება წარმოადგენდა. განსაკუთრებით გაძლიერდა სამეფო კართან არსებული უმაღლესი ორგანო – დარბაზი, წარჩინებულ ფეოდალთა კრება. უაღრესად განვითარდა ქართული სადარბაზო მჭერმეტყველება, რომლის დიდი წარმომადგენლები არიან გიორგი მესამე, თამარ მეფე, ანტონ ჭყონდიდელი, ზაქარია მხარგრძელი და სხვები. თამარ მეფის განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია 1184 წელს გამეფებასთან დაკავშირებით მის მიერ წარმოთქმული სიტყვა. მომხიბვლელი თხრობის მანერით გადმოსცემს ორატორი თავის მღელვარე განწყობილებას. სიტყვა აგებულია დაპირისპირების მხატვრული ხერხით, რომელიც გამოხატულია ლამაზი ენობრივი ფორმით. საინტერესოა სამხედრო დანიშნულების სიტყვა, რომელიც თამარ მეფეს წარმოუთქვამს მხედრობის წინაშე. ეს სიტყვა ქართული სამხედრო მჭერმეტყველების შესანიშნავი ნიმუშია. ის გამთბარია მშობლიური სიყვარულისა და გულწრფელი უშუალობის ნათელი გრძობით და გამსჭვალულია სიმართლისა და გამარჯვების ჯანსაღი რწმენით. მთელი სიტყვა მგზნებარე შთაგონებით აღსავსე მიმართვაა, რომლის წრეში მოქცეული მსმენელი მოზღვავეებით განიცდის წარუშლელ ზე-

გავლენას და ემორჩილება მთქმელის ნება-სურვილს. შოთა რუსთაველი „ვეფხისტყაოსანში“ გვამცნობს ზეპირი სიტყვის დიდი ძალის და მაღალი დანიშნულების შესახებ.

უსაზღვროა სიტყვის ძალა, იგი ადამიანის შინაგანი არსის გამომხატველია: „ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა, გულსა“, ხოლო კეთილს - ენა ტკბილი ამჟღავნებს და გამოავლენს. მისი აზრით მხოლოდ დროის შესაფერისი, ადგილის შესატყვისი, შინაარსიანი, ლამაზი და გულწრფელი სიტყვა შეიძლება ჩაითვალოს მჭერმეტყველებად. ასეთი სიტყვა ამყარებს შემოქმედებით კავშირს მეტყველსა და მსმენელს შორის. სხვაგვარად თქმული არ არის ღირსი მოსმენისა, ხოლო შოთას აზრით „არ სასმენლისა მოსმენა არს უმჟავესი წმანისა“ სასმენელი კი გაჭრილ მხეცსაც მოინადირებს; გველსა ხვრელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი“.

ქართული მჭერმეტყველების ისტორიის ერთ-ერთ საგულისხმო მოვლენას წარმოადგენს XIII საუკუნის ქართველი მეფის დემეტრე თავდადებულის შესანიშნავი სიტყვა წარმოთქმული სახელმწიფო დარბაზში მონღოლთა ურდოში გამგზავრების წინ. ეს სიტყვა მეფის წრფელი ანდერძია. ის წარმოთქმულია დიდი სიყვარულისა და მტკიცე ერთგულების სულიერი ძალით, სამშობლოსადმი პასუხისმგებლობის გრძნობით გამოწვეული მაღალი ზნეობრივი განცდა აქ ნაჩვენებია რეალური სიკეთის სახით, რომლის შუქზე გამართლებას პოულობს ერთი შეხედვით უაზრო განცდა.

ბექა ჯაყელის სიტყვა სამხედრო მჭერმეტყველების ბრწყინვალე ქმნილებაა, იგი რომელიც მოსალოდნელი უბედურების წინააღმდეგ ამხედრებს ლაშქარს და ამაღლებს მის საბრძოლო განწყობილებას და მორალურ სულისკვეთებას. სიტყვის იდეურ წყაროს ნათლად ცნობიერი პატრიოტული გრძნობა წარმოადგენს, რომლის ძალით შთაგონებული ორატორი ერთსულოვნური თავდაცვისა და გამირული ბრძოლისაკენ მოუწოდებს თანამემამულეებს და მტრისადმი სიძულვილით აფხიზლებს მათ ეროვნულ თვითშეგნებას.

ქართული მჭერმეტყველების შემდგომ აღმავლობას ადგილი აქვს XVIII საუკუნეში. ვახტანგ მეექვსისა და ერეკლე მეორის პერიოდებს ამშვენებს ქართველ ორატორთა დიდი პლეადა. ამ პლეადაში შედიან: ანტონ კათალიკოსი, ანტონ ჭყონდიდელი, სულხან საბა ორბელიანი, საბა ნინოწმინდელი, ზაქარია გაბაშვილი, გაიოზ რექტორი, ამბროსი ნეკრესელი, მზეჭაბუკ ორბელიანი, სოლომონ ლიონიძე და სხვები.

მათ განავითარეს ქართული სამქადაგებლო, სადარბაზო, სადღესასწაულო და სამგლოვიარო ორატორული ხელოვნება და საფუძველი ჩაუყარეს ახალი ეროვნული მჭერმეტყველების წარმოქმნასა და წარმატებას. აღორძინების პერიოდის ცოცხალი სიტყვის უდიდესი წარმომადგენლები არიან სულხან-საბა ორბელიანი და სოლომონ ლიონიძე. გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწე სოლომონ ლიონიძე მეთვრამეტე საუკუნის ქართველთა შორის ცნობილია თავისი დიდი და მრავალმხრივი დამსახურებით. ის ერეკლე მეორის სამეფო კარის ფხიზელი დიპლომატი, გავლენიანი მრჩეველი და ერთგული მოამაგეა. საქართველოს მართვისა და გამგეობის სათავეში მას ეჭირა მსაჯულისა და მდივნის მაღალი თანამდებობანი. სოლომონ ლიონიძის ორატორული ხელოვნება გამოირჩევა ღრმა იდეურობით, ზეგავლენის დიდი ძალითა და შესრულების მაღალი ოსტატობით. მისი ზეპირი მეტყველების კეთილშმოვანი ჟღერა უბადლოა ქართული მხატვრული სიტყვის სარბიელზე და იშვიათია თვით მსოფლიო მჭერმეტყველების ისტორიაში. სახელოვანი ოქროპირის შემოქმედება ისტორიულად შეპირობებულია ძველი ქართული ხალხური და კლასიკური ზეპირმეტყველებით, ანტიკური ბერძნულ-რომაული ორატორული ხელოვნებით, ადრინდელი ბიზანტიური ქრისტიანული მქადაგებლობითა და შუა საუკუნეების მსოფლიო მჭერმეტყველებით. სოლომონ ლიონიძე ქართული სადღესას-

წაულო და სამგლოვიარო მჭერმეტყველების უდიდესი წამომადგენელია. მისი სიტყვები სამილოცვო წერილი პავლე პირველისადმი, მოთქმით ტირილი საქართველოს მეფის ერეკლე მეორის გარდაცვალებისადმი, რომელიც წარმოთქვა მის დაკრძალვაზე ქალაქ მცხეთაში 1798 წლის 23 თებერვალს.

სიტყვა იწყება მშვიდი თხრობით, თანდათანობით ღრმავდება სევდის გრძნობა, მატულობს მღელვარება, იზრდება გოდება, სიტყვა აღწევს ზეგავლენის მწვერვალს, ერთხანს ინარჩუნებს უკიდურეს ემოციურ ძალას, შემდეგ თანდათან ზომიერად ეშვება ძირს, ისევ მშვიდად იწყებს ღინებას და მთავრდება ოდნავ შემაღლებული ტონალობით. სოლომონ ლიონიდის ორატორული სიტყვაგამბელობის ეროვნული ფორმა არსებითად ახალი ქართული მეტყველებაა. ის წარმოადგენს XII-XVIII საუკუნეთა მანძილზე დანერგილი საერთო-სახალხო მეტყველების ლიტერატურულ ფორმას, რომელსაც არ განუცდია შემაფერხებელი მოვლენების გავლენა და შეუნარჩუნებია კლასიკური მწერლობის ენობრივი ტრადიციები. ქართული ორატორული ხელოვნების ეს უკვდავი მონაპოვარი ამშვენებს მსოფლიო მჭერმეტყველებას.

XIX საუკუნის ქართული ორატორული ხელოვნების უდიდესი წამომადგენელია ილია ჭავჭავაძე. ილია ჭავჭავაძემ, როგორც მჭერმეტყველმა თავი ისახელა სამი მიმართულებით — მხატვრული კითხვის ოსტატობით, პაექრობა-კამათის ძალითა და სადღესასწაულო სიტყვის ხელოვნებით. ამ სფეროდან ცნობილია ილიას რამდენიმე ბრწყინვალე ნაწარმოები. მაგალითად: სიტყვა, თქმული ნიკოლოზ ბარათაშვილის ნეშტის გადმოსვენებაზე და სიტყვა, თქმული ევგენი მარკოვის მიმართ.

ილია ჭავჭავაძის მჭერმეტყველება იდეური სიღმითა და სიტყვიერი სისადავით ხასიათდება. მისთვის ნიშანდობლივია შინაგანი სიბრძნე და გარეგნული უბრალოება. ილიას ზეპირი მეტყველება მოკლებულია სიტყვიერ მოკაზმულობას, ჩუქურთმებს, ბგერითი ჰარმონიის ხერხებს, რიტორიკულ ამოძახილებსა და შორისდებულებს. სადა, მარტივი და ნათელი ფორმით გადმოსცემს ორატორი თავის ღრმაიდეურ და ჭეშმარიტებით აღსავსე სათქმელს. ორატორი ხშირად მიმართავს აფორიზმებს. ილიას მეტყველება დამშვენებულია ანდაზებით, მოსწრებული გამოთქმებით და სიტყვიერი თვალსაჩინოებით. აქ ხშირია გონების თვალთ მოზომილი შესიტყვება და ბევრია ოსტატურად გამოყენებული ხალხური სიტყვის მასალა.

ორატორი შეგნებულად გაურბის ფორმის შლამაზებას, ხელოვნურ გამოთქმებს. მისთვის უცხოა სიტყვის მალაღფარდოვნება, ზერელე მხატვრულობის ხერხები. მისი სიტყვა ადამიანის გონებასა და ნებისყოფაზე ახდენს გავლენას, გვზიბლავს და გავჯადოებს, შინაარსისკენ მიმართავს ჩვენს ყურადღებას და სიბრძნით გვიმორჩილებს. ილია ბრწყინვალედ ფლობდა სიტყვის ექსპრესიულ ძალას, ფართოდ იყენებდა მშობლიური ენის ლექსიკურ სიმდიდრეს, მოხერხებულად სარგებლობდა ხალხური ენამეტყვერობით და იშვიათი დამაჯერებლობით მოსავდა ზეპირ მეტყველებას.

ასე მეტყველებდნენ ჩვენი გამოჩენილი წინაპრები. ასეთი უნდა იყოს ჩვენი მეტყველებაც — შინაარსიანი, კაზმული, მკაფიო, გულწრფელი და ოსტატური.

ლიტერატურა:

1. ენუქიძე დ. ორატორული ხელოვნება, თბილისი 1958წ.
2. ლიონიძე სოლომონ სიტყვა თქმული ერეკლე მეორის დაკრძალვაზე.
3. ხახუტაშვილი ე., კაპანაძე ლ., საზოგადოებასთან ურთიერთობა — PR, თბ. 2007

Lia Kapanadze, Elisabed Khakhutashvil . Georgian speaker of ar

*Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77*

Summary

Speaker of art in the past represents original political weapon. Through it was made by progress national eloquence, that providers for and in the political battalions.

Speaker of art usual profound idea , power persuasion, High mastery influence on the humane world outlook.

Outstanding orators display in the process account idea, for which alien to artificial the construction.

Лия Капанадзе, Елизавета Хахуташвили. Грузинское ораторское искусство

*Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77*

Резюме

Ораторское искусство издревне представляло собой своеобразное политическое оружие. Через него развивалось национальное красноречие, что порой обеспечивало успех и в политических баталиях.

Ораторскому искусству присуща глубокая идейность, сила убеждения, высокое мастерство влияния на человеческое мировоззрение.

Мастерство оператора проявляется в процессе изложения мыслей, внутренней глубиной, речевому выражению которой чужды искусственные конструкции.

Mirela Arsith

University, „Danubius“ of Galati - Romania

ELEMENTS OF THE POLITICAL DISCOURSE SEMANTICS

Key words: *the semantic of the possible worlds, the building of possible worlds, the political referential, modal logic, attitude..*

I. Introduction

Every political discourse offers to its receivers global, coherent, firm and schematic visions of the future world, every time having in view the adhesion to a future action. Subsequently, there are the explanations for what was done, but, especially, for the promises that were not accomplished. The electorate is aware that neither the successes, nor the failures are exclusively due to the political class. If the given explanations about the failures of the government are credible and because of the tolerance often manifested by the receivers of the political discourse, they will provide legitimacy even to some

groups which did not acquire great results and do not even fully respect the electoral commitments. As a matter of fact, the political discourse permanently improves its acceptability level, adapting the explicative registers to those of the public they are addressed to.

II. The semantic of the possible worlds and of the political discourse

The concept of *possible worlds*, found in Gottfried Wilhelm Leibniz's works, was reused in the form of the logical semantics by Gottlob Frege and Rudolf Carnap, then it was applied in a "possible worlds semantics" by Bertrand Russell, Jaakko Hintikka and in the new approaches of Georg Henrik von Wright, Peter Frederik Strawson or Saul Aron Kripke in the theories of reference. In *Tractatus logico-philosophicus* Ludwig Wittgenstein stressed the idea that the world consists of the wholeness of facts: "1. *The world is everything that happens*" **Error! Reference source not found.** This is the multitude of effective existing states of fact. But if we refer to the possible worlds, then we face possible states of fact, which could either exist or not, if we looked at the world different than it actually is. "A *possible world* has an objectuality – it is in the *objects* manner – objectivity – intersubjective validity – and signification – it is a significant horizon, a perspective achieved as a value-based means of reference to the world" **Error! Reference source not found.**

The possible world is a state of things that can be expressed in a range of sentences. The predicates of the sentences can be actions. A possible world can be also conceived as a sequence of events; it depends on the propositional attitudes of the individuals who declare it, believe it, predict it etc. The political discourse is, at last, a description and an explanation of the future political act, capable to establish a virtual and alternative reality. Most of the planned and projected ideas in the political area in the end come *to be manifested*. Thus, the semantic analysis of the political discourse implies an approach also from the perspective of *the possible worlds theory*.

The idea of *possible world* can be understood as both state and frame of action of a human system. Any possible world can be characterized through a number of declarative sentences. We may consider, for instance, the sentence p as a partial description of the possible world i ; therefore p belongs to this possible world: $p \in i$; we may declare that the sentence p is true in a possible world i : $V(p, i) = 1$. In order to apply this theory at the level of the political discourse we suggest the following discursive part from *The Declaration of Independence of The United States of America*:

"We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to secure these rights, governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the governed. That whenever any Form of government becomes destructive to these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government, laying its foundation on such principles and organizing its powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness" (Urofsky, 2000, p. 14).

We want to analyze this text using the possible world theory, developed by the Finn logician Jaakko Hintikka. We consider the following sentence p : "We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness." We found the logical consequence of p the following sentence, which will be considered q : "[We hold] *That to secure these rights, governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the governed.*"

The p sentence is a partial description of some states provided by a sequence of events. The q sentence expresses its possibility to become real in a possible world, achieving, this way, *materialization*. This means that what is stated in q is nothing but a partial description of a possible

course of events or of world's states resulted from the sequence of events (in the case of our example, the universal suffrage).

The design of a possible world through the political discourse implies the explicit or implicit enunciation of *purposes* and *norms*. If Sq belongs to an initial world ω_i , $Sq \in \omega_i$, then there must be a world ω_j , a teleological alternative of ω_i , in which the requests of the Sq purpose become a state of fact. From a logical perspective, the teleological world ω_j is perfect, because in this world the purposes from the anterior world are preserved and all the objectives stipulated by the reference agent in an anterior world ω_i materialize.

In order to express the idea that a certain person or a certain group is allowed, in a given state of the action human system, ω_i , to begin some action finished through a state described by sentence q , we must take into consideration, besides the initial state ω_i , a final state ω_j , characterized, among other things, by that q is true in ω_j and it completely satisfies the exigencies of the norms system which governs that action. From a logical perspective, any deontic alternative represents a deontic-perfect world, namely a world in which all the interdictions are respected and all the obligations are accomplished; in such an ideal world, every agent takes upon himself and accomplishes precisely his own duties.

But the politic reality is away of being an ideal one. That is why, in *The Declaration of Independence of The United States of America* it is mentioned the fact that “*whenever any Form of government becomes destructive to these ends, it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute new Government...*”. In the real world of the social-political area there is a permanent conflict between the possible worlds alternatives, depending on the interests of the groups participating at the discursive battle in the political arena.

III. Modal interactions in the political discursivity universe

The possible worlds theory is a logic-philosophical theory which approaches the problem of modalities. That is why we intend to investigate, further on, two major dimensions of the language use, as the modal web and the attitudinal configuration of the discourse; these two initiated multiple theoretical studies in Logics, Linguistics, Semantics and Pragmatics. In every of these fields, the modality was approached in a specific manner and with the adequate methods for the respective theoretical perspective.

The discourse contains complete semantic conceptual structures, which *refer to state of things or events*, but, in the same time, transmit locutors' certain *attitudes* upon *the semantic representations* or upon *the world* they are referring to. The action, but also the human utterance can become the cause of some new events and of some states of things in the world.

In contrast with the sentences logic, in which a major problem is that if an expression is *true* or *false* in comparison with *a possible state of the world*, the modal logics are those which have developed models in order to intercept precisely *the human attitudes*, having in view to study *in which way* a statement is true or false, if this one is necessarily or possibly true or false.

In *On Interpretation* Aristotle created the modal logic, identifying the modalities: *contingent*, *possible*, *necessary* and *impossible*, which reflect the degree of quality's belonging to the object. The modal propositions have a *modus M* (a modal part) and a *dictum D* (an assertoric part). Considering the dictum p , and the modes: P (possible), C (contingent), N (necessary) and I (impossible), some types of modal propositions can be obtained, classified in accordance with the modus.

During the centuries, the generalization of the propositions (enunciations) system had been done many times, but it was perfected in the 50's, "*at the same time with the idea of some logics « a-theoretical» similar to the «apophantic» logic (of Aristotelian inspiration) in which the alethic modalities (or of «the truth») have become essential*" **Error! Reference source not found.** The Finn philosopher Georg Henrik von Wright asserted that similar are the *epistemic* modalities (referring to principles and knowledge), the *deontic* ones (referring to prescriptions as obligation, as permission or as interdiction in the frame of normative systems which establish the individuals' behaviour in their relationships) and the *existential* ones (of the being) **Error! Reference source not found.**

Registered in the language code, the verbal mode represents a minimal syntactic mark, the modality being co-substantial to the fundamental signification of the denotation. But, the way it comes out from the charts, the modality can also be lexically expressed by expressions and linguistic constructions through which they indicate the speakers' certain attitudes upon the state of the world or upon the course of events expressed in enunciations, or which explain the intention meant in the enunciation. "*The statement, as a unit of text-discourse, is not the exact replica of the thought, neither of the reasoning, and nor of the affectivity, but it contains them and expresses them all in its own form, in which the verbalization is meant to help communication, knowledge and reason*" **Error! Reference source not found.** Through the connexion of the modal values associated to the constitutive statements, the discourse shapes a significant aspect of its content, as a manifestation of its subjectivity in the representational and communicational areas.

As a specific form of manifestation of locutor's attitude upon the world, but also upon the relation of discourse, the modality is a part of the configurations category and their research impose a complex approach that connect through complex relations the semantic dimension to the pragmatic one.

The political discourse, through its own nature, proposes "world" that are the result of an interpretation in the horizon of the modals interaction: possibility, reality, compossibility, impossibility, necessity, contingency etc. These "worlds" are different from one another because of the fact that they hold a different degree of reality.

In order to catch the modal dimension and the attitudinal configuration that can be revealed by the political discourse we propose the next discursive fragment:

"It is a new world, but America should not fear it. It is a new world, and we should help to shape it. It is a new world that calls for a new American foreign policy — a policy based on constant decency in its values and on optimism in our historical vision. We can no longer have a policy solely for the industrial nations as the foundation of global stability, but we must respond to the new reality of a politically awakening world. We can no longer expect that the other 150 nations will follow the dictates of the powerful, but we must continue, confidently, our efforts to inspire, to persuade, and to lead." (Jimmy Carter, *Human Rights and Foreign Policy*, 1977) **Error! Reference source not found.**

The fact that one of the verbs frequently used in this discourse is *should*, we consider that it is compulsory to say that one of its meanings is deontic: the statement *X should make T* " ; thus, if *X* doesn't accomplish *T*, this becomes punishable in a normative order where it is the subject. But, this type of legal obligation is not present in the discourse. In this analysis it is compulsory to say that the use of the verb *should* means a *practical necessity*:

(a) *X should make T*; if *X* doesn't accomplish *T* this will fail reaching one of its purposes;

(b) *X should make T*; if *X* doesn't accomplish *T*, this is not considered to be qualified as an agent of a certain category. First of all we can identify a *daringly* attitude in the relation with the world: "*America should not fear it*".

The meaning of the verb *should* expresses the practical necessity to which America should qualify as a daringly agent.

The next attitude is the *implicative availability* in the new world: “*we should help to shape it*”. In this discursive sequence, the meaning of the verb *should* emphasises the practical necessity to achieve a goal. We consider that the sentence: “*we must respond to the new reality*” emphasises a step of *discursive meeting and connexion*, which cumulates both meanings of the practical necessity. Another configured attitude is the actual implication, an active one: “*we must continue, confidently, our efforts*”, the qualified agent meaning being assumed as belonging to the agent: “*our efforts to inspire, to persuade, and to lead*”, and the meaning of necessity of achieving the goal is seen as objective: “*continue*”.

Through the statement “*It is a new world that calls for a new American foreign policy*” the expressed attitudes are set up (justified); *the new world* constitutes itself as a necessary and adequate condition for *a new American foreign policy*. The expression “*We can no longer have a policy solely for the industrial nations*” is equivalent to the formulation “*It is necessary not to have a policy anymore*”, or with the statement “*It is impossible to have a policy anymore...*”; we can see a state from “the world” which should change, in order to correspond to the new world which is “*a politically awakening world*”.

We consider that in the political discourse the locutor’s attitude also has as a goal the illocutionary act, because the speaker, uttering, expresses his belief, doubt, certainty, thus, acting upon the alocutor. This way we get to the pragmatic modalities, which influence the discursive relation between the interlocutors.

From the modal web perspective, the political discourse is used in a specific area of *the possible*, of *the credibility*, of *the promise*, for some people (even though, desirable it is for all the people), promoting a complex attitudinal configuration: it is uttered in the name of a political group, of a social category, of a nation; it is capable of suggesting goals, solutions, means of achievement, which the locutors takes upon himself; it declares the quality of the one who utters it (and, implicitly, of the group this one represents) as a competent, capable, well-disposed, efficient agent, but also disqualifies the political opponents **Error! Reference source not found.**

Conclusion

The semantic of the political discourse implies a specific thematic reference, accompanied by the political actor’s attitudes and valorisations in comparison with the whole thematic modality or with some of its components. The discursive referential from the political area possesses a great freedom in comparison with other discursive types, because it can be formed in any of the social fields: economical, juridical, cultural, political.

The auditorium’s heterogeneity, which has the power to decide upon the legitimacy, expresses a multitude of interests – economical, ethical, social, cultural – which should be answered to. For that reason, the political discourse of the power groups must formulate theoretical offers for their fulfillment, and in the event that the legitimate access to power takes place, the necessary means will be able to be acted upon towards the fulfillment of the interest-meeting projects.

REFERENCES

2. Arsith, M. (2005). *Semiotica discursului politic*. Iasi: Stefan Lupascu.
3. Boboc, A. (1997). *Limba si ontologie*. Bucuresti: Editura Didactica si Pedagogica.
4. Ioan, P. (1999). *Logica "integrala" in distinctii, operationalizari, definitii si exemplificari*. Iasi: Stefan Lupascu.

5. Urofsky, M. I. (2000). *Declarația de Independență in Texte fundamentale ale democrației americane*. Bucuresti: Teora.
 6. Vlad, C. (2003). *Textul-aisberg. Teorie si analiza lingvistico-semiotica*. Cluj: Casa Cartii de Stiinta.
 7. Wittgenstein, L. (1991). *Tractatus logico-philosophicus*. Bucuresti: humanitas.
- Wright, G. H. (1982). *Norma si actiune*. Bucuresti: Editura Stiintific si Enciclopedica.

Мирела Арзит. Элементы семантики политического дискурса

Румыния

Резюме

Политический дискурс описывает, толкует и оценивает реальный мир, выдумывает возможные и альтернативные миры, способные стать причиной изменения вещей в настоящем мире. Мы полагаем, что это проявление политического дискурса на уровне «возможных миров» является логической сетью модальностей, при помощи которых эта сложная система может быть построена. Политическому дискурсу доступно описать, объяснить и оценить весь ряд этих проблем. Объяснением этому служит специфический тип дискурса, обращение к большой, разнородной аудитории, способной включить в себя всё общество.

თამაზ ნუცუბიძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

დედა ენა, როგორც პოლიტიკური ბრძოლის მასპილი იარაღი

ვისაც კი ჰქონია შემთხვევა გაეშუქებინა იაკობ გოგებაშვილის თვალსაზრისი პატრიოტულ აღზრდაზე, სავსებით სამართლიანად მიუთითებენ შემდეგ ადგილს მისი თხზულებიდან: „ბევრმა არ იცის, რომ მამულის ჭეშმარიტი სიყვარული იმისთანა მაღალი გრძნობაა, რომლის აღზრდა ადვილი როდია. ზოგიერთს ჩვენებურს ვაჟბატონებს რომ ჰკითხოთ, ყოველ ადამიანს დედის მუცლიდანვე თან გამოაქვთ მამულიშვილობაო, რამდენადაც სამშობლო ქვეყნის სიყვარული ყველას ბუნებითვე თან ჰყვება და ამიტომ ამ გრძნობის აღზრდაზე ზრუნვა რა საჭიროაო. ეს რომ მართალი ყოფილიყო, დედა-მიწის ზურგზე უბედურს კუთხეს სანთლადაც ვეღარ იპოვიდით; . . . ბუნება პატრიოტობაზე სრულიად არ ზრუნავს. იგი ჰსახავს ქვეყანაზედ არა საზოგადოებას, არამედ ინდივიდუმს, ცალკე პირს და არსებობის დაცვისათვის მას ანიჭებს ეგოიზმს, თავის-თავის მოყვარეობასა... პატრიოტობა საზოგადოებამ და ცალკე პირმა უნდა დანერგონ, აღზარდონ და დააყენონ ჯეროვან სიმაღლეზე”.

იაკობი ცხადყოფს, თუ როგორ პატრიოტიზმს შეიძლება ჰქონდეს ცხოველმყოფელი ძალა; მისი აზრით, პატრიოტიზმი უნდა იყოს „მზურვალე, ზაფხულის მზე“, „პრიალა, როგორც ცეცხლი“, „ლონიერი, როგორც ქარიშხალი“. ასეთი ქმედითი ძალის მქონე პატრიოტიზმი რომ

დავწეროთ მოზარდ თაობაში, იაკობის აზრით, „სრულიად საკმარისი არ არის, რომ კაცმა იცოდეს პატრიოტობა მშვენიერი რამ არისო... ეროვნულს პატრიოტულს გრძობასაც დიდი ხნის ზრუნვა, მოვლა, ყურის გდება და ერთგულება ესაჭიროება”.

პატრიოტული აღზრდის ყველაზე ძლიერ და უპირველეს საშუალებად იაკობს მიაჩნია მშობლიური ენისა და ლიტერატურის სწავლება. ამას იაკობი ასაბუთებს განსაკვირვებელი სიღრმით, იგი იზიარებს რუსული მეცნიერული პედაგოგიკის კლასიკოსის კ. დ. უშინსკის მოსაზრებას და აღრმავებს კიდევ მის თვალსაზრისს ამ საკითხზე საქართველოს ეროვნული მოძრაობის მდიდარი ისტორიული გამოცდილების პოზიციიდან. „ერის განვითარება პირდაპირ დამოკიდებულია ენის განვითარებაზე. თუ ენა ერთ წერტილზეა შეჩერებული, ერის წინ მსვლელობაც მოსპობილია. თუ ენა უკან-უკან მიდის და დატაკდება, აზროვნებაც ერისა ქვეითდება, უძლურდება, ღარიბდება. სამაგიეროდ, თუ ენა წინ მიდის, დღითიდღე იფურჩქნება, ვითრადება, მდიდრდება ფორმებითა, ერის აზროვნებაც წელში იმართება, ძალღონეს იძენას, აყვავების ხანა უდგება, ხოლო „სუსტი ენა ჰბადავს სუსტ გრძობასა, სუსტ აზრსა, სუსტს ხასიათსა”.

იაკობი სვამს კითხვას: „რომელი მშობელი არა ნატრობს თავისი შვილისათვის გამჭვრავს ჭკუასა, ღრმა გრძობასა, მტკიცე ხასიათსა, ერთი სიტყვით - კაცურს კაცობასა?” ამ ნატვრის რეალური განხორციელება, იაკობის აზრით, სავსებით შესაძლებელია, თუ მოზარდებს ღრმად შევასწავლით მშობლიურ ენასა და ლიტერატურას, და ვასწავლით უწინარეს ყოვლისა მშობლიურ ენაზე. საქართველოს სკოლებში ქართველი ბავშვების პატრიოტული აღზრდის მძლავრი საშუალებაა მშობლიური ქართული ენის სწავლება იმიტომ, რომ „ქართული ენა მდიდარია და მრავალმხროვანი, როგორც არის ბუნება კავკასიონისა, სადაც ერთს პატარა მანძილზე პოლუსი, ტროპიკი და ზომიერი სარტყელი ერთად შეყრილილან, სადაც საუკუნო თოვლით შემოსილი მთის წვერები ზევიდან ძირს დასცქერიან: ბროწეულს, ლეღვს, ვაზს, ლიმონს, ფორთოხალს და სხვა ტროპიკულს მცენარეულობას და სადაც რამდენსაც ნაბიჯს გადასდგამ, იმდენს ახალ-ახალს სურათს შეხვდები. ქართული ენა ისეთივე მრავალფეროვანია, როგორც არის ჩვენი ერის ისტორია, წარსული ცხოვრება, სავსე მრავალ-გვარის მოქმედებითა, თვისებითა, აზროვნებითა, გრძობითა, დიდი სიხარულითა, ძლიერი მწუხარებითა და რომელიც წარმოადგენს იმ გვარს ღრმას და დაუსრულებელს ღრამას, რომ ასი შექსპირიც ვერ ამოსწურავდა მას ძირამდის”.

იაკობი ასწავლიდა ქართველობას, რომ „ის მშობელი, რომელიც თავისი შვილებსა ზრდიან გარეშე დედა-ენის გავლენისა, სწყვეტენ კავშირსა მათსა და სამშობლოს შორის, უკარგავენ თავისს ქვეყანასა მამულიშვილებს, ამცირებენ იმ რაზმს ქართველობისას, რომელიც ემსახურებიან სამშობლოს წარმატებას, მის ბედნიერებას... ნამდვილის კაცურის გონებისა, გრძობისა და ხასიათის აღზრდა ბავშვებში, მათი პირადი ბედნიერება, რომელიც ყველა მშობელსა სწყურის, შეუძლებელია მაშინ, როდესაც მათს აღზრდაში მეტნაკლებობით უარ-ყოფილია დედაენა, ეს ძირითადი ეროვნული ძალა, მთავარი ბურჯი ეროვნებისა”.

იაკობი კიდევ უფრო აღრმავებს საკითხს პატრიოტულ აღზრდაში დედაენის მნიშვნელობის შესახებ; „დედა-ენა გარეგნობით როდია ადამიანის არსებასთან შეკავშირებული; იგი როდი ჰგავს ტანისამოსსა, რომლის გამოცვლა ადვილად და უვნებლად შეიძლება. მას აქვს ღრმად გამდგარი ფესვები ადამიანის ტვინში, ნერვებში, ხმის ორგანოებში, ძვალსა და რბილში, მთელს მის ბუნებაში; იგი არის ძვირფასი იარაღი, რომელიც ბუნებას ზედ გამოუჭრია ადამიანის სულსა და ხორცზედ, მის ფსიქოლოგიურს და ფიზიოლოგიურს აგებულებაზედ. ყოველს ადამიანს დაბადებიდან ჰყვება მიდრეკილება და ნიჭი დედა-ენის ადვილად და ღრმადს შესწავლისა... ბავშვის ყოველ

აზრს, წარმოადგენს, გრძნობას და სულის მოძრაობას მხოლოდ დედა-ენა ჰხატავს სინამდვილით და სისრულით”.

იაკობის აზრით, დედაენის დიდი ძალა აშკარავდება “მეტადრე ერთს ფრიად სიმპატიურს სფეროში... ეს გახლავთ ნაზის გრძნობის, ალერსის სფერო. ბავშვი, მოშორებული და მოკლებული დედა-ენას, ვერას დროს ვერ მიესიყვარულება თავის მშობელთა და ნათესავთა სრულის გრძნობის გამოხატველ სიტყვებით, ვერასოდეს ვერ იპოვის იმისთანა ღრმად გულში მოსახვედრს გამოხატულებათა, როგორც არიან “შენი ჭირიძე, შენ გენაცვალე, შენ გეთაყვანე, თავ შემოგეკლე, წამლად დაგედე და მრავალი სხვანი”. ღრმად და სრულად დაუფლებულ დედაენას “იგივე ბავშვს დედობაში” აძლევს დიდ შესაძლებლობას არ “შეასუსტოს, შელახოს და შეურაცხჰყოს თავისი ძლიერი გრძნობა და თავისი წმინდა გულის ტრფიალი” და გულის ერთ განუცხადოს თავისსა გულის სატრფოს “თავისი მხურვალე გრძნობა და სიყვარული”, რადგან “მხოლოდ დედა-ენა არის ენა სულისა და გულისა”.

იაკობი მრავალჯერ უბრუნდება მშობლიური ენის დიდ აღმზრდელობით მნიშვნელობას სხვადასხვა ასპექტით და წერს, რომ ქართული ენა არის “განვითარებული, გაშლილი, კულტურული, მდიდარი როგორც ლექსიკონით, ისე გრამატიკული ფორმებითა, ენა სრულის ორგანიზაციისა, უმაღლესი ხარისხისა”, ამიტომ “ენის შეთვისების შეყენებას მიუცილებლად მოსდევს აზრისა და გრძნობის შეფერხება და ამიტომ ამ გვარად აღზრდილი ბავშვნი უკან რჩებიან როგორც მეტყველებაში, ისე აზროვნებაში”.

იაკობი განიხილავს ე. წ. “ენის ალღოს”, რომლის არსს განაპირობებს ის გარემოება, რომ “ბავშვიც კი სრულის გრამატიკულის კანონების დაცვით ჰთხზავს იმისთანა სიტყვებსა და ფრაზებს დედა-ენაზედა, რომელნიც არავისგან არ გაუგონია, არ უსწავლია და რომელნიც მის მშობლიურ ენის ბუნებას და ხასიათს სრულიად უთანასწორდებიან, ეთანხმებიან, ჰთხზავს თავისებურად და ავარჯიშებს თავის მეტყველების შემოქმედებით ძალას...”

თუ ბავშვი ერთის მხრივ სწავლობს დედა-ენასა, ითვისებს მის გარეგან ზედ-გავლენის ქვეშ, მეორეს მხრივ შინაგანი მოთხოვნილებისა და მიდრეკილების წყალობით ჰქმნის მას, ბადებს, შობავს. ენის ალღო გახლავთ ერთადერთი წმინდა წყარო ენის გამდიდრებისა, მისის გაფურჩქვნისა, განვითარებისა, მრავლის თავისებურის სტილისა. მოაკელით ადამიანებს ეს ნიჭი, - და ერის ენის სიცოცხლე შესდგება, შეჩერდება, გაქვავდება და დაშრება წყარო ცოცხალის მეტყველებისა”.

იაკობი აფრთხილებს მშობლებს, “რომ ახალი თაობა, აღზრდილი თავისი ქვეყნის და ისტორიის უვიცობაში და აბუჩად აგდებაში, გულს იცრუებს დედა-მამასა და ნათესავებზედ და ხშირად შეიღებრივის სიყვარულის მაგიერ სიმძულვით უჩვენებს მათ და ამ სახით ირღვევა ოჯახობა, სახლობა, ეს ქვა-კუთხედი ყოველის ერის სიმტკიცისა და წარმატებისა”. ამიტომ “პირველად, დედა-ენა უნდა მეფობდეს ქართულ ოჯახობაში სრულად და სავსებით და ყოველი პატარა ქართველი მხოლოდ მის ზეგავლენის ქვეშ უნდა იზრდებოდეს და ვითარდებოდეს მთელის შვიდის წლის განმავლობაში. ყოველ-დღიური ვარჯიშობა დედა-ენაში მშობლებმა უნდა დააწყებინონ თავის შვილებს მესამე-მეოთხე წლიდანვე. ქართული ენა მდიდარია მეტად მარტივი სახალხო ლექსებით და ზღაპრებით, რომელთა შეთვისება არ გაუჭირდებათ ჩვილ ქართველებსა, თუ დიდები გონივრულს ხელმძღვანელობას გაუწევენ მათ. მაგრამ ეს საკმარისი არ არის. საჭიროა სხვაგვარი საზრდოც, რეალური შინაარსისა”. თუ რას გულისხმობდა იაკობი ამ “სხვაგვარ საზრდოში, რეალურ შინაარსში”, ეს კარგად ჩანს მის მიერ შედგენილ სახელმძღვანელოებსა და საკითხავ წიგნებში, საუკუნეს რომ გაუძლეს და დღესაც ინარჩუნებენ ცხოველმყოფელ ძალას. მათ დაწვრილ-

ბით განხილვას ჩვენ აქ არ შევუდგებით, მათზე ბევრი დაწერილა, იწერება და კვლავ დაიწერება უფრო დიდაქტიკის ასპექტში.

მოზარდის პატრიოტული აღზრდისათვის მშობლიური ენის უდიდესი შესაძლებლობის საკითხზე იაკობი მთლიანად იზიარებდა კ. დ. უშინსკის მოსაზრებას, თვლიდა რა რომ პედაგოგიკის ეს კლასიკოსი იყო “დიდ პედაგოგად აღიარებული თვით მოწინააღმდეგეთაგანაც კი”. კ. დ. უშინსკის პედაგოგიური თხზულებებიდან იაკობი აკეთებს შემდეგ ამონაწერებს: “ენა ერისა არის საუკეთესო ყვაილი მისის ცხოვრებისა, ყვაილი დაუმჯკნარი, რომელიც მუდამ, შეუწყვეტლივ იფურჩქნება. ენაში იხატება მთელი ერი და მისი სამშობლო. ენაში, ერის შემოქმედების ძალის წყალობით, იქცევა აზრათ, სურათად და ხმად ცა სამშობლოსი, მისი ჰაერი, მისი ფიზიკური მოვლენანი, მისი ჰავა, მისის მინდორ-ველნი, მთანი და ღელენი, ტყენი და მინდორნი, ელვა-ჭექა და ქარიშხალნი, იხატება მთელი ის ღრმა, სავსე აზრით და გრძნობით ხმა სამშობლო ბუნებისა, რომელიც ისე ხმა-მალა ჰღაღადებს კაცის სიყვარულში მის ხშირად ველურის სამშობლო ქვეყნისადმი, სამშობლო ჰანგებში, სიმღერებში, სახალხო პოეტების ლექსებში. გარნა დედა-ენის კამკამა სიღრმეში იხატება არა მარტო ბუნება სამშობლო ქვეყნისა, არამედ მთელი ისტორი აერის სულიერი ცხოვრებისა; თაობანი ერთი მეორის შემდეგ ჰქრებიან, მაგრამ ნაყოფნი მათის მოქმედებისა რჩებიან ენაში ჩამომავლობის საკუთრებად. დედა-ენის სალაროში სტოვებენ თაობანი ერთი მეორის შემდეგ ნაყოფსა: გულის ღრმა მოძრაობისას, ისტორიულის მოქმედებისას, რწმუნებისას, აზრისას, სტოვებენ კვალთა გამოვლილის სინარულიას და მწუხარებისას. ერთი სიტყვით, მთელს ნაშთსა და ნაყოფსა თავისის სულიერის ცხოვრებისას ხალხი იცავს და ინახავს დედა-ენაში. დედა-ენა არის უცხოველესი და უმტკიცესი კავშირი, რომელიც აერთებს წარსულთა, ცოცხალთა და მომავალთა თაობათა და ჰხდის მათ ერთს დიდს, ისტორიულ ცოცხალ ორგანიზმად. იგი არამც თუ გამომხატველია ხალხის სიცოცხლისა, იგი არის თვითონ სიცოცხლე-ლოდესაც ჰქრება ერის ენა, ერი აღარ არსებობს ... დედა-ენა არის უდიდესი მოძღვარი ერისა. როცა რომელიმე თაობა სწავლობს დედა-ენასა, იგი იძენს აზრისა და გრძნობის ნაყოფს ათასთა წინანდელთა თაობათა, რომელნიც დიდი ხანია მიწად არიან ნაქცევნი. რაც კი უნახავთ და გამოუცდიათ, რაც კი უგრძნიათ და უფიქრიათ ამ აურაცხელ წინანდელ თაობათა, გარდაეცემა ბავშვთა დედა-ენის შეამავლობით ადვილად და უშრომელად, და ბავშვი შედის ცხოვრებაში უდიდესი ძალით აღჭურვილი.”

ასეთი პრინციპული მოსაზრებები აქვს ამოწერილი ი. გოგებაშვილს კ. დ. უშინსკის ნაშრომიდან. ამ ამონაწერს იაკობი ასრულებს შემდეგი ამონაწერით კ. დ. უშინსკის თხზულებებიდან: “როდესაც ბავშვი სწავლობს დედა-ენას, მარტო გარეგანს ნიშნებს და ხმებს როდი ითვისებს. იგი სვამს სულიერ სიცოცხლეს და ძალას დედა-ენის მშობლიურ ძუძუდგან. დედა-ენა უხსნის ბავშვს ბუნებას ისე, როგორც ვერ აუხსნიდა ვერც ერთი ბუნების მეტყველი: იგი ასწავლის ხასიათს ადამიანებისას, რომელნიც ბავშვს გარს არტყიან, საზოგადოებისას, რომელშიაც იგი ტრიალებს, მის ისტორიას და მისწრაფებათა ისე, როგორც ვერ ასწავლიდა ვერც ერთი ისტორიკოსი. მას შეჰყავს ბავშვი ხალხის რწმუნებითა და პოეზიის ტაძარში ისე, როგორც ვერ შეიყვანდა ვერც ერთი ესთეტიკოსი. ბოლოს დედა-ენა შესძენს ბავშვის აზრს იმისთანა ლოგიკურს მოსაზრებათა და ფილოსოფიურს შეხედულებათა, რომელთაც მას ვერ შეაძენინებდა ვერც ერთი ფილოსოფოსი”.

იაკობი დაინტერესებული იყო სასკოლო სახელმძღვანელოებსა და საკითხავ წიგნებში შეეტანა ისეთი მასალა, რომელიც უშუალოდ შეუწყობდა ხელს მოსწავლეთა აღზრდას მხურვალე პატრიოტიზმისა და ინტერნაციონალიზმის სულისკვეთებით, განმსჭვალავდა ღრმა ჰუმანიზმით.

იაკობი აღნიშნავს, რომ მისი მოთხრობა “მეფე ერეკლე და ინგილო ქალი” განსაზღვრული მიზნით არის დაწერილი...” ჩვენს ახლანდელ მდგომარეობაში, როდესაც კავკასიის ერთა შორის გაცხარებული ბრძოლა არეობისათვის ემუქრება ქართველობას საბოლოოდ დაცემას, სრულიად ეგოისტი უნდა იყოს ქართველი მწერალი, რომ მისდევდეს პრინციპსა: კაცია და გუნებაო, ხელოვნება ხელოვნებისათვისაო. მოთხრობაში მე მსურდა, თანახმად საინგილოს წარსულისა და აწმდგომისა, ხმა-მალლა მეღიარებინა მათი ნამდვილი ქართველობა, ღვიძლი ძმობა ქართველებთან, სიყვარული საქართველოსი.. მე ვგონებ, რომ ჩემს გულისწადილს, მიზანს მივალწიე.. მოვახერხე მოთხრობისათვის მიმეცა აღმზრდელი მიმართულება, რომელიც ისე ძლიერ უჭირს ჩვენს ხალხს აწინდელს მდგომარეობაში. ინგილო ქალები წინანდელ დროში სრულიად სხვა სკოლაში იზრდებოდნენ. ეს იყო სკოლა ცხოვრებისა, ძლიერ სასტიკისა, სკოლა შეუწყვეტელის ბრძოლისა მტერთა წინააღმდეგ, ბრძოლა დასაცველად თავისი მამულისა, კერისა, ოჯახისა, სჯულისა, ქართველობისა”.

იაკობი თვითონ დაუკვეთავდა ხოლმე საბავშვო ლექსსა თუ მოთხრობას დიდ ილიას, აკაკის, ვაჟას და სხვა ცნობილ ქართველ მწერლებს, მაგრამ ყოველთვის უცვლელად როდი შეჰქონდა ისინი სახელმძღვანელოებსა და საკითხავ წიგნებში. ზოგჯერ ხვეწავდა და სრულყოფდა მათ პედაგოგიკის მოთხოვნების შესაბამისად “დედა-ენაში არის დაბეჭდილი ათამდე პატარა ლექსი ჩვენი სახელოვანი პოეტის აკაკის რედაქციით. წინედ ეს ლექსები ჩემი რედაქციით იბეჭდებოდნენ, მაგრამ რადგან მათი ფორმა არ მაკმაყოფილებდა, ამის გამო ვთხოვე აკაკის ჩაეცმია მათთვის თავისებური პოეტური ტანისამოსი. მანაც დაუზარებლად ამისრულა თხოვნა და ზოგი ძლიერ შეცვალა, ზოგი უფრო ნაკლებად. როცა მივიღე აკაკისაგან რვეული ამ ლექსების, მისი ხელით სუფთად გადაწერილი, მე ვთხოვე მას ნება მოეცა ცვლილებისა, თუ პედაგოგიური მოსაზრებით ამას საჭიროდ დავინახავდი და კიდევ მივიღე იგი. ამ ნებადართვით ვისარგებლე და შიგა და შიგ შევცვალე სიტყვები და ფრაზები სიმარტივის გასაძლიერებლად. როცა აკაკის თხზულებებს ბეჭდავდა გამომცემელი ამხანაგობა, ეს ლექსებიც ამოეწერა დედაენითგან და სხვებთან ერთად წარედგინა ავტორისათვის. აკაკის, რომელმაც თურმე არ იცოდა, საიდან იყო ეს ლექსები ამოწერილი, გადაეკითხა იგი და არცერთის ჩვენის ცვლილებისათვის ხელი არ ეხლო. ეს ცხადად ამტკიცებს, რომ ჩვენ იმდენად კარგად გვაქვს შესწავლილი ჩვენი სახელოვანი პოეტის თხზულებანი, რომ როცა ვცვლით ლექსსა, ისევ აკაკისებურს ლექსსა ვხმარობთ და ჰარმონიას არ ვარღვევთ.”

Tamaz Nutsubidze. On the work “Mother Tongue” (დედა ენა) as a large arm of political struggle.

*Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77*

Summary

Who has a possibility to illuminate a standpoint of great Georgian publicist and a public man – Iakob Gogebashvili, acting in a second half of the nineteenth century of Georgia, about patriotic upbringing, can observe well, that he makes deeper the role of “Mother Tongue” as a great arm of political struggle in patriotic upbringing. Iakob Gogebashvili was teaching and was proclaiming the Georgian people, that those parents who grow their children without influence of “Mother Tongue”, ceasing the connection between them and mother-land, losing the patriots of their country, there is a small number of those Georgians, who serve to the successfulness of their country and it’s luck.

It is especially mentioned, that how Iakob Gogebashvili was trying to make the “Mother Tongue” as a main factor of patriots’ union.

Iakob Gogebashvili hoped that the people can return back everything, which was taken away from them, but it is impossible to return the lost language. The people can create a new mother-land but they cannot create a new language. Death of a language portends to die the people. Because of this, he was fighting such selflessness – in order to rescue the mother tongue and to give it a political loading.

Тамаз Нуцубидзе. Родной язык как острое оружие политической борьбы

*Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77*

Резюме

Всем, кому предоставился случай освещать воззрения великого грузинского педагога, публициста и общественного деятеля второй половины восемнадцатого века Якоба Гогешашвили о патриотическом воспитании, подчеркнута замечали, что он еще более углубляет в патриотическом воспитании родной язык в качестве острого оружия политической борьбы.

Якоб Гогешашвили учил и призывал грузин к тому, что «те родители, которые растят своих детей без влияния родного языка, прерывают связь между ними и родиной, лишают свою страну её сынов, сокращают отряд грузин, которые служат успеху родины, её счастью»...

Особо отмечается, насколько пытался Якоб Гогешашвили превратить родной язык в важнейший фактор объединения сынов отечества.

Якоб Гогешашвили глубоко верил в то, что народ вновь может вернуть себе всё, что у него отняли, но утраченный язык вернуть не сможет никогда. Народ может создать новую родину, но новый язык – создать не сможет. Гибель языка – показатель гибели самого народа. Вот, почему он боролся столь самоотверженно за спасение родного языка. Для придания ему «политической нагрузки».

Panagiotis Kassianidis, Yri Sukhitashvili*,
Ketevan Abashidze**

77, Kostava st. 0175 Tbilisi Georgia

STUDY ON GLOBAL RESERVATION SYSTEMS AND AIR TRAVEL SERVICE SALES

Today, in a view of market economy and severe competition, it is fairly possible to promote and market the main product of the civil aviation – passenger air services, without automated systems of selling. Commercial activity of airlines, and, in particular, marketing of travel services via automated reservation systems (ARS) is a matter of utter importance, as an economic efficiency of a company largely depends on it.

There exists a great array of ARSs in the world, developed by different airlines, though it must be underlined, that functions of the Global Reservation System (GRS) and the Global Distribution System (GDS) are different.

According to the International Civil Aviation Organization (ICAO) data, there are 4 global ARSs (*Amadeus*, *Galileo*, *Sabre*, and *Worldspam*), successfully operating on the air travel reservation and sales market. For several years *Sabre* has been a market leader (34%), followed by *Galileo* (26%), *Amadeus* (24%), and *Worldspam* (16%). These reservation systems are deemed to be of a first-class, as they apply advanced technical means for reservation and use latest information on the carrier market. As for the airlines applying their own reservation systems, their management gradually begins to realize, that transferring of this function to the larger airlines will ensure a better service and additionally spare them funds, necessary for implementation of new technologies.

The tendency of globalization of ARSs that clearly shaped out in the course of the last 20 years, led to the creation of new type of traveling service provider companies - Global Distribution Systems (GDS). There are a few reasons for occurrence of this kind of globalization.

Firstly, it was induced by necessity of more effective presence on the new source markets of travel services.

Secondly, interests of the big businesses, which are the main clientele of air services, are increasingly linked to international expansion. Today global aviation alliances offer traveling services to virtually everywhere around the world thanks to branched connectivity network. Distribution companies are forced to broaden their activity in order to continue playing their supportive role. Financial reasons also play an important role in this regard. Geographical expansion reduces risks connected to economic recession that may occur in one particular region of the world. In addition, geographical expansion brings along a visible economy. Thus, geographical expansion results in a considerable revenue growth of ARS and GDS.

Amadeus is the most young and large among GDSs. It was established in 1987 by the air companies *Air France*, *SAS*, *Lufthansa* and *Iberia*. Though all of the abovementioned are the European

* **Professor**

** **Assistant Professor.** The article is based on the materials obtained by Ketevan Abashidze in the framework of Erasmus Mundus Programme, ECW for Georgia, Armenia and Azerbaijan.

ones, its’ “stuffing” is an American one. Reservation system of *Amadeus* if based on the renowned *System One*, which in the past was a reservation system of the *Eastern Airline*.

Property rights of *Sabre*, the oldest of ARSs, remained unchanged until 1997, when part of the shares were sold out to private owners. In 1999 *American Airlines* decided to finally get rid of *Sabre*. Now it entirely owned by private shareholders.

In the beginning *Sabre* predominantly operated in the United States. By the end of 80-ies *Sabre* and *Amadeus* launched negotiations on merging, that, however, turned out to be unsuccessful. Though there have been established a European branch of *Sabre*, and thereafter the company started examining some other regions. The first international agreement was entered with airline *Qantas*, which undertook selling of *Sabre* services in Australia under the brand name *Fantasia*. Following an Australian success *Sabre* “fastened its eyes” on Latin America. In those days *American Airlines* provided limited flights to Latin America and had not a reliable partner that would help to promote *Sabre* on market. Thus the project failed.

But in 1990, after *American Airlines* bought Latin America’s destinations from *Eastern Airlines*, the situation has changed. In 1998 *Sabre* started operating in Asia following a long term agreement with *Abacus*, the first Asian ARS. Presently, *Sabre* operates in 122 states. Yet a largest portion of reservation operations accounts for USA (74.3% of the total volume of reservations).

Worldspan was born thanks to the PARS system, designed by the *IBM Corporation* in 60-70-ies. In 1986 *Northwest Airlines* bought from *TWA* 50% of PARS shares. The airlines decided to split ARS into two independent organizations – *PARS Travel Information System* (PTIS) and *PARS Service Partnership* (PSP). In 1990 an air company *Delta* decided to merge its reservation system *DATAS* with PTIS. The new system was named *Worldspan*. It is still owned by three airlines: *Delta* owns 40% of shares, *Northwest* – a little less than 34%, and the rest belongs to *TWA*.

In Asian-Pacific region predominantly operates GDS *Abacus*. This system works together with national marketing company (NMC), which provides personnel training, and technical and information support. For its services NMC receives a share form reservation generated revenues.

The system *Abacus* unites around 300 airlines and is presented in 16 states of Asian-Pacific region. The largest of them is a Japanese market.

According to 1998 BSP sales data, Japan is the number two in sales following the USA. There are 799 certified outlets for selling *IATA*, which bring USD 14.7 billion, on average USD 18.4 million from each agency - the highest index in the world. For comparison, in the USA each agency averages USD 2.2 million, and in GB – USD 2.6 million. Japan, with its 6 ARSs (*Amadeus*, *Axecc*, *Galileo*, *Infini*, *Sabre* and *Worldspan*), is the most competitive market in the world.

Independence of the Japanese market is explained by the fact, that all of its big parties stick to their own policy in regard to GDS, as well as remain faithful to their cultural and language particularities. According to Japanese government order, all tickets should be issued only in Japanese language. This closes access to the internal markets for the non-Japanese GDSs.

In the CIS states some share of reservations is made via ARS *Gabriel*. At the time being, only in Russia there are over 4 thousand *Gabriel* terminals.

In Ukrainian market (like in the significant parts of CIS states) from the abovementioned four global ARSs successfully operates *Galileo International*.

The origins of *Galileo International* go back to two companies – one being *Galileo*, established by airlines *British Airways*, *KLM* and *Swissair*, and the other one *Covia*, established in 1986, when *United Airlines* decided to get rid of its reservation system *Apollo*. In 1992 the two systems merged into

one thus creating the first truly global distribution system. Now around 75% of *Galileo* is owned by private shareholders. The rest of the shares belong to few other airlines.

The company serves above 44 thousand tour-agents throughout 116 states worldwide. Through 178 terminals, connected into *Galileo* system, recourses of above 500 airlines, 47 thousand hotels, linked into 233 hotel chains; 37 car rental companies, with 18 thousand branches worldwide; 368 tour-operating groups and all the main cruising companies are available for booking. *A Galileo* service centre process 295 *inquires* daily; the total volume of transactions exceeds 105 billion annually.

Galileo experts work to make the system compatible with systems *Gabriel* and *Sirena*. Thus, a program *Galileo Print & Office* was specifically designed For CIS. The main purpose of it is providing autoimmunization of ticket copy printing on OKI Microline 320/390 FB type printers in the systems of *Gabriel*, *Galileo* and *Sirena* with capability of saving

The following features of ARS operations in the modern conditions are to be emphasized:

- Application of Internet network for reservation of air tickets;
- Using ASR for booking additional services, such as hotels, trips, cruises, cars;
- Boosting of online air ticket sales;
- Expansion of using Internet network for organization and sale of freight services.

information in data base for further processing.

Though some states admit that ARS, being a powerful means of competition, hold also a potential for being misused, leading to unfair encouragement of some carriers and services.

When first launched and introduced, ASRs activities mainly focused on four main areas:

1. Information display
2. Participation of carriers
3. Data query

Inclusion (or exclusion) of irregular flights

REFERENCES

1. Averintsev S.S. Rhetoric and origins of European literary traditions. M. 1996.
2. Vvedenskaya L.A., Pavlova L.P. Culture and art of speech. Rostov-na-Dony. 1995.
3. Kapanadze L., Khakhutashvili E. Public relations. TSU. 2007.
4. Zaretskaya E.N. Logics of speech. M.1997.

სუხიტაშვილი, ქ. აბაშიძე. დაჯავშნის და საავიაციო გადაზიდვების გაყიდვის მსოფლიო სისტემის კვლევა
კოსტავას 77, 0175 თბილისი, საქართველო

რეზიუმე

ნაშრომში განიხილება სატრანსპორტო მომსახურების რეალიზაცია ბაზარზე დაჯავშნის ავტომატიზირებული სისტემის გამოყენებით. დას-ზე დამოკიდებულია არა მარტო კომერციული მოღვაწეობა, ასევე წარმოების ეკონომიკური ეფექტი. განხილულია მსოფლიოში სხვადასხვა ავიაკომპანიების მიერ გამოყენებული დაჯავშნის ავტომატიზირებული სისტემები. მიღებული შედეგები გვაძლევს შესაძლებლობას ინტერნეტის ქსელის გამოყენებით გავაფართოვოთ ორგანიზაცია და დაჯავშნა საჰაერო მომსახურებისას და სწრაფად მივიღოთ ყველა საჭირო ინფორმაცია.

И. Сухиташвили, К. Абашидзе. Исследование мировых систем бронирования и продажи авиаперевозок

0175 Тбилиси, Грузия. Костава 77

Резюме

В статье рассматривается реализация транспортных услуг на рынке посредством автоматизированных систем бронирования. АСБ является вопросом особой важности так-как от него зависит не только коммерческая деятельность, а также экономическая эффективность предприятия. Рассмотрены множество АСБ, созданных различными авиакомпаниями. В результате дает возможность расширить использование сети интернет для организации и продажи грузовых перевозок, для бронирования воздушных путешествий и дополнительных услуг. Комуникационные сайты помогают поставщикам и заказчикам грузовых перевозок со всего мира получить всю необходимую информацию.

ელისაბედ ხახუტაშვილი, ლია კაპანაძე

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ზეგავლენის მოხდენა პირადი კომუნიკაციის დროს

მთელი ჩვენი ცხოვრება ურთიერთობაა. ძირითადად, **სიტყვის** საშუალებით თანამოსაუბრეზე ზემოქმედებას ვახდენთ, თუმცა ამისთვის საჭიროა **გარკვეული ემოცია**. კომუნიკაციის დროს წარმოიქმნება სხვადასხვა სახის დამაბრკოლებელი მომენტი. /1/, ასეთებია:

1) **სემანტიკური ბარიერი**, რომელიც იქმნება მაშინ, როდესაც ვიყენებთ პროფესიულ ჟარგონს ან სლენგს ისეთ ადამიანებთან, რომლებსაც არასდროს მსგავსი გამოთქმები არ სმენიათ;

2) **სტილისტური ბარიერი**. – როცა წარმოიქმნება მაშინ როცა შეუსაბამობაა შინაარსს, სტილსა და ფორმას შორის.

3) **კრიტიკული ბარიერი**. კრიტიკა შეიძლება იყოს გამამხნეველებელი, სამღურავი, იმედიანი, ქებით, შეშფოთებით, თანაგრძნობით, სინანულით, გაფრთხილებით, მოთხოვნით, რჩევით, წყენით, მუქარით, შენიშვნით, საყვედურით, გაკვირვებით, ირონიით, მფარველობით და ა.შ. სულ არის 24 სახის კრიტიკა.

ურთიერთობის დროს ხშირად ადამიანი თავისი საუბრით პანიკას იწვევს, როცა საუბარი სევდიან სტილშია, ადამიანი საუბრობს წარსულზე, მარტოობაზე, ფატალიზმზე, ბინძურ თამაშებზე, სტიქიურ უბედურებაზე. ან კიდევ ადამიანი ფილოსოფიურ განწყობაზეა, მაშინ საუბრობს ნათელი სტილით, ტკბება ბუნებით, უსმენს მუსიკას, არის მეგობრების წრეში. საუბარში ადამიანი იყენებს ისეთ სიტყვებს როგორცაა: „შესანიშნავია“, „ფანტასტიკურია“, „დახვეწილია“, „სიკეთე“, „გულწრფელობა“, „ოცნება“, „სილამაზე“ და ა.შ.

ურთიერთობისას ადამიანი იყენებს აქტიურ სტილს, მოუწოდებს სხვებს მოქმედებისკენ, იდეალების ერთგულებისკენ, საუბრობს ენერგიულად, პათოსით, იყენებს შემდეგ სიტყვებს: „ერთგულეობა“, „ლიდერობა“, „ძლიერება“, „მართებული“, „მცდარი“.

ურთიერთობისას ზოგს მხიარული სტილი აქვს, საუბრისას ადამიანი იყენებს ფრაზებს ცნობილი კინოფილმებიდან ან მუტფილმებიდან, ხმამაღლა ლაპარაკობენ. ყველაზე სევდიანი ისტორიებიც კი ბედნიერად მთავრდება. გამოიყენება სიტყვები: „ხუმრობა“, „კარიკატურა“, „ბედნიერება“, „სიტუაცია“, „ყველაფერი შესაძლებელია“.

ურთიერთობის წარმატებით დამთავრებისთვის საჭიროა ადამიანმა შეაფასოს საკუთარი თავი, რამდენად იგი თვითკრიტიკული და პატიოსანია. მას გააჩნია ცნობისმოყვარეობა, შემოქმედებითობა, გონიერება, განათლებულობა, ლოიალობა, მიზანდასახულობა, მზადყოფნა თანამშრომლობისათვის.

ურთიერთობისას მნიშვნელოვანია თუ როგორ აღვიქვამენ სხვა ადამიანები, რამდენად ემთხვევა თქვენი და სხვა ადამიანების შეფასებები, კეთილგანწყობილი ურთიერთობა თუ არის, თუ ხანდახან თავს იჩენს ნეგატიური რეაქცია — მათი მხრიდან.

ამიტომ საჭიროა შეფასდეს რეალურად ურთიერთობის დადებითი და უარყოფითი მხარეები, სწორედ იყოს აღიარებული სხვათა უპირატესობანი.

უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ურთიერთობისას უნარის, ცოდნის, გამოცდილების გაზიარების შეთავაზებას.

ურთიერთობას შენარჩუნება უნდა. ეს კი მოხდება მაშინ, როცა საჯაროდ არ ხდება სხვათა ღირსების დამცირება, ადამიანის ან იდეის დისკრედიტირება. არასდროს არ უნდა გაკრიტიკდეს ადამიანი საჯაროდ, ეს უნდა მოხდეს პირისპირ შეხვედრის დროს კონსტრუქციულად და ტაქტიანად. ყოველთვის ყურადღების დათმობა საჭირო ირგვლივ მყოფებისთვის, არ უნდა გადაიტვიტონ სხვისი პრობლემებით, როცა საუბარი ეხება სოციალურ თემას. საუბრისას არ არის საჭირო იმის დემონსტრირება საჯაროდ, რომ ვიღაცას უფრო მეტი უპირატესობა აქვს. ეს გამოიწვევს არასასურველ მეტოქეობას და დაპირისპირებას.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ზედმეტი გულახდილი საუბარი ურთიერთობაში იწვევს გაოგნებასა და გაუგებრობას, მერყეობასა და ქაოსს.

„ნაყოფიერ ურთიერთობას“ ხელს უშლის ნათელი მიზნის უქონლობა, ენობრივი საშუალებების არასწორი არჩევანი, შეუსაბამობა ქმედებასა და შეტყობინებას შორის, საკუთარი აზრების გამოხატვის უნარის არქონა, არასწორი ინფორმაციის გაფორმება, უსახური „შეფუთვა“, ინფორმაციის სასარგებლო ინფორმაციის ნაკლებობა, ადრესატის შეუფასებლობა.

პირადი ურთიერთობისას კომუნიკაციის პროცესში უდიდეს როლს ასრულებს „ადამიანური ქცევები“ და ფსიქოლოგიური ფაქტორები. განსაკუთრებით აღსანიშნავია: 1) ჭორების გავრცელება დიდ გავლენას ახდენს გარშემო მყოფთა დამოკიდებულებაზე. ჭორებს, როგორც წესი, აიტაცებენ ის ადამიანები, რომელთაც სურთ მათი მოსმენა; ისინი ხელს უწყობენ სუბიექტური დამოკიდებულების გამყარებას. მათ უნდა დავუპირისპიროთ ობიექტური ინფორმაციით, რომელიც უნდა ქვეყნდებოდეს არა ჭორების გავრცელების პროცესში, არამედ მისგან დამოუკიდებლად. /2/. 2) ადამიანები ხშირ შემთხვევაში ცდილობენ გაერკვნენ ამა თუ იმ საკითხის ტენდენციაში, რომლის შესაბამისადაც ისინი იმოქმედებენ განსაზღვრულ სიტუაციაში, ეს მათ სწორად მოქცევის საშუალებას აძლევთ. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ადამიანი არცთუ შორეულ მომავალში გამოიყენებს ამა თუ იმ ინფორმაციას, მაშინ ის უკეთესად იმასსოვრებს იმ შემთხვევაშიც კი თუ ინფორმაცია საინტერესო არაა. 3) ფსიქოლოგიურად, ძლიერი საფრთხე ნაკლებ ზემოქმედებას ახდენს პიროვნებათშორის ურთიერთობაზე, ვიდრე მცირე საფრთხე. 4) როცა ადამიანი საკუთარ თვალსაზრისს იცავს, მან

უნდა გამოთქვას არგუმენტები მხოლოდ მის სასარგებლოდ. 5) ადამიანებში შეინიშნება მყარი არგუმენტებისა და დასკვნების არასწორი გაგების, მცდარი ინტერპრეტირებისა და საკუთარ შეხედულებასთან შესაბამისობაში მოყვანის ტენდენცია. ისინი ამხინჯებენ ასეთი ტიპის შეტყობინებებს და წარმოაჩენენ მას თავისათვის მისაღები რაკურსით. 6) აუდიტორიაზე ფსიქოლოგიურად ზემოქმედებს ის სიტუაცია, როცა კეთილგანწყობილია კომუნიკატორის მიმართ, მაგრამ არ ეთანხმება მის დასკვნებს, შეინიშნება ინფორმაციის წყაროსა და შინაარსის განცალკევების ტენდენცია.

როცა აუდიტორიაზე ზემოქმედების და ნმორმალური ურთიერთობის შესაძლებლობაა, ამით იზრდება იმის ალბათობა, რომ ინფორმაცია მიღებულია და არსებული წინააღმდეგობები გადალახულია.

პირადი კომუნიკაციის დროს ჩვენ ვმოქმედებთ და ჩავდივართ რაღაც საქციელს სხვათა ქმედების საპასუხოდ.

ჩვენი მოქმედება შეიძლება იყოს ქვეცნობიერ დონეზე, არსებული პრინციპების, ჩვევების და ინსტინქტების შესაბამისად. ზოგჯერ ჩვენ განვიცდით მიღებული ნორმებისა და მოქმედების წესების არცოდნით გამოწვეულ ინფორმაციულ ნაკლებობას. ამის გამო გარკვეულ სიტუაციებში ვდგამთ კონტრპროდუქტიულ ნაბიჯებს. ვიმოქმედოთ ემოციების გავლენით. კომუნიკაციის არავერბალური არხების გამოყენებისას ჩვენ ვმოქმედებთ, თუმცა არ ვაცნობიერებთ ამას. ჩვენ ვურთიერთობთ წინასწარ შედგენილი გეგმის შესაბამისად, ანუ ისე, როგორც ჩავიფიქრეთ.

ამგვარად, პირადი კომუნიკაციის დროს ზეგავლენის მოხდენისათვის საჭიროა გათვალისწინებული იყოს ყველა ზემოთ აღნიშნული სიტუაციები, ფსიქოლოგიური ასპექტები, პროფესიონალიზმი, სპეციალური განთლება, საზოგადოებრივი ინტერესებისა და სოციალური პასუხისმგებლობის უზენაესობა, მოქმედი კოდექსებისა და ნორმების დაცვა.

ლიტერატურა

1. ე. ხახუტაშვილი, ლ. კაპანაძე. საზოგადოებასთან ურთიერთობა – PR., თბ. 2007.
2. საზოგადოებასთან ურთიერთობის – PR-ის სამაგიდო ენციკლოპედია. თბ. 2006.

Elisabed KHakhtashvili, Lija Kapanadze. Ways of rendering of influence by means of personal communications

Summary

At personal communications the big role is played by a **word** by means of which we influence the interlocutor for what it is necessary certain **emotion**.

During communications following barriers come to light: semantic, stylistic and critical which overcoming at mutual relations play large role.

The account of psychological factors, a correct estimation? Human behaviour? Reception and information sending occurs in the conditions of protection of effective standards and codes.

Елисабед Хахუთაშვილი, ლია კაპანაძე. Способы оказания влияния посредством личной коммуникации

Тбилисский государственный университет

Тбилиси, пр. Чавчавадзе 1

Резюме

При личной коммуникации большую роль играет **слово**, посредством которого мы влияем на собеседника, для чего необходимо определенная **эмоция**.

Во время коммуникации выявляются следующие барьеры: семантические, стилистические и критические, преодоление которых при взаимоотношениях играют большую роль.

Учет психологических факторов, правильная оценка «человеческого поведения», прием и отправка информации происходит в условиях защиты действующих норм и кодексов.

Ч. А. Бедалов

Бакинский славянский университет
(AZ 1014, Баку, улица С.Рустама, 25)

НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧЕВОЙ КОММУНИКАЦИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ УЧАЩИХСЯ-АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ

Письменная речь как язык в действии представляет собой сложный психологический акт, в котором находит свое выражение цепь логических суждений. Излагая свои мысли, пишущий вступает в контакт с читателем, и описываемое, изображаемое на письме вызывает в сознании читателя нечто увиденное, пережитое. И видение жизни, ощущение ее доходит до нас в слове. Процесс письма заключает в себе безграничные возможности через слово изображать явления действительности, вызывать известные душевные движения, передавать весь сложный мир чувствований человека. И только научившись понимать и письменно употреблять слово, человек вполне усвоит то, что хотел сообщить ему пишущий. А научиться правильно понимать и письменно употреблять слово обучаемый сможет лишь тогда, когда его мозг приспособится к различным мыслительным операциям.

Например, когда обучаемый пишет или говорит, мысли его развиваются на основе логических суждений, при этом создаются компоненты содержания и происходит речевое оформление событий, явлений и фактов окружающей действительности.

Все это регулируется той сознательной целью, для осуществления которой обучаемый проявляет внутреннюю активность. И само проявление этой внутренней активности, пробуждение у обучающихся во время самостоятельного письменного продуцирования умственных способностей является сложным психологическим образованием, охватывающим разнообразные стороны интеллектуальной и эмоциональной сферы деятельности обучаемых.

Следует отметить при этом, что проявление внутренней активности в процессе письма глубоко связано с тем, в какой степени мозг обучающегося приспособлен к различным мыслительным операциям – умение наблюдать, анализировать факты и явления, сравнивать и сопоставлять их с ранее наблюдавшимися в других условиях, устанавливать сходства и различия и делать на этой основе соответствующие обобщения и выводы, совершать такие мыслительные операции, как абстрагивание, классификация, индукция, дедукция и т.д.

Формирование и дальнейшее развитие обучающихся для участия в активном письменном продуцировании требует использования различных путей и средств, существенным из которых может быть длительная тренировка на основе специальной системы творческих письменных работ и упражнений-заданий, максимально активизирующих такие высшие психологические функции, как восприятие, представление, соображение, память, внимание, воля и т.д.

Работа по развитию речи-понятие сложное в силу неоднородности и содержания самого слова «речь». Ведь речь – это и говорение, и слушание, это и чтение, и письмо. В целях практического обучения русскому языку как иностранному следует дифференцировать сам объект, предмет, которому обучаются нерусские учащиеся, то есть определить, что главное при обучении: научить общаться на русском языке – в этом случае реализуется слушание и говорение; или научить читать и понимать интересующую учащихся литературу – в этом случае реализуется главным образом чтение; иметь возможность письменно общаться на русском языке – в этом случае в обучение включается специальная работа по развитию навыков письма.

В соответствии поставленными целями определяются те методы и приёмы развития данного вида речевой деятельности, которые должны быть использованы при максимальном отражении самой природы конкретного вида речевой деятельности и форм его функционирования. Каждый из видов речевой деятельности получает внешне различное выражение в звучащей речи (и в этом случае говорят об устной речи) и в фиксированном виде на бумаге (в этом случае только для определенного вида деятельности может быть употреблен термин «письменная речь»).

Расчленённые с целью более чёткого выявления специфических признаков различные виды речевой деятельности в учебном процессе не выступают изолированно друг от друга, они синтезируются на уроке в единое целое. В учебно-методических материалах и пособиях они выступают в комбинациях, свойственных естественному процессу обучения.

Письменная речь как особый вид речевой деятельности распадается на подвиды, для обозначения которых используются слова «письмо» и «письменная речь».

«Письмо» (этот термин, в свою очередь, неоднозначен) может обозначать и написанный текст определённого жанра (сравним такой ряд: письмо, открытка, телеграмма, записка) и технику писания, то есть деятельность, сам процесс фиксации текста на бумаге. Ни то, ни другое употребление слова «письмо» не содержит функционального обозначения письменной речи как вида речевой деятельности (переписка, эпистолярный жанр имеет свою специфику и составляет одну из разновидностей письменной речи). В этом случае используется терминологическое обозначение «письменная речь».

Механизм письма состоит из двух основных звеньев: составление слов из букв и составление письменных сообщений из слов и словосочетаний¹.

В методическом плане, следовательно, следует различать умения двух порядков: 1) владение графической и орфографической системами языка для фиксирования отдельных слов и 2) умение сочетать эти слова в письменной форме для выражения мыслей в соответствии с потребностями общения. Умения первого типа в методической литературе принято называть письмом, второго – письменной речью.

Графическая система языка состоит из графических единиц – графем, под которыми подразумевается: определённого начертания буквы, буквосочетания, орфографический знак (апостроф, дефис и т. п.).

В основе этой системы лежат соответствия между звуком и буквой. Если графика рассматривает возможности использования тех или иных письменных знаков вообще, то орфография – правила употребления этих знаков в каждом конкретном случае, при написании того или иного слова.

Иногда письменная речь отождествляется с книжной речью в связи с тем, что книжный стиль является характерным для письменной речи, то есть в данном случае имеет место смешение критериев психологического и лингвистического порядка.

Между тем, как известно, в письменной форме общения можно пользоваться разговорным стилем речи, а устная речь не исключает использования стиля книжно-письменной речи. Иногда понятие письма и письменной речи вообще не разграничиваются, что вносит путаницу в методическую трактовку вопросов.

Перед школой ставятся конкретные задачи. Они сводятся к тому, чтобы научить: каллиграфически правильно изображать буквы иностранного алфавита, соотносить эти буквы со звуками; сообщить некоторые умения в области орфографии, основанной на морфологических и

¹ Жинкин Н.И. Механизмы речи. М., 1958, с.352.

фонетических принципах, обучить орфографии в соответствии с изучаемым грамматическим материалом, а также научить писать слова с традиционной орфографией, входящие в лексический минимум. Требования в области письменной речи в современной методической литературе сводятся обычно к умению писать то, что учащиеся в состоянии сказать на иностранном языке, то есть записи устных высказываний учащихся.

Привитие умений и навыков в области письма и письменной речи происходит последовательно на всех этапах обучения, но удельный вес письма и письменной речи не везде одинаков. Работа над письменной речью и письмом оказывает положительное влияние на овладение другими видами речевой деятельности. Так, например, упражнения в звуко-буквенных соотношениях помогают быстрее овладеть техникой чтения. Упражнения в письменной речи положительно влияют на развитие устной речи.

Письменные упражнения помогают глубоко усвоить языковой материал, так как зрительный и слуховой анализаторы дополняются еще и кинестетическим. Благодаря опоре на многочисленные и разносторонние временные связи усвоение материала становится более быстрым и прочным.

Этим, однако, роль письма в школьном обучении языкам не исчерпывается. Оно важно ещё и в других отношениях.

Выполняемые в письменной форме работы, являются хорошим способом контроля, удобным для учителя тем, что за непродолжительное время он может проверить ряд умений у большого количества учащихся. Здесь мы, однако, должны оговориться, что письменный контроль ни в коем случае не может рассматриваться как универсальный способ комплексной проверки всех умений, ибо он не в состоянии выявить ряд существенных сторон речевой деятельности учащихся.

Как мы уже указывали выше, обучение письму способствует прочному усвоению техники чтения, так как произносительная и графическая системы каждого языка тесно взаимосвязаны. Переход от одной к другой осуществляется при помощи усвоения определенного кода, то есть нахождения соответствий между звуками речи и графемами.

В основе обучения письму (графике и орфографии) и технике чтения лежат сходные психологические процессы. При письме они направлены на создание или воспроизведение образа слова, при чтении на его узнавание. При записи слов происходит кодирование (переход на буквенный код), а при чтении – декодирование (дешифровка данного письменного кода).

Общность операций создает возможность применения многих общих методических приёмов в обучении письму и технике чтения, а также определяет порядок работы с ними.

Тот факт, что оба эти умения подкрепляют друг друга и облегчают овладение каждым из них, является основанием для того, чтобы обучение письму и технике чтения проводилось параллельно: это не исключает возможности незначительного опережения письма чтением или чтения письмом. Однако как чтению, так и письму должны предшествовать устные формы работы. Известно, что в акте письма обязательно участвуют в ослабленной степени и слух, и артикуляционные органы, так как при написании все слова проговариваются во внутренней речи. Правильность и быстрота ассоциаций между звуковыми и буквенными обозначениями может быть обеспечена только при условии полной ясности акустического образа слова.

В родном языке звуковой образ слова достаточно прочен, чего нет при обучении иностранному языку. Нечёткость и неустойчивость акустического образа новых иностранных слов в сознании нередко тормозит акт письма и приводит к искажениям и ошибкам. Именно поэтому каждое слово, каждое словосочетание должны быть предварительно тщательно

отработаны в устной речи. К сожалению, роль устных форм работы для овладения письмом до сих пор недооценивается многими учителями и авторами методических пособий.

Необходимо сказать, что умения в области письма, как правило, отстают от умений в области чтения даже при самом внимательном отношении к письму со стороны учителя. Это явление вполне естественно и объясняется самими механизмами речи: обучение письменному кодированию на любом языке, включая родной, достигается значительно труднее, чем обучение умению декодировать.

Практическое применение письменной речи так важно и необходимо в наши дни, так как, не научив ей своих учащихся, учитель не выполнил бы одну из своих важнейших задач, ибо письмо является самым богатым и безграничным по своим возможностям языковым средством, обслуживающим всю сферу научно-технической, публицистической и литературно-художественной деятельности².

Развитие письменной учащихся требует больших затрат учебного времени, более тщательной и кропотливой работы учителя и учащихся. Это объясняется тем, что письмо представляет умение, носящее творческий, сознательный характер. Это лингвистически и психологически обоснованная система, овладение которой требует больших теоретических знаний и наличия практических умений и навыков.

Как раз учитывая это, в процессе обучения письму учитель ведёт своих учеников от знаний к умениям и навыкам через длительную и в то же время продуманную и методически обоснованную систему самых разнообразных упражнений. И рациональное использование при этом всех имеющихся возможностей делает реальным не только обучение учащихся письму, в котором умения и навыки нерусских учащихся обычно отстают, но и позволяет через письмо усилить общий процесс развития и совершенствования устной речи. Требуя знания языка, его внутренних законов, опираясь на определённые правила грамматики и правописания, письмо самым непосредственным образом участвует в формировании правильной русской речи учащихся. Действительно, как показывает практика, неоднократные письменные упражнения шлифуют речь учащихся, очищают её от всевозможных ошибок. В этом плане развитие письменной речи характеризуется как один из важнейших аспектов обучения учащихся русскому языку. Поскольку работы по развитию письменной речи благотворно влияют на развитие общей речевой культуры учащихся и к тому же письмо, как таковое служит средством общения между людьми, то есть представляет язык в действии, то овладение этим видом речевой деятельности весьма необходимо и важно в наши дни. Говоря о роли письма в системе обучения, следует отметить, что без его участия трудно изучать язык, его внутренние явления и законы, которые оформлены в письменном виде и во многих случаях требуют письменного изучения. Освоение языка основывается в определённой мере на письме ещё и потому, что оно охватывает все аспекты языка и тесно связано со всеми умениями, предусмотренными программой. И как раз это даёт учащимся возможность упражняться и свободно редактировать написанное, позволяет изучать индивидуальные способности учащихся в усвоении языка, делать соответствующие выводы об их успехах и недоработках. И поэтому – то письмо входит в число наиболее эффективных средств контроля знаний и навыков учащихся и является показателем их общей подготовленности.

При обучении письменной речи важно определение целей обучения, которые многообразны, так как определяются коммуникативными потребностями различных контингентов

² Шубин Э.П. Основные принципы методики обучения иностранным языкам. М., 1963, с.79.

учащихся с учётом возраста, социального статуса, формы обучения, наличия или отсутствия языковой среды.

Освоение русского языка как средства общения строится на овладении всеми видами речевой деятельности, в том числе и письмом.

Как и говорение, письмо является самым сложным видом речевой деятельности. Поэтому при обучении письму важно, с одной стороны, учитывать специфику письма как наиболее сложного вида речевой деятельности, с другой, - связывать обучение письму с развитием других видов речевой деятельности.

В процессе порождения письма ученик выполняет следующий алгоритм действий:

- выбирает информацию для коммуникативных целей (чтобы сообщить что-то, информировать о чём-то, оказать воздействие на кого-то, обсудить что-то и т.д.);
- образует во внутренней речи соответствующий языковой текст;
- трансформирует его в графический текст;

Приведённый алгоритм показывает, что письменная коммуникация происходит тем легче, чем лучше развита устная речь. Хотя устная и письменная речь существуют в единстве и в формировании умений и навыков речевого общения поддерживают друг друга, они имеют свои специфические особенности (психолингвистические и лингвистические), которые определяют специфику методики обучения письменной речи.

Письмо (письменная речь) может быть как средством формирования лексических, грамматических, речевых и других навыков, так и целью формирования умений и навыков собственно письменной речи (составление письменных речевых произведений – письма, аннотации и т.д.). Соответственно целям нужно дифференцировать и стратегию обучения письму.

Реализация как первой, так и второй функции письма осуществляется на основе ряда следующих навыков:

- 1) навыков каллиграфии (изображение знаков письма – букв);
- 2) навыков орфографии;
- 3) лексических и грамматических навыков (владение лексикой и грамматикой);
- 4) композиционных навыков (умение структурировать текст).

Первые две группы навыков формируют технику письма. Они очень важны в младших классах. Лексические, грамматические и композиционные навыки важны при формировании собственно письменной речи.

Удельный вес коммуникативного письма должен увеличиваться от класса к классу. Анализ речевых потребностей учащихся показывает, что наиболее коммуникативно значимыми видами письменных работ являются: личные письма, поздравительные открытки, характеристики, автобиографии, описания, рецензии, отзывы, письменные сообщения. Иначе говоря, потребности в письме реализуются в разных функциональных стилях: в разговорно-обиходном, деловом, научном, в стиле художественной литературы и т.д.

Обучение письменной речи предполагает постепенное усложнение форм и видов работ с нарастанием удельного веса их коммуникативности. При этом надо исходить из тематики развития речи, приведённой в программе, и требований к умениям и навыкам в области письменной речи.

Функции письменной коммуникации разнообразны. Они реализуются в различных формах, которые предполагают сформированность у учащихся целого ряда умений.

Коммуникативное письмо выполняет целый ряд функций: обмена информацией, сообщения информации, описания, воздействия и т.д. Функции письма реализуются в разных видах работ, в разных формах речи – монологической и диалогической (диалог в пространстве и во времени) с более или менее большим временным интервалом.

Что касается умений, необходимых для реализации определённых коммуникативных функций, то в письменной речи можно выделить две группы умений. Первая группа – это так называемые универсальные умения, формирование которых способствует повышению компетентности не только в письменной речи, но и в чтении, аудировании, говорении. К таким умениям относятся умения структурировать текст, выделять в нём основной смысл, стилистически дифференцировать информацию, развёртывать, свёртывать информацию. Вторая группа – это так называемые специфические умения, сформированность которых позволяет создавать письменные речевые произведения конкретного коммуникативного назначения (умение оформить письмо, конспект, заявление, характеристику и т.д.).

Ch.A.Bedalov. SCIENTIFIC BASES of TRAINING of PUPILS-AZERBAIJANIANS of the WRITTEN SPEECH COMMUNICATIONS IN RUSSIAN

The Baku Slavic University

Summary

In clause linguistic and psychological-pedagogical bases of training of pupils-azerbaijanians of the written speech communications in russian are considered.

ოლღა კალანდარიშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

არსებითი სახელმწიფის ბრუნება ქართულ და რუსულ ენებში

არარუსი სტუდენტებისათვის ყველაზე რთულ განყოფილებას არსებითი სახელების ბრუნება წარმოადგენს. მართლაც, თუ კი შევძლებთ და ვასწავლით ქართველს არსებითი სახელის სწორად ბრუნებას, შეიძლება ჩავთვალოთ, რომ ჩვენ შევძელით რუსული სინტაქსის ერთ-ერთი ურთულესი ნაწილის მართვის შესწავლა.

არსებითი სახელების ბრუნება ქართულსა და რუსულ ენებში საკმაოდ განსხვავებულია და სწორედ ეს უქმნის პრობლემას სტუდენტებს. რუსულ ენაში არსებითი სახელები მხოლოდითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში სქესისა და დაბოლოებების მიხედვით იყოფიან 3 ჯგუფად, თითოეული მათგანი წარმოადგენს ბრუნების გარკვეულ ტიპს. მამრობითი სქესის თანხმოდანზე დაბოლოებული არსებითი სახელები, მაგ. стол, чай, და საშუალო სქესის არსებითი სახელები, დაბოლოებული o, e, é-ზე მაგ. платье, молоко, ружьё- განეკუთვნებიან II ტიპის ბრუნებას, ხოლო მდედრობითი სქესის არსებითი სახელები, რომლებიც ბოლოვდებიან რბილი თანხმოვნით და

სიტყვის ბოლოს იწერება რბილი ნიშანი – ь, მაგ. тетрадь, ночь, და სხვა განეკუთვნებიან III ტიპის ბრუნებას. განსაკუთრებული ბრუნების ტიპს განეკუთვნე. ბიან ია-ზე დამთავრებული საშუალო სქესის არსებითი სახელები, მაგ. мя, время, знамя და სხვ ბრუნების ყოველი ტიპი მკვეთრად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. გარდა ამისა, თითოეულ ბრუნვის ტიპში იმისდა მიხედვით თუ როგორ ფუძიან სახელს ვაბრუნებთ- რბილს თუ მაგარს, არის არსებითი განსხვავება დაბოლოებებში, მაგ. I ტიპს განეკუთვნებიან სიტყვები мама, няня- (სახელობითი ბრუნვა), ნათესაობით ბრუნვაში-мамы,няни: ასევე განსხვავდება ბრუნვის ნიშნები и,я-ზე დაბოლოებული არსებითი სახელებისა ც მიცემით ბრუნვაში და წოდებით ბრუნვაში. მაგ. მიცემით ბრუნვაში და წოდებით ბრუნვაში мама-маме, няня-няне, მაგრამ армия-армии.

ს.დ. ფურცელაძის სიტყვებით „ქართულ ენაში ბრუნვის ნიშნები მაქსიმალურად მარტივია, მაშინ როდესაც ისინი რუსულში მაქსიმალურად რთულია“. შევადაროთ თუნდაც ერთ-ერთი, მაგალითად ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნები და დავინახავთ, რომ ქართულში ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანს „ის“ რუსულში შეესაბამება დაახლოებით 10-მდე დაბოლოება. ბრუნვის ნიშნების ამ განსხვავების თვალსაჩინოებისთვის შეგვიძლია გამოვიყენოთ ბატონ ს.დ. ფურცელაძის მიერ გაკეთებული ტაბულა:

ქართული ენა	რუსული ენა	
მხ. და მრ. რიცხვი	მხ. რიცხვი	მრ. რიცხვი
სახ. ი(ა)	И.п все согласные, й,а,я, о,е,ѐ,ь	ы,и,а,я
ნათ. ის	Р.п. а,я,ы,и,(у,ю)	ей,ий,ов,ев
მიც. ს	Д.п. у,ю,е,и	ам,ям
მოქმ. ით	Тв.п. ом,ем,(ою,ею)	ами,ями,ьми
	ей,ой,ью	

რუსულში განსხვავებულ ბრუნვის ფორმებს შესაძლებელია ჰქონდეთ ერთნაირი ბრუნვის ნიშანი და მათი გრამატიკული მნიშვნელობა მხოლოდ წინადადებაში ან კონტექსტში გამოთქმული აზრის მიხედვით შეიძლება განისაზღვროს. მაგ. парты-«Ы» შეიძლება აღნიშნავდეს , როგორც მრავლობითი რიცხვის სახ. ან ვნებით ბრუნვას, ასევე მხოლოდით რიცხვში ნათესაობით ბრუნვას, მაგ. тоят парт-ы-(მრ. რ. სახ. ბრ.) Я вижу парт-ы (მრ.რ.-ვნ.ბრ.) В классе нет новой парты (მხ.რ. ნათ-ბრ.)

ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ რუსულ ენაში არის ბრუნვები, რომელთაც საკუთარი ფორმები არ აქვთ. მაგ. მდ. სქესის არსებითი სახელების მრ.რიცხვში ვნებითი ბრუნვა იმეორებს სახელობითი ბრუნვის ფორმებს, ასევე მამრობითი სქესის მხოლოდითი რიცხვის და მრავლობითი რიცხვის ვნებითი ბრუნვა უსულო არსებითი სახელის შემთხვევაში იმეორებს სახელობითი ბრუნვის ფორმებს, ხოლო სულიერი არსებითი სახელის დროს – ნათესაობითი ბრუნვის ფორმებს. ასევე ერთნაირი დაბოლოებები აქვთ ზოგ შემთხვევაში მიცემითსა და წოდებით ბრუნვებს. მდ.სქესის ა,я-ზე დაბოლოებულ არსებით სახ. მხ. რ.-ში მაგ. სახ. мама, მიც. мам-е, წოდ. мам-е, ხოლო მდ. სქესის ხ-ზე დამთავრებულ სახელებს 3 ბრუნვაში ნათ. ბრუნვაში, მიცემითსა და წოდებითში ერთნაირი დაბოლოება и – აქვთ.

აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია გავაკეთოთ დასკვნა თუ რა რთული გრამატიკული მოვლენაა რუსულში არსებითი სახელის ბრუნვა, რომელიც საკმაოდ განსხვავდება ქართულ ენაში არსებული სახელის ბრუნებისაგან. განვიხილოთ ცალკეული ბრუნვები:

ორივე ენაში არსებითი სახელის სახელობითი ბრუნვა მხ. რიცხვში წარმოადგენს საწყის ფორმას. ორივე ენაში არსებითი სახელი სახ. ბრუნვაში წინადადებაში შეიძლება იყოს ქვემდებარის ან შემასმენლის დანართის როლში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულ ენაში სახ. ბრუნვის ფუნქცია უფრო ფართოა, ვიდრე რუსულში წინადადებაში იგი ხშირად არის დამატება. მაგ. სტუდენტმა წაიკითხა წიგნი. აქედან გამომდინარე, ხშირია შემდეგი ტიპის შეცდომები-СТУДЕНТ ПРОЧЛ КНИГА, მე არ მაქვს ტელევიზორი-У МЕНЯ НЕТ ТЕЛЕВИЗОР. ეს ქართველი სტუდენტებისათვის დამახასიათებელი შეცდომებია, რაც გამოწვეულია მშობლიური ენის ქვეცნობიერი ზეგავლენით.

ნათესაობითი ბრუნვის ფორმაში რუსულ ენასა და ქართულ ენაში ხშირად გვაქვს თანხვედრა. განვიხილოთ ყველაზე მნიშვნელოვანი შემთხვევები.

ა) რუსულ ენაში ნათესაობით ბრუნვაში არსებითი სახელები თანდებულის გარეშე შეიძლება აღნიშნავდეს, რომ მოცემულ პირს ან მოცემულ საგანს ეკუთვნის მეორე პირი ან საგანი. ნათ. ბრუნვის ასეთი მნიშვნელობა რუსულსა და ქართულ ენაში ერთნაირია, მაგ. Сумка девочки (გოგონას ჩანთა), вкус шоколада-შოკოლადის გემო.

ბ) ობიექტის აღმნიშვნელი: чтение журнала (ჟურნალის კითხვა), посев поля (მინდვრის თესვა).

ახლა განვიხილოთ ის ვარიანტები, როდესაც ნათესაობითი ბრუნვა რუსულ და ქართულ ენებში არ ემთხვევა.

1. რუსულში ნათესაობითი ბრუნვა ხშირად გამოხატავს ისეთ საგანს, რომელზეც მოქმედება ნაწილობრივ გადადის ანუ ვრცელდება საგნის მხოლოდ გარკვეულ ნაწილზე-(часть целого) ქართულში ეს მნიშვნელობა გამოიხატება სახელობითი ბრუნვით. მაგ. Выпейте молока(რ.პ. ნათ. ბრ.)-დალიეთ რძე(სახ. ბრ.). кусок торта-ტორტის ნაჭერი.

2. რუსულ ენაში ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა გამოიყენება რაიმეს უარყოფისას და ასევე ზმნასთან პირდაპირი ობიექტის გამოსახატავად უარყოფითი НЕ-ნაწილაკის გამოყენებისას, ხოლო ქართულში იგივე შემთხვევაში იხმარება არსებითი სახელი სახელობით ბრუნვაში. მაგ. У МЕНЯ НЕТ КОМПЬЮТЕРА (რ.პ. ნათ.ბრ.)- მე კომპიუტერი არ მაქვს (სახ.ბრ.). ამ განსხვავებას საჭიროა დაეთმოს დიდი ყურადღება სტუდენტებთან მუშაობისას.

3. რუსულში არსებითი სახელი ნათესაობით ბრუნვაში დგას რიცხვით სახელებთან (გარდა ერთისა) და სიტყვებთან ბევრი, ცოტა, რამოდენიმე, რამდენი, ასევე რაოდენობის ან ზომის (მეტრი, კილოგრამი, ლიტრი და ა.შ.) აღმნიშვნელ სიტყვებთან, ანუ ეს არის როგორც მას უწოდებენ რაოდენობითი ნათესაობითი ბრუნვა, (Родительный количества) მაგ. мальчика(3 ბიჭი), мало денег-ცოტა ფული; много работы-ბევრი საქმე, пять метров-5 მეტრი და ა. შ. როგორც ვხედავთ, ქართულში ნათესაობითი ბრუნვის ნაცვლად ყველგან არსებითი სახელი სახელობით ბრუნვაში დგას.

4. რუსულ ენაში ერთი საგნის ან პირის მეორესთან შედარებისას იხმარება არსებითი სახელი ნათესაობით ბრუნვაში, ხოლო ქართულში ამ შემთხვევაში გამოიყენება არსებითი სახელი მიცემით ბრუნვაში. მაგ. чернее ночи-ღამეზეშავი (მიც. ბრ.).

ენებითი ბრუნვა საკმაოდ რთულია ქართველებისათვის, რადგან ქართულში იგი არ არსებობს. მას ქართულ ენაში შეესაბამება ორი ბრუნვა სახელობითი ან მიცემითი. ამიტომ ხშირია შემდეგი ტიპის შეცდომები: მე დავინახე მამა-Я увидел отца(ნაცვლად отца), გადათარგმნეთ რუსულ ენაზე- Переведите на русском языке-(ნაცვლად на русский язык).

მოქმედებითი ბრუნვა რუსულში ძალიან ფართოდ გამოიყენება. მისი შესწავლა იმიტომ უადვილდება სტუდენტებს, რომ ექვსი შემთხვევიდან ოთხში ქართულსა და რუსულ ენებში მოქმედებითი ბრუნვის მნიშვნელობები ერთხვევა.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი

1. ზმნასთან ერთად იგი გამოხატავს საშუალებას ან იარაღს, რომლითაც მოქმედება ხორციელდება. Пилю пилой-ხერხით ვხერხავ, стреляю автоматом-ავტომატით ვისვრი და ა. შ. როგორც ვხედავთ, აქ არანაირ სირთულესთან არ გვაქვს საქმე.

2. როგორც რუსულში, ასევე ქართულში ზოგიერთი ზმნა მოქმედებითი გვარის დამატებას ითხოვს. მაგ. გატაცებულია ფეხბურთით -увлекается футболом, დაინტერესებულია ჟურნალისტიკით -интересуется журналистикой, ამაყოფს ვაჟით-гордится сыном და ა. შ.

3. ხშირად არსებითი სახელი მოქმედებით ბრუნვაში ორივე ენაში გამოხატავს ადვილს. მაგ. идём по полю-მივდივართ მინდვრით, мама придет этой дорогой-დედა ჩამოვა ამ გზით.

4. ასევე ორივე ენაში მოქმედებითი ბრუნვა შეიძლება მოქმედების ვითარებას გამოხატავდეს. მაგ. ходить быстрым темпом-სიარული ჩქარი ტემპით, сидеть спиной-ზურგით ჯდომა.

ახლა განვიხილოთ მოქმედებითი ბრუნვის ფორმები, რომლებიც ქართულ და რუსულ ენებში განსხვავდება:

1. რუსულში ვნებითი გვარის ხმარებისას (в страдательных оборотах) არსებითი სახელი მოქმედებით ბრუნვაში შეიძლება გამოხატავდეს მოქმედ პირს. ქართულში ამ შემთხვევაში გამოიყენება ნათესაობითი ბრუნვა და თანდებული „მიერ“. მაგ. этот роман написан известным писателем Л.Н. Толстым-ეს რომანი ცნობილი რუსი მწერლის ლ.ნ. ტოლსტოის მიერ არის დაწერილი.

2. რუსულში შედგენილი შემასმენლის შეიძლება არსებითი სახელი მოქმედებით ბრუნვაში დგას, ხოლო ქართულში ან ვითარებით ბრუნვაში და ან სახელობით ბრუნვაში. მაგ. Его отец был остроумным человеком (მოქ. ბრ.)-მამამისი გონება მახვილი კაცი(სახ.ბრ.) იყო, - ის ექიმი იყო.

რაც შეეხება თანდებულის ბრუნვებს ქართველი სტუდენტებისათვის ის ძალიან რთულია, რადგანაც რუსულ ენაში თანდებული დგას არა სიტყვის ბოლოს, არამედ სიტყვის წინ. ამასთან განსაკუთრებულ შემთხვევებში, რაც საკმაოდ ხშირია, ქართული და რუსული თანდებულები ერთმანეთს არ შეესაბამება. ამიტომ მათ შესწავლას დიდი დრო და ყურადღება ესაჭიროება.

ლიტერატურა:

1. Пурцеладзе С.Д. – Методика преподавания грамматики русского языка в грузинской школе. Тб. 1941
2. Митрофанов О.Д. - Методика преподавания русского языка как иностранного – М, 1990

O.Kalamdarishvili. Cases of nouns in Georgian and Russian languages

Georgian Technical University

Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

The problems which we are discussing in this article are particularly actual for teaching methods of Russian language on Georgian faculties. As Russian and Georgian languages belong typically to different groups of languages they essentially differ from each other.

Каландаришвили О. Склонение имён существительных в грузинском и русском языках*Грузинский Технический Университет**Грузия. Тбилиси. Костава 77****Резюме***

Для методики обучения русскому языку на грузинских факультетах проблемы, которые мы рассматриваем, особенно актуальны, так как русский и грузинский языки принадлежат к двум типологически разным языковым группам и значительно отличаются друг от друга.

М.Р. Сафаралиева

Бакинский славянский университет
(AZ 1014, Баку, ул. С. Рустама, 25)

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ КОМПЛЕКСНЫХ ВИДОВ ПИСЬМЕННЫХ РАБОТ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ УЧАЩИХСЯ-АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ

Видное место в общей системе обучения русскому языку занимают комплексные многоплановые многоаспектные виды письменных работ, которые,

наряду с решением орфографических, пунктуационных, лексико-грамматических задач, способствуют развитию и совершенствованию письменной речи учащихся-азербайджанцев³.

Письменные работы комплексного характера делятся на две группы. В первую, подготовительную группу входят такие виды работ, которые способствуют формированию у учащихся навыков правописания и составления предложений различных типов и структур, представляющих элементарные высказывания. К числу таких видов письменных работ относятся следующие:

а) письменные ответы на вопросы;

б) составление предложений с данными словами (словосочетаниями) и их запись;

в) письменный перевод предложений с родного языка учащихся-азербайджанцев на русский язык;

г) составление предложений по схемам и их запись и т.д.

Во вторую группу многоплановых видов письменных работ, носящих творческий характер, входят виды работ, выполняя которые, учащиеся овладевают, с одной стороны, навыками правописания, а с другой, учатся излагать свои мысли в связной письменной форме, овладевают умением пользоваться различными образцами письменной речи.

Выполнение письменных работ данного типа способствует активизации познавательной деятельности и общему развитию учащихся. К числу таких письменных работ относятся следующие:

³ Подробно о принципах построения системы письменных работ см.: Бедалов Ч.А. Методика преподавания русского языка в азербайджанской школе, Баку, 1981.

1. Диктанты (свободный и творческий), которые готовят учащихся к сложным видам письменных работ, носящих самостоятельный творческий характер.

Свободный диктант предусматривает чтение учителем связного текста по законченным смысловым частям (абзацам) и свободную запись учащимися содержания этих частей своими словами. Для диктанта, как правило, следует использовать знакомые учащимся тексты, насыщенные изучаемыми орфограммами.

Творческий диктант предполагает чтение учителем текста, прослушав который, учащиеся должны записать его в своей тетради, заменяя при этом в тексте одни предложения (словосочетания, слова) другими, т.е. видоизменяя текст;

2. Изложения, представляющие собой свободную письменную передачу учащимися содержания прослушанных (прочитанных) текстов своими словами.

Изложения могут проводиться по вопросам, плану и преследовать различные цели: сжатое или подробное изложение содержания прослушанного (прочитанного) текста; написание изложения с определенным лексико-грамматическим заданием и т.д.;

3. Описание в связной форме картины (картинки), явлений природы (пейзажа), класса, кабинета русского языка (действий и поступков учителя/учащихся на уроке со специальным грамматическим заданием) и т.д. по вопросам, по плану;

4. Сочинения на основе услышанного, увиденного, которые могут проводиться по сжатым или развернутым планам и способствовать решению речевых и лексико-грамматических задач.

Основное место на уроке занимает подготовка и проведение различных сочинений и изложений.

В процессе подготовки и проведения изложений школьники знакомятся с различными типами текстов, с приемами создания текстов, речь их обогащается новыми словами, оборотами и синтаксическими конструкциями, имеющимися в исходном тексте.

Работа над изложением развивает логическое мышление и память учащихся.

Умело подобранные тексты расширяют кругозор учащихся, активизируют познавательную деятельность и являются богатным материалом для воспитателя. Для изложения обычно используются отрывки из художественных произведений, а также тексты из газет и журналов. Текст должен включать в основном знакомый лексико-грамматический материал.

Целесообразно подбирать тексты повествовательного характера, включающие в соответствии с требованиями программы элементы описания, рассуждения, диалог и т. д.

Эффективность работы над изложением намного возрастет, если языковая подготовка к изложению начнется на предыдущих уроках, когда лексико-грамматический материал текста изложения заранее включается в классные и домашние упражнения.

Обучение написанию изложения включает в себя работу над его содержанием, логико-композиционными и языковыми особенностями. Для усвоения содержания текста проводится вступительная беседа, чтение текста, объяснение непонятных слов и выражений и смысловый анализ текста.

В процессе смыслового анализа уточняется понимание содержания прослушанного текста, его основной идеи и т.д.

Центральными вопросами работы над изложением должны быть языковой анализ в тесной связи с работой над содержанием текста, выяснение того, почему именно этот языковой материал использовался в данном тексте, что приучает учащихся сознательно подходить к отбору языковых средств при работе над изложением, а затем и собственными самостоятельными

высказываниями. Для анализа следует также отбирать языковые явления, представляющие трудности, связанные с интерферирующим влиянием норм родного языка учащихся.

На начальном этапе работы целесообразно в процессе беседы записывать опорные слова и словосочетания к пунктам плана, показав, как можно начать и закончить изложение. На последующих этапах самостоятельность школьников будет возрастать.

При подготовке к изложению предусматривается также работа по совершенствованию орфографических навыков, проводится анализ слов и словосочетаний, содержащих изучаемые орфограммы или специфические для учащихся трудности.

По способу передачи содержания текстов различают изложения, близкие к тексту, сжатые изложения, выборочные изложения, изложения с элементами сочинения.

Изложение, близкое к тексту, - это такой вид изложения, при котором учащиеся дают подробную, последовательную передачу содержания прочитанного или прослушанного текста, отражая в нем все события, явления, факты и связи между ними.

Сжатое изложение требует предельно краткой передачи основного содержания текста и исключения второстепенных эпизодов и деталей. Оно вырабатывает умение излагать содержание текста обобщенно, что является довольно сложным видом работы для учащихся, поэтому начинать обучение сжатому изложению следует после того, как учащиеся овладели в какой-то степени изложением, близким к тексту. Методика проведения сжатого изложения должна основываться на принципе сопоставления подробного и краткого изложения.

При обучении сжатому изложению необходимо, чтобы текст был перед глазами учащихся. Они должны карандашом отмечать в нем главное и второстепенное, существенное и незначительные подробности. Следует знакомить учащихся с языковыми средствами обобщенной передачи мысли.

Для сжатого изложения подбирается текст повествовательного характера с одной сюжетной линией. Очень важно, чтобы соблюдалось единство места и времени и были четкими и ясными логические связи. Текст нужно подбирать такой, чтобы его можно было сократить.

Выборочное изложение – это такой вид изложения, при котором учащиеся логически последовательно передают содержание текста по одному из освещенных в нем вопросов.

Изложение с элементами сочинения предполагает самостоятельную творческую работу учащихся по придумыванию конца или начала к данному отрывку, на вставку каких-либо эпизодов, описаний и т.д., на внесение элементов анализа, критики, оценки.

Изложение обучающего характера проводится по следующей примерной схеме:

1. Вступительная беседа, цель которой – возбудить у учащихся интерес к работе и подготовить к восприятию текста;
2. Чтение текста учителем;
3. Разъяснение значения некоторых слов и выражений;
4. Беседа по содержанию текста, в процессе которой учитель выясняет, понятно ли учащимся содержание текста в целом;
5. Ознакомление учащихся с планом;
6. Вторичное чтение текста и пересказ его содержания одним или двумя учениками по плану. Исправление речевых недостатков;
7. Выполнение учащимися письменной работы.

При проведении контрольного изложения учащиеся приступают к самостоятельной работе сразу же после повторного чтения текста учителем. В процессе проведения изложения необходимо помнить, что только сочетание самостоятельности и активности школьников с

постоянной помощью и руководством со стороны учителя будет способствовать реальному овладению учащимися связной речью.

В системе работы по развитию связной письменной речи особое место отводится сочинениям.

Школьные сочинения – это упражнения в самостоятельном связном изложении учащимися своих мыслей на заданную тему. Сочинение является самым сложным видом работы, потому что школьники должны проявить полную самостоятельность как при раскрытии содержания темы, так и при выборе ее композиционной формы и соответствующих языковых средств.

В V-XI классах программа предусматривает проведение разных видов сочинений: а) на основе литературно-художественного материала, б) на основе наблюдений и личного жизненного опыта учащихся, в том числе сочинений по картине.

В процессе обучения сочинениям в нерусской школе необходимо опираться на умения, формируемые при обучении связной речи на родном языке, и совершенствовать их. Это такие умения, как умение раскрывать тему и основную мысль высказывания, собирать материал и систематизировать и его, строить сочинение в определенной композиционной форме, правильно, в соответствии с нормами русского языка выражать свои мысли и совершенствовать написанное.

Обучая учащихся сочинениям, учитель должен показать, как строится сочинение-повествование, сочинение-рассуждение и сочинение-описание.

Но самым главным, на что необходимо обратить внимание в условиях работы в нерусской школе, является систематическая языковая подготовка учащихся, которая должна проводиться на протяжении ряда уроков, предшествующих непосредственно выполнению сочинения.

M.R.Safaralieva. TECHNIQUE of CARRYING out of COMPLEX KINDS of WRITTEN WORKS During TRAINING to RUSSIAN of PUPILS-AZERBAIJANIANS

The Baku Slavic University

Summary

In article the technique of carrying out of the major kinds of complex works of written character is shined at training to Russian of pupils-Azerbaijanians.

Э. Г. Юсифов

Азербайджанский университет языков
(AZ 1014, Баку, ул. Рашида Бейбутова, 60)**ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ ПРЕФИКСЫ В НЕМЕЦКОМ И
АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ**

Грамматическая категория отрицания в зарубежной германистике изучена весьма недостаточно. В работах виднейших лингвистов Германии и стран, изучающих немецкий язык, дается лишь хрестоматийный перечень грамматических средств, выражающих отрицание, указываются некоторые особенности их употребления и описывается история их происхождения и развития.

В советской германистике только в 50-60 годах стали появляться работы, посвященные анализу грамматической категории отрицания. Между тем, изучение формальных средств выражения отрицания, как грамматической категории, представляет не только теоретический, но и практический интерес, так как затрагивает кардинальные проблемы синтаксической структуры предложения, модальности, имплицитных грамматических значений и ряд других.

Языковые средства отрицания объединены инвариантным грамматическим значением, отрицанием, которое в немецком языке образует оппозицию с утверждением, формируя с последним однородные противоположные отношения, а для выражения этих значений в немецком языке существуют специальные отрицательные префиксы и суффиксы.

В статье «Отрицание как лингвистическое понятие» Е.И.Шендельс указывает, что сущность отрицания заключается в выражении «с помощью определенных языковых средств негативных связей между понятиями». (3,125).

Отрицательные префиксы почти не подвергались специальному исследованию в немецком языке: мало изучена структура значений слов с отрицательными префиксами, нет единого мнения и в вопросе, какие префиксы немецкого языка имеют значение отрицания и имеют ли они его вообще.

Некоторые лингвисты предлагают рассматривать отрицание также и в «глубинной» структуре языка. Таким образом, отрицательные префиксы являются лишь небольшой частью многочисленных средств выражения отрицания немецкого языка. Многие лингвисты относят утверждение и отрицание к числу полярных категорий, т.е. категорий, представленных парными формами прямо противоположными по смыслу. Существующие определения отрицательных префиксов также опираются на понятие противоположности. В словаре лингвистических терминов О.С.Ахмановой под отрицательными префиксами понимается «приставка, сообщающая слову значение, противоположное тому, которое выражается основой».

В процессе развития словообразовательной системы языка некоторые старые исконные префиксы постепенно отмирают, а новые пополняют префиксальную систему языка. Большое число новых префиксов проникало в немецкий язык при контакте с другими языками.

Большинство отрицательных префиксов иностранного происхождения полностью ассимилировались в немецком языке, многие из них стали высокопродуктивными. Сначала префиксы иностранного происхождения встречались только в заимствованиях, но постепенно сфера их употребления расширилась. В зависимости от частоты употребления префиксальной

единицы префикс может быть назван более или менее употребительным. Проверить и доказать степень употребительности можно только путем количественного подсчета префиксов, встречающихся в материалах художественных произведений немецких и австрийских авторов XVIII- XX веков.

Префиксальная система древнегерманского языка обладала всеми чертами, присущими префиксальным системам других германских языков. В древнегерманском языке префиксы оформляли корневые морфемы различных частей речи (существительных, прилагательных, наречий и глаголов), изменяя их значение.

При семантической классификации этих префиксов можно выделить большую группу префиксов со значением отрицания, противопоставления, противоположного действия. Эта группа префиксов условно классифицируется как отрицательные префиксы. Почти половина всех префиксов немецкого языка имеет тот или иной оттенок отрицательного значения.

Многие немецкие производные слова с отрицательными префиксами могут выражать противоречащие и противоположные понятия. Отметим, что некоторые префиксы a-(an-), ab-, anti-, de-(des-), dis-, ent-, fehl-, gegen-, in-(il-, im-, ir-), mi-, nicht-, non-, un-, ver-, weg-, wider-, zer- признаются отрицательными, остальные aber-, after-, kontra-, nein-, nichts-, quasi-, pseudo-, sau-, schein-, упоминаются как отрицательные лишь в одной-двух работах.

Число отрицательных префиксов невелико, но большинство из них многозначно, т.е. выражает разные категориальные признаки. Немецкий язык не отличается разнообразием префиксов – особенно именных, однако почти все имеющиеся префиксы продуктивны в современном немецком языке:

aber- полупрефикс существительных, непродуктивный, нечастотный

Придает существительным:

1. Значение ложности, неправильности при основах абстрактных существительных.

Aberweisheit f - безрассудство; Weisheit f - мудрость

Aberwitz m - безрассудство; Witz m – шутка

2. Придает прилагательных значение отрицательной оценки при основах качественных прилагательных.

aberklug – хитрый; ирон. чересчур умный, заумный; klug- умный.

aberwitzig – безрассудный, сумасбродный.

after – полупрефикс существительных, придает существительным:

1. Значение ложности, мнимости чего-либо при основе существительных.

Afterbildung f – псевдообразование, 2. Ложное образование

Afterlehre f - лжеучение

Afterrede f – клевета, злословие

ant-, anti – иногда перед гласными ant- префикс заимствованных существительных часто соответствует в русском языке приставкам анти-, против- и придает существительным и прилагательным значение отрицания, противоположности или противодействия чему-либо.

Antialkoholiker m - противник употребления спиртных напитков;

Antihitlerkoalition f = eine Koalition gegen Hitler - коалиция против Гитлера

Antikriegsdemonstration f = eine Demonstration gegen den Krieg - антивоенная демонстрация

antibakteriell - антибактериальный, противобактериальный.

de- (des -) перед гласными префикс заимствованных существительных часто соответствует в русском языке приставкам де-, дез-, дис- и придает существительным и прилагательным значение отрицания, противоположности.

Dekonzentration f, Depolarisation f, Desinfektion f, Desorganisation f,
desinteressiert = незаинтересованный, равнодушный

devital = мед. неживой, мертвый

dis- префикс заимствованных существительных часто соответствует в русском языке приставкам не-, дис- и придает существительным значение отрицания или противоположности при основах заимствованных абстрактных существительных.

Disharmonie f = 1. муз. дисгармония, 2. перен. дисгармония, несогласие

disloyal = нелояльный

in-(il-,im-,ir-) префикс заимствованных существительных часто соответствует в русском языке приставкам не- и придает существительным и прилагательным значение отрицания или противоположности при основах заимствованных существительных, относящихся к лексике научного стиля речи.

Illegalität f = 1. нелегальная положение, 2. незаконность, противозаконность;

Inaktivität f = 1. неактивность, бездействие, 2. воен. отставка.

Illegal, illegitim, illiberal, immateriell, immobil, irreal, irrelevant.

miß- префикс произошел от романского префикса mis-, восходящего к латинскому наречию *minus* со значением « неверно », « меньше », « плохо ». Он придает существительным и прилагательным значение неправомерности, недостаточности, неудачи, отклонения.

Mißachtung f = неуважение,

Mißernte f = неурожай, недород,

mißgelaunt, mißgestimmt, mißvergnügt. Придает глаголам значение неправильного или неудачного действия.

mißbrauchen = злоупотреблять; mißverstehen = неправильно понимать.

un- префикс существительных часто соответствует в русском языке приставкам не-, без-, бес-. Наиболее распространенным префиксом существительных следует считать префикс un-. Он придает существительным значение отрицания или противоположности при основах существительных, обозначающих положительное качества, свойства, состояния предмета (4).

Unabhängigkeit f = независимость; Unbildung f, Undank m, Unkultur f

2. Значение отрицательной оценки иногда с уничижительным оттенком.

Unart f = дурная привычка, невоспитанность.

На материале произведений XVIII- XX веков была исследована степень употребительности отрицательных префиксов ранне-новонемецкого периода и выяснено, что количество префиксальных образований (с отрицательными префиксами) было больше по сравнению с древне-немецким и средне-немецким периодами. Анализ материала показал, что наиболее употребительными были префиксы: un-, in-(il-, im-, ir-), miß-, nicht-, fehl-.

Изучение функционирования каждого отрицательного префикса определить позволило, что самыми употребительными можно считать un-(46,75%), in-(il-,im-,ir-) (11,5%), miß-(10,07%), nicht-(9,1%), fehl- (8,75%).

Для наиболее точного установления частоты употребления отрицательных префиксов были проанализированы источники, относящиеся к различным функциональным стилям современного немецкого языка. Всего было проанализировано 25 произведений немецких и австрийских писателей XVIII- XX веков общим количеством 2 306 798 словоупотреблений и подсчитано, что из них 8957 представляет собой образования с отрицательными префиксами.

В азербайджанском языке отрицание выражается лексическими (yox, deyil, nə/nə, əsla, qətiyyən и т. д.), морфологическими (-siz/ -siz/ -suz/ - süz; -ma/ -mə/ -m; na-, bi-, a-, anti- и т. д.)

средствами и образуется синтетическим, аналитико-лексическим и аналитико-синтаксическим способами (2, 22).

В отличие от немецкого языка в азербайджанском языке отрицание употребляется чаще. Это достигается с помощью трех отрицательных средств. При этом предмет и событие отрицаются в одно и то же время, в одних и тех же отношениях и в результате получается не утвердительное, а отрицательное содержание; например:

O, mändən, əlbəttə, **narazi olmaya bilməzdi**. Saritel Qaratelin əməllərinə **heç də laqeyd deyildir**.

Однако в азербайджанском языке такая форма выражения отрицания встречается не столь часто.

Б.Р.Мамедов отмечал, что лексическое отрицание относится не к целому синтаксическому комплексу, а к отдельному слову. Такой тип отрицания обычно выражается различными аффиксами. В английском языке в основном употребляются un-, in-, non-, dis-, -less, а в азербайджанском –siz (-siz, -suz, -süz) и в малой степени bi-, na- (5,19).

В книге « Немецкий аффирмативный контекст » проф. С. А.Абдуллаев отмечает, что единицы лексического отрицания, образуемые аффиксами –siz, na-, bi-, употребляются в функции предикатива именного сказуемого (O, kimsəsizdir, Qafar bisavaddır) (1, 90).

Вместе с заимствованными словами в азербайджанский язык перешел и ряд отрицательных префиксов, которые употребляются только с этими словами. С помощью таких префиксов выражается отрицательное содержание. В современном азербайджанском языке они употребляются сравнительно редко по сравнению с отрицательными суффиксами. Например:

O, **bilə**xtiyar gülümsündü. – Он невольно засмеялся; **Anormal** adamlar əlaqə saxlama. – Не связывайся с ненормальным человеком; **Mən** Zamana qarşı o qədər də **na**ümid deyiləm (M.İbrahimov) - В отношении Замана я все же верю; **Onlar** sizin kimi **na**mərd, **kə**mfürsət deyillər (S.Rəhimov). **Onda** **bi**kəs, **bi**rənah qızı belə müşkülə də **dü**şməzdi (S. Rəhimov).

В отличие от немецкого языка в азербайджанском языке отрицательные префиксы употребляются очень редко.

Таким образом, употребительность префиксов в языке необязательно должна совпадает с продуктивностью его словообразовательной формы.

Список использованной литературы

- 1.Абдуллаев С.А. Немецкий аффирмативный контекст (в сопоставлении с тюркским).- Баку, 2004, 331 с.
- 2.Джафаров Д.А. Способы выражения отрицания в современном азербайджанском литературном языке: Автореф. дис. канд. филол. наук. –Баку, 1965, 22 с.
- 3.Шендельс Е.И.. Отрицание как лингвистическое понятие.- Ученые записки МГПИИЯ им.М.Тореза, т.19.-М.,1959, с.125-142.
- 4.Словарь словообразовательных элементов немецкого языка.Под руководством М.Д. Степановой,- М. ,1979, 522с.
- 5.Мамедов Б.Р. Категория отрицания в современном английском и азербайджанском языках. Автореф. дис. канд. фил. наук. Баку, 1967, 19 с.

E.G.Yusifov. Negative prefixes in German and Azerbaijani languages
Azerbaijan University of Languages

Summary

The article deals entirely with the German and Azerbaijani pure negation and the intensity of productive prefixes. It includes the theoretical aspects of the research, scientific and practical significance. We have achieved the aim in the given article.

თენა ახალაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

სამართაშორისო კონვენციებისა და ქარტიების ანალიზი ისტორიული გარემოს რეაბილიტაციის კონტექსტში (ქალაქ მცხეთის მაგალითზე)

წარმოდგენილი თემის აქტუალობა განპირობებულია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ისეთი ფუძემდებლური მოთხოვნებით, როგორცაა:

– ისტორიული ზონის მემკვიდრეობის დაცვის პრობლემების ქალაქის მთლიანი განვითარების (მათ შორის სოციალურ – ეკონომიკური) პრობლემების კონტექსტში განხილვა;

– ქალაქ მცხეთის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა – შენარჩუნების კვალდაკვალ, მკვიდრი მოსახლეობის სრულყოფილი ცხოვრების, განსაკუთრებულად საბინაო პირობების მისაღები სტანდარტების უზრუნველყოფა;

– სოციალურ – ეკონომიკური პირობების გაუმჯობესებასა და ურბანული განვითარების მიზნებზე ორიენტირებული ძეგლთადაცვითი პოლიტიკის გატარება;

– მცხეთის ისტორიულ ზონაში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და გარემოს არქიტექტურულ – სივრცით საკითხებზე მოსახლეობის აზრის გათვალისწინება;

მცხეთის, ისევე როგორც ნებისმიერი ისტორიული ქალაქის ცხოვრებაზე გავლენას ახდენს ფაქტორთა ფართო სპექტრი: კულტურული მემკვიდრეობა, ურბანული განვითარება, ეკონომიკა, სოციალურ – კომუნალური, კულტურული ფაქტორები, არსებული საკანონმდებლო ბაზა. ასე, რომ ქალაქში გასატარებელი ნებისმიერი ღონისძიება სერიოზულ ანალიზს, საკითხების კომპლექსურ შესწავლას, ცოდნასა და პასუხისმგებლობის გრძნობას მოითხოვს.

1985 წლის „გერენადის კონვენციაში“, რომელიც წარმოადგენს ევროპის არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვის კონვენციას, ნათქვამია, რომ „კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ერთერთი მნიშვნელოვანი გარანტი არის ძეგლთადაცვითი კომპლექსური პრობლემატიკის ინტეგრირება ქალაქგეგმარებით დოკუმენტაციაში. ასეთ დოკუმენტს წარმოადგენს კონსერვაციისა და გამვითარების მასტერ გეგმა“.

იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის ცენტრის მიერ შემუშავებული „მცხეთის მემკვიდრეობისა და ტურიზმის მასტერგეგმა“- ატარებს საერთაშორისო სტანდარტებზე დაფუძნებულ მემკვიდრეობის დაცვის ისეთ დაბალანსებულ პოლიტიკას, რომელიც უზრუნველყოფს სოციალურ განვითარებასა და ეკონომიკურ პროგრესს, მოსახლეობის დასაქმებისა და ეკონომიკურ ზრდას.

აღნიშნული დოკუმენტაცია მიზნად ისახავს ძეგლთადაცვითი, გეგმარებით – ფუნქციური, არქიტექტურულ – სივრცითი და სატრანსპორტო პრობლემების კომპლექსურ განხილვას ქალაქის სოციალური განვითარების საკითხებთან ორგანულ კავშირში. ამ ეტაპზე ინტერესის საგანს შეადგენს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და სოციალურ – ეკონომიკური განვითარების ურთიერთდაკავშირებული პრობლემები, რომლის გადაწყვეტაც შესაძლებელია ურბანული რეაბილიტაციის გზით.

ურბანული რეაბილიტაციის საკითხების სირთულე და ადამიანთა რაოდენობა, რომლებიც მათშია ჩართული, მას პირველი რიგის პოლიტიკურ საქმიანობად აქცევს, რომელიც იშლება ეკონომიკური პროცესების გზით და გავლენას ახდენს შესაბამისი მოსახლეობის სოციალურ

ერთობასა და კულტურულ იდენტურობაზე. ურბანული რეაბილიტაცია ჭეშმარიტად წარმოადგენს ქალაქების გამოცოცხლების და რეგენერაციის პროცესს, რომელიც საჭიროებს საშუალო ხანგრძლივობისა და გრძელვადიანი სამუშაოების წარმოებას.

იგი ერთდროულად მოქმედებს ურბანულ ტერიტორიებზეც და მის მაცხოვრებლებზეც. რეაბილიტაციის მიზანია ურბანული ტერიტორიის ხარისხის გაუმჯობესება.

ტერიტორიის თვალსაზრისით იგი ემსახურება: ძველი ურბანული რაიონებისათვის დამახასიათებელი კულტურული მემკვიდრეობის ინტეგრირებულ კონსერვაციას; უფლებას საცხოვრებელზე მთელი ურბანული მოსახლეობისათვის; ტერიტორიულ ერთიანობას, ანუ ბალანსს ქალაქის სხვადასხვა რაიონებს შორის; ქალაქის მდგრად განვითარებას გარემოს ფრთხილი ეკოლოგიური მართვის გზით.

ტერიტორიული ასპექტები მოითხოვს განხორციელდეს შესაბამისი სტრატეგია კულტურული მემკვიდრეობის, ბინათმშენებლობის, ტერიტორიული გეგმარების და გარემოს დაცვის თვალსაზრისით.

ურბანული რეაბილიტაცია ასევე ესწრაფვის მიაღწიოს კეთილდღეობის ზრდას და ცხოვრების უფრო მაღალ დონეს მთელი მოსახლეობისათვის, რომელიც ცხოვრობს, მუშაობს, თუ ისვენებს ქალაქში. მისი ვალდებულებები ადამიანთა წინაშე: ადგილობრივი განვითარება, რაც გაზრდის ურბანული რაიონების ეკონომიკურ პოტენციალს; სოციალური ერთობა ანუ ბალანსი სხვადასხვა სოციალურ ფენას შორის; კულტურული მრავალფეროვნების, როგორც ადგილობრივი იდენტობის საერთო საფუძვლის პატივისცემა.

ადამიანთა წინაშე ეს ვალდებულებები მოითხოვს შესაბამის სტრატეგიებს, რაც უნდა ხორციელდებოდეს ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ დონეებზე.

ურბანული რეაბილიტაციის მიზანია აამაღლოს ურბანული ტერიტორიის შემადგენელი კომპონენტების ხარისხი, კერძოდ მისი ტოპოგრაფიისა და ხედების სტრუქტურა, მისი საზოგადოებრივი გზა-სავალები და კეთილმოწყობა.

ურბანული რეაბილიტაციის თვალთახედვით, ეს ტერიტორია უნდა მიჩნეულ იქნეს ადამიანთა დასახლების ადგილად, რაც წარმოადგენს ბუნებისა და ადამიანური ფაქტორების ურთიერთქმედების შედეგს. ადამიანთა ქმედების ორგანიზაცია მუდამ ტერიტორიულია და ფორმირებულია სხვადასხვა ტერიტორიული ერთეულების და ცვალებადი მასშტაბის შესაბამისად. როგორც ვხედავთ ტერიტორია წარმოადგენს კოლექტიურ ლოგიკაში ჩართვის და საზოგადოებაში ცხოვრების ორგანიზების ერთერთ მთავარ ელემენტს.

გარდა ადამიანური გარემოს უფრო მაღალი ხარისხის ძიებისა, ტერიტორიული ასპექტების მიდევნებით, რეაბილიტაცია ასევე ისახავს მიზნად ცალკეულ ინდივიდთა და სამოსახლოების მისწრაფებების დაკმაყოფილებას და მთელი მოსახლეობის კეთილდღეობას და ცხოვრების ხარისხის ამაღლებას.

ადამიანური ასპექტი გულისხმობს იმ ტერიტორიის მოსახლეობას, რომელიც რეაბილიტაციას საჭიროებს, მათთან კი ყველა იმასაც, ვინც იქ მიდის სამუშაოდ, სასწავლებლად და დასასვენებლად. ადამიანური ასპექტი განუყოფელია ტერიტორიული საგანისა. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ტერიტორიული საგანის განსხვავებით ნაკლებად გაზომვადი და შეხებადია, ადამიანური ასპექტი მაინც არსებითია ურბანული რეაბილიტაციის პროცესისათვის. **ადამიანთა უფლებების ევროპული კონვენციისა და ევროპის სოციალური ქარტიის** მიხედვით—ადამიანთა უფლებები წარმოადგენს უნივერსალურ, განუყოფელ უფლებას, რაც უზრუნველყოფს ადამიანის ღირსების პატივისცემას.

ზემოთგანხილულ ქარტიების და კონვენციების ანალიზის საფუძველზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ: რეაბილიტაცია წარმოადგენს ურბანული რევიტალიზაციის ან რეგენერაციის საშუალო ხანგრძლივობის ან გრძელვადიან პროცესს. პირველ რიგში ის არის პოლიტიკური აქტი, რომელის

მიზანია ურბანული ტერიტორიის შემაღლენელი ნაწილების მდგომარეობის გაუმჯობესება და მთელი მოსახლეობის კეთილდღეობის და ცხოვრების დონის ამაღლება.

იმის გათვალისწინებით, რომ ურბანული ქსოვილი ახდენს საზიანო ზეგავლენას სოციალურ ქსოვილზე და პირიქით კეთდება შემდეგი დასკვნა: ძველი ურბანული ცენტრების რეაბილიტაციის ხელშეწყობა წარმოადგენს ურბანულ რაიონებში სოციალური პრობლემების შემცირების და სოციალური კეთილდღეობის გაუმჯობესების ბრწყინვალე საშუალებას.

სოციალური ქსოვილის გაუმჯობესება ხდება ურბანული ქსოვილის მატერიალური გაუმჯობესებით, მიზნობრივი ჩარევის გზით ურბანული რეაბილიტაციის კონტექსტში, განსაკუთრებით კი ნაკლებად პრივილეგირებულ უბნებში: საცხოვრებელი სახლების აღდგენა ან აშენება, საზოგადოებრივი მომსახურების ობიექტების გაუმჯობესება, ძირითადი კოლექტიური ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ.

მცხეთის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პრობლემატიკის სპეციფიკის გათვალისწინებით განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს იმ პრინციპების ცხოვრებაში გატარება რომელთა მიხედვითაც:

– კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას უნდა მიენიჭოს განსაკუთრებული როლი ურბანული და ნაციონალური დაგეგმარებისა და განვითარების პოლიტიკაში, რომელიც კულტურულ, სოციალურ და ეკონომიკურ მიზნებს ემსახურება;

– სოციალური ფაქტორების გათვალისწინება ინტეგრირებული კონსერვაციის პოლიტიკის წარმატების აუცილებელი პირობაა;

ისტორიულად ჩამოყალიბებული ქალაქის ძეგლთადაცვითი და მხატვრულ – ესთეტიკური თავისებურების გათვალისწინებით შესაძლებელია მცხეთის მკვიდრი მაცხოვრებლების სოციალური პირობების გაუმჯობესება. ამ პოლიტიკის ერთერთი მთავარი საკითხია ისეთი პირობების შექმნა, რომელიც როგორც ქალაქ მცხეთის მხატვრულ – ესთეტიკურ მოთხოვნებს ასევე აქ მაცხოვრებლებსაც დააკმაყოფილებს.

საბინაო პირობების გაუმჯობესებასა და საცხოვრებელი სახლის მხატვრულ – ესთეტიკურ სრულყოფაზე ორიენტირებული რეაბილიტაციის პროექტი შემუშავების და განხორციელების საშუალებით მოსახლეობას მიეცემა დამატებითი შემოსავლის მოპოვების შესაძლებლობა (სასტუმრო, კაფე, ან მაღაზია). რაც სოციალურ მდგომარეობაზე აისახება.

„კულტურული მემკვიდრეობის მხოლოდ შენარჩუნება საკმარისი არ არის. იგი სოციალური განვითარებისა და ეკონომიკური ზრდის ფაქტორია“. მცხეთის შემთხვევაში ასეთი ფაქტორის როლი განეკუთვნება – საპილიგრიმო (რელიგიურ) და კულტურულ ტურიზმს. მცხეთა როგორც ქართული ქრისტიანული სამყაროს უცვლელი ცენტრი, მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი ძეგლებით, შეიცავს საპილიგრიმო და ტურისტული ნაკადების მოზიდვის უზარმაზარ რესურსს. ამ რესურსის პრიორიტეტულ დაცვასა და სრულყოფილ გამოყენებაზე ორიენტირებული ზემოაღნიშნული სტრატეგია მკვიდრი მოსახლეობის სოციალურ–ეკონომიკური განვითარების მყარ გარანტიას აყალიბებს.

ამ ყველაფრის გათვალისწინებით ნათელია, რომ რეაბილიტაცია წარმოადგენს ურბანული პროექტის ურბანული განვითარების გეგმის ნაწილს რაც საჭიროებს ინტეგრირებულ მიდგომას, რომელიც მოიცავს ყველა სახის ურბანულ სტარტეგიას.

ისტორიულ ქალაქთან დაკავშირებული რეალური ამოცანა მდგომარეობს არა მათ სტატიკურ კონსერვაციაში, (მათი მუზეუმებად გადაქცევა) არამედ მათ „დინამიკურ რეაბილიტაციაში“. რაც გულისხმობს მემკვიდრეობის თანამედროვე ცხოვრებასთან შერწყმას.

მემკვიდრეობის უსაფრთხო გამოყენება, მისი მახასიათებლების და ხარისხის შეუღლებად მთავარი გზაა მისთვის.

ლიტერატურა :

1. ურბანისტიკის ევროპული ქარტია. ევროპის საბჭო. 1993 წელი
2. ქალაქის რეკონსტრუქცია დაგეგმარებისა და მშენებლობის გამოცდილება. საერთაშორისო კონფერენციის მასალები. თბილისი 1989 წლის 26 – 29 სექტემბერი
3. ოცდამეორე არქიტექტურის მსოფლიო კონგრესი. უ ი ა 2005 წელი სტამბოლი. მოხსენება.
4. იუნესკო. მცხეთის მასტერ პლანი. მემკვიდრეობისა და ტურიზმის პოლიტიკის განვითარებისათვის პილოტი პროექტი. დეკემბერი 1997 წელი. ბერნარ ბიზე. პარიზი
5. იუნესკო. მემკვიდრეობისა და ტურიზმის მასტერ გეგმა – მცხეთა – საქართველო. 2002 წელი აგვისტო. ბერნარ ბიზე; რონ ვან ოერსი; სტივენ ბონდი; ჯორჯიო ლომბარდი; არტურ პედერსენი; ალკვიადეს პრეპისი; გიორგი შაიშმელაშვილი
6. ტექნიკური თანამშრომლობისა და კონსულტირების პროგრამა. ურბანული რეაბილიტაციის სახელმძღვანელო. ევროსაბჭო.

T. Axalashvili. International contertions and charties analysis in a rehabilitation of historical surroundings context

Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

The previous work is dedicated to the serious problem of Georgian town building's and Monument defence's theory and practice.

In a contemporary stage Georgian towns historical surroundings urban degradation and artistic potencial fall, social conditions irrelevance with modern request, undevelopment of a transport infrastructure, significantly they are a result of international conbertions and chertiers demands complete ignoring. Exactly this artile is a research of all these problems.

T. Ахалашвили. Анализ международных конвенций и хартий в контексте реабилитации исторической среды

Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

Предыдущая работа посвящена серьезной проблеме в теории и практики грузинского городостраительства и охраны памятников.

На современном этапе деградация исторической среды грузинских городов и падение артистического потэнциала, неуместность социально-бытовых условий с современным запросом, отсутствие развития транспортной инфраструктуры, в значительной степени они результат полного игнорирования требовании международных конвэнции и хартии. Это статья исследование всех этих проблем вместе взятых.

პაქსაშვილი სოფიო

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

კვარტლების “ვარული რეკონსტრუქციის” პრობლემატიკა საერთაშორისო გამოცდილების კონტექსტში

- ისტორიული კვარტლების რეაბილიტაცია ქალაქის ურბანული განვითარების პრობლემების კონტექსტში:

ევროპაში 1987 წლიდან მოქმედი ხუროთმოძღვრული მემკვიდრეობის დაცვის კონვენციით, ცნება “მემკვიდრეობა” გულისხმობს ნაგებობათა ჯგუფებს, რომლებიც ისტორიის უმთავრესი ნიშნულებია, აგრეთვე გულისხმობს ისეთი ნაგებობების კონსერვაციასა და გამოყენებას, რომელთა არსებითი მნიშვნელობა არ იძლევა დაცვის გარანტიას, თუმცა ისინი საინტერესო არიან ქალაქურ გარემოში, მათი განთავსების გამო.

რეაბილიტაცია უნდა იყოს მთავარი ფორმა ქალაქმშენებლობის განვითარებისათვის. ფაქტობრივად ხორციელდება ორი სახე – 1. ქალაქის რეკონსტრუქცია – მოლიანად დაგეგმილ ღონეზე, 2. ქალაქის ისტორიული ნაწილის რეკონსტრუქცია (ხორციელდება ქალაქის ცალკეულ უბნებზე- ისტორიულ კვარტლებზე).

ქალაქის რეკონსტრუქციის მთავარი ამოცანაა: ტერიტორიული ზონირების სრულყოფა; ქალაქის განვითარების რეგულირება გეგმარების შეცვლის გზით. უნდა მოხდეს მემკვიდრეობითი ფაქტორის გაანალიზება და შესწავლა ისტორიულ კვარტლებში, სადაც იქნება შენარჩუნებული ისტორიული თავისებურებები. უნდა მოხდეს გარემოს გაჯანსაღება გამწვანებით, გაწყვიანებით, ღია სივრცეების გზით.

1. ფეხმავალთა მოძრაობის და საფეხმავლო ზონების ორგანიზაცია ისტორიული კვარტლების ურბანული რეაბილიტაციის კონტექსტში:

წარმატებული, თანამედროვე, ევროპულ მაგალითზე დაყრდნობილი ქალაქგეგმარება ყურადღებას ამახვილებს “შინაურ ატმოსფეროზე” და “ადგილის შეგრძნებაზე”. ბუნებრივი, ხელოვნებისა და ისტორიული მემკვიდრეობის პატივისცემაზე. ფეხით მოსიარულეთა და ტრანსპორტის სხვა საშუალებების ორგანულ შერწყმაზე.

პირადი საავტომობილო ტრანსპორტის გამოყენება ისეთ ადგილებში, რომლებიც არასოდეს ყოფილა განკუთვნილი ტრანსპორტისათვის, რაც წარმოებს ატმოსფერულ დაბინძურებას და დამანგრეველ ვიბრაციას. ძველ ევროპულ ქალაქებში უფრო და უფრო გამოიყოფა ფეხით სასიარულო ზონები, ხშირად ისინი სავაჭრო გზების ჩაყოფილებაზეა. ასეთი გარემოთი შექმნილია მშვიდი ადგილები, ძველი რაიონები კი დაცულია ფიზიკური გაცვეთისაგან. ესეთი ადგილები ხდება მიმზღველი ქალაქში მცხოვრებთათვის და ტურისტებისათვის.

ფეხით მოსიარულეთა ადგილები უნდა დაიგეგმოს გეგმარების, სოციალური და ეკონომიური ასპექტების გათვალისწინებით. შემდგომში კი ესეთი სახის სივრცეები მოიტანს სარგებელს ურბანული რეაბილიტაციის განხორციელების კონტექსტში.

- ისტორიული კვარტლების ძეგლთადაცვითი, გეგმარებით-ფუნქციური, სოციალურ-ეკონომიური, სატრანსპორტო ასპექტების ქალაქის სწრაფად მზარდ მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

კარგად მოვლილი ისტორიული ცენტრი მრავალ უპირატესობას სთავაზობს მის მცხოვრებლებს, იგი მყუდრო და ინტიმურია, გააჩნია ადამიანური მასშტაბი და მდიდარია სხვადასხვა ფუნქციით. ახალდაგეგმარებულ ქალაქებთან შედარებით, ისტორიული უბნები შეიძლება მეტად მოსახერხებელი იყოს საცხოვრებლად, საზოგადოებრივი ფუნქციებისათვის, გართობისა და ვაჭრობისათვის. ისტორიულ ქუჩებს, ჩიხებს, თვით არხებსა და ხიდებს მიმზიდველობა გააჩნიათ ფეხით მოსიარულეთათვის. ეს ურბანული სივრცეების ერთობლიობაში ნამდვილ ვიზუალურ დრამას გთავაზობენ – შეკუმშვის, განვრცობის, განცვიფრების მძაფრი შეგრძნებით დახვეწილი არქიტექტურული სურათების მოფიქრებული განლაგებით. ძირითადი შენობების ვიზუალური აღქმის სხვადასხვა წერტილაბი წარმოადგენენ ერთგვარ ორიენტირებს. მოქალაქეებმა, რომლებმაც იციან ქალაქის ისტორია, გააჩნიათ ისტორიის უწყვეტობის თვითმყოფადობის შეგრძნება და საკუთარ თავს აღიქვამენ როგორც ამ ისტორიის უშუალო მონაწილეები. აღსანიშნავია ისიც რომ ზოგიერთ შენობას სიმბოლური დატვირთვაც აქვს.

ასეთი ისტორიული ცენტრის მაგალითი იყო შექმნილი თბილისშიც, მტკვრის მარცხენა ნაპირზე XIX საუკუნის დასაწყისში დაფუძნებულ გერმანული კოლონიების ადგილას, სადაც ჩამოყალიბებული იყო ერთიანი გეგმარებითი სტრუქტურა, როგორც ურბანული მექვიდრეობის მნიშვნელოვანი ელემენტი. მის ფარგლებში საფუძველი ჩაეყარა განაშენიანების რეგულარულ სისტემას, ყოფილი მიხეილის პროსპექტის (დღევანდელი აღმაშენებელი გამზირი) ორივე მხარეს. 1800-იან წლებში ამ კოლონიის დაარსებამ საფუძველი ჩაუყარა თბილისის დღევანდელი ცენტრის მარცხენა ნაპირის გეგმარებას. გერმანელთა კოლონია იწყებოდა სოფელი კუკიდან, გრძივად ვრცელდებოდა მტკვრის პარალელურად ჩრდილოეთის მიმართულებით. ეკალ-ბარდებით მოცული ტერიტორია სამი ათეული წლის განმავლობაში ჩამოყალიბდა დიდ საპარკო ქმნილებებად, რომლებიც უკვე კარგად იკითხება 1830 წლიან და 1844 წლიან გეგმაზე. ამ პარკების კვალის ნახვა დღესაც შესაძლებელია, მხოლოდ ძალიან შეცვლილი სახით.

დღევანდელი სურათი კი სხვაგვარია დარღვეულია აღმაშენებლის გამზირის გეგმარებით-ფუნქციური, სოციალურ-ეკონომიური, სატრანსპორტო ასპექტები, ამ ფუნქციებმა ვერ აუწყო ფეხი ქალაქის სწრაფ განვითარებას.

- შიდაკვარტალური ეზოები, ხედვისათვის მიუწვდომელი არასტრუქტურირებული ქალაქური სივრცეების ათვისება და ტრანსფორმაცია, როგორც “ფარული” რეკონსტრუქციის ცენტრალური ელემენტი.

თბილისის 1867 წლის რუკაზე კარგად ჩანს გერმანელი კოლონისტების ბაღების ჩანაცვლების საწყისი ფაზა, გზადაგზა ბაღები ირგვლივ განაშენიანდა და ამ ადგილმა ნელ ნელა ფორმა იცვალა. ამ დროს გამოირჩევა ერთი ურბანულ განაშენიანებაში მნიშვნელოვანი ფაქტი – ბაღების გარშემო განვითარებული კვარტლების შიდა სივრცეები არა მხოლოდ იქ ბინადართათვის იყო ხელმისაწვდომი, არამედ გახსნილი იყო ქალაქის საზოგადოებისათვის და მიზიდვის პოლუს წარმოადგენდა. ეს ურბანული ქსოვილის ნელ-ნელა ნადგურდება, მწვანე სივრცეები არათუ საზოგადოებისათვის არამედ ადგილობრივი მოსახლეობისთვის აღარაა ხელმისაწვდომი. ეს სტრუქტურა შეიცვალა, ბაღების ნაწილი ჩაანაცვლა ნაგებობებმა და ამასთანავე პარკებმა საზოგადოებრივი ფუნქცია ნაწილობრივ დაკარგეს.

“ფარული” რეკონსტრუქცია გულისხმობს სწორედ ასეთი სივრცეების აღდგენა რეკონსტრუქციას, რათა მოხდეს სოციალური პირობების გაჯანსაღება და ინტიმური გარემოს შექმნა. შიდა კვარტალური სივრცეები არის ფარული და მნახველისათვის ხშირად შეუძნეველი, მაგრამ სწორედ მათი რეაბილიტაციაა ყველაზე მნიშვნელოვანი.

- **ცალკეული შენობა ნაგებობების რეაბილიტაციიდან გეგმარებითი სტრუქტურის ელემენტების (ქუჩა, კვარტალი, უბანი) ურბანულ რეაბილიტაციაზე გადასვლის მოთხოვნები.**

XIX-ის 70–იანი წლებიდან საუკუნის ბოლომდე გერმანელი კოლონისტების ტერიტორია განაშენიანდა ძალზედ ღირებული ძეგლებით, რომლებიც სამწუხაროდ დღეს სავალალო მდგომარეობაშია. ასეთებია მაგალითად 1872 წელს აშენებული ალბერტ ზალცმანის საკუთარი სახლი (ამჟ. აღმაშენებლის გამზირი №115, 1881წ.) ლეოპოლდ ბილფელდის საცხოვრებელი სახლი (ამჟ. აღმაშენებლის 77.), 1893 წ. პავლე შტერნის საცხოვრებელი საკუთარი სახლი (ამჟ. აღმაშენებლის 117.) და კიდევ სხვა მრავალი. ამ პერიოდში ეს ტერიტორია განაშენიანდა შეძლებული სოც.ფენის საცხოვრებელი სახლებით და კულტურული დაწესებულებით. დღევანდელ თბილისში კი ეს სახლები უკვე ძეგლის ნიშანს ატარებენ, მაგრამ მათი რეკონსტრუქცია ჯერჯერობით ვერ ხერხდება.

ძეგლის ნიშნის მქონე შენობის რეაბილიტაციამ უნდა მოიცვას გარემოს რეკონსტრუქცია და განხორციელდეს არა მარტო ცალკეული ნაგებობის რეაბილიტაცია არამედ იმ გარემოში რომელშიც ივსება ჩაწერილი.

ქალაქის ძველი ცენტრალური ნაწილის რეკონსტრუქცია საჭიროა არა მხოლოდ ცალკეული შენობებისა და შენობათა ანსამბლებისათვის, არამედ ქალაქის ნაწილისა, რომელიც მოიაზრება როგორც განუყოფლად ქალაქის ცენტრისა. როდესაც ხდება საჭირო ისტორიულ ზონაში აშენდეს ახალი ნაგებობა უნდა მოხდეს უმტკივნეულოდ, ძველი იერსახის გათვალისწინებითა და დაუზიანებლად.

ვენეციის ქარტიის მე-16 მუხლის შესაბამისად, უაღესად მნიშვნელოვანია, რომ პასუხისმგებელმა ორგანიზაციებმა და ცალკეულმა პირებმა აღრიცხონ კულტურული მემკვიდრეობის რაობა, რათა განისაზღვროს პასუხისმგებლობები, დაგეგმვის მეთოდები, შინაარსი და საზოგადოებისათვის მიწოდების მეთოდები. აღრიცხვა გულისხმობს აღწერითი ინფორმაციის შეგროვებას ძეგლის, შენობათა ჯგუფის, ღირსშესანიშნავი ადგილის ფიზიკურ კონფიგურაციას., მდგომარეობას მოცემულ მომენტში. **აღრიცხვა წარმოადგენს კონსერვაციისა და რეკონსტრუქციის პროცესის არსებით ნაწილს.**

იცვლება ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ამოცანები, მათი გადაწვევა უნდა ხდებოდეს კომპლექსურად, რათა მოხდეს არსებული ქალაქური გარემოს შენარჩუნება. მხოლოდ ასეთი გზით არის შესაძლებელი სიცოცხლისუნარიან ორგანიზმად გადაიქცეს კვარტალური სივრცეები.

ლიტერატურა:

1. გ. შაიშმელაშვილი. “გერმანული კოლონიის” გენეზისისა და ისტორიული ევოლუციის საკითხების კვლევა” თბილისის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო სტადიისათვის. თბილისი 2008წ.
2. ბერან მ. ფილდენი იუკა იოკოლეტო. მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ღირსშესანიშნავი ადგილების მართვის სახელმძღვანელო პრინციპები. 2007წ.
3. ხუროთმოძღვრების კონსერვაცია – პრინციპები და მოსაზრებები. 2007წ.

S. Paksashvili. Proml ms of “hidden quarters” renovation – reconstruction in the context of international experience

*Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77*

Summary

Historical quarters reconstruction and rehabilitation is one of the important part in town-planing . It is carried out in two ways:

2. reconstruction of a city at level of the general lay-out;
3. reconstruction of a historical part of a city.

City government and population should realize increasing requirements on protection historical buildings and in social - economic and transport aspects during rehabilitation of historical quarters.

Intraquarter yeards – that is covert space, which is always important in old cities. That kind of space need sanitation, assimilation and transportation – that is main element of “covert” renovation and rehabilitation.

Проблематика «скрытой реконструкции» кварталов в контексте международного опыта

С. Паксашвили

*Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77*

Резюме

В градостроительном развитии одной из важных форм является реконструкция и реабилитация исторических кварталов, что осуществляется двумя способами:

- 1- реконструкцией города на уровне общей планировки;
- 2- реконструкцией исторической части города.

Во время реабилитации исторических кварталов должны учитываться возрастающие требования по защите исторических памятников и соответствие функционально-планировочным, социально-экономическим и транспортным аспектам.

თინათინ ხიმშიაშვილი

თბილისის სამხატვრო აკადემია

ეკოლოგია და ურბანიზაცია

სამეცნიერო-ტექნიკური რეკონსტრუქციისა და ბუნებრივი გარემოს გარდაქმნის მასშტაბების გაფართოების პერიოდში სულ უფრო დიდ აქტუალურობას იძენს გარემო არის დაცვა. ბუნების დაცვის აუცილებლობა და რაციონალური ბუნების სარგებლობა XXI საუკუნის დასაწყისს გადაიქცა ურთულეს, მრავალსპექტრულ სოციალურ-ეკონომიკურ, ბიოლოგიურ და ტექნიკურ

პრობლემად. ბუნებისმეტყველებასა და საზოგადოებრივ მეცნიერებებში ბუნებისა და ადამიანის საქმიანობის ურთიერთკავშირების საკითხები იღებენ სულ უფრო ღრმა გაშუქებას. ბუნების შენარჩუნების აუცილებლობა თვალნათლივია სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის მძაფრ ტემპებთან ერთად. ეკოლოგიური პრობლემის გამწვავების მთავარ წყაროს წარმოადგენს მზარდი ინდუსტრიალიზაცია და ბიოლოგიური გარემოს ურბანიზაცია. ურბანიზირებულ რაიონებს და მჭიდროდ დასახლებულ საქალაქო აგლომერაციებს გააჩნიათ ბუნებრივ გარემოზე აშკარა დამანგრეველი მოქმედება. თანამედროვე ქალაქის მოსახლეობის ინტენსიური ზრდა ორჯერ აღემატება მოსახლეობის საერთო ზრდას. ურბანიზაციის ასეთი სწრაფი ტემპები წარმოადგენენ უპირველეს ყოვლისა საზოგადოებრივ-ეკონომიკურ განვითარებაში მიმდინარე ცვლილებების შედეგს.

ურბანიზაცია, ერთის მხრივ, აუძვლობეს მოსახლეობის ცხოვრების პირობებს, ხოლო მეორეს მხრივ, მიუყვართ ბუნებრივი სიტესტემების გამოძვევამდე გარემო არის გამაბინძურებელი ხელოვნური კომპონენტების მიერ, რაც ზრდის ქიმიურ, ფიზიკურ და ფსიქიკურ დატვირთვას ადამიანის ორგანიზმზე. ქალაქთმშენებლობაში აუცილებელია ურბანიზაციისა და ბუნების რეგულირება. ურბანიზაციის პროცესების განვითარების საკითხს ბუნების ძალების მოქმედებასთან ურთიერთკავშირში, ეკოლოგიურ კანონზომიერებებს და თითოეული ბუნებრივი კომპლექსის ცვლილების დინამიკას სწავლობს ახალი მიმართულება არქიტექტურული-ქალაქთმშენებლობის ეკოლოგია. ქალაქთმშენებლობის ეკოლოგია დისციპლინათმორისო მეცნიერებაა, რომელიც წარმოადგენს ქალაქთმშენებლობის, სამედიცინო-ბიოლოგიურ, გეოგრაფიულ, სოციალურ-ეკონომიკურ და ტექნიკურ მეცნიერებათა კომპლექსს. ქალაქთმშენებლობის ეკოლოგიის მთავარი ამოცანაა დიდ ქალაქებში ეკოლოგიური წონასწორობის უზრუნველყოფა. ეკოლოგიური წონასწორობის ქვეშ ურბოეკოლოგიის ფარგლებში საჭიროა გვესმოდეს ბუნებრივი გარემოს დინამიური მდგომარეობა თვითრეგულაცია, მისი ბუნებრივი კომპონენტების: ატმოსფერული ჰაერი, წყლის რესურსების, ნიადაგ-მცენარეული საფარის, ცხოველთა სამყაროს კვლავწარმოება. მაგრამ ქალაქის ურბანიზირებულ ტერიტორიაზე მეტად ძნელია ეკოლოგიური წონასწორობის უზრუნველყოფა. თუ ქალაქს განვიხილავთ როგორც განსახლების ლოკალურ სისტემას, მაშინ მას არ გააჩნია თვითრეგულაციის საკმარისი შესაძლებლობები. ამიტომაც ქალაქი განხილული უნდა იქნეს მასთან ტერიტორიულად მიანლობულ სხვა რაიონებთან ერთობაში. დიდი ქალაქი და ხელუხლებელი ბუნება ეს თითქოს თანამედროვე ბიოსფეროს ორი პოლუსია, რომელიც ადამიანისათვის საჭიროა თანაბარი ზომით.

დიდ ტერიტორიებზე საჭიროა უმსხვილესი საქალაქო წარმონაქმნების და ღია სივრცეების გამოყოფა, რომლებიც ურთიერთ ათანასწორებენ ერთმანეთს ეკოლოგიური მიმართებით. ბიოლოგიური ტერიტორიების, ეგრეთწოდებული „ბუფერული კომპენსატორების“ (ბტს) გამოყოფას შეუძლია უზრუნველყოს დიდ ტერიტორიებზე ატმოსფერული ჟანგბადის, ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების, მცენარეულობის და ცხოველთა სამყაროს საკმარისი რაოდენობის წონასწორობა-კვლავწარმოება, ანუ, ბუნებრივი გარემოს ნორმალური განვითარება. ქალაქებში ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნების საკითხში პირველიხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვს ბუნებრივი აირის მახასიათებელს (ლანდშაფტის გეოქიმიური აქტიურობის დონე, მათი ფიზიკური მედეობის დონე, ბიომასის ბალანსი და ა.შ.).

ქალაქებში გამწვანებული ტერიტორიის (გამწვანების საქალაქო სისტემის მთლიანობაში) და მისი ცალკეული ელემენტების (საქალაქო და რაიონული პარკები, მიკრორაიონებისა და საცხოვრებელი ჯგუფების ბალები, სკვერები, ბულვარები, გამწვანებული ქუჩები) ეფექტურობა პირდაპირ დამოკიდებულებაშია საგარეუბნო ტყეების მდგომარეობასთან. ღია სივრცეში ბტს ბუნებრივი ელემენტები ურთიერთმოქმედებენ საგარეუბნო მწვანე ზონებთან, ნაკრძალებთან.

თანამედროვე ქალაქთმშენებელ პროექტებში მჭიდროდ დასახლებულ რაიონებში კარდინალური ცვლილებების ხელშემწყობი ჰიგიენური და ტექნოლოგიური ღონისძიებების მნიშვნელობის

შეუმცირებლად, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ტერიტორიალური რეგულირებისა და გადანაწილების მეთოდების გამოყენება. ანტროპოგენური დატვირთვების თანაბარი განაწილება ქალაქის ტერიტორიასა და მის შემოგარენში უზრუნველყოფს ეკოლოგიურ წონასწორობას. თანამედროვე დიდი ქალაქი მოიცავს ტერიტორიებს სხვადასხვა ქალაქთმშენებელ და ბუნებრივ-კლიმატური პირობებით, რომლებიც ყოველთვის არ პასუხობენ ჰიგიენურ მოთხოვნებს. ქალაქის არეს ბიოკლიმატური პირობების ხარისხზე დამოკიდებულია ადამიანების, განსაკუთრებით ხანდაზმული ადამიანებისა და ბავშვების ფსიქო-ფიზიოლოგიური მდგომარეობა. ამ თვალსაზრისით საჭიროა პრაქტიკაში დაინერგოს სამეცნიერო ნაშრომებში სამრეწველო ჩამონადენების და გამონაბოლქვების გაწმენდის დარგში, უნარჩენო წარმოებების და საბრუნო წყალმომარაგებების, მცენარეებისა და ცხოველების ბიოლოგიური დაცვის და ა.შ. ეფექტურობის ამაღლების ღონისძიებები. საქალაქო სტრუქტურა და საქალაქო არის ხასიათი იცვლება მწარმოებლური ძალებისა და საწარმოო ურთიერთობების განვითარების, საზოგადოების განვითარების, მისი სოციალური ორგანიზაციის, მატერიალური და სულიერი კულტურის განვითარების კვალდაკვალ. ქალაქის გენერალურ გეგმაში უნდა შედიოდნენ სანიტარულ-ჰიგიენური, ტექნოლოგიური, ბიოლოგიური და გეგმარებითი ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ადამიანის გარემომცველ ყველაზე ოპტიმალურ საქალაქო არეს, ხელშემწყობს ქალაქის ბუნებრივი კომპლექსის დაცვისათვის არახელსაყრელ ცვლილებებისაგან, აგრეთვე ქალაქის მიმდინარე ტერიტორიაზე ანტროპოგენური დატვირთვების შემცირებისათვის.

ურთულეს ეკოლოგიურ სტრუქტურას მსოფლიოში წარმოშობს ურბანიზაციის მაღალი დონე (ზოგიერთ ქვეყანაში, ქალაქში მაცხოვრებელი მოსახლეობა შეადგენს 80%). ქალაქების მოუწესრიგებელ ზრდას, სოფლის ადგილებთან შერწყმას მივეყვართ უფრო მსხვილი წარმონაქმნების მეგა-პოლისების შექმნამდე. ურბანიზაციის სტიქიური პროცესი იწვევს თავისი მასშტაბებით მოსახლეობის არნახულ კონცენტრაციას, ბაღებს ეკოლოგიურ პრობლემებს სისხლძარღვების, კიბოს, ნერვოფსიქიურ დაავადებების გავრცელებას. მსგავსი პროექტები ადამიანს აშორებს ბუნებისაგან. ისინი უარს ამბობენ მრავალ ადამიანურ ფასეულობებზე, მათ შორის, ესთეტიკურზე, დაგროვებულს ქალაქთმშენებლობის მიერ მის მრავალსაუკუნოვანი განვითარების პროცესში. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გამოვიშვაოთ დაგეგმარების ისეთი პრაქტიკა, რომელსაც ექნება ზემოქმედება ერთდროულად ეკონომიკის ეფექტურობასა და სოციალურ პროგრესზე და გარემო არის დაცვაზე. ზარალი, მიყენებული გარემო არისათვის, წარმოადგენს არა მარტო მრეწველობის განვითარების შედეგს, არამედ ურბანიზაციისაც მთლიანობაში. ამიტომაც მნიშვნელოვანია ტერიტორიული განვითარების და ტერიტორიის დაგეგმარების ისეთი პოლიტიკის გამოშვაება, რომელიც ქმნის სწორ, ამჟამად არსებულისაგან ძირფესვიანად განსხვავებულ მიმართულებას და ექნება ზემოქმედება გარემო არის დაცვაზე.

T. Ximshiashvili. Ecology and Urbanization

Summary

At the period of scientific- technical revolution and scale broadening of transformation of natural environment and protecting the environment becomes more and more activated. On the one hand, urbanization improves the life conditions of population and on the other hand it carries us toward drive out of natural system. Environment is polluted by the artificial components, that is why urbanization and regulation of nature are necessary for city building.

Тинათин Химшиашвили. Экология и Урбанизация*Тбилисская художественная академия**Резюме*

В период научно-технической революции и расширения масштабов преобразования природного окружения, большую актуальность приобретает охрана окружающей среды. Урбанизация, с одной стороны улучшает условия жизни населения, а с другой стороны, приводит к вытеснению природных систем искусственными компонентами загрязняющие окружающую среду. По этому в градостроительстве необходимо регулирование урбанизации и природы.

**МАГНИТНЫЕ СВОЙСТВА СОЕДИНЕНИЙ РЕДКОЗЕМЕЛЬНЫХ
МЕТАЛЛОВ С СЕЛЕНОМ**

Докторант Дарчиашвили Л.К.
Грузинский технический университет

Известно, что возникновение магнитного упорядочения в чистых редкоземельных металлах обусловлено обменным взаимодействием 4f -электронов через спиновую поляризацию электронов проводимости.

Представляло интерес исследовать магнитные свойства соединений этих металлов с селенидом, в которых по сравнению с редкоземельными металлами, изменяются тип кристаллической структуры, параметры элементарной ячейки и концентрация электронов проводимости [1].

Магнитные свойства бинарных халькогенидов редкоземельных элементов исследовались, как правило, в узком температурном интервале и в слабых магнитных полях, что не позволяло получить необходимую информацию по изучаемому вопросу.

В нашей работе мы проводили исследования магнитных свойств соединения РЗМ с селеном типа Ln_2Se_3 , где Ln-Ce, Pr, Nd, Gd, Tb, Dy, Ho и Er в температурном интервале 78-500K и в магнитных полях до 10 кэ.

Соединения получали из элементов вакуумтермическим методом в кварцевых ампулах при температуре близкой к 1200K в течении 5 часов. После этого их перемешивали, прессовали и вновь отжигали в вакуумированных кварцевых ампулах при той же температуре в течении 24 часов. Химический состав, тип кристаллической структуры и параметры элементарной ячейки приведены в табл. 1 [2].

Таблица 1

Соединения	Сингония	Простран. группа	Тип структуры	Период решетки a(Å)	Плоскость	
					Пикометр.	Рентген.
La_2Se_3	кубическая	J43d	TR_3P_4	9,058	6,19	6,15
Ce_2Se_3	- " -	- " -	- " -	9,013	6,17	6,33
Pr_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,927	6,48	6,46
Nd_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,859	6,60	7,10
Sm_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,785	7,10	-
Gd_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,72	7,50	7,60
Tb_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,68	-	-
Dy_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,66	7,94	7,96
Ho_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,614	-	-
Er_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,581	-	-
Yb_2Se_3	- " -	- " -	- " -	8,615	-	-

$$\mu = \frac{M \cdot \sigma_{130}^{4,2}}{5580} (\mu\text{B}), \quad (2)$$

где M - молекулярный вес соединения, $\sigma_{130}^{4,2}$ - удельная намагниченность образца при $T=4,2\text{K}$ в магнитном поле с напряженностью $H=130$ кэ. В табл.2 приведены значения магнитных моментов рассчитанных по формуле (2), которые оказались близкими к значениям $\mu_{\text{эф}}$.

Л и т е р а т у р а

1. Баракадзе Д.Г., Чечерников В.И., Чачхиани З.Б., Нуцубидзе П.В., Словянских В.К. О магнитных свойствах бинарных соединений типа Ч.Сообщения АН ГССР. 123. №1. 1986.
2. Nutsbidze P.V., Checherikov V.I., Chachkiani L.G., Chachkiani Z.B., Barakadze D.G. & Slovyanskikh V.K. Magnetic Properties of Mixed chalcogenides of Rare-Earth Elements and Uranium. Phys. stat. sol. (a). 1984. 82.
3. Тикадзуми С. Физика ферромагнетизма/пер. с японского М.В.Быстрова. М.:Мир. 1983.
4. Вонсовский С.В. Магнетизм. М.:Наука. 1971.

ლალიტა დარჩიაშვილი. სელენისა და იშვიათმიწა მეტალების ნაერთების მაგნიტური თვისებები

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
კოსტავას ქ. 77, თბილისი, საქართველო

რეზიუმე

ვევლა ნაერთისთვის დადგენილია კიურის პარამაგნიტური ტემპერატურა, θ_p რომელიც მსუბუქი იშვიათმიწაელემენტების შემცველი ნაერთებისათვის უარყოფითია, ხოლო სხვებისათვის დადებითი.

იშვიათმიწათა ელემენტის იონზე გამოანგარიშებული ეფექტური მაგნიტური მომენტი μ_{eff} ახლოს არის სამვალენტო იზოლირებული იონის მომენტის მნიშვნელობასთან.

მიღებული შედეგების ინტერპრეტაცია ჩატარებულია თანამედროვე თეორიის საფუძველზე.

На рис. 6 для данных соединений показана зависимость удельной намагниченности от напряженности магнитного поля до 130 кэ при T=4,2К. Как видно, в сильных полях намагниченность приближается к предельному значению, что наиболее заметно у соединения Er₂Se₃. Согласно теории Бриллюэна в парамагнетиках в сильных магнитных полях при низких температурах намагниченность стремится к насыщению, что и наблюдается в исследованных нами соединениях в области сильных магнитных полей при 4,2К.

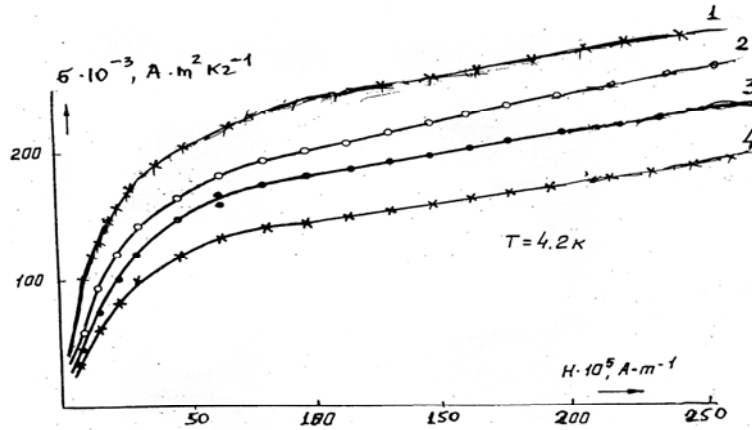

Рис. 6. Зависимость удельной намагниченности от напряженности магнитного поля при T=4,2К для соединений
 1 - Tb₂Se₃; 2-- Ho₂Se₃; 3 - Er₂Se₃; 4 - Dy₂Se₃;

Из теории известно, что в парамагнетиках при низких температурах порядка 4,2К и сравнительно сильных полях (H=130 кэ) достигается парамагнитное насыщение, описанное в рамках теории Бриллюэна [3,4], согласно которой

$$M = M_0 \left(\frac{2J+1}{2J} \coth \frac{2J+1}{2J} - \frac{1}{2J} \coth \frac{1}{2J} \cdot Z \right), \quad (1)$$

где M₀ - намагниченность насыщения, J - квантовое число, Z=M₀H/KT.

Значение эффективных магнитных моментов на одну молекулу находим по формуле

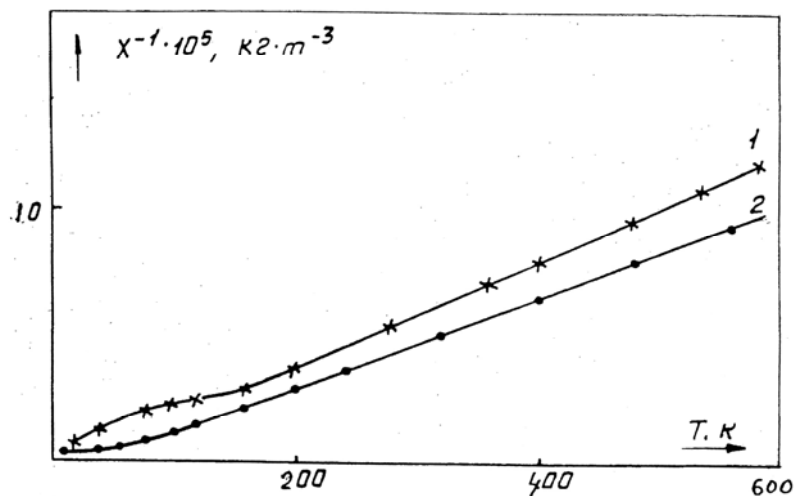

Рис. 4. Температурный ход обратной величины удельной восприимчивости для соединения 1 - Er_2Se_3 ; 2 - Dy_2Se_3

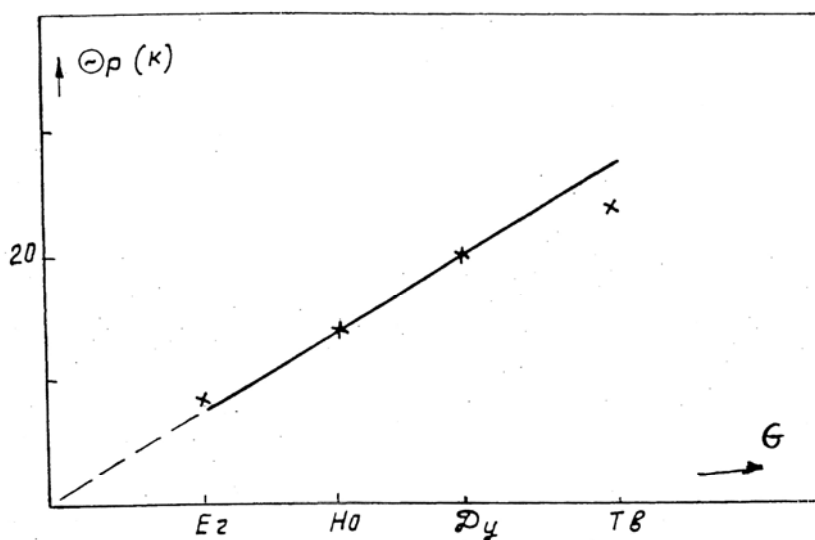

Рис. 5. Зависимость функции де Жена от парамагнитной температуры для соединений Er, Ho, Dy, Tb

В соединениях с тяжелыми редкоземельными элементами, а именно в Gd_2Se_3 , Tb_2Se_3 , Dy_2Se_3 , Ho_2Se_3 и Er_2Se_3 , магнитное упорядочение отсутствует до 4,2К и выполняется закон Кюри-Вейсса выше 50К (рис.3-4) В отличие от соединений с легким редкоземельным элементом, парамагнитная температура Кюри θ_p имеет положительное значение и пропорциональна функции де Жена (рис. 5), что согласуется с выводами теории РККИ. Что касается значения эффективного магнитного момента $\mu_{эф.}$, определенного из парамагнитной области (табл.2), то он меньше момента для изолированных трехвалентных ионов этих редкоземельных элементов, что также может быть обусловлено влиянием поляризации электронов проводимости и действием кристаллического поля.

Таблица 2

Соединения	Асимптотическая температура Кюри	$\mu^{(S)}$ (μB)	$\mu_{эф.}$ (μB)
Ce_2Se_3	- 23	3,9	2,95
Pr_2Se_3	- 4	4,1	3,32
Nd_2Se_3	- 2	4,85	3,6
Eu_2Se_3	0	5,3	4,0
Gd_2Se_3	4	6,6	7,5
Tb_2Se_3	16	8,2	8,8
Dy_2Se_3	18	8,8	9,3
Ho_2Se_3	20	11,3	9,5
Er_2Se_3	13	10,50	8,8

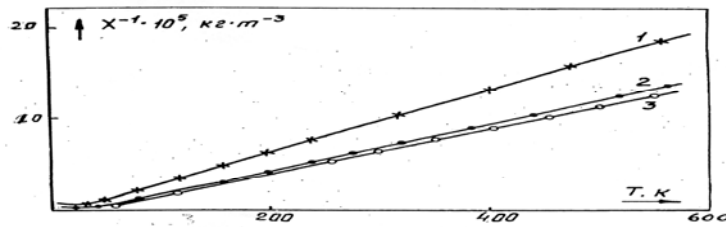

Рис. 3. Зависимость обратной величины удельной восприимчивости от температуры для соединений
 1 - Gd_2Se_3 ; 2- Tb_2Se_3 ; 3 - Ho_2Se_3

Известно, что у антиферромагнетиков в сильных магнитных полях имеется критическое магнитное поле $H_{кр}$, при котором антиферромагнетизм разрушается. Величину этого поля можно оценить из соотношения $H_{кр} = K_0 / \mu_{эф}$. На рис.2 представлена зависимость удельной намагниченности от поля для соединений Ce_2Se_3 , Pr_2Se_3 и Nd_2Se_3 при 4,2К в магнитных полях напряженностью до 130 кэ. Из этого рисунка видно, что при некотором поле меньше 5 кэ намагниченность увеличивается, достигая значения $50-60 \text{ гс} \cdot \text{см}^3 \cdot \text{г}^{-1}$, а затем слабо возрастает.

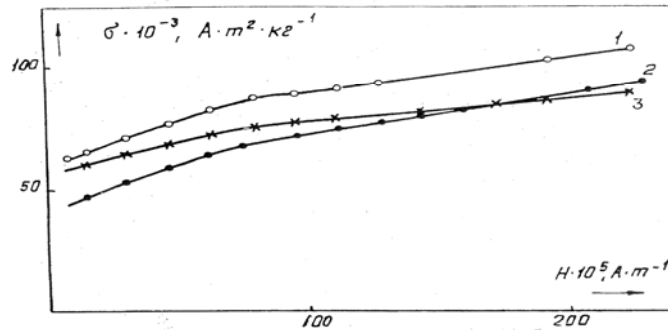

Рис. 2. Зависимость удельной намагниченности от магнитного поля для соединений
 1 - Nd_2Se_3 ; 2- Ce_2Se_3 ; 3 - Pr_2Se_3

В магнитных полях больше 50 кэ намагниченность близка к насыщению, что свидетельствует о том, что в этих полях почти все магнитные моменты полностью поворачиваются по полю и антиферромагнетизм разрушается. Следует отметить, что величина критического поля $H_{кр}$, при котором исчезает антиферромагнетизм в несколько раз меньше, чем полученная из приведенной выше формулы, что может быть обусловлено особенностями антиферромагнитной структуры этих соединений.

Что касается значений магнитных моментов, полученных из значения σ_s при $H > H_{кр}$, то они близки к значениям $\mu_{эф}$, рассчитанным из парамагнитной области и выше, чем для изолированных трехвалентных ионов этих редкоземельных элементов. Это различие, по-видимому, вызвано действием кристаллического поля на электронную структуру редкоземельных элементов и эффектом поляризации электронов проводимости (табл.2)

Для измерения магнитных характеристик в магнитных полях напряженностью до 10 кэ использовали электромагнит ФЛ и вибрационный магнитометр [1]. Здесь мы отметим, что установку градуировали по никелю, при этом чувствительность установки по удельной восприимчивости в магнитном поле 10 кэ была $10^{-7} \text{ см}^3 \cdot \text{г}^{-1}$.

На рис.1 показана зависимость обратной величины удельной восприимчивости от температуры для соединений Ce_2Se_3 , Pr_2Se_3 и Nd_2Se_3 . Как видно, у соединений Ce_2Se_3 и Nd_2Se_3 закон Кюри-Вейсса выполняется от азотных температур до 500К, а у соединения Pr_2Se_3 - от $\approx 50\text{K}$ и выше. Парамагнитная температура Кюри θ_p имеет отрицательное значение, а эффективный магнитный момент, рассчитанный на ион редкоземельного элемента близок к значению магнитного момента для изолированного трехвалентного иона.

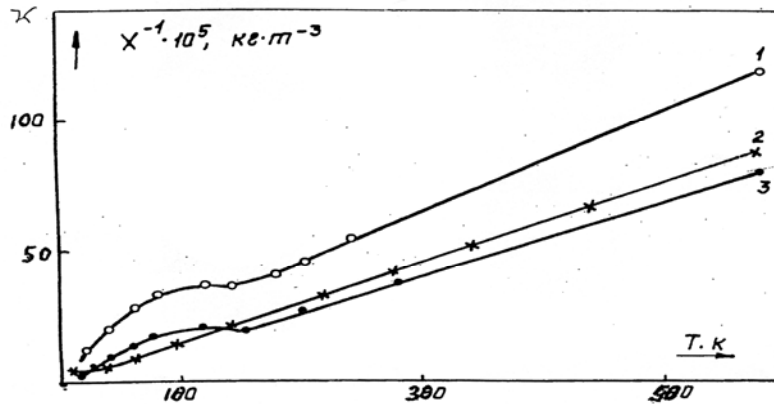

Рис. 1. Зависимость обратной величины удельной восприимчивости от температуры для соединения: 1 - Ce_2Se_3 ; 2- Pr_2Se_3 ; 3 - Nd_2Se_3

Как известно, в чистых редкоземельных металлах Ce,Pr,Nd при низких температурах, согласно нейтронографическим исследованиям, существует антиферромагнитное упорядочение. Полученные нами экспериментальные результаты по величине зависимости χ^{-1} от T и σ от H при 4,2К в сильных магнитных полях также указывают на существование, в исследованных нами соединениях этих металлов, антиферромагнетизма.

$$\mu = \frac{M \cdot \sigma_{130}^{4,2}}{5580} (\mu\text{B}), \quad (2)$$

где M - молекулярный вес соединения, $\sigma_{130}^{4,2}$ - удельная намагнитченность образца при $T=4,2\text{K}$ в магнитном поле с напряженностью $H=130$ кэ. В табл.2 приведены значения магнитных моментов рассчитанных по формуле (2), которые оказались близкими к значениям $\mu_{\text{эф}}$.

Л и т е р а т у რ ა

1. Баракадзе Д.Г., Чечерников В.И., Чачхиани З.Б., Нуцубидзе П.В., Словянских В.К. О магнитных свойствах бинарных соединений типа Ч.Сообщения АН ГССР. 123. №1. 1986.
2. Nutsbidze P.V., Checherikov V.I., Chachkiani L.G., Chachkiani Z.B., Barakadze D.G. & Slovyanskikh V.K. Magnetic Properties of Mixed chalcogenides of Rare-Earth Elements and Uranium. Phys. stat. sol. (a). 1984. 82.
3. Тикадзуми С. Физика ферромагнетизма/пер. с японского М.В.Быстрова. М.:Мир. 1983.
4. Вонсовский С.В. Магнетизм. М.:Наука. 1971.

ლალიტა დარჩიაშვილი. სელენისა და იშვიათმიწა მეტალების
ნერთების მაგნიტური თვისებები
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
კოსტავას ქ. 77, თბილისი, საქართველო

რეზიუმე

ყველა ნერთისთვის დადგენილია კიურის პარამაგნიტური ტემპერატურა, θ_p რომელიც მსუბუქი იშვიათმიწაელემენტების შემცველი ნერთებისათვის უარე - ოფითია, ხოლო სხვებისათვის დადებითი.

იშვიათმიწათა ელემენტის იონზე გამოანგარიშებული ეფექტური მაგნიტური მომენტი μ_{eff} ახლოს არის სამკალენტიანი იზოლირებული იონის მომენტის მნიშვნელობასთან.

მიღებული შედეგების ინტერპრეტაცია ჩატარებულია თანამედროვე თეორიის საფუძველზე.

L.K. Darchiashvili. Magnetic Properties of Rare-earth Metals with Selenium.*Georgian Technical University**77 Kostava St., Tbilisi, Georgia****Summary***

Curie paramagnetic temperature Θ_p has been determined for all compounds and is negative for the substance containing light REE compounds and positive for the others.

The effective magnetic moment, estimated for the μ_{eff} REE ion, is close to the value of the moments for an isolated trivalent ion. The results are discussed on the basis of modern theoretical concepts.

ლურსმანაშვილი ლია
კვაჭანტირაძე მაკა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო. თბილისი. კოსტავა 77

სითბოდაცავი თვისებების მქონე ტანსაცმლის რაციონალური დაგეგმარების პრინციპები

ადამიანის თანამერდოვე ტანსაცმელს წაყენება სხვადასხვა მოთხოვნები: ფიგურული, ტექნოლოგიური, ესთეტიური, თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვანია ტანსაცმლის ის თვისებები, რომლებიც იცავს ადამიანს არახელსაყრელი გარემო კლიმატური პირობებისაგან და უზრუნველყოფს ორგანიზმიდან გარემოში სწორ სიტბოგაცვლას–ე.ი. ტანსაცმლის სითბოდაცავ თვისებებს.

სხვადასხვა სახის სითბოდაცავი თვისებების მქონე ტანსაცმლის დამზადებისას საჭიროა სხვადასხვა მასალები: ქსოვილები, ბეწვი, ბამბა, ვატიანი, მარლა და სხვა მათბუნებელი მასალები. რაციონალური სითბო დამცავი თვისებების მქონე ტანსაცმლის დაგეგმარებისას კლიმატური თავისებურებების გათვალისწინებისას, აუცილებლად უნდა პასუხობდეს შემდეგ ძირითად ფიგურულ მოთხოვნებს:

1. ტანსაცმლის სითბო დამცავი თვისებები მაქსიმალურად უნდა შეესაბამებოდეს ტარებისა და ინტენსიური შრომის პირობებს, აქედან გამომდინარე ტანსაცმლის კონსტრუქცია უნდა ითვალისწინებდეს მისი სიტბო დამცავი თვისებების რეგულირების შესაძლებლობებს.
2. ტანსაცმლის ჰაერ-გამტარებლობა უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანის მოღვაწეობის კონკრეტულ პირობებს და მამავე დროს უნდა იყოს რეგულირებადი.
3. ტანსაცმელი, რომელიც განკუთვნილია ღია გარემოში ტარებისათვის, უნდა იყოს ატმოსფერული და ტენშეულწევადი.
4. ტანსაცმლის საფარველმა უნდა უზრუნველყოს ადამიანის მაქსიმალურად თავისუფალი მოძრაობა, ჩაცმისა და გახდის სიმსუბუქე, სუნთქვისა და სისხლის მიმოქცევის თავისუფლება.

ტანსაცმელი უნდა იყოს მაქსიმალურად რბილი და მსუბუქი. წარმოქმნას ისეთი ხელოვნური ოპტიმალური კლიმატი, რომელიც მიახლოებული იქნება ატმოსფერულთან. მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინებაც, რომ ფილტვების სუნთქვასთან ერთად ხდება ასევე კანის საფარველით სუნთქვაც. კანით ხორციელდება ჟანგბადის შთანთქმა გარემოდან და გამოიყოფა ნახშირმჟავები. გამოკვლევებით დადგენილია, რომ ჩვეულებრივ ტემპერატურულ პირობებში კანის მიერ გაზის გაცვლის სიდიდე არ აღემატება ფილტვებიდან გამოყოფილ 1,5%, ხოლო მაღალ ტემპერატურულ პირობებში (38-40°C) კანის საშუალებით სუნთქვა გაცილებით იმატებს და ფიზიკური შრომის პირობებში აღწევს ფილტვებიდან გამოყოფილი გაზის 10%.

გამოკვლევებით დადგენილია, რომ ტანსაცმელს შიგა სივრცეში ნახშირ-მჟავების დაგროვება (07-08%) არადაამაკმაყოფილებლად მოქმედებს ადამიანის ორგანიზმზე, ამიტომ ტანსაცმლის დაგეგმარებისას მასალებისა და კონსტრუქციების შერჩევისას აუცილებელია მისი უზრუნველყოფა ტანსაცმლის შიგა ჰაერის ვენტილაციის შესაძლებლობებით. ტანსაცმლის დაგეგმარება მოცემული შრომისა და კლიმატური პირობებისათვის, ჩვენს მიერ აღნიშნული ჰიგიენური მოთხოვნების გათვალისწინებით წარმოადგენს სირთულეს, რადგან არ არსებობს კონკრეტული ნორმატიული

მონაცემები ტანსაცმლის თბურ წინააღმდეგობებზე, ჰაერ და ორთქლ შეღწევალობაზე, წონაზე, სიხეშეშეზე და ა.შ. თანამედროვე ტანსაცმელი დანიშნულების მიხედვით კლასიფიცირდება 3 ძირითად კლასად: საყოფაცხოვრებო, სპორტული და საწარმოო. საყოფაცხოვრებო ტანსაცმელი იყოფა დანიშნულების მიხედვით თეთრეულად და ზედა (კაბა, კოსტუმი და პალტო) ტანსაცმლად. თეთრეული რომელიც ფარავს ადამიანის ორგანიზმის ზედაპირის 80%, წარმოადგენს იმ ფენას, რომელიც პირდაპირ გავლენას ახდენს კანის ტემპერატურაზე, ამავე კანის საფარველის მუშაობაზე, ამიტომაც განსაკუთრებით დიდი ჰიგიენური მოთხოვნები წაყენება სათეთრეულე ქსოვილებს. სათეთრეულე ქსოვილები, იმისათვის რომ შეინარჩუნოს კომფორტული მიკროკლიმატი ტანსაცმლის შიგნით, უნდა ხასიათდებოდეს მცირე სითბო გამტარებლობით, ხოლო ტანსაცმლის შიგა სივრცის ნახშირმჟავებისა და ვენტილაციის ტენის გამოყოფის მიზნით უნდა ფლობდეს მაღალ ჰაერ შეღწევალობას, როგორც მშრალ ისე სველ მდგომარეობაში, იმისათვის რომ უზრუნველყოფილი იყოს კანის ნორმალური ფუნქციონირება და არ მოხდეს სხეულის მკვეთრი გადაციება, შთანთქმენ რა წყლის ორთქლსა და თხევად წვეთოვან ტენს, ნელნელა უნდა გასცენ გარემოში. ყველაზე დიდი ჰიგროსკოპიული თვისებით ხასიათდება სელის ქსოვილი. კანის გაღიზიანების თავიდან აცილების მიზნით სათეთრეულე ქსოვილები უნდა იყვნენ რბილი, ელასტიური, მოქნილი და გლუვი.

მეცნიერების მიერ დადგენილია, რომ 1 კვირის განმავლობაში ადამიანის ორგანიზმიდან გამოიყოფა 100–300გრ-მდე კანის ცხიმი და 3,5-7 ლ ოფლი (ცხელ ამინდში 35–40ლ-მდე) და 40–90გრ კანის ქერცლი. ამიტომაც თეთრეულმა უნდა გაანთავისუფლოს კანი ამ გამოწვევებისაგან. გაჭუჭყიანებული თეთრეულის ქსოვილების ჰიგიენური კვლევის შედეგად, დადგინდა რომ მისი ჰაერ შეღწევალობა მცირდება 20%-ით. წონა მატულობს 12%-ით. სისქე 20%-ით. ჰიგიენური ფაქტორების შესრულებისათვის—კანის გასუფთავებისა და ტანსაცმლის ზედა ფენების ჭუჭყისაგან დაცვის მიზნით აუცილებელია მისი რეგულარული რეცხვა და იოლად გასუფთავება ჭუჭყისაგან.

სათეთრეულე მასალებად შეიძლება გამოვიყენოთ სელის, ბამბის, შალის, აბრეშუმის ხელოვნური ბიჭკოსაგან დამზადებული მსუბუქი შტაპელური ქსოვილები. თეთრეულის ნაწარმის დაგეგმარებისას აუცილებელია გათვალისწინება იმისა, რომ ხშირი რეცხვის შედეგად ხდება მისი შეკლება, რაც იწვევს ჰაერ შეღწევალობის გაუარესებას, სისქის გაზრდას ჰიგროსკოპულობის შემცირებას. ტექნოლოგიური დამუშავებისას ჰიგიენური მოთხოვნების გათვალისწინებით, ნაკერები უნდა მოექცეს ნაწარმის სახით მხარეს. თბილი თეთრეულის დამზადებისას მისი სითბო გამტარებლობა უნდა მერყეობდეს 10-20 კ.კალ/მ²-სთ/გრადუსი. ჰიგიენის ტენის მონაცემებით ტანსაცმელი ასეთ პირობებში უზრუნველყოფს ტანის ტემპერატურის შენარჩუნებას 32–34°C, ხოლო ჰაერის ტემპერატურას კანთან ახლოს 29–30°C. კანის ატმოსფერული ტენიანობა მერყეობს 12-14% ვ. სვ. ფარდობით ტენიანობას 20–40%.

საზამთრო ქსოვილების სითბოდაცავი თვისებები ბუნებრივია მეტი უნდა იყოს საზაფხულო ტანსაცმლის იმავე თვისებებზე, ამიტომ ზამთრის საკაბე-საკოსტუმე ნაწარმისათვის რეკომენდირებულია შალის ქსოვილები და ზაფხულისათვის აბრეშუმის, სელის, ბამბისა და ხელოვნური ბოჭკოსაგან დამზადებული მასალები. დემისეზონისა და ზამთრის პალტოს დანიშნულებაა ადამიანის ორგანიზმის თბოიზოლაციის გაძლიერება თეთრეულსა და საკაბე საკოსტუმე ნაწარმთან ერთად. პალტოსათვის გამოყენებული მასალები უნდა ფლობდნენ სითბო დამცავ და ჰიგროსკოპიულ თვისებებს, შემცირებულ ჰაერ შეღწევალობას და უნდა ხასიათდებოდნენ რაც შეიძლება მცირე წონითა და სიმსუბუქით. საბავშვო ტანსაცმელი უნდა გამოირჩეოდნენ მათი ანატომიურ ფიზიოლოგიური სპეციფიკიდან გამომდინარე მთელი რიგი განსაკუთრებული მოთხოვნით. გამოკვლევებით დადგენილია, რომ კანის ფარდობითი ზედაპირი ბავშვებში უფრო დიდია ვიდრე ზრდასრულ ადამიან-

ნებში. მაგ: 1კგ წონაზე ზრდასრული ადამიანის კანის ზედაპირი 22სმ²-ია. 15 წლის ბავშვისა–337 სმ², 10 წლისა–423სმ², 6 წლის–456სმ², ხოლო ახალდაბადებულისა 704სმ².

ბავშვის თეთრეულისათვის გამოყენებული ქსოვილები–ბამბა და სელი უნდა იყოს რბილი და არ უნდა იწვევდეს კანის გაღიზიანებას და ადვილად უნდა ირეცხებოდეს. დახურულ სივრცეში რეკომენდირებული ბავშვის ტანსაცმლისათვის უნდა გამოიყენონ ბამბის დრუპი, კანიფასი, ფლანელი და სხვ. შალის ქსოვილებიდან რეკომენდირებულია რბილი და მსუბუქი ქსოვილები. სითბოდამცავი თვისებების ამალეებისათვის შეიძლება გამოვიყენოთ ველვეტ– კორდი, ველვეტონი, ხაოიანი მოლესკინი და სხვ. ზედა ტანსაცმელში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შალის ქსოვილების კომბინიზონები, ასევე ქარდამცავი თბოსაიზოლაციო თვისებების მატარებელი შუა სადებების გამოყენება.

თანამედროვე სითბო დამცავი ტანსაცმლი წარმოედგენს რთული კონსტრუქციის ნაწარმს, შედგება რამდენიმე ფენისაგან: თეთრეული, კაბა(კოსტუმი, ჟაკეტი, სვიტრი და სხვ) და ზამთრის პალტო, რომელიც თავის მხრივ შედგება საზედაპირე ქსოვილისაგან, თბოსაიზოლაციო შუასადები-საგან (ვატინი, ბამბა და სხვ) და სარჩულისაგან. ექსპლუატაციის პროცესში ეს მრავალფენიანი პაკეტი, რომელიც შედგება მასალებისა და მათ შორის საჭაერო შრეებისაგან – და ასრულებენ თბოსაიზოლაციო ფუნქციას, “მუშაობენ” სხვადასხვა პირობებში: სხეულის ზედაპირის ერთ უბანზე ის მუიდროს ეკვრის კანს, ხოლო მეორე უბანზე თავისუფლადაა მორგებული. პაკეტის კონსტრუქციის მორგებას განაპირობებს ზამთრის ტანსაცმლის მრავალი სითბო დამცავი თვისებები. ზამთრის ტანსაცმლის კონსტრუქციებში განსაკუთრებული ფუნქცია ენიჭება საზედაპირე ქსოვილს, რომელიც ძირითადად ღებულობს მექანიზმურ დატვირთვას და იცავს ადამიანს ქარისაგან, წვიმისაგან და ა.შ. და ამავე დროს ესთეტიკურ– დეკორატიული მნიშვნელობა აქვს, ზამთრის ტანსაცმლის დაგეგმარებისას 1მ² საზედაპირე საპალტოე ქსოვილების ჯგუფის წონა არ უნდა აღემატებოდეს 250–350გრ–უნდა მიუახლოვდეს საკოსტუმე ქსოვილებს. საზედაპირე ქსოვილი შეიძლება იყოს ერთი და იგივე, როგორც ზამთრის ისე ღემისეზონის პალტოსათვის. ზამთრის ან ღემისეზონის პალტოს სითბო დამცავი თვისებების გაზრდას შეიძლება მივაღწიოთ სხვადასხვა სითბოდამცავი მასალებისა (ბამბა, ვატინი, პენოპლასტი და სხვ) და შესაბამისი ქარგამძლე შუასადები მასალების გამოყენებით, ნაცვლად მძიმე, სქელი და მჭიდრო სტრუქტურის მქონე ქსოვილებისა, რომლებიც თავის მხრივ გარკვეულ წილად იმეორებენ ბეწვის თვისებებს. თანსაცმლის სითბოდამცავ თვისებებზე ყველაზე დიდ გავლენას ახდენს მისი ჰაერ შეღწევადობა.

მეცნიერული კვლევით დაგენილია, რომ ზამთრის ტანსაცმლისათვის აუცილებელია ისეთი მასალების შერჩევა რომლებიც გამოირჩევიან დაბალი ჰაერშეღწევადობით, რადგანაც მაღალი ჰაერშეღწევადობის მქონე ზამთრის ტანსაცმელი არ შეიძლება იყოს თბილი, მიუხედავად მისი სისქისა და წონისა რომ ქარმედვეი თვისებების მქონე შუასადებს შეუძლია საზედაპირე მასალის, როგორც წონის შემცირება, ასევე თბოსაიზოლაციო მასალების ხარჯვის ნორმის შემცირებვა. ასეთი პაკეტის გამოყენება მამაკაცის ზამთრის პალტოს დაგეგმარებისას, რიგ შემთხვევებში უზრუნველყოფს თბოსაიზოლაციო თვისებების გაუმჯობესების გარეშე შეამციროს პალტოს წონა 50%-ით, იმ შემთხვევაში თუკი თხელ და მჭიდრო საზედაპირე ქსოვილს ექნება შედარებით ნაკლები ჰაერშეღწევადობა (6-10ლ.მწვ/წმ). ქარმედვეი საშუალების გამოყენების აუცილებლობა აღარ დგება. მესამე უშუალოდ თბოსაიზოლაციო ფენა ზამთრის ტანსაცმლისა, უნდა იყოს მსუბუქი, ფაშარი, საკმაო სისქის, უნდა ხასიათდებოდეს ნაკლები თბოგამტარებლობით. შუასადების თბოსაიზოლაციო ფენა ადამიანის სხეულის ირგვლივ აკავებს შედარებით ინერტულ ჰაერის ფენას, უზრუნველყოფს ტანსაცმლის აუცილებელ თბოსაიზოლაციო თვისებებს. ამ ფენის სისქე უნდა

იცვლებოდა კლიმატური პირობების და წელიწადის დროების, შრომის პირობების, ასაკის, ტანსაცმლის კონსტრუქციებზე დამოკიდებულებით, რაც დღევანდელ პირობებში ტანსაცმლის დამზადებისას ფაქტურად იგნორირებულია. ამგვარად სატანსაცმლე მასალის თბოსაიზოლაციო ფენისა და ქარმედეგი შუასადები მასალების სწორად შეხამება უზრუნველყოფს თბოსაიზოლაციო ფუნქციის გაუმჯობესებას, შეამცირებს მის წინას და ძვირადღირებული ნედლეულის ხარჯვას, ამიტომ ზამთრის ტანსაცმლის დაგეგმარებისას აუცილებელია ტანსაცმლის პაკეტის ძირითადი ელემენტების სწორად ვარირება.

ლიტერატურა

1. П.А Делл, П.Ф Фанасева и другие
2. Гигиена одежды - м., 1979
3. Колесников П. А. Основы проектирования теплозащитной одежды м. 1971
4. П. ПКокеткин. Промышленная технолология одежды. м. 1988

L. Lursmanashvili, M. Kvachantiradze. Principles of rational planning for clothes with heat-protecting properties

Georgian Technical University
Georgia. Tbilisi. Kostava 77

Summary

Demands and normative standards raised against heat-protecting properties of linen materials, children's and winter clothes are considered in this article.

During rational planning of the clothes it is necessary that its heat-protecting properties would correspond as much as possible to the operating conditions, its air conductivity and humidity conductivity should be regulated. Clothes cover should provide maximally free motion of the human, convenience in dressing, ease of breathing and handling.

Л. Лурсманашвили, М. Квачантирадзе. Рациональный принцип построения теплозащитной одежды

Грузинский Технический Университет
Грузия. Тбилиси. Костава 77

Резюме

В рациональной встатье рассмотрены принципы построения теплозащитной одежды.

При проектировании рациональной одежды теплозащитные свойства должны максимально соответствовать условиям труда. Воздухопроницаемость и влагопроницаемость должны соответствовать конкретным условиям и быть регулируемыми. Покрой одежды должен обеспечивать максимальную свободу движений человека, легкость надевания и снятия одежды, свободу дыхания и кровообращения.

Журнал издается по решению Академии образовательных наук Грузии

Редакционный совет:

Борис Имнадзе –ф. профессор, главный редактор

Теймураз Джагоднишвили –ф. профессор, заместитель редактора

Елизавета Козлова – ассоц. профессор, ответственный секретарь

Чингиз Бедалов, профессор

Константин Рамишвили, профессор

Гела Кипиани, ф. профессор

Анзор Шавгулидзе, ф. профессор

Зураб Чачхиани, ф. профессор

Елизавета Хахуташвили, ассоц. профессор

Леонид Джахаиа, ф. профессор

Адрес редакции: Тбилиси, 380008, ул. Зандукели , 1

e-mail: boris151132@rambler.ru

адрес веб-страницы <http://newsletters.gtu.ge>

The journal is issued under the decision of the Academy of Educational of Georgia

Board of Editors:

Boris Imnadze – PhD. – Chef-editor

Teimuraz Jagodnishvili – PhD. – Depuli editor

Elizabed Kozlova – Executive Secretary

Board Members, Professors:

Chingiz Bedalov

Konstantin Ramishvili

Gela Kipiani

Anzor Shavgulidze

Zurab Chachkhiani

Elisabed Khakhutashvili

Leonid Djakhaia

ISSN №1512-102X

Adress: 1, Zandukeli Str., 380008, Tbilisi, Georgia

e-mail: boris151132@rambler.ru

web-said's adress: <http://newsletters.gtu.ge>

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემია

შრომები 3(15) (ქართულ, ინგლისურ და რუსულ ენებზე)

საქართველოს განათლების მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალ “მოამბის” დამატება

თბილისი 2009

გამომცემლობის რედაქტორი:

კორექტორები: ე. კოზლოვა
თ. მებუკე
თ. ბონდარენკო

კომპიუტერული დაკაბადონება:

რედაქცია: ბ. იმნაძე

თ. ჯაგოდნიშვილი

გადაეცა წარმოებას 4.12.2009

ქალაქის ზომა 1/8

ტირაჟი 500

